

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**BATILILAŞMA DÖNEMİ TÜRK SANATINDA MANZARA TASVİRİNİN
TÜRK HALI SANATINA YANSIMASI**

Doktora Tezi

Çiğdem Karaçay

Ankara - 2016

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI**

**BATILILAŞMA DÖNEMİ TÜRK SANATINDA MANZARA TASVİRİNİN
TÜRK HALI SANATINA YANSIMASI**

Doktora Tezi

Çiğdem Karaçay

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Kıymet Giray

Ankara - 2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI

BATILILAŞMA DÖNEMİ TÜRK SANATINDA MANZARA TASVİRİNİN
TÜRK HALI SANATINA YANSIMASI

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Kıymet Giray

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

Prof Dr. Kıymet Giray

Prof. Dr. İnci Kuyulu Ersoy

Prof. Dr. Bekir Eskiçi

Doç Dr. Muharrem Çeken

Yrd. Doç. Dr. Tolga Bozkurt

İmzası

Tez Sınavı Tarihi: 28.03, 2016

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ

1.	GİRİŞ.....	1
2.	TÜRK HALI SANATI ÜZERİNE.....	18
3.	MANZARALI HALILAR KATALOG.....	28
3.1.	MİHRAPLI HALILAR.....	28
3.1.1.	ÇİFT YÖNLÜ MİHRAPLI HALILAR.....	28
3.1.2.	TEK YÖNLÜ MİHRAPLI HALILAR.....	68
3.1.2.1.	ÇİFT KULELİ MİHRAPLI HALILAR.....	68
3.1.2.2.	KAPALI MİHRAPLI HALILAR.....	201
3.2.	MİHRAPSIZ HALILAR.....	299
4.	KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME.....	343
4.1.	MANZARALI HALILARDA TÜR.....	360
4.2.	MANZARALI HALILARDA YÖRE.....	362
4.3.	MANZARALI HALILARDA MALZEME.....	366
4.4.	MANZARALI HALILARDA DÖNEM.....	367
4.5.	MANZARALI HALILARDA RENK.....	370
4.6.	MANZARALI HALILARDA TASARIM VE SÜSLEME KOMPOZİSYONU.....	374
4.6.1.	BORDÜRLER.....	374
4.6.2.	MİHRAP KÖŞELERİ.....	383
4.6.3.	DİKDÖRTGEN ÇERÇEVELER.....	385
4.6.4.	ZEMİN.....	388
4.6.4.1.	MİHRAP TASARIMI.....	388

4.6.4.2.	MİHRAPSIZ HALILARDA ZEMİN TASARIMI.....	392
4.6.4.3.	MANZARA KOMPOZİSYONU.....	393
5.	SONUÇ.....	403
	ÖZET.....	408
	SUMMARY.....	410
	KAYNAKÇA.....	411
	EKLER.....	420
TABLO 1	ÇALIŞMA YAPILAN MÜZELER.....	420
TABLO 2	ESERİN AİT OLDUĞU YÖRE, YÜZYIL VE TİP...	422

ÖNSÖZ

Manzaralı halılar, sahip oldukları süsleme kompozisyonu açısından Türk halı sanatının özgün bir grubunu teşkil eder. Manzara kompozisyonu primitif tasvir edilir. Şematik ev ve geometrik ya da geometrik bir kurgunun içinde natüralizme yaklaşan formda tasvir edilen ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile oluşturulmuş manzara üniteleri, zemin ya da mihrap zemininde üst üste birkaç sıra tekrarlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunar.

Anadolu'nun sanatsal değeri manzaralı halılar, öncelikle yabancı araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Süsleme kompozisyonunda mezarlık ile ilgili motif bulunmamasına rağmen, yabancı araştırmacılar tarafından *cemetery rug*, *grave rug* ve *friedhofteppiche* gibi isimlerle anılan bu halılar, Türk halı sanatı terminolojisine de *mezarlıklı halı* ismiyle aktarılmıştır.

Çalışmamız kapsamında, Anadolu'nun farklı halı merkezlerinde dokundukları halde, motifler ve süsleme kompozisyonu açısından benzer özellikler gösteren ve dünya halı literatüründe *mezarlıklı halı* adı ile bilinen *manzaralı halıların*, Türk halı sanatı içerisinde oynadığı rol ortaya konmuştur.

Teşekkürlerin en büyüğünü, tez danışmanlığımı üstlenmeden çok önce değerli fikirleri ve önerileriyle bana yol gösteren hocam Prof. Dr. Kıymet Giray'a sunarım. Manzaralı halılar konusunda çalışmak istediğimi kendisi ile paylaştığımda, olumlu yaklaşımı sayesinde cesaretle başladığım uzun soluklu serüvenimde, çalışmalarımı hassasiyetle takip etmiş ve tezimin sonuçlanmasında katkılarını esirgememiştir. Değerli hocam Prof. Dr. Kıymet Giray'a müteşekkirim.

Tez izleme komitemde bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. İnci Kuyulu Ersoy ve Yrd. Doç. Dr. Tolga Bozkurt'a, önerileriyle tezime sağladıkları katkıları;

Türkiye’de 53 şehirde 77 müzede gördüğüm sanat tarihçi, arkeolog ve müze araştırmacısına, müze çalışmalarım için gerekli ortamı sağladıkları; sanat tarihçi ve koleksiyoner Dr. Hakan Tazecan’a, arşivinde bulunan özgün manzaralı halı örneklerinin fotoğraflarını ve bu alanda sahip olduğu bilgi birikimini paylaştığı; ferdi olmaktan her zaman gurur duyduğum İstanbul Aydın Üniversitesi ailesine, tez çalışmam süresince gösterdikleri anlayış için şükranlarımı sunarım.

Ve hayatımın her aşamasında en büyük destekçim Aileme; doktora çalışmalarım süresince sağladıkları destek, moral ve motivasyon için çok teşekkür ederim.

Ankara, 2016

Çiğdem Karaçay

1. GİRİŞ

Kökleri Orta Asya'ya kadar uzanan Türk halı sanatı, Türklerin yerleştiği bölgelerde başlamış ve onlarla birlikte yayılmıştır. Anadolu'ya Türklerle giren halı sanatı, Türklerin yaşantısında önemli bir yere sahiptir. Anadolu insanı bu sanatı icra ederken duygularını, düşünceleri, sevincini, hüznünü motiflere katmıştır ve başka medeniyetlerde benzeri görülmeyen zengin sanat eserleri ortaya çıkmıştır.

Türk halı sanatının önemli bir grubunu seccade halıları oluşturur. Bilinen en eski örnekleri 15. yüzyıla ait olan Anadolu'nun sanatsal değeri seccadeler, bugün Türkiye'de ve yurt dışındaki müzeler ile özel koleksiyonların en kıymetli parçaları arasında yer almaktadır. Osmanlı saray seccadelerinin takipçisi olan natüralist üslupta çiçek ve yaprak dekorları, bunun yanı sıra stilize bitkisel kompozisyonlar ve geometrik motiflerle süslenen seccadeler Anadolu'da birçok merkezde dokunmuştur. Bu merkezlerden Kırşehir, Kula (Manisa), Lâdik (Konya) ve Bandırma'da ekseriyetle seccade halısı, çok az sayıda sedir ve çifte halı olarak dokunan bir grup halı, içerdiği manzara kompozisyonu ile ayrı bir grubu teşkil etmektedir (Tablo 2).

Batılılaşma dönemi duvar resmi, minyatür ve çinide görülen manzara tasvirleri, Türk halı sanatında da kendini göstermiştir. Geometrik ya da geometrik bir kurgunun içinde natüralizme yaklaşan formlar olarak karşımıza çıkan ağaç motiflerinin arasında şematize edilerek verilen ve çoğunlukla evlerden oluşan mimari öğeler, 19. ve 20. yüzyıllarda Anadolu'da dokunan bir grup halının en sevilen süsleme kompozisyonu olmuştur. Manzara ünitelerinde yer alan motiflerle, mezarlık arasında ilişki kuran yabancı araştırmacılar tarafından *mezarlıklı* diye adlandırılan bu halılar çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Manzaralı halıların bütünüyle ele alınıp incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Gerçekleştirdiğimiz çalışma, bahse konu eserlerin sanat tarihi araştırma yöntemleri esas alınarak bütünüyle incelenmesi, geleneksel halı sanatı ve sanat tarihi içerisindeki yerinin belirlenmesi ve genel kompozisyonda ağaç ve ev motifleri görülmesine rağmen literatürde *mezarlıklı* halı olarak anılmalarının sebeplerine değinerek, bu konudaki eksik bilgileri gidermek açısından önemlidir. Ayrıca bu eserlerin ilk defa topluca ele alınacak olması çalışmaya özgünlük kazandırmaktadır.

Çalışmamızda öncelikli amaç müze araştırması olmuştur. Türkiye’deki müzelerle sınırlandırdığımız araştırma kapsamında; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve belediyelere ait müzelerle iletişime geçilmiş, teşhirde ya da depolarında halı bulunan müzeler çalışmamız kapsamına alınmıştır. Restorasyon çalışmaları ya da yoğunlukları nedeniyle araştırmamıza olanak tanımayan müzelerin¹ dışında, Eylül 2014 ve Mart 2015 tarihleri arasında, Türkiye’de 53 şehirde toplam 77 müzede çalışma yapılmıştır (Tablo: 1).

Müzelerden ulaştığımız örnekler, camilerden müzelere bağış yoluyla gelmiştir. Bir kısmı ise yurt dışına çıkarılmalarını engellemek adına müzeler tarafından toplanmıştır. Bu halıların çoğu müzelerin depolarında, az bir kısmı ise teşhirde yer almaktadır. Müzelerde yaptığımız çalışmanın yöntemi, müzelerin verdiği izin doğrultusunda şekillenmiştir. Müzeler, son birkaç yıllık çalışmanın ürünü olarak, depolarında bulunan etnoğrafik eserlerin envanter kayıtlarını ve fotoğraflarını dijital ortama aktarmışlardır. Dolayısıyla müzeler, gerekli çalışmaların yapılabilmesi için depolarını araştırmacılara açmak yerine, eserlerle ilgili bilgi paylaşımını dijital ortam

¹ Burdur Müzesi, İznik Müzesi, Kayseri Müzesi, Topkapı Sarayı Müzesi.

üzerinden sağlamaktadırlar. Araştırma yapmak için müzelere gelen başvuru sayısının oldukça fazla olduğunu belirten yetkililer; sanatsal değerlerimizin tanıtılmasına önem verdikleri için araştırmacılara olumlu cevap vermek istediklerini fakat yapılacak her çalışmada, eserin depodan çıkarılması ile maruz kalacağı zarar konusunda duydukları endişeleri dile getirdiler. Halı, yapı itibariyle oldukça hassas sanat eserlerindendir. Depodan çıkarıldığında, nem oranının değişmesi, ışığa maruz kalması, fotoğrafı çekilirken ya da ölçüleri alınırken oluşabilecek yıpranmayı göz önüne alan müze yetkilileri, prensip olarak bu eserleri depodan çıkarmayı uygun görmemektedir. Bahsettiğimiz sebeplerden dolayı müze araştırmamız, müze yetkilileri tarafından hazırlanan dijital kayıtlar üzerinden yapılmış, manzara kompozisyonu içeren örneklerin fotoğrafları ve envanter² bilgileri alınmıştır.

Bu çalışma neticesinde;

Ankara Etnoğrafya Müzesi'nde 8 halı,

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde 29 halı,

Ankara Estergon Kalesi Etnoğrafya Müzesi'nde 1 halı,

Antalya Müzesi'nde 2 halı,

İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde 3 halı,

İstanbul Halı Müzesi'nde 3 halı,

İzmir Müzesi'nde 1 halı,

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi'nde 5 halı,

Konya Müzesi'nde 6 halı,

Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi'nde 2 halı,

² Tez kataloğunda yer alan; eserin envanter numarası, eserin getirildiği yer, eserin müzeye geliş şekli, eserin müzeye geliş tarihi ve eserin boyutları ile ilgili bilgiler müze envanter fişlerine dayanmaktadır.

Kırşehir Müzesi'nde 1 halı,

Manisa Müzesi'nde 1 halı olmak üzere toplam 62 adet manzaralı halıya ulaşılmıştır.

Daha fazla manzaralı halı örneğine ulaşabilmek için konu ile ilgili kaynaklar araştırılmış ve bulunan manzaralı halılar çalışmamıza eklenmiştir. Bu kaynaklardan; Türk El Halıcılığı Projesi Türk El Halısı arşivinde³ dört manzaralı halı, yerli ve yabancı kaynaklardan dokuz manzaralı halı⁴, sanat tarihçi ve koleksiyoner Dr. Hakan Tazecan⁵ arşivinden dokuz manzaralı halıya ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, müzelerden ve kaynaklardan ulaşılan toplam 84 manzaralı halı tezimizde yer almıştır.

Çalışmamızda titizlikle ele aldığımız bir diğer konu kaynak araştırmasıdır. Çalışmamızda yararlandığımız kaynakları; Türk Halı Sanatının tarihi gelişimiyle ilgili yayınlar ve manzaralı halılar hakkında bilgi içeren yayınlar olmak üzere iki grupta ele alabiliriz.

Çalışmamızda, Türk Halı Sanatının tarihi gelişimi ile ilgili yararlandığımız kitapların başında, Kurt Erdmann'ın, *Der Türkische Teppich des 15. Jahrhunderts*⁶ adlı eseri gelir. 15. Asır Türk Halısı adıyla, H. Taner tarafından Türkçeye çevrilen kitap, Selçuklu ve Osmanlı dönemi Türk halı sanatı ile ilgili değerli bilgiler içerir ve

³ www.turkelhalilari.gov.tr, (Erişim tarihi: 01.09.2015)

⁴ G. Butterweck-D. Orasch, **Handbook of Anatolian Carpets**, Wien, 1986 ; R. Neugebauer-S. Troll, **Handbuch der Orientalischen Teppichkunde**, Leipzig, 1930 ; M.S. Dimand, **Oriental Rugs in the Metropolitan Museum of Art**, New York 1973 ; G. Işıksağan, **Batı Anadolu'nun Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Hahların Desen ve Kaliteleri Üzerine Araştırmalar**, İzmir, 1964 ; K. Zipper, C. Fritzsche, U. Jourdan, **Tappeti Orientali Turchi-Turcomanni**, Sonzogno, 1990.

⁵ Sanat Tarihçi ve Koleksiyoner Dr. Hakan Tazecan arşivinden ulaştığımız manzaralı halılar (Katalog No: 42, 43, 66-70, 83, 84). Görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

⁶ K. Erdmann, *Der Türkische Teppich Des 15. Jahrhunderts* (15. Asır Türk Halısı, Çev.: H. Taner), İstanbul, 1957.

halı alanında çalışan araştırmacıların her zaman başvurduğu kaynak kitaplar arasındadır.

Türk Halı Sanatı ile ilgili hemen her konuda başvurduğumuz bir diğer ana kaynak, Prof. Dr. Bekir Deniz'in, 2000 yılında yayınlanan, Türk Dünyasında Halı Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları⁷ adlı eseridir. Kitap, yazarın ulaşabildiği halı dokuma merkezlerini belirtir ve halı dokuyanlarla yapılan görüşmeleri kapsamına alır. Bu çerçevede; Anadolu halı merkezleri, bu merkezlerde dokunan halıların teknik özellikleri ve süsleme kompozisyonları hakkında kapsamlı bilgiler içerir. Özellikle süsleme kompozisyonunda yer alan motifler ve bu motiflere halk arasında verilen isimler konusunda kitapta yer alan bilgilere sıkça başvurulmuştur.

Prof. Dr. Şerare Yetkin'in, 1991 yılında yayınlanan, Türk Halı Sanatı⁸ adlı kitabı, geçmişten günümüze Anadolu halı sanatı hakkında değerli bilgiler aktarır. Halı sanatının tarihçesi hakkında kısa bir girişin ardından, Selçuklu halıları, hayvan figürlü halılar, Osmanlı halıları, Flaman ressamların tablolarında görülen halılar ve Klasik devir Osmanlı halıları konusuna ayrıntılarıyla değinmektedir.

Türk Halı Sanatı ile ilgili yararlandığımız bir diğer ana kaynak, Prof. Dr. Oktay Aslanapa'nın, 2005 yılında yayınlanan, Türk Halı Sanatının Bin Yılı⁹ adlı kitabıdır. Kitapta, erken devir Türk halılarından itibaren, kronolojik olarak Türk halı sanatına dair önemli bilgiler yer almaktadır. Halı sanatının ayrı bir kolunu teşkil eden seccade halıları ile ilgili kapsamlı ve aydınlatıcı bilgilerin de yer aldığı kitap çalışmamıza ışık tutmuştur.

⁷ B. Deniz, **Türk Dünyasında Halı Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları**, Ankara, 2000.

⁸ Ş. Yetkin, **Türk Halı Sanatı**, (2. Baskı), Ankara, 1991.

⁹ O. Aslanapa, **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, İstanbul, 2005.

Manzaralı halılar ile ilgili bilgi içeren kaynakların büyük bir kısmı yabancı araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Türk halı sanatı üzerine yapılan ilk çalışmalar batı menşelidir. Dolayısıyla manzaralı halılar üzerine söylenen ilk sözler de batılılara ait olmuştur. Manzaralı halıların uluslararası kaynaklarda *mezarlıklı halı* olarak anılmasının nedenlerini anlayabilmek için Anadolu halı sanatı üzerine yazılmış uluslararası kaynaklar özenle taranmıştır. Bu kaynaklarda; Anadolu'nun önemli dokuma merkezleri, dokumada kullanılan malzeme, boya ve renk, dokumada kullanılan araçlar ve dokuma tekniği, kullanım yerlerine göre halı çeşitleri, motif özellikleri ve kompozisyon konuları hakkında kapsamlı bilgiler yer alırken manzaralı halılar konusuna ekseriyetle tek örnek üzerinde kısaca değinilmektedir.

H. Haacck, 1960 yılında yayınlanan *Oriental Rugs*¹⁰ adlı kitabında, teknik, malzeme, renk, motif gibi bilgilerle halı sanatı konusuna giriş yapmıştır. Ardından, Türk, Kafkas, İran, Orta Asya halılarını, fotoğraflarla destekleyerek açıklar. Anadolu halı sanatı hakkında verdiği genel bilgiler içerisinde, çalışmamızda yer verdiğimiz manzaralı halılar konusuna kısaca değinir.

W. A. Hawley'in, 1970 yılında yayınlanan, *Oriental Rugs Antique and Modern*¹¹ adlı kitabında öncelikle, halı sanatının tarihi gelişimi ve halı dokunan bölgelerin fiziksel özelliklerine değinilir. Dokumada kullanılan malzeme, boya, düğüm teknikleri, süsleme kompozisyonu gibi bilgiler genel çerçevede aktarılır. Ardından Pers, Türk, Kafkas, Orta Asya, Hint ve Çin halı sanatında öne çıkan bölgeler hakkında bilgi verilir. Türk halı sanatında önemli merkezlerden; Bergama, Gördes, Kula, Uşak, Akhisar, Demirci, Kütahya, İzmir, Isparta, Hereke, Konya, Lâdik, Kırşehir, Karaman, Sivas, Mucur, Niğde ve Yörük halılarının özelliklerine

¹⁰ H. Haack, **Oriental Rugs**, London, 1960.

¹¹ W. A. Hawley, **Oriental Rugs Antique and Modern**, New York, 1970.

değinilmektedir. Manzaralı halılar konusuna ise Kula halılarının tanıtıldığı bölümde kısaca yer verilmiş fakat bu halılara mezarlıklı halı yakıştırmasının nedenleri açıklanmamıştır.

F. Formenton'un halı sanatı ile ilgili iki kitabı bulunmaktadır. İlki 1972 tarihinde İngilizce olarak yayınlanan *Oriental Rugs and Carpets*¹² adlı kitabı, diğeri Fransızca olarak kaleme aldığı ve 1984 yılında yayınlanan *Le Livre Du Tapis*¹³ adlı kitabıdır. Her iki kitabında da halı sanatının tarihi gelişiminden bahseder. Teknik konulara ve süsleme kompozisyonuna değinir. Türk halı sanatı hakkında detaylı açıklamanın yapıldığı bölümde, “*Mezarlıklı Kula*” başlığı yer alır. Mezarlı Kula olarak adlandırılan bu halıların tasarımına kısaca değinir ve dokumada görülen motifler mezarlığı çağrıştırdığı için bu ismin batılı tüccarlar tarafından verildiğini ifade eder.

I. Bennett'in 1985 yılında yayınlanan, *Oriental Carpets and Rugs*¹⁴ adlı kitabı, halı sanatının tarihi gelişimi hakkında bilgi verir. Ardından boya, renk ve tasarım gibi konulara değinir. Kitapta, Pers, Türk, Kafkas, Türkistan, Afganistan, Pakistan, Hindistan ve Çin halıları bol örnekle desteklenerek anlatılır. Anadolu halı merkezlerinden ise; Akhisar, Bergama, Demirci, Gördes, Hereke, Kırşehir, Konya, Kula, Lâdik, Mucur, Uşak, Sivas, İzmir, Isparta ve Yörük halıları tanıtılmakta; bu bölgeler içerisinde Kula'da dokunan bir grup halının *mezarlıklı halı* olarak adlandırıldığına değinilmektedir fakat konu ile ilgili detaylı bilgi yer almaz.

G. Butterweck ve D. Orasch tarafından kaleme alınan, Almanca ve İngilizce olarak 1986 yılında yayınlanan, *Handbook of Anatolian Carpets*¹⁵ adlı kitapta; Orta

¹² F. Formenton, **Oriental Rugs and Carpets**, London, 1972.

¹³ F. Formenton, **Le Livre Du Tapis**, Milan, 1984.

¹⁴ I. Bennett, **Oriental Carpets and Rugs**, Portekiz, 1985.

¹⁵ G. Butterweck-D. Orasch, *Handbook of Anatolian Carpets*, Wien, 1986.

Anadolu’da öne çıkan halı merkezleri, bu merkezlerin fiziksel özellikleri, birbirleri ile etkileşimi, dokunan halıların motif ve kompozisyon özellikleri hakkında kapsamlı bilgi yer almaktadır.

K. Zipper-C. Fritzsche-U. Jourdan’ın birlikte kaleme aldığı, 1990 yılında yayınlanan, *Tappeti Orientali Turchi-Turcomanni*¹⁶ adlı kitap katalog tarzında hazırlanmıştır. Halı sanatı hakkında verilen kısa bilginin ardından, Anadolu halı dokuma merkezleri; Batı Anadolu, Orta Anadolu ve Doğu Anadolu olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. Halı sanatı örnekler üzerinden değerlendirilir. Her bir örneğin; ait olduğu yüzyıl, dokumasında kullanılan malzeme ve boyutları hakkında bilgiye yer verilmiş ve fotoğraflarla desteklenen örneklerin kompozisyon_özellikleri açıklanmıştır. Halı örnekleri içerisinde Kırşehir yöresine ait bir de manzaralı halı yer alır.

M.L. Eiland’ın, 1998 yılında yayınlanan *Oriental Carpets*¹⁷ adlı kitabı, halı sanatının menşei ve erken halı sanatı hakkında bilgiler içerir. Teknik bilgiler ve kompozisyon konusuna değindikten sonra Anadolu halı merkezlerini Batı, Doğu ve Orta Anadolu olmak üzere üç grup altında inceler. Kırşehir ve Kula halıları hakkında bilgi verirken *mezarlıklı halı* konusuna kısaca değinir ve bu adla anılmalarının nedenini eski batı literatürüne bağlar. Kitapta ayrıca, Pers, Orta Asya, Kafkas, Çin, Doğu Türkistan, Tibet, Kuzey Afrika ve Balkan halıları hakkında bilgi yer almaktadır.

Manzaralı halılar ile ilgili bilgi içeren yerli kaynak sayısı azdır. Bu kaynaklardan ilki, Güngör Işıksağan’ın, 1964 yılında yayınlanan, Batı Anadolu’nun

¹⁶ K. Zipper-C. Fritzsche-U. Jourdan, **Tappeti Orientali Turchi-Turcomanni**, Sonzogno, 1990.

¹⁷ M.Eiland, **Oriental Carpets**, Belçika, 1998.

Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Halıların Desen ve Kaliteleri Üzerine Araştırmalar¹⁸ adlı çalışmasıdır. Batı Anadolu halı merkezlerinde dokunan halıların kalite ve süsleme kompozisyonları hakkında geniş bilgiye yer vermektedir. Çalışmada Kula halıları, kompozisyon özelliklerine göre 16 gruba ayrılmıştır. Bu gruplardan biri, Gemili / Mezarlı Kula olarak isimlendirmiştir. Gemili / Mezarlı Kula; “Dünyaca meşhur olan bu desenin, muhtelif şekilleri vardır. Esas gemili Kula, bordürde, marpuçlar ve ortada her iki kenara yakın mezar veya gemiye benzetilebilen şekillerle ağaçlar taşır” cümlesiyle tanımlanmaktadır. Bu halılara örnek teşkil etmesi bakımından bir de fotoğraf yer alır. Bu fotoğraf, çalışmamızda 41 katalog numarası ile yer verdiğimiz esere aittir¹⁹. Tanımdan anlaşıldığına göre, şematik ev ve ağaçları çevreleyen veranda, gemiye benzetilmiştir. Kaynakta *gemili* teriminin referansı konusunda başka bilgi bulunmamaktadır.

Prof. Dr. Rüçhan Arık’ın 1983 yılında yayınlanan, “Manzaralı Halılar” adlı makalesi²⁰, konumuzla doğrudan alakalıdır ve konu ile ilgili detaylı bilgi içermektedir. Makalede, Kula ve Kırşehir yöresine ait birkaç manzaralı halı tanıtılmıştır. Bu halılarda görülen manzara motifinin menşei, batılılaşma dönemi özellikleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Makale, *mezarlıklı* ve *gemili* halı terimlerini reddetmesi açısından önemlidir.

Prof. Dr. Rüçhan Arık’ın, Türk mimari süslemesinde duvar resimlerini anlattığı, 1976 yılında yayınlanan, Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı²¹ adlı kitap, manzara tasvirlerinin ortaya çıkışı, gelişimi ve Anadolu’da uygulanması

¹⁸ G. Işıksağan, **a.g.e.**

¹⁹ Kaynakta Kula halısı olduğu belirtilen bu eser, Kırşehir yöresine aittir. Detaylı bilgi için bkz.: Katalog, s. 190-193.

²⁰ R. Arık, “Manzaralı Halılar”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, V. Cilt, Ankara, 1983, s. 23-30.

²¹ R. Arık, **Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı**, Ankara, 1976.

konusunda önemli bilgilere yer vermektedir ve tezimizde yararlandığımız kaynaklar arasındadır.

Elvan Anmaç'ın, 1997 tarihli, “Geçmişten Günümüze Kula Halılarının Teknik ve Sanatsal Özellikleri ve Yeni Tasarımlar²²”, adlı sanatta yeterlilik tezi, Kula halılarını detaylı olarak tanıtmaktadır. Çalışmada; Kula halıları, süsleme kompozisyonları esas alınarak gruplandırılmış ve her bir grubun karakteristik özelliklerine değinilmiştir. Manzara kompozisyonu ihtiva eden Kula halıları, Rüçhan Arık'a referans verilerek iki gruba ayrılmıştır. İlk grup, mihrap nişinin iki yanına çekilmiş stilize ağaç ve evlerden oluşan kompozisyonların art arda bazen düz bazen de ters sıralanmasından oluşmaktadır. İkinci grup, mihrap nişi içerisinde alt alta tekrar edilen evler ve bunların arasına yerleştirilmiş değişik türde ağaçlardan meydana gelmektedir.

Çalışmamızda yararlandığımız diğer kitaplar, “Kaynakça” bölümünde listelenmiştir.

Çalışmamız; “Giriş”, “Türk Halı Sanatı Üzerine”, “Katalog”, “Karşılaştırma ve Değerlendirme” ile “Sonuç” olmak üzere beş ana başlıktan oluşur.

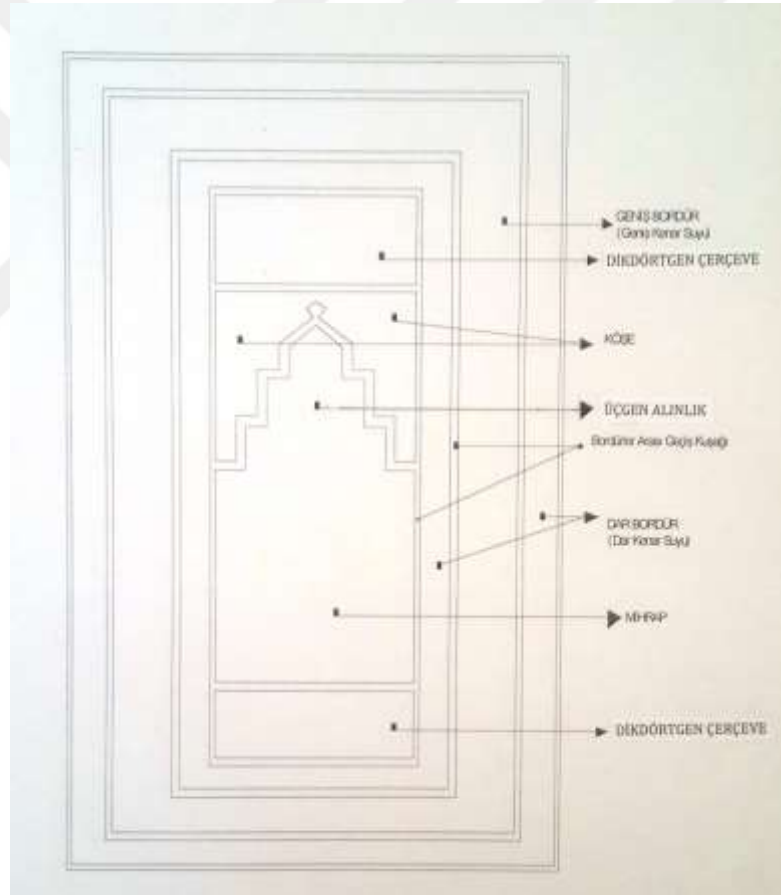
“Giriş” bölümünde, konunun tanımı, amacı ve sınırları belirlenerek, ilgili yayınlar hakkında bilgi verilmiş ve çalışma yöntemi üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın “Türk Halı Sanatı Üzerine” bölümünde, erken devirden itibaren Türk halı sanatı tarihine kısa bir bakış yapılmıştır. Türk halı sanatında ilk buluntulara kısaca değindikten sonra Anadolu Selçuklu döneminden itibaren kronolojik olarak Türk halı sanatı hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmamızda yer alan halıların 19. ve 20.

²² E. Anmaç, “Geçmişten Günümüze Kula Halılarının Teknik Ve Sanatsal Özellikleri Ve Yeni Tasarımlar”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı**, (Basılmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), İzmir, 1997.

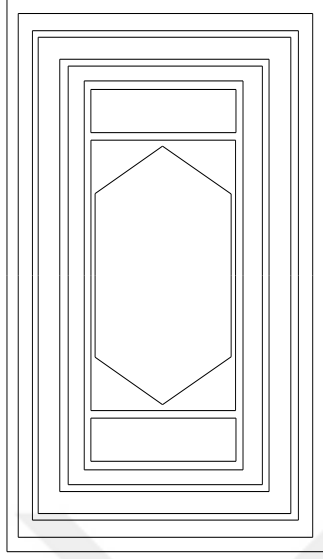
yüzyıllara ait olması sebebiyle, bu dönem Anadolu halı merkezleri ve bu merkezlerde dokunan halılar konusunda bilgiler aktarılmıştır.

Çalışmamızın “Katalog” bölümünde 84 manzaralı halı zemin tasarımları esas alınarak mihraplı ve mihrapsız olarak iki gruba ayrılmıştır (Tablo 2). Mihraplı grubu teşkil eden halılar kendi içlerinde çift yönlü mihraplı ve tek yönlü mihraplı olarak tekrar iki grupta değerlendirilmiştir. 10 tane çift yönlü mihraplı, 60 tane tek yönlü mihraplı ve 14 tane mihrapsız manzaralı halı, bahsi geçen başlıklar altında toplanmıştır (Çizim: 1-3).

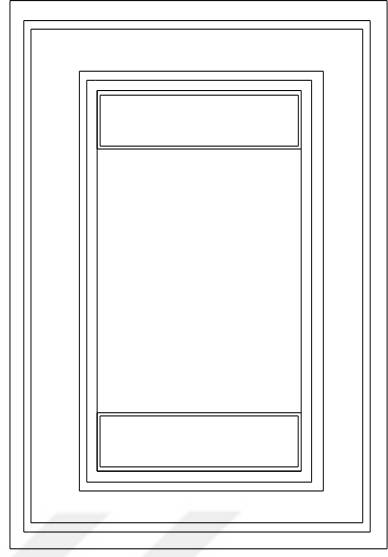

Çizim: 1

Tek yönlü mihraplı halı

Çizim: 2
Çift yönlü mihraplı halı

Çizim: 3
Mihrapsız halı

Belirttiğimiz başlıklar altında gruplandırılan her bir halıya katalog numarası verilmiştir. Eserlere katalog numarası verirken öncelik halıya ulaştığımız müzenin ismi olmuştur. Müze isimleri, baş harflerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Bir müzede birden fazla manzaralı halıya ulaşılmışsa, halının müze envanter numarası küçükten büyüğe doğru kronolojik olarak verilmiştir. Müzelerden ulaştığımız manzaralı halı örnekleri tamamlandığında sırasıyla, Türk El Halıları Arşivi, kaynaklar ve özel koleksiyonda bulunan eserler kataloğa alınmıştır.

Katalog numarası verdiğimiz her bir halının künyesi oluşturulmuştur. Çalışmamızda, müzelerden, kitaplardan ve koleksiyonlardan ulaştığımız eserler yer almaktadır. Bu nedenle katalogda ilk sırayı halıların “bulunduğu yer” almaktadır.

Katalogda ikinci sırayı halının “envanter numarası”²³ almaktadır. Aynı müzeden ulaştığımız halıların envanter numaraları, küçükten büyüğe doğru kronolojik olarak verilmiştir. Kaynaklardan ulaştığımız halılarda “envanter numarası” bölümü boş bırakılmıştır.

Katalog bölümünde yer verdiğimiz üçüncü başlık halıların “fotoğraf numarası” dır. Her bir halının katalog numarası ile fotoğraf numarası aynıdır. Bu durum okuyucuya kolaylık sağlayacaktır. Çalışmamızda yer verdiğimiz halılardan; 11, 12, 13, 14, 45, 71 katalog numaralı eserlerin fotoğrafları tarafımızdan çekilmiş, diğer fotoğraflar müzelerden temin edilmiştir. Müze yetkilileri, müzelerin depolarında çalışmalarını için araştırmacılara olanak tanımamakta, eserlerle ilgili fotoğraf paylaşımını dijital ortam üzerinden sağlamaktadırlar. Müze yetkilileri tarafından çekilen fotoğrafların bazılarında eserin tam görüntüsü kadrage alınmamış, bazı fotoğraflarda ise görüntü kalitesi düşük çıkmıştır. Örnek sayısının azalmaması için bu eserler çalışmamızdan çıkarılmamıştır.

Çalışmamızda yer verdiğimiz halılar; seccade halısı, sedir halısı ve çifte halıdır. “Eserin adı ve cinsi” başlığı altında bu bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgiler kataloğa eklenirken, müze envanter kayıtları dikkate alınmış olmakla birlikte eksik ya da yanlış bilgiler tarafımızdan düzeltilerek kataloğa girilmiştir.

Eserin “getirildiği yer” kısmında ise müze envanter kayıtlarına başvurulmuştur. Müzelerde bulunan halıların tamamı çeşitli camilerden temin edilmiştir. Kaynaklardan ulaştığımız halılarda bu bölüm boş bırakılmıştır.

²³ Ankara Vakıf Eserleri Müzesi’nde, envanter defterleri güncellenmiş ve eserlere yeni envanter numarası verilmiştir. Çalışmamızda, 29 ve 30 katalog numaralı iki eserin, eski envanter kayıtlarında fotoğrafına ve envanter bilgilerine ulaşılmış, yeni envanter defterlerinde bilgilerine rastlanmamıştır. Müze yetkilileri gerekli düzeltmeleri yapmaktadırlar. Bu süreç içerisinde eserler eski envanter numaraları ile çalışmamıza alınmıştır.

Eserin ait olduğu dönem ile ilgili; halıların motif ve kompozisyon özelliklerini inceleyerek ait oldukları yüzyıl hakkında saptama yapmak mümkündür. Çıkış noktamız tarihi bilinen örneklerde görülen motifler ve bu motiflerden oluşan kompozisyon olur. Zamanla motiflerde meydana gelen değişimler ya da farklı bölgelerin etkisiyle yeni motiflerin kompozisyona girmesi, halının ait olduğu dönemin değiştiğini göstermektedir. Yavaş yavaş gelişen bu durum sonucunda farklı dönemlerin farklı motif ve kompozisyon özellikleri ortaya çıkar. Çalışmamızda yer alan halılardan bazılarının müze envanter kayıtlarında, bazılarının ise yayınlandığı kaynakta ait olduğu dönem hakkında bilgi bulunmamaktadır (Katalog No: 1, 3, 5, 6, 10-14, 19, 26, 29, 30, 38, 41, 45, 47, 51-55, 58, 71, 74, 80). Bir kısım halı ise ait olduğu yüzyıldan daha erken ya da daha geç bir döneme tarihlendirilmiştir (Katalog No: 4, 17, 18, 20, 22, 31-33, 36, 37, 46, 49, 75, 76). Bu nedenle bu bölümde müze envanter kayıtlarına bağlı kalınmamıştır. Çalışmamızda incelediğimiz halıların ait olduğu dönem ile ilgili tarafımızdan saptanan doğru bilgi katalog bölümünde eserin “dönemi” başlığı altında yer almaktadır. “Eserin tanımı” başlığı altında ise gerekçeleri izah edilmiştir (Tablo 2).

Eserin ait olduğu yöre ile ilgili; çalışmamızda yer alan halılardan bazılarının ait olduğu yöre, müze envanter kayıtlarında ya da yayınlandığı kaynakta belirtilmemiştir (Katalog No: 2, 3, 19-21, 23, 29, 30, 37, 38, 47, 48, 51-54, 74, 77, 79, 80). Bazı halıların ise ait olduğu yöre yanlış değerlendirilmiştir (Katalog No: 10, 22, 28, 31, 33, 41, 72, 78). Bu nedenle bu bölümde müze envanter kayıtlarına bağlı kalınmamıştır. Çalışmamızda incelediğimiz halıların ait olduğu yöre ile ilgili tarafımızdan saptanan doğru bilgi katalog bölümünde eserin “yöresi” başlığı altında

yer almaktadır. “Eserin tanımı” başlığı altında ise gerekçeleri izah edilmiştir (Tablo 2).

Eserin “müzeye geliş şekli” ve “müzeye geliş tarihi”, müze envanter kayıtlarında belirtildiği şekliyle kataloğa alınmıştır. Envanter kayıtlarında bu bilgi bulunmuyorsa, bu kısım katalogda boş bırakılmıştır.

Eserin “müzedeki yeri” bölümüne, depo ya da teşhirde bulunduğu dair bilgiler girilmiştir.

Müze envanter kayıtlarında, bazı eserlerin dokumasında kullanılan ipliğin hammaddesi belirtilmemiştir. Müzeler, depolarında çalışmak isteyen araştırmacılara olanak tanınamakta, bilgiler dijital ortamdan sağlanmaktadır. Dijital ortamdan elde edilen bilgilerde eksikliklerin olması ise araştırmacıların bilimsel verilere ulaşmasını engellemektedir. Bu nedenle müzelerin, envanter kayıtlarındaki eksik bilgileri tamamlamaları önem arz etmektedir. Kaynaklardan ulaştığımız bazı manzaralı halı örneklerinin de dokumasında kullanılan hammadde bilgisi eksiktir. Çalışmamızda yer verdiğimiz halılardan bazılarının dokumasında kullanılan malzeme bilgisinin eksik olması (Katalog No: 2-6, 8-10, 15-18, 20-34, 46-54, 60, 61, 72, 73, 80) bu halıların dokumasında kullanılan ipliğin hammaddesi hakkında yargıya varmamıza engel olmamaktadır. Anadolu’da, 20. yüzyılın başlarına kadar dokumalarda yün ipliğin kullanılıyor olması, halıların ait oldukları dönemi belirledikten sonra dokumalarında kullanılan malzeme bilgisine ulaşmamıza olanak tanımıştır.

Katalog bölümünde halının “boyutları” başlığı altında, müze envanter bilgilerinden yararlanılmıştır. Ölçülerini bilmediğimiz 12 halı için (Katalog No: 42, 43, 60, 64-70, 83, 84) bu bölüm boş bırakılmıştır.

Katalogda “Kullanılan Renkler” başlığı altında, halılarda kullanılan renkler sıralanmıştır.

Katalog bölümünde, müze envanter kayıtlarına riayet etmediğimiz için değiştirdiğimiz ya da eklediğimiz bilgilerin yer alması nedeniyle “Eserin tanımı” başlığı açılmıştır. Katalogda yapmış olduğumuz ekleme ya da değişiklikler “Eserin tanımı” başlığı altında gerekçeleri ile birlikte izah edilmiştir.

Halının kompozisyon düzeni, müze envanter kayıtlarında yer alan bilgilerden bağımsız tanımlanmıştır. Öncelik, bordür tasarımı ve motiflere verilmiştir. Bordür tasarımı ve bordürlerde görülen motifler halının ait yöreyi belirlemede önemli bir kriterdir. Bu nedenle bu bölüme önem verilmiş, aynı sebeple mihrap köşelikleri ve dikdörtgen çerçeveler de detaylı olarak tanımlanmıştır.

Bordürler, mihrap köşelikleri ve dikdörtgen çerçevelerde görülen kompozisyon tanımlandıktan sonra halıların zeminine geçilmiştir. Zeminde mihrap var ise mihrap tasarımı, mihrap olmadığında zemin tasarımı detayları ile açıklanmıştır. Yatay manzara ünitelerini tanımlarken öncelik çift kule arasında yer alanlara verilmiştir. Çift kulenin bulunmadığı eserlerde ilk sırada yer alan manzara ünitesi tanımlanmıştır. Mihrap nişinde ya da zeminde üst üste yer alan yatay manzara üniteleri açıklandıktan sonra mihraplı halılarda, mihrap üçgeninde yer alan yatay manzara ünitesi hakkında bilgi yer almaktadır.

Manzara ünitelerinde yer alan motiflerin net anlaşılması, bu motiflere yüklenen anlamları doğru değerlendirmek adına önem arz etmektedir. Bu nedenle, zemin ve mihrapta yer alan manzara ünitelerini oluşturan motifler ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır. Tasarım ve kompozisyon düzeninin kolay takip edilebilmesi için halıların fotoğrafları tanımın ardından verilmiştir.

“Karşılaştırma ve Değerlendirme” bölümünde öncelikle, süsleme kompozisyonunda mezarlık ile ilgili motif bulunmamasına rağmen manzaralı halıların *mezarlıklı halı* olarak adlandırılmalarının nedenleri literatürde yer alan bilgiler ışığında tartışılmıştır. Ardından minyatür, duvar resmi, seramik, ahşap gibi diğer sanat alanlarında görülen manzara kompozisyonlarına kısaca değinilmiş ve manzaralı halılarda tasvir edilen motiflerle kıyaslanmıştır.

Çalışmamızda yer verdiğimiz 84 adet manzaralı halı; tür, yöre, malzeme, dönem ve kullanılan renkler açısından da değerlendirilmiştir. Bu bölümde detaylı olarak irdelediğimiz bir diğer konu, Kula, Kırşehir, Lâdik ve Bandırma manzaralı halılarının tasarım ve süsleme kompozisyonu olmuştur. Halıların bordürlerinde, mihrap köşeliklerinde ve bazı örneklerde görülen dikdörtgen çerçevelerdeki süsleme kompozisyonu titizlikle incelenmiştir. Benzer özellikler ve farklılıklar üzerinde durulmuştur.

Halılarda görülen manzara kompozisyonu çalışmamızın ana konusunu teşkil etmektedir. Bu nedenle öncelikle manzara kompozisyonun yer aldığı zemin ya da mihrap tasarımı konusunda yörelerin öne çıkan özellikleri belirlenmiştir. Ardından manzara ünitelerinin, zemin ya da mihrap zeminine yerleştirilmesi ve manzara ünitelerinde yer alan motiflerin sergilediği tasarım özellikleri tüm ayrıntıları ile değerlendirilmiştir. Her yörenin karakteristik özellikleri ortaya konmuştur.

“Sonuç” bölümünde, “Karşılaştırma ve Değerlendirme” bölümünde elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

2. TÜRK HALI SANATI ÜZERİNE

Türk Hali Sanatında İlk Buluntular: Altaylar'da beşinci Pazırık kurganında buzullar içerisinde çıkarılan ve 1953'te yayınlanarak geniş ilgi uyandıran Pazırık halısı, bugüne kadar yapılan araştırmalar neticesinde bildiğimiz en eski düğümlü halıdır. Pazırık halısının menşei ve ait olduğu yüzyıl için araştırmacılar farklı fikirler ileri sürmüştür. Ölü gömme âdetleri, mumyalanmış ölümlerin tipleri ve Altay bölgesinin tarihi ile yakın kurganlarda çıkan eserlerle karşılaştırıldığında halının M.Ö 3-2. yüzyıllar Asya Hunlarına ait olması olasıdır²⁴. Rus arkeolog C. I. Rudenko'nun Pazırık halısını keşfinden önce, Orta Asya'da bulunan küçük halı parçaları bilinen ilk düğümlü halı örnekleri olarak kabul ediliyordu. 1906-1908'de Aurel Stein tarafından Doğu Türkistan'da bulunan düğümlü halı parçalarını, 1913'de A. Von Le Coq'un bulduğu örnekler takip etmiştir²⁵. M.S 3-6. yüzyıllara tarihlendirilen bu örnekler Doğu Türkistan'da bulunmuş olmasına rağmen bu bölgede keçe kullanımının hâkim olması, halıların Batı Türkistan'da dokunduktan sonra Doğu Türkistan'a getirilmiş olma ihtimalini yükseltmektedir²⁶. 9. yüzyıla ait

²⁴ Pazırık halısı konusunda bkz: N. Diyarbekirli, **Hun Sanatı**, Ankara, 1972, s. 132-154 ; O. Aslanapa-Y. Durul, **Selçuklu Halıları**, İstanbul, 1973, s. 55 ; N. Diyarbekirli, "Pazırık Halısı", **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 1-8 ; N. Diyarbekirli, "The Origin Of The Tradition Or Carpet Weaving Among Turkic Peoples And The Or The Origin Of The Carpet Found In Pazırık In The Altai Region", **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s.9-43 ; G. Öney, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi Ve El Sanatları**, (2. Baskı), Ankara, 1988, s. 125 ; Ş. Yetkin, **a.g.e.**, s. 2; E. F. Tekçe, **Pazırık Altaylardan Bir Halının Öyküsü**, Ankara, 1993, 14-56 ; N. (Görgünay) Kırzioğlu, **Altaylar'dan Tunaboyu'na Türk Dünyasında Ortak Motifler: Halılar, Benzeri Dokumalar, Giysiler, Mimari Eserler İle Değişik Eşya Ve Paralarda**, Ankara, 1995, s. 28-30; B. Karamağaralı, "Türk Hali Sanatındaki Motiflerin Yorumu Üzerine", **Arış**, Y. 1, S. 3, (Aralık 1997), (basım yeri yok), 1997, s. 28-30 ; B. Deniz, **a.g.e.**, s. 19-20; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s.16 ; Y. Çoruhlu, **Erken Devir Türk Sanatı: İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi**, İstanbul, 2007, s. 128-133.

²⁵ N. Diyarbekirli, **a.g.e.**, s. 141; Ş. Yetkin, **a.g.e.**, s. 3-4; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 19.

²⁶ K. Erdmann, **a.g.e.**, s. 85-86.

olduğu kabul edilen bir grup halı parçası C. J. Lamm tarafından Fustat'ta bulunmuş ve yayınlanmıştır. Bulunan halı parçalarına Türklerin bölgeye gelişinden sonraki tarihte rastlanması, halı sanatının bölgeye Türklerle girdiğini göstermektedir. Abbasi devrine mal edilen bu parçalar bugün dünyada çeşitli müzelerde bulunmaktadır²⁷.

Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Dönemi Halıları: Pazırık halısının bulunuşundan, Anadolu Selçukluları dönemine kadar Türk halı sanatında sürekli bir gelişim takip edemiyoruz. İran Selçuklularından günümüze gelmiş bilinen örnek yoktur. Türk halı sanatının asıl temeli Anadolu Selçukluları ile atılmıştır. 13. ve 14. yüzyıllarda Anadolu Selçuklu kültürü ve sanatı içinde halı imal faaliyetleri yoğunur²⁸. Fakat bu halılardan çok az bir kısmı günümüze ulaşabilmiştir. 1905'te Konya Alaeddin Camii'nde, F. R. Martin tarafından bulunan üçü büyük boyda ve tam, beşi parça halinde sekiz Selçuklu halısı çok yıpranmış halde zamanımıza gelebilmiştir²⁹. 1930'da R.M. Riefstahl tarafından Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde üç halı parçası daha bulunmuştur³⁰. 1935-36 yıllarında Fustat'ta parçalar halinde 100'den fazla Anadolu halısı çıkarılmış, dünya müze ve koleksiyonlarına dağıtılmıştır. 13., 14. ve 15. yüzyıllarda çoğu Anadolu'dan ithal edilmiş bu parçalardan 29 tanesi C. J. Lamm tarafından yayınlanmış olup yedisi Konya Selçuklu halı grubuna girmektedir. Bunlardan üçü bütün, diğerleri parçalar halindedir. Anadolu Selçukluları döneminden kalan 18 örnek incelendiğinde ağırlıklı olarak geometrik motiflerin kullanıldığı görülür. Bazen de stilize edilerek geometrik şekillere uydurulan bitkisel motifler göze çarpar. Bordürler, bilhassa büyük halılarda,

²⁷ O. Aslanapa-Y. Durul, **a.g.e.**, s.57 ; Ş. Yetkin, **a.g.e.**, s. 3 ; Aslanapa, **a.g.e.**, s. 20-24.

²⁸ F. Sümer, "Anadolu'daki Türk Halıcılığına Dair En Eski Tarihi Kayıtlar", **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 44-51.

²⁹ K. Erdmann, **a.g.e.**, s. 92-96; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 25-28; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 6.

³⁰ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 41; Ş. Yetkin, **a.g.e.**, s. 7.

kufi yazılıdır. Fustat'ta bulunan parçalar çok küçük olduğundan genel kompozisyonları hakkında fikir edinmek zordur³¹.

K. Erdmann'ın, *Anadolu hayvan halıları* olarak adlandırdığı bir başka grup Selçuklu halısını, Avrupalı ressamların tablolarından tanıyoruz. 14. yüzyıl batı tablolarında görülmesi sebebiyle bu halıların başlangıcı 13. yüzyıla kadar götürülmektedir. Asılları eski Kahire'de bulunan parçalar arasından çıkan hayvan figürlü halılarda, zemin çoğunlukla küçük karelere bölünmüş, yalnız birkaçında altıgenlerden ibaret baklava şekilleri mevcuttur. Kare ve altıgenler, kartal, kuş, horoz ve dört ayaklı hayvan figürleriyle doldurulmuştur.³² Bu halıların ilk görüldüğü resimlerden, Simone Martini'nin, Napoli S. Lorenzo Kilisesi'nde bulunan taht üzerinde St. Lui tablosu 1317 tarihlidir. Tabloda resmedilen halıda, kartalı andıran, başları dışa dönük kuş figürleri tasvir edilmiştir. Flippo Memni'nin 1350 tarihli Meryem ve çocuk İsa tablosundaki halıda, kuş figürleri ağacın iki yanında tasvir edilmiştir. Niccolo di Buonacorso'nun 1370 tarihli, tahta üzerine yaptığı Meryem'in evlenme sahnesinde, yere serilmiş olan halıda, yine kuş figürleri tasvir edilmiştir³³.

Tibet Budist manastırından geldiği bilinen hayvan figürlü bir halının 1990'da Metropolitan Müzesi tarafından satın alınmasının ardından, Tibet'te iç içe hayvan figürlü dört eski halı daha keşfedilmiştir. Bu halılar Anadolu Selçuklu halıları ile aynı özellikleri göstermektedir³⁴.

15. yüzyılda geometrik motifli halılar, hayvan figürlü halıların yerini almaya başlar ve yüzyılın sonunda geometrik motifli halılar hâkim olur³⁵. İlk örnekleri

³¹ K. Erdmann, **a.g.e.**, s. 97-98; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 49-50.

³² K. Erdmann, **a.g.e.**, s. 99-101.

³³ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 65-69.

³⁴ O. Aslanapa, "Türk Halı Sanatında Yeni Keşifler", **Arış**, Y. 1, S. 2, (basım yeri yok), Ağustos 1997, s. 10-18; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 97-103.

³⁵ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 107.

İtalyan ressamı tarafından resmedilen ve Holbein halıları olarak adlandırılan halılar, 15. yüzyıldan 16. yüzyıla geçişi hazırlayan halı grubudur³⁶. Dört gruba ayrılan Holbein halıları, geometrik ya da geometrik forma büründürülmüş motiflerden oluşmaktadır³⁷.

16. yüzyıl Türk halı sanatı, desen zenginleşmesinin başladığı ve halı çeşitlerinin arttığı bir dönemdir. Türk halıları içinde en tanınmış grup olan Uşak halıları, Orta Asya'dan göçüp gelen Yörüklerle, Uşak ve çevresinde yapılmaya başlanmıştır³⁸. Doğu halılarında 15. yüzyılın ortalarında görülmeye başlanan madalyon, Uşak halılarının ana motifidir. En genel şekliyle, zeminde büyük ve tam bir madalyon, köşelerde ise çeyrek madalyonlar görülür. Madalyonlu Uşak halıları ve Yıldızlı Uşak halıları adı altında iki gruba ayrılırlar³⁹. Uşak halılarında, bitki motifleri ve yine bitki motiflerinden oluşan madalyonlar hâkimdir⁴⁰. Uşak'ta dokunan bir başka halı grubu beyaz zeminli halılardır. Tablolarda 17. yüzyılda görülmesi sebebiyle bu halıları 16. yüzyıla kadar götürebiliyoruz. Bu grubun en meşhur halıları *kuşlu halılar* olarak adlandırılmaktadır. Esas motifi meydana getiren şekillerin ilk bakışta kuşu andırmasıyla bu ismi alan halılarda motifler tamamıyla bitki kaynaklıdır⁴¹.

16. yüzyılın ikinci yarısında, Türk halı sanatının klasik gelişiminin yanı sıra farklı bir halı grubu ortaya çıkar. 1524'te Tebriz'in, 1517'de Kahire'nin fethi, Türk halı sanatında yeni teknik ve desen anlayışına yol açmıştır. Osmanlı saray halıları olarak adlandırılan bu halıların motiflerinde hançer yapraklar, palmet ve

³⁶ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 112.

³⁷ K. Erdmann, **a.g.e.**, s. 106.

³⁸ B. Atalay, **Türk Halıcılığı Ve Uşak Halıları**, Ankara, 1967, s. 21.

³⁹ K. Erdmann, **a.g.e.**, s. 108-109.

⁴⁰ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 160.

⁴¹ K. Erdmann, **a.g.e.**, s. 110 ; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 187.

madalyonlar, natüralist lale, sümbül, karanfil ve nar çiçekleriyle yaratılan yeni bir üslup görülür. Bu halılarda teknik olarak İran düğümü tercih edilmiştir⁴². Saray halıları 18. yüzyıla kadar devam etmiştir⁴³.

Seccadeler: Türk halı sanatında ayrı bir grup olarak gelişmişlerdir. Kelime anlamı olarak, üzerinde belli bir yöne bakan bir kemer şekli veya mihrap nişi yer alan dokumalara verilen genel isimdir. Seccadelerin mihraplı kompozisyonu, kutsal bir mekânı ifade etmekte ve Kible yönüne doğrultularak namaz kılmak için kullanılmaktadır. Ayrıca camilerde kullanılan ve üzerinde mihrap deseni bulunan halılarda seccade ismiyle bilinmektedir. Seccadeler, ibadet amacıyla kullanılmanın yanı sıra süsleme amacıyla da muhafaza edilmektedir⁴⁴.

Türk halı sanatında ayrı bir grubu oluşturan seccadelerin bilinen en eski örnekleri 15. yüzyıldan kalmadır ve bugün İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde yer almaktadır. İlk örnekleri meydana getiren bu seccadelerden iki tanesi Sivrihisar'dan, bir tanesi Konya'dan gelmiştir. Sivrihisar'dan gelen seccadelerden biri, sekizer mihraptan iki sıra halinde, 16 mihraplı saf seccadedir. Mihrap içleri geometrik motiflerle süslüdür. Sivrihisar'dan gelen bir başka saf seccade, beş mihraplıdır. Kûfi motifler mihrap kompozisyonu olarak düzenlenmiş, bunların içi kandil ve madalyonlarla zenginleştirilmiştir. Konya'dan gelen seccadede de geometrik motifler hâkimdir. 15. yüzyılda dokunan Anadolu seccadelerinin bir

⁴² O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 201 ; O. Aslanapa, "Osmanlı Saray Halıları Meselesi", **Kongreye Sunulan Tebliğler, (Milletlerarası Birinci Türk Sanatları Kongresi Ankara 19-24 Ekim)**, Ankara, 1962, s. 28-32.

⁴³ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 209 ; Ş. Yetkin, "Osmanlı Saray Halılarından Yeni Örnekler", **Sanat Tarihi Yıllığı VII**, (Sanat Tarihi Enstitüsü 1976-1977), İstanbul, 1977, s.143

⁴⁴ H. Tazecan, "Saf Kilim Seccadeler Üzerine Bir Deneme", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 1989, s. 8.

grubu, 16. yüzyıl sonuna kadar devam etmiştir. Bu seccadelerin tasvirleri, Avrupalı ressamların tablolarında görülmektedir⁴⁵.

16. yüzyıl Uşak seccadeleri kalın yünü, sağlam düğümü, uzun havları ve parlak renkleri ile diğer seccade gruplarından ayrılır. Bu seccadelerin en erken örnekleri, 16. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen iç içe iki nişli olanlardır. Çift mihraplı seccadeler ve Transilvanya seccadeleri de Uşak grubunda değerlendirilir. 17. yüzyıldan itibaren Osmanlı saray halılarına dayanan saf seccadelerde natüralist çiçek ve yaprak motifleri hâkim olmuştur⁴⁶.

Osmanlı saray halıları grubunda seccadeler, saray için lüks olarak yapılmıştır. Mihrap içi bazen boş, bazen de natüralist yaprak ve çiçek motifleri ile doldurulmuştur. Bu seccadelerin 16. yüzyıl sonunda ve 17. yüzyılda İstanbul, Edirne ve Bursa tezgâhlarında dokunduğu düşünülmektedir⁴⁷.

Osmanlı saray halılarından geliştirilen Gördes seccadeleri en zengin grubu oluşturur. Marpuçlu Gördes olarak anılanların mihrap kemeri yüksektir. İki yanda stilize çiçek motifli birer marpuç yer alır. Mihrap tepeliğinden aşağıya doğru çiçek buketine benzer bir kandil sarkar. Kız Gördesler çift yönde mihraplıdır. Bu örneklerde, mihrap nişinde çiçeklerle süslü bir göbek yer alır⁴⁸.

Gördes'e yakın olduğu için aralarında benzerlik olan Kula seccadeleri, daha çok mihraplı kompozisyon tarzındadır. Tek ve çift yönlü olabilen mihrap nişinde,

⁴⁵ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 215-222.

⁴⁶ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 231-243. Ayrıca detaylı bilgi için bkz: B. Atalay, **a.g.e.** ; G. Samuk, "Uşak Halılarının Dünü ve Bugünü", **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 107-133.

⁴⁷ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 244-248.

⁴⁸ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 38-39; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 249-254; W. A. Hawley, **a.g.e.**, s. 168-171.

kandil şeklinde asılı çiçek buketleri, vazo, ibrik, cami kandili, şamdan çağrışımlı motifler, manzara ve bahçe kompozisyonuna rastlanır⁴⁹.

Konya bölgesi; Karapınar, Silile, Obruk, İnlice Köyü, Lâdik, Sarayönü, Ereğli ve Karaman'ı içine alır⁵⁰. Bölgenin en önemli dokuma merkezi Lâdik'tir. Lâdik seccadelerinde mihrap bir veya üç nişlidir. Tek nişli mihraplar düz üçgen biçiminde kademeli ve dıştan çengellidir. Mihrap üç nişli olduğunda, ortadaki niş daha yüksek olur. Mihrabın içini, hayat ağacı motifi ya da çiçek buketinden meydana gelen bir kandil motifi süsler. Bazı örneklerde mihrap içi boş bırakılmıştır. Ayetlik ve tabanlığın olduğu kısımlarda yer alan geniş dikdörtgen boşluklarda, uzun saplı lale, çiçek ve ağaç motiflerinin sıralanması Lâdik seccadeleri için karakteristiktir⁵¹.

Kırşehir, Orta Anadolu'nun önemli dokuma merkezlerindendir. Tek yönlü ya da çift yönlü olabilen mihrap nişini, manzara motifi, kandil motifi ve bitkisel motiflerle oluşturulmuş kompozisyon süsler. Mihrap içinin boş olduğu örneklerde vardır⁵².

Milas seccadelerinde mihrap, genellikle boğumlu, üst kısmı baklava şeklindedir. Zeminde geometrik motifler yer alır. Mihrapsız örneklerde, zeminde, halk arasında *turunç* olarak bilinen küçük göbekler bulunur. Bazı örneklerde, bordürler mihrabın iki katı genişliğinde olabilmektedir⁵³.

⁴⁹ E. Anmaç, "Kula Halılarının Kompozisyon Özellikleri ve Kula Halılarında Kullanılan Motifler", **Erdem, Halı Özel Sayısı-1**, Cilt: 10, Sayı: 28, Ankara, 1999, s. 15-22; O. Aslanapa, **a.g.e.**, 255-256; W. A. Hawley, **a.g.e.**, s. 171-174.

⁵⁰ Detaylı bilgi için bkz: G. Butterweck-D. Orasch, **a.g.e.**, s. 68-88.

⁵¹ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 45; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 263-268; G. Butterweck-D. Orasch, **a.g.e.**, s. 79-83.

⁵² B. Deniz, "Kırşehir Halıları", **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi III**, İzmir, 1984, s. 25-81; Ç. Karaçay, "Ankara Etnoğrafya Müzesi'ndeki Kırşehir Halıları", **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011, s. 131-174.

⁵³ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 44; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 277.

Diğer karakteristik Anadolu seccadelerinin çeşitli unsurlarının karışmasından ve değişmesinden meydana gelen Bergama seccadeleri, tek ve çift üçgen mihraplıdır. Mihrap, asılı kandil ya da köşeli kıvrık dallarla süslemelidir. Bitki motifleri stilize edilmiştir⁵⁴.

Ticari Şirketlerin Anadolu Halı Sanatına Etkileri: 19. yüzyıl Anadolu halıcılığı, sanat yönünden olumsuz, ticari yönde olumlu gelişmeler yaşamıştır. Olumsuz gelişmeler, 18. yüzyılın sonundan itibaren Anadolu seccadelerinde gözlemlenir. Kalite düşüklüğü, desenlerde çözülüp dağılma, bitkisel motiflerde irileşme, geleneksel örneklerin bordürlerinde görülen ince dar şeritlerin ortadan kalkması, mihrap ve mihrabı taşıyan sütuncelerin mimari şekle bürünmesi, bordür-mihrap köşelikleri-ayetliklerde yer alan zarif küçük desenlerin yerine yaprak ve dallardan meydana gelen motiflerin uygulanması ve bölgesel motiflerde karışma görülmeye başlanır.⁵⁵ Sanat alanında yaşanan bu olumsuz gelişmelerin ilk etkileri batıya olan yakınlığından ötürü Batı Anadolu’da Gördes ve Kula’da olmuştur⁵⁶.

16. yüzyıl sonlarından itibaren Batı Anadolu kıyılarına yönelen İngilizler, Osmanlı topraklarında ticaret yapan ülkeler arasında ilk sırayı almaktadır. 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren artarak devam eden halı ticaretinde yaklaşık %80’lik pay İngilizlerin elindedir⁵⁷. Bu dönemde ticaret sistemli bir şekle dönüşmüştür. Ticari halıcılık, belirli sayıdaki Osmanlı tüccarı ile İstanbul ve İzmir’deki yabancı tüccarların denetimi altındadır. Bu tüccarlar başta Batı Anadolu’daki halıcılık

⁵⁴ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 278.

⁵⁵ Z. Sönmez, “Batı Anadolu Türk Halıcılığının 19. Yüzyıldaki Durumu üzerine”, **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 95 ; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 256 ; Ayrıca Anadolu halıcılığında olumsuz gelişmelerle ilgi detaylı bilgi için bk. H. Ürer, **Haneden Ticarethaneye Batı Anadolu Halıcılığı** (1836-1935), (2. Baskı) İzmir, 2013, s. 31-163.

⁵⁶ P. Lecomte, **Türkiye’de Sanatlar ve Zanaatlar, 19. Yüzyıl Sonu**, Tercüman 1001 Temel Eser, No: 59, s. 95.

⁵⁷ H. Ürer, **a.g.e.**, s. 32.

merkezlerinde olmak üzere köylülere malzeme verip iş yaptırmışlardır. Halı dokutup ihraç eden ilk ticaret evi 1836 yılında İzmir’de kurulan P. De Andria &Co.’dur. Bunu 1840 Habif & Polako (İzmir) ve 1842 T.A. Spartali & Co. Ticaret evleri takip eder. 1860 yılı itibariyle Schiffman Ticarethanesi (Uşak) ile Hacı Ali Efendi isimli bir Türk tüccar önemli sayıda halı dokutturmıştır. 1852 ve 1862’de Londra’da, 1876’da Amerika’da ve 1891’de Viyana’da açılan halı sergileri özellikle Avrupa halkının Anadolu halıları ile tanışmasına vesile olmuştur. 1878’de merkezi Londra’da bulunan G.P & J. Baker Limited isimli ticaret evi, 1880’de İzmir’de Sykes & Co. Ticaret evi kurulmuştur⁵⁸.

Batı Anadolu’daki halıcılık faaliyetleri, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yabancı halı şirketlerinin ticari amacına yönelik gerçekleşmiştir. Bu merkezlerden en önemlisi Uşak’tır. 16. yüzyıldan 18. yüzyıl sonlarına kadar geçen sürede Anadolu’da halıcılığın en parlak devrinin yaşandığı Uşak, 19. yüzyılın ortalarından itibaren geleneksel özellikleri açısından kayıplar yaşamaya başlamıştır. Ege Bölgesi’nde halı imalatı yapılan bir diğer önemli bölge Kula’dır. Kula halılarında bozulma renklerde başlamıştır. Kullanılan ipler eskiye göre kabalaşmış ve uygulanan motifler değişiklik göstermeye başlamıştır. Gördes’te 20. yüzyıldan itibaren gerçekleşen halı üretimi kimi bağımsız kimi ticari şirketlerin temsilcileri tüccarlar tarafından organize edilmiştir⁵⁹.

Uluslararası piyasada gittikçe artan ve kârlı hale gelen halı ticareti, 20. yüzyılın başından itibaren İstanbul şirketlerinin de ilgisini çekmiş, Türk ve yabancı azınlıklar tarafından 15 tane daha halı şirketi kurulmuştur. Yeni oluşumlardan rahatsızlık duyan İzmir ticaret evleri, 25 Şubat 1907’de Oriental Carpet

⁵⁸ H. Ürer, **a.g.e.**, s. 41, 42.

⁵⁹ H. Ürer, **a.g.e.**, s. 56-64.

Manufacturers Limited (Doğu Halı İmalatçıları Şirketi ya da halk arasındaki söyleyişle Şark Halı Kumpanyası) şirketini kurmuşlardır. Şark Halı Şirketi çok uluslu ve kozmopolit bir yapıya sahiptir. 1914’lü yıllarda kumaş üretimi, yün ve pamuk ticaretine yönelmiştir. 1935 yılına kadar The Oriental Carpet Manufacturers Ltd. adı altında faaliyetini sürdüren şirket, bu tarihten itibaren halı bölümünü Şark Halı T.A.Ş., yün ipliği ve kumaş bölümünü ise İzmir Yün Mensucat T.A.Ş. adı altında üretime devam etmiştir⁶⁰.

Her gün daha kötüye giden dokumacılığı canlandırmak için Osmanlı Devleti çeşitli teşebbüslerde bulunmuştur. 1843 yılında Hereke’de kumaş fabrikası açılır. 1835 yılında ordunun ihtiyaçlarını karşılaması için Feshane Fabrikası kurulmuş, fabrika 1933 yılında Sümerbank’a bağlanmıştır. Günümüzde Sümer Halı A.Ş. ve özel teşebbüs aracılığıyla dokuma geleneği devam ettirilmektedir⁶¹.

⁶⁰ H. Ürer, **a.g.e.**, s. 47-56.

⁶¹ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 48.

3. MANZARALI HALILAR KATALOG

3.1.MİHRAPLI HALILAR

3.1.1. ÇİFT YÖNLÜ MİHRAPLI HALILAR

Katalog No	1
Bulunduğu Yer	Ankara Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	6540
Fotoğraf No	1
Eserin Adı ve Cinsi	Seccade Halısı
Getirildiği Yer	-
Dönemi	19. Yüzyıl
Yöresi	Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	Devir
Müzeye Geliş Tarihi	-
Müzedeki Yeri	Depo
Malzemesi	Yün
Boyutları	100x163cm
Kullanılan Renkler	Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, krem rengi, mor, beyaz, siyah

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin Osmanlı dönemine ait olduğu belirtilmiştir. Kompozisyon düzeni ve motiflerin tasarımı açısından 19. yüzyıl özellikleri sergilemektedir. 100x163 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Çiçek ve yaprak motifi ile üçgen şekillerden oluşan birim motifler halının üç kenarında yinelenmektedir. Halının alınlık kısmı tarafındaki kenarda ise, sıralı çitlerden oluşan bir tasarım dikkat çeker. İkinci bordür, birinci bordür ile aynı süsleme kompozisyonuna sahiptir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, stilize çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift yönlü mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisini dolduran yine geometrik karakterli küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, çift yönde verilen mihrap üçgenlerinde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Mihrap üçgenlerinin dış çeperini, karanfil motifleri ile bezenmiş ince bir kuşak çevrelemektedir. Mihrap nişinin iç çeperi de yine bir sıra karanfil motifleri ile bezenmiştir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci ve dördüncü yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenlerinde simetrik olarak yer almaktadır. Aynı kompozisyonun hâkim

olduğu bu iki yatay manzara ünitesinde, yan yana simetrik olarak yerleştirilmiş kırma çatılı üç küçük şematik ev ve bu evlerin iki yanında iki küçük kule tasvir edilmiştir. Şematik iki ev ve kulelerin önünde yatay veranda uzanır.

Mihrap zemininde yer alan ikinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri, aynı kompozisyona sahiptir. İkinci yatay manzara ünitesinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürölmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görölen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük kare öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. İkinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliğı vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 1 (Ankara Etnoğrafya Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x163 cm.

Ankara Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No	2
Bulunduğu Yer	Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	646
Fotoğraf No	2
Eserin Adı ve Cinsi	Halı
Getirildiği Yer	Bursa Yıldırım Cami
Dönemi	19. Yüzyıl
Yöresi	Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	17.03.2008
Müzedeki Yeri	Depo
Malzemesi	Yün
Boyutları	106x310 cm.
Kullanılan Renkler	Kırmızı, sarı, mor, krem rengi, beyaz, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin yöresi ve malzemesi belirtilmemiştir. Halının mihrap tasarımı ve manzara kompozisyonu Kırşehir yöresine ait olduğunu göstermektedir. Halının ait olduğu yüzyıl, halıda kullanılan malzemenin yün olmasını gerektirir. 106x310 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Halının yarısı mevcuttur. Envanter bilgilerinde eserin tek yönlü ya da çift yönlü mihraplı olduğu konusunda bilgi bulunmamaktadır. Tasarımı göz önüne alarak zeminde çift yönlü mihraplı halılar kategorisinde incelenmiştir. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, çengel ve kare öğeler birbirlerine aktarılan motifler olarak yinelenir. Geniş olan ikinci bordürde, *Lâdik gülü* motifi vardır. Üsluplaştırılmış karanfil ve lale, bordür boyunca birim motif olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordür, birinci bordür ile aynı tasarıma sahiptir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri, noktasal beneklerle doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift yönlü mihrap formu olduğunu düşündüğümüz bordür içinde yer almaktadır. Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisini dolduran küçük kare şekillerle tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, kare şekiller olmaksızın devam eder. Mihrap nişinin iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Mevcut halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap zeminine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük kare öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı

olarak devam etmektedir. Geniş yapraklı ağaçlar natüralist üslupta tasvir edilmiştir. Ağaçların yaprakları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer alır. Kıрма çatılı ve cephesinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklığın bulunduğu iki şematik ev motifinin arasında, üç kare şekil vardır. Yan yana yer alan iki kare ögenin hemen üzerinde yükselen üçüncü karenin, ince kontürlerle belirginleştirilmiş kırma çatısı bulunmaktadır. Cephesinde açıklık olmamasına rağmen, kırma çatılı olduğu için bir başka şematik ev kategorisinde değerlendirdiğimiz bu motif ve iki yanında simetrik olarak yer alan ev motiflerinin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 2 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Halı, 106x310 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	3
Bulunduğu Yer	Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	1569
Fotoğraf No	3
Eserin Adı ve Cinsi	Seccade Halısı
Getirildiği Yer	Ankara VGM Ostim Deposu
Dönemi	19. Yüzyıl
Yöresi	Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	17.03.2008
Müzedeki Yeri	Depo
Malzemesi	Yün
Boyutları	103x148 cm.
Kullanılan Renkler	Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, gri, mavi, açık kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin dönemi, yöresi ve malzemesi belirtilmemiştir. Bordürler, dikdörtgen çerçeveler ve mihrap köşelerinde görülen motifler eserin 19. yüzyıla ait Kırşehir halısı olduğunu göstermektedir. 19. yüzyıla ait Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 103x148 cm. boyutlarında olan halı beş bordürlüdür. Mihrabın iki yönünde sandık olarak adlandırılan dikdörtgen çerçeveler vardır. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı beş dar bordürlüdür. Üçüncü bordür diğerlerine göre daha enlidir. Dıştan içe doğru birinci bordürde, geometrik forma büründürülmüş ve birbirlerine eklenerek yinelenen çiçek motifleri tasvir edilmiştir. Birinci bordür halının kısa kenarlarında sökülmüştür. İkinci bordürde, stilize çiçek motifleri, zikzak çizgiler arasına bir ters bir düz yerleştirilmiştir. Diğer bordürlere göre daha enli olan üçüncü bordürde, çiçek motifleri, geometrik formlara büründürülerek tasvir edilmiştir. Tek dal üzerinde gelişen kompozisyonda, çiçekler kare ya da yıldız şekilli, yapraklar altıgen formdadır. Halıyı üç yönde çevreleyen bu kompozisyon, tabanlık kısmında yerini iri yapraklı çiçek motiflerine bırakır. Dördüncü bordür tasarımı, ikinci bordür ile aynıdır. Birim motiflerin yinelendiği beşinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Beşinci bordür, sandık bölümünü de çevreler.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, stilize çiçek motifleri doldurmaktadır.

Dikdörtgen Çerçeveler

Çift yönlü mihraplı halımızın, tabanlık ve alınlık kısmında dikdörtgen çerçeveler yer almaktadır. Bu bölümü, simetrik olarak yerleştirilmiş altışar çiçek motifi doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara ünitesi, ince bir kontürle belirlenmiş ve kontürün iç kısmında zikzak şekiller oluşturan mihrap formu ince bir kuşak içinde yer almaktadır.

Halımızın manzara kompozisyonu, diğer eserlerimizde görülen manzara tasarımıından farklıdır. Çift yönlü mihrap zeminini tek bir yatay manzara ünitesi doldurur. Manzara ünitesinde, geometrik forma büründürölmüş üç ağaç motifi arasında, simetrik iki şematik ev motifi yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Ağaçlar aynı düzenin uygulamasıdır. Ağaçların yaprakları arasında yer alan küçük çiçek motifleri, diğer eserlerimizde olduğu gibi boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde yatay veranda uzanır. Yatay veranda aşağıya doğru daralarak devam eder ve ince dallar ile betimlenen çiçek motifleri ile sonlanır.

Fotoğraf: 3 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 103x148 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	4
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 2068
Fotoğraf No	: 4
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Ankara Ağaç Ayak Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Teşhir-Salon 2
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 101x167 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında 18. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bilinen en eski Kırşehir halıları 18. yüzyıl sonu ve çoğunlukla 19. yüzyıla aittir. Manzara kompozisyonu Kırşehir halılarında 19. yüzyıldan itibaren görülür. Benzer örnekler göz önüne alındığında eserin 19. yüzyıla ait olduğunu söyleyebiliriz. Bu yüzyılda Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 101x167 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Bu kompozisyon birbirinden bağımsız birim motifler olarak tekrarlanmaktadır. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi birbirlerine eklemeli olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordür, tek sıra yinelenen karanfil motifleri ile bezenmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift yönlü mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilen ve yine geometrik formlara büründürülmüş çiçek motifleri ile tamamlanır. Geometrik karakterli şekil, çift yönde verilen mihrap üçgenlerinde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Mihrap üçgenlerinin dış çeperi ile mihrap nişinin iç çeperini karanfil motifleri süslemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Manzara üniteleri aynı kompozisyona sahiptir. Her bir yatay manzara ünitesinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey

açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan kare öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların yaprakları arasında yer alan küçük çiçek motifleri, boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 4 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 101x167 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi teşhir

Katalog No:	5
Bulunduğu Yer	: İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi
Envanter No	: 241
Fotoğraf No	: 5
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Sivrihisar Şeyh Baba Yusuf Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: 20.02.1911
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 110x164 cm.
Kullanılan Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin dönemi ve malzemesi belirtilmemiştir. Kompozisyon düzeni ve motifler 19. yüzyıl özellikleri gösterir. 19. yüzyıla ait Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 110x164 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş ve bir dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci enli bordürde, çiçek motifleri geometrik formlara

büründürülerek tasvir edilmiştir. Tek dal üzerinde gelişerek, sürekli zikzak çizgiler çizerek ilerleyen stilize dal motifini, kare şekilli stilize çiçek motifleri ile çengeli anımsatan stilize yaprak motifleri süslemektedir. İkinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift yönlü mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilen çiçek motifleri ile tamamlanır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Mihrabın iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci ve beşinci manzara üniteleri, mihrap üçgenine simetrik olarak yerleştirilmiştir. Birinci manzara ünitesi, mihrap üçgenine bakar vaziyette, diğer manzara ünitelerinin tersi yönündedir. Aynı kompozisyonun hâkim olduğu beşinci yatay manzara ünitesinde, kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiş şematik birer ev motifi vardır. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin iki yanında küçük birer kule yer alır. Şematik ev ve kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri aynı kompozisyona sahiptir. İkinci yatay manzara ünitesinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan kare öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların yaprakları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin uygulamasıdır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 5 (İstanbul TİEM arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 110x164 cm.

İstanbul TİEM deposu

Katalog No:	6
Bulunduğu Yer	: İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi
Envanter No	: 1526
Fotoğraf No	: 6
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Dernek Hediyesi
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 105x170 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında, halının ait olduğu dönem ve dokumasında kullanılan malzeme hakkında bilgi yoktur. Mihrap tasarımı ve motifler 19. yüzyıl Kırşehir halısı özellikleri göstermektedir. Bu döneme ait Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 105x170 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordür, birim motif tekrarından oluşur. İnce bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordür, tek sıra yinelenen karanfil motifleri ile bezenmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift yönlü mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilen çiçek motifleri ile tamamlanır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Çift yönde verilen mihrap üçgenlerinin dış çeperini, karanfil motifleri ile bezenmiş ince bir kuşak çevrelemektedir. Mihrabın iç çeperi de yine bir sıra karanfil motifleri ile bezenmiştir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci, ikinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri aynı kompozisyona sahiptir. Bu üç manzara ünitesinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş üç şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir.

Çiçek ve yapraklarıyla betimlenmiş ince bir dal motifi, ağaçların dalları arasında boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Birinci, ikinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Dördüncü yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer almaktadır. Kıрма çatılı ve cephesinde iki düşey pencere açıklığı bulunan şematik evin iki yanında çadırı anımsatan birer motif vardır. Şematik ev ve çadırın önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 6 (İstanbul TİEM arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 105x170 cm.

İstanbul TİEM deposu

Katalog No:	7
Bulunduğu Yer	: Konya Müzesi
Envanter No	: 2312
Fotoğraf No	: 7
Eserin Adı ve Cinsi	: Sedir Halısı
Getirildiği Yer	: Konya
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 02.09.1976
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 99x395 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

99x395 cm. boyutlarında sedir halısıdır. Halı iki parçaya bölünmüştür. İki bordürlüdür. Halının kısa kenarlarını enli birer kuşak çevreler. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Halının kısa kenarlarını, ağaç çitlerle bezenmiş birer kuşak çevrelemektedir. Dıştan içe doğru birinci bordürde, zikzak çizgilerin içerisine çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir. Bu motif halının bir kısa kenarında yerini, ince bir dal motifinin bir

ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir ek motif, diğerk ucunda zikzaklı bir yaprak motif ile bezendiğı tasarımı bırakır. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Birinci bordür ile ikinci bordürü, küçük ek motiflerinin sslediğı iki ince kuşak ayırır. İkinci bordür, birinci bordürün bir kısa kenarında olduğı gibi ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir ek motif, diğerk ucunda zikzaklı bir yaprak motif ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Kompozisyonu

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmiş çift yönlü mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilen ek motifleri ile tamamlanır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgenlerinde, ek motifleri olmaksızın devam eder. Çift yönde verilen mihrap üçgenlerinin dış çeperini, karanfil motifleri ile bezenmiş ince bir kuşak çevrelemektedir. Mihrabın i çeperi de yine bir sıra karanfil motifleri ile bezenmiştir. İkinci bordür ile zemini ince bir kuşak ayırır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine st üste yerleştirilmiş 11 yatay manzara nitesi görülür. Birinci ve on birinci manzara üniteleri, mihrap üçgenlerine simetrik olarak yerleştirilmiştir. Birinci manzara nitesi, mihrap üçgenine bakar vaziyette, diğerk manzara ünitelerinin tersi yönündedir. Aynı

kompozisyonun hâkim olduğu bu iki yatay manzara ünitesinde, kırma çatılı birer ev, iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiş küçük şematik kuleler ve önünde uzanan yatay veranda ile tasvir edilmiştir.

Birinci ve on birinci manzara üniteleri arasında kalan diğer dokuz manzara ünitesinde aynı kompozisyonun hâkim olduğu görülür. Her bir manzara ünitesinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan, cephesi farklı motiflerle süslü geometrik öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 7 (Konya Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Sedir Halısı, 99x395 cm.

Konya Müzesi deposu

Katalog No:	8
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 8
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 130x193 cm.
Renkler	: Krem rengi, kahverengi, mavi, sarı, beyaz, siyah

Eserin Tanımı

“www.turkelhalilari.gov.tr”de 000943 Türk El Halıları kodu ile yayınlanmıştır⁶². Eserin künyesinde malzemesi belirtilmemiştir. 19. yüzyıl Kula halılarında kullanılan malzeme yündür. 130x193 cm. boyutlarında olan halı beş bordürlüdür. Tabanlık ve ayaklık kısmında dikdörtgen çerçeveler yer alır. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri iki yana çekilmiştir.

⁶² Erişim tarihi: 21.07.2015

Bordürler

Halı beş dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince şeritler vardır. Dıştan içe doğru birinci, ikinci ve üçüncü bordür aynı tasarıma sahiptir. Stilize yaprak motifleri bordür boyunca yinelenir. Dördüncü bordürde, çengel ve çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Çok küçük çiçek motiflerinin yinelandığı beşinci bordür, tabanlık ve ayaklık kısmında yer alan dikdörtgen çerçeveleri de dolandır.

Mihrap Köşelikleri

Çift yönde verilen mihrap üçgenleri basıktır ve zemin çizgisi ile birleşmemektedir. Dolayısıyla bu bölüm, üçgen köşelerden ziyade, dikdörtgene yakın formdadır. Bu bölüm, aynı büyüklükte karelere bölünmüştür. Stilize yaprak motifleri, her bir karenin birer köşesine çapraz şekilde yerleştirilmiştir.

Dikdörtgen Çerçeveler

Tabanlık kısmında, yatık “S” motiflerinin aralarında stilize yaprak motifleri yer alır. Alınlık kısmında, stilize çiçek motifleri yinelenir.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, çift yönlü mihrap içinde yer alır. Çift yönlü mihrabın etrafını, birkaç sıra şerit çevrelemektedir. Şerit, mihrap üçgeninde dikdörtgen parçalara ayrılır. Yatay yerleştirilen her bir dikdörtgen parça üst üste sıralanarak her iki yönde mihrabın basık üçgenlerini oluşturur. Dikdörtgen şeritlerin, arka arkaya ve yan yana yerleştirilerek, istiflenmiş evlerden oluşan bir kompozisyon görünümüne bürünmesi, cephelerinde yer alan ve kapı ile pencereleri anımsatan üçer noktasal benek ile sağlanmıştır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, 10 yatay manzara ünitesi mihrap içinde iki yana çekilmiştir. Her bir tarafta üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara

ünitesi simetriktir. Manzara ünitelerinde, üç ağaç arasına, simetrik yerleştirilmiş iki ev vardır. İki yanda bulunan ağaçlar geometrik karakterde ve dar yapraklıdır. Ortada, iki evin arasında yer alan ağaç natüralist bir üslupla sunulmuştur. Şematik evlerin kırma çatıları, kontürle geçilmediği için belli belirsizdir. Cepheleri ise beşinci sırada yer alan iki yatay manzara ünitesi dışında net değildir. Ağaç ve evlerin önünde uzanan veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 8 (“www.turkelhalilari.gov.tr” arşivi)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı, 130x193 cm.

Türk El Halısı arşivi 000943 kodlu eser (www.turkelhalilari.gov.tr)

Katalog No:	9
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 9
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 103x150 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, krem rengi

Eserin Tanımı

“www.turkelhalilari.gov.tr”de 003059 Türk El Halıları kodu ile yayınlanmıştır⁶³. Eserin künyesinde kullanılan malzeme bilgisi bulunmamaktadır. 19. yüzyıl Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 103x150 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara tasarımı yer alır.

⁶³ Erişim tarihi: 21.07.2015

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Birinci ve ikinci bordür arasında iki şerit yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür yer yer sökülmüştür. Mevcut motiflerden, süsleme kompozisyonu anlaşılmaktadır. İnce bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, noktasal görünümlü küçük çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, zincir motifi ile süslenmiş, çift yönlü mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Çift yönlü mihraplı halılarda, mihrap üçgenine simetrik olarak yerleştirilmiş birer manzara ünitesi daha yer alır. İncelediğimiz halının bu bölümlerinde meydana gelen deformasyondan dolayı, mihrap üçgenlerinde, manzara ünitesi olup olmadığı hakkında fikir sahibi olamıyoruz.

Halımızın mevcut manzara kompozisyonunda, mihrap içine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi yer alır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinde aynı kompozisyon hâkimdir. Her bir yatay manzara ünitesinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır.

Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan öğeler, bu alanda meydana gelen aşınma nedeniyle seçilememektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 9 (“www.turkelhalilari.gov.tr” arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 103x150 cm.

Türk El Halısı arşivi 003059 kodlu eser (www.turkelhalilari.gov.tr)

Katalog No:	10
Bulunduğu Yer	: -
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 10
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 102x172 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, krem rengi

Eserin Tanımı

Eser yayınlandığı kaynakta⁶⁴ Kula halısı olarak belirtilmiştir. Bordür tasarımı, bordürlerde yer alan motifler, mihrap tasarımı ve yatay manzara ünitelerinde görülen şematik ev motifleri ve geometrik forma büründürülmüş ağaç motifleri, Kırşehir manzaralı halılar için karakteristik özellikler taşımaktadır. Kitapta ait olduğu yüzyıl ve dokumada kullanılan malzeme hakkında bilgi verilmemiştir. 19. yüzyıl özellikleri gösteren halı, dokunduğu yüzyıla göre yün malzeme ile

⁶⁴ K. Zipper-C. Fritzsche- U. Jourdan, **a.g.e.**, s. 168.

dokunmuştur. 102x172 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde çift yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş ve bir dar bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordür enlidir. Bu bordürü, Kırşehir’de *arapeli* olarak bilinen motif süsler. Tek dal üzerinde gelişen kompozisyonda, yer yer stilize yaprak motifleri ile bezenmiş zikzak çizgiler çizerek ilerleyen dal motifinin bir altına bir üzerine çiçek motifleri yerleştirilmiştir. İkinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift yönlü mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisini dolduran yine geometrik karakterli küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Mihrabın iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci ve beşinci yatay manzara üniteleri, çift yönde verilen mihrap üçgenlerine simetrik olarak yerleştirilmiştir. Aynı kompozisyonun hâkim olduğu bu iki yatay manzara ünitesinde, merkezde kırma

çatılı şematik bir ev, iki yanında birer küçük kule ile tasvir edilmiştir. Mimari öğelerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı kompozisyona sahiptir. Her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Simetrik iki ev arasında yer alan geometrik öğeler boşluk doldurmaktadır. Ağaçlardan biri geniş, diğeri dar yapraklıdır ve manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır.

Fotoğraf: 10 (K. Zipper-C. Fritzsche- U. Jourdan)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 102x172 cm.

“Tapetti Orientali Turchi-Turcomanni” adlı kitaptan alınmıştır.

3.1.2. TEK YÖNLÜ MİHRAPLI HALILAR

3.1.2.1.ÇİFT KULELİ MİHRAPLI HALILAR

Katalog No	11
Bulunduğu Yer	: Ankara Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	: 21293
Fotoğraf No	: 11
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 28.09.1973
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 106x176 cm
Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, gri

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında Osmanlı dönemine ait olduğu belirtilmiştir. Halının manzara kompozisyonu ve bordürlerinde kullanılan motifler 19. yüzyıl özellikleri göstermektedir. 106x176 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordürde, zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, noktasal benek görünümlü küçük çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, bir çiçek motifinin etrafını çevreleyen geometrik karakterli öğelerle oluşturulmuş bir kompozisyon bizleri karşılar.

Birinci, ikinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların yaprakları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Yatay manzara ünitelerinin genel kompozisyonunda diğeri halılarda görülen tasarım hâkim olsa da detaylarda farklılıklar ya da eksiklikler söz konusudur. Çift kuleli kapının hemen üzerinde yer alan birinci manzara ünitesinde, evlerden birinin kırma çatısı, düşey pencere açıklıkları ile örtüşmemektedir. Simetriğinde bulunan şematik evin ise kırma çatısı yoktur. Ayrıca evlerin her iki yanında yer alması gereken ağaçların gövdeleri, düşey pencere açıklıklarının üzerinde yükselmektedir. Üçüncü yatay manzara ünitesinde ise evler simetrik olarak yerleştirilmiş olmasına rağmen, çatıların büyüklükleri ve şekilleri farklılık göstermektedir. Detaylarda görülen farklılıklara rağmen, üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliğini belirleyen ve kompozisyon itibarıyla birbirine benzeyen üç yatay ünite aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Mihrap üçgeninde yer alan dördüncü yatay manzara ünitesinde, simetrik olarak yan yana sıralanmış, aynı büyüklükte üç şematik kule, önünde uzanan yatay veranda ile tasvir edilmiştir.

Fotoğraf: 11 (Ç. Karaçay)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 106x176 cm.

Ankara Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No:	12
Bulunduğu Yer	: Ankara Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	: 23118
Fotoğraf No	: 12
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 25.06.1976
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 113x170 cm
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında Osmanlı Dönemine ait olduğu belirtilmiştir. Manzara kompozisyonu ve bordürlerinde yer alan motifler 19. yüzyıl özellikleri gösterir. 113x170 cm. boyutlarında olan halı dört bordürlüdür. Sandık bölümü vardır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğ er ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir dü z yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan

üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Birinci bordür, mihrap üçgeni yönündeki kısa kenarda sökülmüştür. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Karanfil motiflerinin tasvir edildiği üçüncü bordür, halıyı üç yönde çevrelemekte, mihrap üçgeninin başladığı bölümde sonlanmaktadır. Üçüncü bordür halının sandık bölümünü de çevreler.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, simetrik olarak yerleştirilmiş stilize çiçek motifleri doldurmaktadır.

Dikdörtgen Çerçeveler

Halının sadece tabanlık kısmında dikdörtgen çerçeve vardır. Bu bölümü, üsluplaştırılmış üçlü lale motifleri süslemektedir.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formlu bordür içinde yer almaktadır. Sur formlu bordür tasarımı, zikzak çizgilerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile tamamlanmaktadır. Zikzak çizgiler, mihrap üçgeninde geometrik forma bürünür ve çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formlu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri aynı kompozisyona sahiptir. Her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş üç şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinde ağaçlar natüralist tasvir edilmiştir. Yatay manzara ünitelerinde, biri servi ağacını anımsatan iki farklı ağaç arasına simetrik olarak yerleştirilmiş evlerden biri, yer yer ince kontürlerle belirlenmiş kırma çatısı ve cephesinde üç düşey açıklık ile diğer halılarımızda görünen şematik ev motifine bire bir uymaktadır. Simetrik olarak yerleştirilmiş diğer ev motifi, yine yer yer kontürle belirlenmiş kırma çatı altında iki katlı bir ev izlenimi vermektedir. Kontür kullanmaksızın farklı renklerle ifade edilen yan yana ve çok sayıda düşey pencere açıklığı görülmektedir. Bu pencerelerin hemen altını tek renk bir kontür çizer ve bordürün hemen altında giriş katının pencere açıklıkları yine farklı renklerle kullanılarak ifade edilir. Şematik iki ev arasında, bu evlerden boyut olarak daha küçük işlenerek uzakta izlenimi verilmiş üçüncü bir ev vardır. Evin kırma çatısı, pencere ve kapı açıklıkları kontürlerle belirlenmiştir. Kompozisyon, şematik evlerin ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanmaktadır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Kırma çatısı ve cephesinde üç düşey açıklık ile tasvir edilen ev, manzara kompozisyonun merkezindedir. Şematik evin iki yanında birer kule yer alır. Kompozisyon, şematik ev ve kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanır.

Fotoğraf: 12 (Ç. Karaçay)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 113x170 cm.

Ankara Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No:	13
Bulunduğu Yer	: Ankara Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	: 25463
Fotoğraf No	: 13
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 23.05.1997
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 104x165 cm
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında Osmanlı Dönemine ait olduğu belirtilmiştir. Halının manzara kompozisyonu her ne kadar 19. yüzyıl örnekleri ile örtüşse de enli bordürde yer alan şematik ev motifleri ve mihrap köşelerini dolduran soyut motifler 20. yüzyılın başlarına işaret etmektedir. 104x165 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci ve üçüncü bordürde, iç içe geçmiş köşeli sürekli çizgiler çizerek yinelenen geometrik karakterli motif yer alır. İki dar bordürün ortasında yer alan enli bordür, orijinal bir süsleme kompozisyonuna sahiptir ve birim motif tekrarından oluşur. Merkezde şematize edilmiş kırma çatılı bir ev yer alır. Ev motifinin önünde yine şematize edilmiş üçgen formlardan oluşan veranda bulunur. Üçgen çatı, simetrik olarak çatı eğimine uyumlu bitkisel motiflerle çevrelenmiştir. Evlerin teraslarından yükselen stilize dalların üzerinde, çiçek ya da kuş formlarını anımsatan motifler yer almaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, soyut birer motif doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, kare şekillerle doldurulmuştur. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış ceperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, bir merkezden yükselen ve tomurcukları ile tasvir edilmiş bir çiçek

motifi bizleri karşılar. Çift kuleli kapının iç kısmında yer alan birer çiçek motifi ise girişi görsel açıdan zenginleştirmektedir.

Birinci ve ikinci yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Üçüncü manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer alır. Çadırı anımsatan bir motif, her iki yanında küçük birer şematik kule ve önünde uzanan yatay veranda ile farklı bir kompozisyon sunmaktadır.

Fotoğraf: 13 (Ç. Karaçay)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 104x165 cm.

Ankara Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No:	14
Bulunduğu Yer	: Ankara Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	: 25475
Fotoğraf No	: 14
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 23.05.1997
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 110x163 cm
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, gri, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında Osmanlı Dönemine ait olduğu belirtilmiştir. Bordürlerinde görülen iri çiçek motifleri ve hançer şekilli yapraklar Kırşehir halılarında 20. yüzyılın başında görülen motiflerdendir. Ayrıca çift kuleli kapının ortasında yer alan stilize çiçek motifi, soyut betimlemeye yakındır ve halının motiflerinde meydana gelen bozulmanın göstergesidir. 110x163 cm. boyutlarında olan halı bir bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş bordürlüdür. İki yanında ince şeritler bulunan enli bordürde, hançeri anımsatan büyük yaprak motifleri bordür boyunca bir sağa bir sola yatık yerleştirilerek üçgen şekiller oluşturulmuştur. Büyük taç yapraklı çiçek motifleri, bu üçgen şekillerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, seyrek yerleştirilmiş kare şekillerle doldurulmuştur. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, soyut bir motif bizleri karşılar. Halının bu bölümünde meydana gelen aşınma nedeniyle tam olarak seçilemeyen motifin üstünde ve altında birer çiçek motifi net olarak görülmektedir.

Birinci ve ikinci yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı

kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Üçüncü manzara ünitesi mihrap üçgeninde yer alır. Şematik küçük bir ev motifi, önünde uzanan yatay veranda ile tasvir edilmiştir. Verandanın iki yanına simetrik yerleştirilmiş birer kule ile tasarım tamamlanır.

Fotoğraf: 14 (Ç. Karaçay)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 110x163 cm.

Ankara Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No	15
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 128
Fotoğraf No	: 15
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: Ankara Tacettin Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 01.07.2007
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 98x150 cm.
Kullanılan Renkler	: Bordo, kırmızı, yeşil, sarı, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında malzemesi belirtilmemiştir. 19. yüzyıla ait Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 98x150 cm. boyutlarında olan halı bir bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta, mihrap nişinin tersi yönde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı esas olarak bir geniş bordürlüdür. Ancak enli bordürün her iki yanında yer alan ince şeritler, birer dar bordür izlenimi uyandırmaktadır. Enli bordürün sol yanında iki dar kuşak, sağ yanında ise üç dar kuşak yer alır. Enli bordür, halının uzun

ve kısa kenarlarında farklı tasarım sergilemektedir. Halının uzun kenarlarında, tek dal üzerinde gelişen motif kurulumu görülmektedir. Sürekli zikzak çizgiler çizerek yinelenen stilize dal motifini, geometrik forma büründürülmüş çiçek ve yaprak motifleri süsler. Halının kısa kenarlarında ise, yan yana sıralanmış kırma çatılardan meydana gelen bir tasarım görülmektedir. Kırma çatılara, ince kontürler ve renk oyunları ile perspektif kazandırılmıştır. Halının mihrap üçgeni tarafındaki kısa kenarda sökükle vardır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri, noktasal beneklerle doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini ve mihrap üçgeninin dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Bu eserimiz için orijinal olan bir durum, yatay manzara ünitelerinin mihrap nişinde ters yönde yer almasıdır. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, küçük çiçek motiflerinden oluşmuş bir demet bizleri karşılar. Çift kuleli kapıdan mihrap nişine doğru devam ettiğimizde, mihrap zemininde ters yönde yer alan ve simetrik olarak tekrarlanan

şematik sokak kesitlerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Birinci yatay manzara ünitesinde, iki şematik ev arasında yer alan çiçek motifi yıldız şeklindeyken, ikinci yatay manzara ünitesinde büyük taç yapraklıdır. Üçüncü yatay manzara ünitesinde, iki şematik ev arasında boşluk dolduran öge, halının bu bölümünde meydana gelen yırtılmadan dolayı görünmemektedir. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 15 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 98x150 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	16
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 141
Fotoğraf No	: 16
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 01.07.2007
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 88x152 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin dokumasında kullanılan malzeme belirtilmemiştir. Eser 20. yüzyılın başlarına aittir. Bu dönemde Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 88x152 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir dar ve bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordür dardır. Bu bordürde, yan yana betimlenmiş lale motifleri yinelenmektedir. Enli olan ikinci

bordürde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki sütunun arasında bir vazo yer alır. Bahar açmış çiçek dalları vazanın içinden yükselmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri boş bırakılmıştır. Fakat mihrap üçgeninin dış çeperinde, bir sıra karanfil motifi vardır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, halıda meydana gelen yıpranmadan dolayı net olarak seçilemeyen bir motif dikkati çeker. Manzaralı halılarda çift kuleli kapının ortasında genellikle iki farklı tasarım görülmektedir. Bunlardan biri, yan yana ve arka arkaya istiflenmiş şematik evler; ikincisi çiçek motifidir. Bu eserimizde de, çift kuleli kapının ortasında şematik ev motifinin olma olasılığı yüksektir. Çünkü yıpranan kısmın hemen altında yatay bir veranda yer alır.

Çift kuleli kapıdan mihrap nişine doğru devam ettiğimizde, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan, aynı kompozisyona sahip şematik sokak kesitlerinden oluşan iki yatay manzara ünitesi yer alır. Bu yatay

manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Şematik evlerin cephesinde, görmeye alışkın olduğumuz kapı ve pencere açıklıkları yoktur. İki şematik ev motifinin ortasında, yan yana yerleştirilmiş üç kare öge ve hemen üzerinde yer alan çiçek motifi boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Üçüncü manzara ünitesi mihrap üçgeninde yer alır. Kırma çatılı ve cephesinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklık bulunan şematik evin iki yanında birer küçük kule vardır. Ev ve kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 16 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 88x152 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	17
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 217
Fotoğraf No	: 17
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 107x164 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, mor, beyaz, siyah, gri, mavi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında halının 18. yüzyıla ait olduğu belirtilmiştir. Bilinen en eski Kırşehir manzaralı halılar 19. yüzyıla aittir. Eserin bordürlerinde ve mihrap köşelerinde yer alan motifler ile manzara kompozisyonu 19. yüzyıla ait manzaralı eserlerimizle birebir örtüşmektedir. Envanter kayıtlarında eserin malzemesi belirtilmemiştir. 19. yüzyıl Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 107x164 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Mihrap nişinde meydana gelen

sökölme, ayrıca fotoğrafın net olmaması dolayısıyla, bordürlerde ve manzara ünitelerinde bazı bölümler net görölmemektedir.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Mihrap üçgeni yönünde sol köşede sökölme olmuştur. Birinci bordürden ikinci bordüre geçişte ince bir kuşak yer alır. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordürde, zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış ceperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer

alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

Çift kuleli kapının arasında yer alan birinci manzara ünitesinden mihrap nişine doğru ilerlediğimizde, ikinci manzara ünitesinin bulunması gereken alanda meydana gelen sökülmeden dolayı, motifler net olarak görülmemektedir. Bu bölümde seçilebilen tek motif yatay verandadır. Üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan ve oldukça küçük tasvir edilmiş üçüncü ev boşluk doldurmaktadır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinde tasvir edilen ağaçlardan, geniş yapraklı olanlar natürel üsluba yakındır. Dar yapraklı olanlar ise geometrik forma büründürülmüştür. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer almaktadır. Kırma çatısı ve cephesinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklık ile şematik bir ev

motifinin iki yanında simetrik olarak yerleştirilmiş birer kule yer alır. Ev ve kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 17 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 107x164 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	18
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 391
Fotoğraf No	: 18
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 104x160 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, turuncu

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin 19. yüzyıla ait olduğu belirtilmiştir. Ancak eserin enli bordürünü süsleyen karanfil ve lale motifinin, karakteristik özelliklerini kaybetmiş olması nedeniyle eseri 20. yüzyılın başlarına götürmek daha doğru olacaktır. Bu dönemde dokunan Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 104x160 cm. boyutlarında olan halı bir bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir bordürlüdür. Enli olan bu bordürde, karanfil ve lale motifinin çok farklı bir formuyla karşılaşırız. Karakteristik özelliklerini kaybeden ve oldukça iri işlenen karanfil ve lale motifleri bordür boyunca kaydırmalı olarak yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri, çiçek motifleri ile doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci yatay manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir.

Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan ve üçgen platformların üzerinde yükselen çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Dördüncü yatay manzara ünitesi mihrap üçgenindedir. Kompozisyonun merkezinde şematik bir ev yer alır. Evin kırma çatısı kontürlerle belirginleştirilmiştir. Evin cephesinde üç düşey açıklık vardır. Ortadaki açıklık, iki yanda yer alan açıklıktan fazlasıyla geniştir. Ev motifinin iki yanında kalın duvarlar vardır. Şematik evin iki yanında kırma çatılı birer kule yer alır. Evin önünde uzanan yatay veranda iki kademeli tasvir edilmiştir.

Fotoğraf: 18 (Ankara Vakıf Eserleri arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 104x160 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	19
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 417
Fotoğraf No	: 19
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Zonguldak Devrek Tekke Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: 04.08.1999
Müzedeki Yeri	: VGM Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 104x198 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, krem rengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre ve dönem belirtilmemiştir. Halının bordürlerinde yer alan stilize çiçek motifleri ve mihrap köşelerindeki soyut motifler her ne kadar Kırşehir'e uzak ise de mihrap içinde yer alan manzara kompozisyonu Kırşehir yöresine aittir. Motiflerde görülen değışim halının 20. yüzyıl başlarına ait olabileceğini göstermektedir. Bu döneme ait Kırşehir halılarında kullanılan dokuma malzemesi yündür. 104x198 cm. boyutlarında olan halı bir

bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş bordürlüdür. Tek dal üzerinde gelişen kompozisyonda, zikzak çizgiler çizerek yinelenen geometrik karakterli dal motifinin araları, stilize çiçek motifleri doldurulmuştur.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerinde, soyut karakterde birer motif yer alır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile tamamlanmaktadır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir. Ayrıca dış çeperi dolanan karanfil motiflerinin etrafını ince bir şerit çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri aynı kompozisyona sahiptir. Her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma

büründürölmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görölen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Simetrik iki ev arasında, yan yana üç kare öge üzerinde yükselen kırma çatılı bir kule yer alır. Ağaçlardan biri dar, diğeri geniş yapraklıdır ve manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır.

Dördüncü yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer alır. Simetrik yerleştirilmiş üç kule, manzara kompozisyonun merkezidir. Bu kulelerin iki yanında yine simetrik yer alan birer kule daha vardır. Küçük kulelerden oluşmuş mimari kompozisyonun önünde yatay veranda uzanır.

Fotoğraf: 19 (Ankara Vakıf Eserleri arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 104x198 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	20
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 430
Fotoğraf No	: 20
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x164 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, mor, gri, beyaz, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında 20. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Ait olduğu yöre ve dokumada kullanılan malzeme bilgisine envanter kayıtlarında yer verilmemiştir. Mihrap manzara tasarımı ve bordür ile mihrap köşelerinde yer alan motiflere göre halı 19. yüzyıl Kırşehir halısıdır. Bu döneme ait Kırşehir halılarının dokumasında yün malzeme kullanılmaktadır. 100x164 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, zikzak çizgilerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile tamamlanmaktadır. Zikzak çizgiler, mihrap üçgeninde geometrik forma bürünür ve çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden

oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında, iki kare ögenin ortasında yükselen, kırma çatısı ve cephesinde yer alan noktasal motifleri ile pencerelerin tasvir edildiği bir küçük ev motifi daha vardır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı natüralist üslupta ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer almaktadır. Kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiş bir ev motifi, kompozisyonun merkezindedir. Şematik evin cephesinde yer alan noktasal motiflerle pencereler tasvir edilmiştir. Ev motifinin iki yanında kalın duvarlar vardır. Şematik evin iki yanına simetrik olarak yerleştirilmiş, yine cephesinde noktasal motiflerle pencerelerin tasvir edildiği, kırma çatılı küçük birer ev motifi daha yer alır. Bu iki küçük ev, merkezde yer alan eve göre daha önde betimlenmiştir. Şematik evlerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 20 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x164 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	21
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 434
Fotoğraf No	: 21
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Zonguldak Devrek Tekke Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x158 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, mavi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında ait olduğu yöre ve malzeme bilgisi bulunmamaktadır. Halıda görülen motifler ve manzara kompozisyonu Kırşehir yöresi özellikleri gösterir. 19. yüzyıla ait olan eserin dokumasında yün malzeme kullanılmıştır. 100x158 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında “s” motifleri ile süslenmiş ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürü çiçek motifleri süslemektedir. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, zikzaklı birer yaprak motifi ile yıldız şekilli ikişer çiçek motifi doldurur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini ve mihrap üçgeninin dış çeperini karanfil motifleri süslemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında, iki kare ögenin ortasında yükselen

küçük bir ev motifi daha yer alır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinde tasvir edilen biri geniş, diğeri dar yapraklı ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Kompozisyonun merkezinde, kırma çatılı ve cephesinde yer alan üç düşey açıklığın kapı ve pencereleri betimlendiği şematik bir ev motifi vardır. Şematik evin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanmaktadır.

Fotoğraf: 21 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x158 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	22
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 496
Fotoğraf No	: 22
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Muğla Kurbanlar Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 108x182 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, mor, krem rengi, beyaz, siyah, gri

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında, 18. / 19. yüzyıllara ait Kula halısı olarak belirtilmiştir. Manzara kompozisyonu ve bordürlerde kullanılan motifler, 19. yüzyıl Kırşehir manzaralı halılarının karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Envanter kayıtlarında eksik olan bir diğer bilgi dokumada kullanılan malzemedir. Kırşehir halılarında 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar yün malzeme kullanılmıştır. Dolayısıyla 19. yüzyıla ait bu eserimizde yün malzeme kullanılmıştır diyebiliriz. 108x182 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Birinci bordür halının kısa kenarlarında yer yer sökülmüştür. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordür, birinci bordürle aynı kompozisyona sahiptir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri boş bırakılmıştır. Ancak mihrap üçgeninin dış çeperini, karanfil motifleri ile süslenmiş ince bir bordür ve bu bordürü ince bir kuşak çevrelemektedir. Kuşağın hemen üzerinde, simetrik yerleştirilmiş karanfil motifleri vardır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Sur formu bordürün iç çeperini ve mihrap üçgeninin dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve

kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik formda dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinde tasvir edilen biri geniş, diğeri dar yapraklı ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer alır. Kompozisyonun merkezinde, kırma çatılı ve cephesinde kapı ve pencerelerin muntazam olarak belirlendiği şematik bir ev yer almaktadır. Evin önünde yatay veranda uzanır. Verandanın bitiminde, iki yanında birer kule bulunan bahçe duvarı ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 22 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 108x182 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	23
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 528
Fotoğraf No	: 23
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 102x168 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, siyah, beyaz, mavi, açık kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre ve dokumasında kullanılan malzeme hakkında bilgi verilmemiştir. Eserin bordürlerinde görülen motifler Kırşehir halıları için tanıdık olmamakla birlikte manzara kompozisyonu ve mihrap köşelerinde görülen benek motifi Kırşehir halıları için karakteristiktir. 19. yüzyıla ait olan halının dokumasında kullanılan malzeme yündür. 102x168 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordür, manzaralı halılarda ilk defa karşılaştığımız bir tasarıma sahiptir. Piyonu anımsatan küçük geometrik şekiller bordür boyunca yinelenir. İkinci bordürde bitkisel kompozisyon hâkimdir. Natüralist bir yaprak ve çiçek motifi bordür boyunca kaydırmalı olarak devam etmektedir. Üçüncü bordürde, altıgen madalyonların içerisi “s” motifleri ile doldurulmuştur.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri küçük noktasal beneklerle doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Mihrabın dış çeperini çiçek motifleri çevrelemektedir. Diğer eserlerimizde, mihrabın dış çeperini çevreleyen karanfil motifleri bu halıda sadece mihrap üçgeninin dış çeperinde görülür. Diğer üç yönde, farklı formda tasvir edilmiş çiçek motifleri adeta dördüncü bir bordür gibi mihrabın dış çeperini çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve

kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci yatay manzara ünitesi, halının bu bölümünde meydana gelen deformasyondan dolayı net olarak seçilememektedir. Fakat ağaçların sıralanışı ve evlerin kırma çatıları nettir. Ayrıca kompozisyonun tamamına baktığımızda, ikinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara ünitelerinin, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulaması olduğu anlaşılmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan kare öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı ve natüralist tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Fotoğraf: 23 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 102x168 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	24
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 595
Fotoğraf No	: 24
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 106x167 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, beyaz, siyah, mavi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter bilgilerinde eserin dokumasında kullanılan malzeme hakkında bilgi yoktur. 19. yüzyıla ait Kırşehir halılarında malzeme yündür. 106x167 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, birim motif tekrarından oluşur. İnce bir dal motifinin bir

ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir ek motif, diğerk ucunda zikzaklı bir yaprak motif ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, yıldız şekilli bir ek motif, geometrize edilmiş yaprak motif ile kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Geometrize ek motif halının uzun kenarlarında yatay, kısa kenarlarında düşey yerleştirilmiştir. nc bordür, birinci bordür ile aynı kompozisyona sahiptir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, stilize ek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük ek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, ek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer ek motif ile nihayetlenir. Mihrabın i ve dış çeperini karanfil motifleri çevreler.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine st üste yerleştirilmiş  yatay manzara nitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, tomurcukları ile betimlenmiş bir demet ek bizleri karşılar. ek motifinden mihrap nişine doğru devam ettiğimizde, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan  şematik şematik sokak kesiti yer alır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motif, geometrik forma brndrlmş

dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük kare öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Mihrap üçgeninde, çift kuleli kapının ortasında yer alan çiçek motifi ile aynı tasarıma sahip bir demet çiçek yer alır.

Fotoğraf: 24 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 106x167 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	25
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 810
Fotoğraf No	: 25
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Ankara Karacabey Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 103x183 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin dokumasında kullanılan malzeme belirtilmemiştir. 19. yüzyıl Kırşehir halılarında dokuma malzemesi yündür. 103x183 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordür, birim motif tekrarından oluşur. İnce bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı

bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Birinci bordür, mihrabın alt kısmında kısa kenarda sökülüştür. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri, çiçek motifleri ile doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince

kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan kare öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Dördüncü yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiş ve cephesinde, kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklığı ile şematik bir ev yer alır. Şematik evin iki yanında simetrik yerleştirilmiş küçük kuleler vardır. Ev ve kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 25 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 103x183 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	26
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 1654
Fotoğraf No	: 26
Eserin Adı ve Cinsi	: Sedir Halısı
Getirildiği Yer	: Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü
Dönemi	: 19.Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 102x374 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, mavi, açık kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında halının türü belirtilmemiştir. Eni dar ve boyu uzun bu eser sedir halısı grubuna girmektedir. Yine envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yüzyıl ve dokuma malzemesi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Halının bordürlerinde görülen motifler ve manzara kompozisyonu 19. yüzyıl özellikleri sergilemektedir. 19. yüzyılda Kırşehir halılarında yün malzeme kullanılmaktadır. 102x374 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Halının kısa kenarlarını, ağaç çitlerle bezenmiş birer kuşak çevrelemektedir. Dıştan içe doğru birinci ve üçüncü bordürde, tek dal üzerinde gelişen motif tasarımı görülür. Zikzak şekillerin içerisine çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirmiştir. Birim motif tekrarından oluşan ikinci bordürde, halının uzun kenarlarına yatay, kısa kenarlarına düşey yerleştirilen üsluplaştırılmış karanfil ve lale motifleri yinelenir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, simetrik yerleştirilmiş elma motifleri doldurmaktadır. Elma motifleri, incelediğimiz eserlerde görülen motifleri göz önünde aldığımızda bu halı orijinaldir.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş 10 yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve

kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci yatay manzara ünitesinden, mihrap üçgeninde bulunan 10. yatay manzara ünitesine kadar, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitleri mihrap zemininde yer almaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, natüralist tasvir edilmiş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

10. yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Tasarım açısından orijinal olan bu ünite, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi iki ağaç arasında yer almaktadır. İncelediğimiz diğer eserlerde, mihrap üçgeninde yer alan yatay manzara ünitelerinde ağaç motifi yoktur. Bu nedenle bu eserimiz, bu yönüyle diğer halılardan ayrılmaktadır. Manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer aldığı için ağaçlar oldukça kısadır. İki şematik ev motifinin arasında, kare ögenin üzerinde bir çiçek motifi yükselmektedir. Ağaç, şematik ev ve çiçek motifinin önünde uzanan küçük bir veranda ile tasarım tamamlanır.

Fotoğraf: 26 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Sedir Halısı, 102x374 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	27
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 2025
Fotoğraf No	: 27
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Ankara Mehmet Çelebi Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Teşhir-Salon 1
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x170 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, mavi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin malzemesi hakkında bilgi bulunmamaktadır. 19. yüzyıl Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 100x170 cm. boyutlarında olan halı bir bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Bordür tasarımı orijinal bir kompozisyona sahiptir. Bordür çizgisi olmaması dolayısıyla, mihrabın dışında kalan tüm alan bordür olarak algılanmış, kule ve mazgallarıyla betimlenen kale duvarı bordür boyunca yinelenmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, tek dal üzerinde gelişen çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Kompozisyonu

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifi olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış ceperini bir sıra çiçek motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, bir vazodan yükselen çiçek demeti bizleri karşılar. Çift kuleli kapıdan, mihrap nişine doğru ilerlediğimizde, aynı düzenin uygulaması iki yatay ünite yer alır. Her bir manzara ünitesinde iki şematik ev, yaprakları zikzak çizgiler çizerek yükselen dört ağaç arasında yer alır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. İki evin arasında yer alan çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Mihrap üçgenini, şematik ev motifi yerine, mihrap köşeliklerini dolduran çiçeklerle aynı formda küçük çiçek motifleri doldurmaktadır.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde teşhirde sergilenen eserimiz, bordür tasarımı, mihraba açılan çift kuleli kapının ortasında bir vazodan yükselen buket çiçek ve yatay manzara ünitelerinde ağaçların tasvir edilişi bakımından diğer eserlerimizle aynı kompozisyona sahip, fakat tasarım açısından orijinaldir.

Fotoğraf: 27 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x170 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi teşhir

Katalog No	28
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 2028
Fotoğraf No	: 28
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Muğla Kurbanzade Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Teşhir-Salon 1
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 110x177 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre Kula olarak belirtilmiştir. Ayrıca dokumada kullanılan malzeme hakkında bilgi yer almamaktadır. Halı Kırşehir yöresine aittir. Bordür motifleri ve manzara kompozisyonu Kırşehir halıları için karakteristiktir. 19. yüzyıla ait Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 110x177 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, birim motif tekrarından oluşur. İnce bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Birinci bordür, mihrap yönünde kısa kenarda sökülmüştür. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordür, birinci bordür ile aynı tasarıma sahiptir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri boş bırakılmıştır. Ancak mihrap üçgeninin dış çeperini, karanfil motifleri ile süslenmiş ince bir bordür ve bu bordürü ince bir kuşak çevrelemektedir. Kuşağın hemen üzerinde, simetrik yerleştirilmiş karanfil motifleri vardır. Bahsi geçen süslemeler, mihrap üçgeninin dış çeperini çevrelemekte olup mihrap köşeliklerinde motif olmasına rağmen bu alana hareketlilik kazandırmıştır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifi olmaksızın devam etmektedir. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen dişey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan bitkisel karakterli öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen ağaçlar, manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer almakta ve diğeri dört manzara ünitesinden farklı tasarım sergilemektedir. Kırma çatısı dört sıra kontürle belirlenmiş ve cephesinde aynı büyüklükte üç dişey açıklık bulunan şematik bir ev, önünde verandası ile betimlenmiştir. Evi ve verandayı çevreleyen bahçe duvarının her iki yanında yer alan kuleler, köşk tasarımını aklı getirmektedir.

Fotoğraf: 28 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 110x177 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi teşhir

Katalog No	29
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 37.704 (Eski envanter numarası)
Fotoğraf No	: 29
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: 06.05.1986
Müzedeki Yeri	: VGM Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 106x165
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, mavi, gri, açık kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde, envanter defterleri güncellenmiş ve eserlere yeni envanter numarası verilmiştir. Çalışmamızda yer verdiğimiz eserin, eski envanter kayıtlarında fotoğrafına ve envanter bilgilerine ulaşılmış, yeni envanter defterlerinde bilgilerine rastlanmamıştır. Müze yetkilileri gerekli düzeltmeleri yapmaktadırlar. Bu süreç içerisinde eseri eski envanter numarası ile çalışmamıza almayı uygun bulduk. Eserin envanter kayıtlarında yöresi, ait olduğu yüzyıl ve dokumada kullanılan malzeme bilgisi bulunmamaktadır. Mihrap formulu bordür ve mihrap içinde yer alan yatay manzara üniteleri Kırşehir'e işaret etmektedir. Dar

bordürlerde görülen motifler Kırşehir için karakteristiktir. Enli bordüründe zincir motifinin abartılı süslemesi, manzara ünitelerindeki şematik evlerin çatılarında görülen bozulmalar eseri 20. yüzyılın başlarına götürür. Dolayısıyla eseri 20. yüzyıl Kırşehir halısı olarak tanımlayabiliriz. Bu dönemde dokunan halılarda kullanılan malzeme yündür. 104x160 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı yan yana iki dar ve bir geniş bordürlüdür. Geniş bordürün iki yanında ince şeritler yer almaktadır. Yer yer sökükleri olan, dıştan içe doğru birinci bordürde çiçek motifleri yinelenmektedir. Birim motif tekrarından oluşan ikinci bordürde, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Geniş olan üçüncü bordürde, verev yerleştirilmiş ince şeritlerle bordür, aynı büyüklükte parçalara ayırmıştır. Bu parçaların içinde üçer halkadan oluşmuş zincir motifi yine verev yer alır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap üçgeninin dış çeperinde yer alan karanfil motifleri dışında, mihrap köşeliklerinde süsleme görülmez.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile

tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifi olmaksızın devam etmektedir. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini ve mihrap üçgeninin dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Bu kısımda meydana gelen deformasyondan dolayı net seçilememekle birlikte, mevcut motifler yatay manzara ünitelerinin burada başladığına işaret eder. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Kırma çatı, sadece ortada yer alan düşey açıklığı örtecek büyüklüktedir. İki şematik ev arasında yer alan ögenin cephesi, şematik evleri andırırken, kırma çatı yerinde çiçek motifi vardır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer almakta ve diğer üç manzara ünitesinden farklı tasarım sergilemektedir. Kırma çatısı ve cephesinde üç düşey açıklık bulunan şematik evin iki yanında simetrik yerleştirilmiş kuleler

bulunur. Şematik ev ve kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 29 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 106x165 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	30
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 37.1650 (Eski envanter numarası)
Fotoğraf No	: 30
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.1989
Müzedeki Yeri	: VGM Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 167x191 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, krem rengi, pembe

Eserin Tanımı

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde, envanter defterleri güncellenmiş ve eserlere yeni envanter numarası verilmiştir. Çalışmamızda yer verdiğimiz eserin, eski envanter kayıtlarında fotoğrafına ve envanter bilgilerine ulaşılmış, yeni envanter defterlerinde bilgilerine rastlanmamıştır. Müze yetkilileri gerekli düzeltmeleri yapmaktadırlar. Bu süreç içerisinde eseri eski envanter numarası ile çalışmamıza almayı uygun bulduk. Envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre, yüzyıl ve dokumada kullanılan malzeme bilgisine yer verilmemiştir. Eserin bordürlerinde yer alan motifler ve manzara kompozisyonu 19. yüzyıl Kırşehir manzaralı halılar için

karakteristiktir. 19. yüzyıl Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 167x191 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci ve üçüncü bordür tek dal üzerinde gelişmektedir. Sürekli yinelenen zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirmiştir. Geniş olan ikinci bordür, birim motif tekrarından oluşur. Gördes ve Kırşehir halılarında *elma-tarak* adı verilen motif bordür boyunca yinelenir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, noktasal beneklerle oluşturulmuş çiçek motifleri doldurur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün dış çeperini ve mihrap üçgeninin içini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, bir çiçek motifi yer alır.

Birinci, ikinci ve üçüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş üç şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Ağaçlar aynı düzenin uygulamasıdır. Üçüncü manzara ünitesinde yer alan ağaçların sadece gövde kısımları mevcuttur. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 30 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 167x191 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No:	31
Bulunduğu Yer	: İstanbul Vakıflar Halı Müzesi
Envanter No	: 52
Fotoğraf No	: 31
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: Bursa Maksem Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf Camisinden İntikal
Müzeye Geliş Tarihi	: 1973
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 160x255 cm
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, gri, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin 18. yüzyıl Kırşehir halısı olduğu belirtilmiştir. Mihrap zemininde yer alan yatay manzara ünitelerinde şematik evlerin ve ağaçların tasarımı, mihrabın iç çeperini çevreleyen stilize çiçek motifleri, mihrap köşeliklerini dolduran geometrik forma büründürölmüş kıvrım dallar ve halının enli bordüründe tek dal üzerinde gelişen bitkisel motifler, halının Kula yöresine ait olduğunun göstergeleridir. Ayrıca halı daha önce sanatta yeterlilik tezinde⁶⁵ ve Türk

⁶⁵ E. Anmaç, **a.g.t.**, s. 82.

El Halıcılığı Projesi⁶⁶, Türk El Halısı arşivinde Kula halısı olarak değerlendirilmiştir. Envanter kayıtlarında olduğu gibi bu iki kaynakta da eserin 18. yüzyıla ait belirtilmiştir. 18. yüzyıla tarihlendirilebilen Kula manzaralı halılar vardır. Ancak bu eseri, motiflerde meydana gelen değişim göz önüne alındığında 19. yüzyıla tarihlendirmek doğru olacaktır. Bu dönemde dokunan Kula halılarında malzeme yündür. 160x255 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci ve üçüncü bordürde, zikzak çizgiler arasına bir ters bir düz yerleştirilen küçük çiçek motifleri görülmektedir. Birinci bordürde yer yer sökülmeler vardır. Geniş olan orta bordürde, bitkisel kompozisyon hâkimdir. Tek dal üzerinde gelişen motiflerle oluşturulmuş kurguda, bordür boyunca zikzak çizgiler çizerek ilerleyen dal motifini, bir ters bir düz yerleştirilmiş iri çiçek motifleri ile simetrik yerleştirilmiş yaprak motifleri süslemektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, geometrik forma büründürüşmüş kıvrım dallar doldurmaktadır.

Dikdörtgen Çerçeveler

Sadece ayaklık bölümünde dikdörtgen çerçeve vardır. Bir ters bir düz yerleştirilen yarı stilize üçlü lale motifleri bu bölümü süslemektedir.

⁶⁶ www.turkelhalilari.gov.tr, TEH kodu: 404, Erişim tarihi: 31.08.2015

Mihrap Manzara Kompozisyonu

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formlu bordür içinde yer almaktadır. Sur formlu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifi olmaksızın devam etmektedir. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formlu bordürün iç ceperini çiçek motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, iki tarafında kulpu olan ve vazoyu anımsatan bir motif yer alır. Ayrıca, çift kuleli kapının iç kısımlarında stilize çiçek motifleri vardır. Halımızın manzara kompozisyonu bu bitkisel karakterli motiflerin hemen üzerinde başlar.

Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, bazı ayrıntılar dışında aynı kompozisyona sahiptir. Birinci manzara ünitesinde üç şematik ev, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer alır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Ortada yer alan ev, diğer evlere göre daha küçüktür. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Yatay manzara üniteleri arasında dikkat çeken en önemli fark, birinci yatay manzara ünitesinde ağaç sayısı dört iken; ikinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara

ünitesinde ağaç sayısının beş olmasıdır. Yatay manzara ünitelerinde ağaç sayısının beş olduğu ender örneklerimizdendir. Yatay manzara ünitelerinde, kaydırmalı olarak sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Cephesinde motif yer alan kare şeklin üzerinde, iç içe geçmiş ok motifi vardır. Kare şeklin her iki yanında yer alan şematik ev motiflerinin kırma çatıları kontürle belirlenmiş olup, cephelerinde motif vardır. Kompozisyon yatay veranda ile tamamlanır.

Fotoğraf: 31 (İstanbul Vakıflar Halı Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı, 160x225 cm.

İstanbul Vakıflar Halı Müzesi deposu

Katalog No:	32
Bulunduğu Yer	: İstanbul Vakıflar Halı Müzesi
Envanter No	: 133
Fotoğraf No	: 32
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Konya Alaeddin Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf Camisinden İntikal
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 103x321 cm
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, beyaz, siyah, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

Envanter kayıtlarında eserin 19. yüzyıla ait olduğu belirtilmiştir. Çift kuleli kapının ortasında yer alan stilize çiçek motifi, enli bordürde görülen hançer şekilli yaprak ve iri çiçek motifleri 20. yüzyıl başlarına işaret eder. Bu dönemde kullanılan Kırşehir halılarında malzeme yündür. 103x321 cm. boyutlarında olan halı bir bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş bordürlüdür. Halının kısa kenarlarını, ağaç çitlerle bezenmiş birer kuşak çevrelemektedir. Tek dal üzerinde gelişen motiflerle oluşturulmuş enli bordürde, hançeri anımsatan büyük yaprak motifleri bordür boyunca bir sağa bir sola yatık yerleştirilerek üçgen şekiller oluşturulmuştur. Büyük taç yapraklı çiçek motifleri, bu üçgen şekillerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini stilize çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş yedi yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, stilize bir çiçek motifi yer alır.

Mihrap nişine yatay olarak yerleştirilmiş, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulaması olan ilk altı yatay manzara ünitesi, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak

yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında, iki kare ögenin ortasında yükselen, kırma çatısı ve cephesinde yer alan noktasal motifleri ile pencerelerin tasvir edildiği bir küçük ev motifi daha vardır. Simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinde tasvir edilen ağaçlar natüralisttir. Ağaçlar biri dar, diğeri geniş yapraklı betimlenmiştir ve kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Yedinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Şematik ev motifi ve önünde uzanan yatay verandanın seçilebildiği kompozisyon, fotoğrafın net olmaması nedeniyle detaylandırılmamaktadır.

Fotoğraf: 32 (İstanbul Vakıflar Halı Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 103x321 cm.

İstanbul Vakıflar Halı Müzesi deposu

Katalog No:	33
Bulunduğu Yer	: İstanbul Vakıflar Halı Müzesi
Envanter No	: 213
Fotoğraf No	: 33
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Teşrifatçı Hacı Mahmut Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf Camisinden İntikal
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Depo /Etütlük Halı
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 91x163 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre Kula olarak belirtilmiştir. Mihrap tasarımı, mihrabın iç ve dış çeperini çevreleyen karanfil motifleri, mihrap köşeliklerini dolduran iri yapraklı çiçekler ve özellikle bordürlerde görülen ve Kırşehir halıları için karakteristik olan *devetabanı* motifi, eserin Kırşehir yöresine ait olduğunun göstergeleridir. Envanter kayıtlarında eserin 19. ya da 20. yüzyıllara ait olabileceği belirtilmiştir. Mihrap içinde yer alan yatay manzara ünitelerinde şematik ev sayısının dört, geometrik üslupta tasvir edilen ağaç sayısının ise üç olduğ u görülmektedir. Karakteristik Kırşehir manzaralı halıları için aşına olmadığımız bu

kompozisyon, halının 20. yüzyıla tarihlendirilmesi için yeterli değildir. Zira eserin bordürlerinde görülen *devetabanı* motifi ile mihrap formu bordür, 19. yüzyıl Kırşehir manzaralı halılarının özelliklerindendir. Bu dönemde dokunan Kırşehir halılarında dokuma malzemesi yündür. 91x163 cm. boyutlarında olan halı bir bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş bordürlüdür. Zikzak çizgilerin yinelendiği ince bir kuşaktan sonra birim motif tekrarından oluşan enli bordüre geçilir. Geometrik ve bitkisel bezemenin karışımı olan *deve tabanı* motifi ile bezenmiştir. *Deve tabanı* motifi, halının uzun kenarları ile mihrap üçgeni yönündeki kısa kenarı süslemekte, çift kuleli kapının olduğu alt kısımda yerini çiçek açmış bahar dallarına bırakmaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerinde, iri birer çiçek motifi yer alır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifi olmaksızın devam etmektedir. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş dört şematik ev ve evlerin aralarında geometrik forma büründürülmüş üç ağaç yer alır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Manzaralı halılarda görmeye alışkın olduğumuz iki ya da üç şematik ev motifinin tam aksine, bu eserimizde dört şematik ev motifi ilgi çekicidir. Eserimizde farklılık yaratan bir diğer özellik ise yatay verandadır. Genellikle geometrik karakterde tasvir edilen ağaç ve şematik evlerin önünde uzanan yatay veranda bu eserimizde oldukça dar tasvir edilmiştir. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 33 (İstanbul Vakıflar Halı Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 91x163 cm.

İstanbul Vakıflar Halı Müzesi deposu

Katalog No:	34
Bulunduğu Yer	: İzmir Arkeoloji Müzesi
Envanter No	: 927
Fotoğraf No	: 34
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: -
Dönemi	: 19 Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Müzeye Geliş Tarihi	: Şubat 1976
Müzedeki Yeri	: Teşhirde
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 110x167 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin dokuma malzemesi belirtilmemiştir. 19. yüzyıl Kırşehir halılarında malzeme yündür. 110x167 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince şeritler yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, birim dal motif tekrarından oluşur. İnce bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz

yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordür, birinci bordür ile aynı tasarıma sahiptir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifi içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifi olmaksızın devam etmektedir. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini ve mihrap üçgeninin dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince

kontürlerle belirlenmiştir. Evlerden birinin cephesinde üç düşey açıklık varken diğerinde yatay geometrik bir şekil vardır. Şematik evlerin arasında, iki kare ögenin ortasında yüksekçe bir kule görülür. Cephesinde, geometrik karakterli motiflerin olduğu kulenin kırma çatısı, evlerde olduğu gibi kontürle belirtilmiştir. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer almakta ve diğer dört manzara ünitesinden farklı tasarım sergilemektedir. Kırma çatısı kontürle belirlenmiş ve cephesinde aynı büyüklükte üç düşey açıklık bulunan şematik ev, önünde verandası ile betimlenmiştir. Evi ve verandayı çevreleyen bahçe duvarının her iki yanında yer alan kuleler, köşk tasarımını akla getirmektedir.

Fotoğraf: 34 (İzmir Arkeoloji Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 110x167 cm.

İzmir Arkeoloji Müzesi teşhir

Katalog No:	35
Bulunduğu Yer	: Konya Müzesi
Envanter No	: 2175
Fotoğraf No	: 35
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Konya
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 30.01.1976
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 102,5x163 cm.
Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

102,5x163 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

İki dar bordürlüdür. Bordürleri ince kuşaklar çevrelemektedir. Dıştan içe doğru birinci bordürde tek dal üzerinde gelişen çiçek motifleri yinelenmektedir. İkinci bordürde, zikzak şekillerin içerisine çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam etmektedir. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç çeperini stilize çiçek motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Birinci manzara ünitesinde, sol tarafta yer alan evin cephesinde düşey açıklık vardır. Hemen simetriğinde bulunan evin ise kırma çatısı yoktur. Bu iki ayrıntı dışında, yatay manzara ünitelerinde betimlenen evler, karakteristik özellikleri olan, kontürle belirlenmiş kırma çatıları ve

cephede yer alan düşey kapı ve pencere açıklıkları ile tasvir edilmiştir. Şematik evlerin arasında yer alan geometrik öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Kıрма çatısı ve cephesinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklık ile merkezde şematik bir ev yer alır. Evin önünde uzanan yatay verandanın iki yanında küçük birer kule vardır.

Fotoğraf: 35 (Konya Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 102,5x163 cm.

Konya Müzesi deposu

Katalog No:	36
Bulunduğu Yer	: Konya Müzesi
Envanter No	: 6147 – 6148
Fotoğraf No	: 36
Eserin Adı ve Cinsi	: Sedir Halısı
Getirildiğı Yer	: Konya
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: 16.11.2000
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 102x194 cm. / 102x196 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Konya Müzesi deposunda bulunan eser, iki parça olup, her bir parçası farklı envanter numarası ile kayıt edilmiştir. Biz eseri incelerken, kompozisyon düzenini doğru tanımlayabilmek adına tek parça olarak ele aldık. 6147 envanter numaralı eser, 102x194 cm., 6148 envanter numaralı eser, 102x196 cm. ebatlarındadır. Dolayısıyla eserin orijinal boyutları 102x390 cm. dir. Müze envanter kayıtlarında eserin 20. yüzyıla ait olduğu belirtilmiştir. Ancak eserin motif kompozisyonu özellikle mihrap köşelerinde yer alan sinek motifleri 19. yüzyıl özelliklerini göstermektedir. Halı iki

bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir dar ve bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, tek dal üzerinde gelişen motif kurgusu görülür. Stilize yaprak ve çiçek motifleri kaydırmalı olarak bordür boyunca yinelenmektedir. Geniş olan ikinci bordürde, *Lâdik gülü* motifi vardır. Birim motif tekrarından oluşan bordürde, üsluplaştırılmış karanfil ve lale motifleri yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri, noktasal beneklerle doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş 11 yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Burada yer alan geometrik karakterli öğeleri, şematik ev motifleri olarak tanımlamak doğru olacaktır. Çünkü karşılıklı

duran kare şekillerin üzerinde kırma çatılar seçilmektedir. Bu ev motiflerinin arkasında ise yan yana duran üç kare şekil bahçe duvarını anımsamaktır.

Mihrap nişine doğru devam ettiğimizde, ikinci manzara ünitesinden, mihrap üçgeninde yer alan 11. manzara ünitesine kadar, aynı kompozisyon görülmektedir. Yatay manzara ünitelerinin her birinde simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. İki evin arasında kalan boşluk, şematik ev şemasına uymamakla birlikte mimari bir öğedir. Daha çok kulemsi bir görünüm arz eder. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Geniş yapraklı ağaçlar, natüralist tasvir edilmiştir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitleri aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Mihrap üçgeninde yer alan 11. manzara ünitesinde, şematik bir ev, üç düşey kare ögenin üzerinde yükselmektedir. Evin kırma çatısı kontürle belirlenmiş olup, cephesinde kapı ve pencerelerin ifade edildiği üç düşey açıklık vardır. Şematik evin iki yanında birer kule yer alır. Şematik ev ve kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 36 (Konya Müzesi Arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Sedit Halısı, 102x194 cm. – 102x196 cm.

Konya Müzesi Deposu

Katalog No:	37
Bulunduğu Yer	: Konya Müzesi
Envanter No	: 7488
Fotoğraf No	: 37
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Mimar Sinan Cami Meram/Konya
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: 02.12.2013
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 107x164 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin yöresi belirtilmemiştir. Ait olduğu yüzyıl ise 20. yüzyıl olarak belirtilmiştir. Halı, Kırşehir yöresine aittir. Mihrap zemininde yer alan yatay manzara ünitelerinde görülen kompozisyon, mihrap köşeliklerini dolduran benek motifi ve enli bordürde görülen üsluplaştırılmış karanfil ve lale motifleri 19. yüzyıl Kırşehir halılarında sıklıkla uygulanmaktadır. 107x164 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci ve üçüncü bordürde, tek dal üzerinde gelişen motif kurgusu görülür. Zikzak şekillerin içerisine çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir. Geniş olan ikinci bordürde, halının uzun kenarlarına yatay, kısa kenarlarına düşey yerleştirilen, üsluplaştırılmış karanfil ve lale motifleri birim motif olarak yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri, noktasal beneklerle doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden

oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, natüralist üslupta dört ağaç arasında yer almaktadır. şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. şematik evlerin arasında yer alan küçük kare öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Kırma çatısı kontürlerle belirlenmiş ve cephesinde üç düşey açıklık bulunan şematik bir ev, iki yanında daha küçük boyutlarda birer ev motifi ve önlerinde uzanan yatay veranda ile tasvir edilmiştir.

Fotoğraf: 37 (Konya Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 107x164 cm.

Konya Müzesi deposu

Katalog No:	38
Bulunduğu Yer	: Manisa Múzesi
Envanter No	: 1497
Fotoğraf No	: 38
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 07.10.1967
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 0,92x150 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre ve yüzyıl bilgisi bulunmamaktadır. Mihrap içinde görülen manzara tasarımı Kırşehir yöresi için tanıdık değildir. Ancak mihrap formlu bordür, bordürün dış çeperini çevreleyen karanfil motifleri ve enli bordürde görülen üsluplaştırılmış karanfil ve lale motifleri Kırşehir halıları için karakteristiktir. Dolayısıyla halıyı Kırşehir halısı olarak tanımlayıp, manzara ünitelerinde görülen bozulmanın sebebini, yüzyılın sonuna doğru dokunması olarak düşünmeliyiz.

Aynı eser Türk El Halıcılığı Projesi⁶⁷, Türk El Halısı arşivinde 20. yüzyıl Nevşehir-Avanos halısı olarak tanıtılmıştır (Fotoğraf: 38). Ölçüleri 138x214 cm. olarak belirtilmiştir. Bu eser, çalışmamızda yer verdiğimiz halı ile aynıdır. Ölçüleri yanlış belirtilmiştir. Her iki halının da bordür sayısı aynıdır. Halının uzun kenar bordüründe yatay konumda ve kısa kenar bordüründe dikey konumda yer alan üsluplaştırılmış karanfil ve lale motiflerinin sayısı aynıdır. Yine halının mihrap köşeliklerini dolduran stilize çiçek motifi sayısı ve mihrabın dış çerçevesini dolanan karanfil motifi sayısı aynıdır. Her iki halıda da mihrap içinde üst üste dört sıra yatay manzara ünitesi yer alır ve manzara ünitelerinde görülen şematik ev ve ağaç sayısı aynıdır. Dolayısıyla her açıdan aynı olan iki eserin farklı ebatlarda olması mümkün değildir. Bu nedenle halıyı iki farklı eser olarak çalışmamıza almak yerine Manisa Müzesi envanter kayıtlarına tabii kalmıştır.

0,92x150 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir dar ve bir geniş bordürlüdür. Bordürler arasında ince bir kuşak yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, zikzak çizgiler yinelenmektedir. Bu bordür halının kısa kenarlarında sökülmüştür. Geniş olan ikinci bordürde, halının uzun kenarlarına yatay, kısa kenarlarına dikey yerleştirilen üsluplaştırılmış karanfil ve lale motifleri yinelenir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini çiçek motifleri doldurmaktadır.

⁶⁷ www.turkelhalilari.gov.tr, TEH kodu: 789, Erişim tarihi: 31.08.2015

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, bir çiçek motifi bizleri karşılar. Çift kuleli kapının iç kısmında yer alan birer çiçek motifi ise girişi görsel açıdan zenginleştirmektedir.

Birinci, ikinci ve üçüncü yatay manzara ünitesi, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında, iki kare ögenin ortasında yüksekçe bir kule yer alır. Çatısı belli belirsiz üçgen formdadır. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Dördüncü yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer alır. Yan yana üç kule tasvir edilmiştir. Ortada yer alan kule daha yüksek betimlenmiştir. Kompozisyon, kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanır.

Fotoğraf: 38 (Manisa Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 0,92x150 cm.

Manisa Müzesi deposu

Katalog No:	39
Bulunduğu Yer	: Viyana
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 39
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 119x164 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, krem rengi

Eserin Tanımı

Halı Viyana’da bulunmaktadır. Eserin künyesine ve fotoğrafına ulaştığımız kitapta⁶⁸ müzede mi özel koleksiyonda mı bulunduğuna dair bilgi yer almamaktadır. 119x164 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Sandık bölümü vardır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş ve iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordür enlidir. Bu bordürde küçük çiçek demetleri, birim

⁶⁸ G. Butterweck-D. Orasch, **a.g.e.**, levha no: 112.

motif tekrarından oluşmaktadır. İkinci bordürde, çiçek motifi ile çengel motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Karanfil motiflerinin tasvir edildiği üçüncü bordür, halıyı üç yönde çevrelemekte, mihrap üçgeninin başladığı bölümde sonlanır. Üçüncü bordür tabanlık kısmında yer alan dikdörtgen çerçeveyi de dolanmaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerinde, etrafını geometrik öğelerin çevrelediği soyut birer şekil yer alır.

Dikdörtgen Çerçeveler

Halının tabanlık kısmında bulunan dikdörtgen çerçeveyi, yarı stilize üçlü lale motifleri ile doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formlu bordür içinde yer almaktadır. Sur formlu bordür tasarımı, zikzak çizgilerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile tamamlanmaktadır. Zikzak çizgiler, mihrap üçgeninde, geometrik forma bürünür ve çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formlu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri aynı kompozisyona sahiptir. Her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinde ağaçlar natüralist tasvir edilmiştir. Yatay manzara ünitelerinde, biri servi ağacını anımsatan iki farklı ağaç arasına simetrik olarak yerleştirilmiş evlerden biri, yer yer ince kontürlerle belirlenmiş kırma çatısı ve cephesinde üç düşey açıklık ile diğer halılarımızda görünen şematik ev motifine bire bir uymaktadır. Simetrik olarak yerleştirilmiş diğer ev motifi, yine yer yer kontürle belirlenmiş kırma çatı altında iki katlı bir ev izlenimi vermektedir. Kontür kullanmaksızın, farklı renklerle ifade edilen yan yana ve çok sayıda düşey pencere açıklığı görülmektedir. Bu pencerelerin hemen altını tek renk bir kontür çizer ve bordürün hemen altında giriş katının pencere açıklıkları yine farklı renklerle kullanılarak ifade edilir. Şematik iki ev arasında, bu evlerden boyut olarak daha küçük işlenerek daha uzakta izlenimi verilmiş üçüncü bir ev vardır. Evin kırma çatısı, pencere ve kapı açıklıkları kontürlerle belirlenmiştir. Kompozisyon, şematik evlerin ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanmaktadır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Kırma çatısı ve cephesinde üç düşey açıklık ile tasvir edilen ev, manzara kompozisyonun merkezindedir. Şematik evin iki yanında birer kule yer alır. Kompozisyon, şematik ev ve kulelerin önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanır.

Fotoğraf: 39 (G. Butterweck – D. Orasch)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 119x164 cm.

“Handbook of Anatolian Carpets” adlı kitaptan alınmıştır.

Katalog No:	40
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 40
Eserin Adı ve Cinsi	: Sedir Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 108x387 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, pembe

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Eserin künyesine ve fotoğrafına ulaştığımız kitapta⁶⁹ bulunduğu ülke ve şahsın koleksiyonuna dair bilgi yer almamaktadır. 108x387 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

⁶⁹ G. Butterweck-D. Orasch, **a.g.e.**, levha no: 114.

Bordürler

Halı bir dar ve bir geniş bordürlüdür. Halının kısa kenarlarını, ağaç çitlerle bezenmiş birer kuşak çevrelemektedir. Dıştan içe doğru birinci bordürde, çiçek motiflerinin sürekli yinelenmesi ile *gelin ağlatan* motifi oluşturulmuştur. Birim motif tekrarından oluşan geniş bordürde, iri çiçek motifleri bordür boyunca yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Seyrek yerleştirilmiş stilize çiçek motifleri, mihrap köşeliklerine sade bir görünüm kazandırmıştır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış ceperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dokuz yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında küçük bir çiçek motifi bizleri karşılar. Çiçek motifinin hemen üzerinde yer alan yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak

yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan üç kare öge ve bunların üzerinde yükselen çiçek motifi (yedinci manzara ünitesinde bu çiçek motifi yoktur) boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 40 (G. Butterweck – D. Orasch)

19. Yüzyıl Kırşehir Sedir Halısı, 108x387 cm.

“Handbook of Anatolian Carpets” adlı kitaptan alınmıştır.

Katalog No	41
Bulunduğu Yer	: -
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 41
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 150x170 cm.
Kullanılan Renkler	: -

Eserin Tanımı

Eserin künyesine ve fotoğrafına ulaştığımız kitapta⁷⁰, müze ya da özel koleksiyonda bulunduğuna dair bilgi yer almamaktadır. Kitapta Kula halısı olarak belirtilen eser Kırşehir yöresine aittir. Bordür formu, bordürlerde yer alan motifler, mihrap tasarımı, mihrap içinde yer alan yatay manzara ünitelerinde tasvir edilen şematik ev ve ağaç motifleri, Kırşehir manzaralı halılar için karakteristiktir. Eserin ait olduğu yüzyıl hakkında bilgi bulunmamaktadır. İncelediğimiz benzer örnekler bize bu eserin 19. yüzyıla ait olduğunu göstermektedir. Bu dönemde dokunan halılarda kullanılan malzeme yündür. Fotoğrafın siyah beyaz olması sebebiyle

⁷⁰ G. Işıksaçan, **a.g.e.**, s. 123.

halının renklerini göremiyoruz. Kitapta; sarı, lacivert ve yeşil renklerin kullanıldığı belirtilmektedir. Halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordürde, bir sıra karanfil motifleri yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini karanfil motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formlu bordür içinde yer almaktadır. Sur formlu bordür tasarımı, zikzak çizgilerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile tamamlanmaktadır. Zikzak çizgiler, mihrap üçgeninde, geometrik forma bürünür ve çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formlu bordürün iç çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesi, mihrabın alt kısmında yer alan çift kuleli kapının hemen ortasında başlar. Şematik olarak pencere, kapı ve

kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

İkinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan kulemsi öge boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların yaprakları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurur. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Beşinci yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer almakta ve diğer dört manzara ünitesinden farklı tasarım sergilemektedir. Kırşehir halılarında, mihrap üçgeninde görmeye alışkın olduğumuz, ortada şematik bir ev ve iki yanında yer alan küçük kule kompozisyonu bu eserde biraz farklı tasvir edilmiştir. İki yanda yer alan küçük kulenin ortasında geometrik bir öge yer almaktadır. Önlerinde uzanan yatay veranda ile bütünleşen geometrik öğeler bütün olarak değerlendirildiğinde kayığı andırmaktadır. Ancak Kırşehir halılarında, mihrap üçgenini dolduran öğelerin mimari detayları bazı örneklerde kesin çizgilere sahip olmamaktadır. Bu nedenle burada yer alan motifi kayık olarak tanımlamak doğru değildir.

Fotoğraf: 41 (G. Işıksaan)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 150x170 cm.

“Batı Anadolu’nun Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Halıların Desen ve Kaliteleri zerine Araştırmalar” adlı kitaptan alınmıştır.

Katalog No:	42
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 42
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Renkler	: Mavi, beyaz, siyah, lacivert, pembe, kırmızı, yeşil

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁷¹ arşivinden ulaşılmıştır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Mihrap içerisinde yatay konumda üst üste yedi sıra manzara ünitesi yer alır. Manzara ünitelerinin önünde yer alan yatay veranda dar tutulmuştur. İncelediğimiz örnekler göz önüne alındığında, halının seccade halısı grubuna dâhil edilecek ölçülerde olduğu sonucuna ulaşılır. Halı dört bordürlüdür. Alınlık ve ayaklık kısmında

⁷¹ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

dikdörtgen çerçeveler yer alır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara üniteleri yer alır.

Bordürler

Halı üç dar ve bir geniş bordürlüdür. Bordürler arasında ince şeritler yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, tek dal üzerinde gelişen motifler görülür. Kıvrım dalların arası çiçek motifleri ile doldurulmuştur. Geniş olan ikinci bordürde, vazodan taşan stilize çiçeklerle farklı bir kompozisyon yaratılmıştır. Vazonun iki yanında ince sütunceler uzanır. Bu sütuncelerin üzerinde yer alan kaide, bir diğer vazoyu taşımaktadır. Üçüncü bordür, birinci bordür ile aynı tasarıma sahiptir. Dördüncü bordürde, zikzak çizgilerin içerisine çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir. Bu bordür, dikdörtgen çerçeveleri de dolanmaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, geometrik forma büründürülmüş kıvrım dallar süslemektedir.

Dikdörtgen Çerçeveler

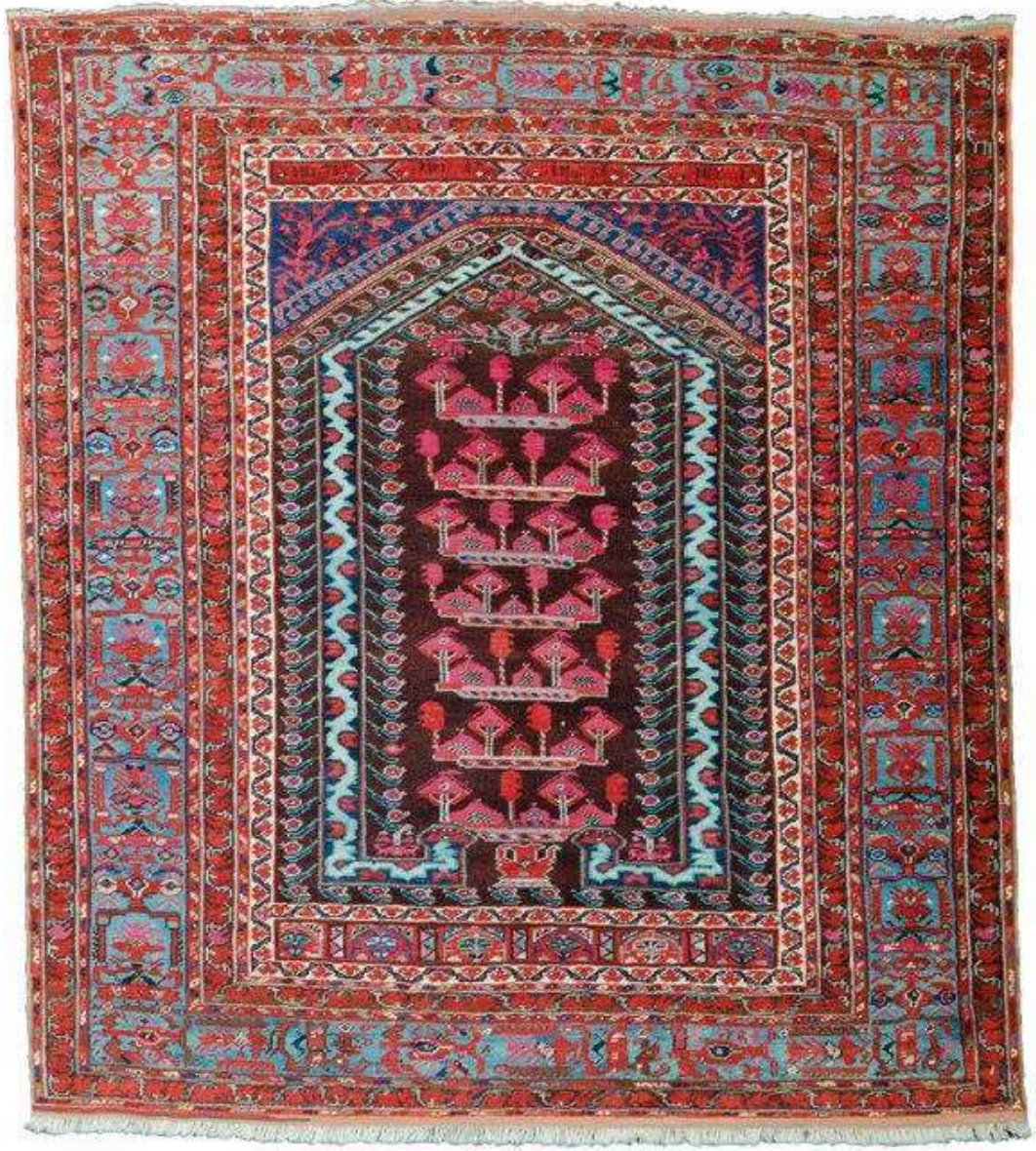
Ayaklık ve alınlık bölümlerinde yer alan dikdörtgen çerçeveleri, geometrik karakterli motifler süslemektedir.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımı, zikzak çizgilerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile tamamlanmaktadır. Zikzak çizgiler, mihrap üçgeninde geometrik forma bürünür ve çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Surların alt kısmındaki çift

kulede ise birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formu bordürün iç ve dış çeperini küçük çiçek motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş yedi yatay manzara ünitesi görülür. Manzara ünitelerinden hemen önce, çift kuleli kapının ortasında, bir vazo yer almaktadır. Bu vazo, birinci yatay manzara ünitesini adeta üzerinde taşımaktadır. Manzara üniteleri aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır. Her bir manzara ünitesinde, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında, üç şematik ev yer alır. Evler yan yana ve simetrik. Ortadaki ev diğer iki evden daha küçük tasvir edilmiştir. Şematik evleri çevreleyen ağaçlar, biri dar diğeri geniş yapraklı tasvir edilmiştir ve manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların üzerinde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Mihrap üçgenini üç karanfil motifi taçlandırmaktadır.

Fotoğraf: 42 (Dr. Hakan Tazecan Arşivi)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

Özel Koleksiyon

Katalog No:	43
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 43
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, mavi, beyaz, siyah

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁷² arşivinden ulaşılmıştır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Mihrap içerisinde yatay konumda üst üste dört sıra manzara ünitesi yer alır. Bunlardan üçü mihrap içinde, dördüncü manzara ünitesi mihrap üçgeninde bulunmaktadır. Bu kompozisyon, Kırşehir manzaralı seccade halıları için karakteristiktir. İncelediğimiz örnekler göz önüne alındığında, aynı kompozisyonun seccade halısı grubu eserlerinde yaygın olduğu görülmektedir.

⁷² Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

Halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince şeritler yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Birinci bordür halının kısa kenarlarında yer yer sökülmüştür. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerinde üçer adet çiçek motifi yer alır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formlu bordür içinde yer almaktadır. Sur formlu bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük çiçek motifleri ile tamamlanmıştır. Geometrik karakterli şekil, mihrap üçgeninde, çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Çift kuleli kapıda birer çiçek motifi ile nihayetlenir. Sur formlu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Manzara ünitelerinden önce, çift kuleli kapının ortasında soyut bir motif bizleri karşılar. Bu motif, çift kulenin mihrap nişine açıldığı Kula halılarında, çift kuleli kapının ortasında yer alan vazo motifini anımsatır. Ancak

form olarak biraz daha farklıdır. Geniş gövdesi ile daha çok kulplu bir küpe benzemektedir. Çift kuleli kapıdan mihrap nişine doğru devam ettiğimizde, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulaması üç yatay manzara ünitesinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan geometrik öğeler net seçilememektedir. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinde tasvir edilen biri geniş, diğeri dar yapraklı ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Dördüncü yatay manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Yan yana simetrik yerleştirilmiş ve aynı büyüklükte üç kule, önünde uzanan yatay veranda ile tasvir edilmiştir.

Fotoğraf: 43 (Dr. Hakan Tazecan Arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı

Özel Koleksiyon

3.1.2.2.KAPALI MİHRAPLI HALILAR

Katalog No:	44
Bulunduğu Yer	: Ankara Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	: 9211
Fotoğraf No	: 44
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: İstanbul Müzeler Direktörlüğü
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: 26.12.1935
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 122X181 cm.
Renkler	: Krem rengi, kahverengi, lacivert, mavi, yeşil, beyaz

Eserin Tanımı

Halı, Kastamonu Atabek Gazi Medresesi Mescidi'nden, İstanbul Müzeler Direktörlüğü'ne oradan da 1935 yılında Ankara Etnoğrafya Müzesi'ne gelmiştir. 122x181 cm. boyutlarında olan halı sekiz bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Manzara üniteleri mihrabın iki tarafına çekilmiştir. Halıda sökükler vardır.

Bordürler

Halı sekiz bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordür, halının üç yönünde sökülmüş, mevcut kısımda ise deformasyon var. Fakat motifler seçilebilmektedir. İnce bir dalın ucunda betimlenen çiçek ve yaprak motifi, kıvrımlar yaparak sarmaşık gibi bordür boyunca yinelenmektedir. 2., 3., 4., 5., 6. Ve 7. Bordür detaylı işlenmiş ince şeritler halindedir. Kula halıları için karakteristik olan bu dar şeritlere halk arasında *etlik* motifi adı verilir. Sekizinci bordür geniş olan esas bordürdür. Birinci bordürde olduğu gibi sarmaşığı andıran kıvrımlı çiçek ve yaprak motifleri ile süslenmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Basamaklı mihrap üçgeni basıktır, zemine kadar uzanmaz. Bu nedenle mihrap köşeliklerinin üzerinde dikdörtgen bir alan daha oluşmuştur. Stilize çiçek motifleri, mihrap köşeliklerini ve üzerinde oluşan dikdörtgen alanı doldurmaktadır.

Dikdörtgen Çerçeveler

Halının ayaklık ve alınlık kısmı mevcuttur. Ancak ayaklık kısmında yer alan motifler, bu bölümde oluşan deformasyondan dolayı seçilemiyor. Alınlık kısmını, stilize çiçek motifleri doldurur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Merdiven halinde daralarak yükselen, basamaklı mihrap üçgeni basıktır.

Mihrap nişinde 13 yatay manzara ünitesi yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap içinde iki yana çekilmiştir. Her bir yanda altışar adet manzara ünitesi vardır. 13. yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeni yerine, hemen simetrisinde, halının ayaklık kısmında yer alır. Dolayısıyla, mihrap zemininde ilk sırada yer alan manzara

kompozisyonu, yan yana yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi ile başlar. Bunun üzerindeki iki yana çekilmiştir ve üst üste simetrik bir şekilde tekrarlanmaktadır. Manzara ünitelerinin arasında kalan boşluk çiçek motifleriyle bir eksen halinde belirtilmiştir.

Yatay manzara ünitelerinde, mihrabın simetriğinde bulunan manzara ünitesi hariç, aynı kompozisyon hâkimdir. Her birinde iki şematik ev ve iki ağaç yer alır. Evlerden biri büyük, diğeri küçük tasvir edilmiştir. Ağaçlar ise biri dar yapraklı, diğeri geniş yapraklıdır. Bu düzen, yatay manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenir. Mihrap üçgeninin simetriğinde bulunan yatay manzara ünitesinde, ağaç sayısı üçe çıkar. Ortada, geniş yapraklı bir ağacın iki yanında, dar yapraklı birer ağaç yer alır. Bu ağaçların arasına, aynı büyüklükte iki şematik ev motifi simetrik olarak yerleştirilmiştir. Manzara ünitelerinde yer alan evlerin kırma çatıları belirgin ancak cepheleri net değildir. Ev ve ağaçların önünde uzanan veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 44 Ankara Etnoğrafya Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı, 122x181 cm.

Ankara Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No:	45
Bulunduğu Yer	: Ankara Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	: 22600
Fotoğraf No	: 45
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 14.02.1975
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 101x166 cm
Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, gri

Eserin Tanımı

Envanter kayıtlarında eserin Osmanlı Dönemine ait olduğu belirtilmiştir. Mihrap içinde manzara ünitelerini iki yönde çeviren bahçe tasviri 19. yüzyıl Kırşehir halılarında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. 101x166 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, stilize çiçek motifleri yinelenir. Bu motif halının uzun kenarlarında görülür. Halının kısa

kenarlarında sklmeler meydana gelmiştir. Mevcut motiflerden anlaşıldığı kadarıyla alınlık kısmında, stilize iek motifleri devam etmekte, ayaklık kısmında ise ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir iek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordür, karanfil motifleri ile süslenmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, irili ufaklı stilize iek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, zincir motifleri ile süslenmiş mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Mihrap formu bordür, mihrap üçgeninde kademeli olarak daralmakta ve karşılıklı duran ok motifi ile sonlanmaktadır. Ayaklık kısmında ise, dış çeper, yan yana sıralanmış üçgen formda şekillerle oluşturulmuştur.

Mihrap nişinin alt ve şt bölümünün sınırlarını belirleyen, simetrik çift bahçe tasarımı bu halı için orijinaldir. Ağaç çitlerle çevrili geometrik tasarımlı bitki dokusu, küçük noktasal motiflerle sembolize edilmiştir. Bahçe tasvirini ortadan ikiye bölerek yükselen ince sütunların arasında, iki sıra yatay manzara nitesi yer alır. Mihrabın ayaklık kısmından yükselen ince sütun, birinci manzara ünitesini adeta üzerinde taşımalıdır. Mihrabın orta ekseninden uzanan ince sütunlardan, iki yana doğru birer karanfil motifi uzanmaktadır. Aynı motif, mihrap formu bordürün uzun kenarlarının i çeperinde de devam ederek, yatay manzara ünitelerini çevrelemektedir.

Bahçe tasvirinin arasına sıkıştırılmış, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan iki yatay manzara ünitesinin tasarımına baktığımızda, geometrik forma brndrlmş dşt ağaç arasına, simetrik olarak yerleştirilmiş,

kırma çatısı kontürlerle belirlenmiş iki şematik ev yer alır. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimlemektedir. Evlerin arasında görülen geometrik şekiller boşluk doldurmaktadır. Manzara tasarımı, ağaç ve şematik evlerin önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanır. İki yatay manzara ünitesi, aynı düzenin uygulamasıdır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Bahçe tasarımının üzerinde, mihrap üçgenine sıkıştırılmış üçüncü bir manzara ünitesi daha yer alır. Manzara ünitesinde öne çıkan motif, şematik bir evdir. Evin kırma çatısı kontürlerle belirlenmiştir. Cephesinde yer alan üç düşey açıklık kapı ve pencereleri betimlemektedir. Evin önünde uzanan yatay veranda, bahçe tasvirini ortadan ikiye bölen ince sütunun üzerinde taşınmaktadır. Şematik ev motifinin yanı sıra, bu bölüm, bitkisel karakterli motiflerle doldurulmuştur.

Fotoğraf: 45 (Ç. Karaçay)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 101x166 cm.

Ankara Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No	46
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 135
Fotoğraf No	: 46
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Nasrullah Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 01.07.2007
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 97x147 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Envanter kayıtlarında eserin 18. yüzyıla ait olduğu belirtilmiştir. 18. yüzyıl Kırşehir halıları için erken bir tarihtir. Ayrıca bilinen manzaralı halılar 19. yüzyıl itibariyle dokunmaya başlayıp, çok azı, özelliklerini kaybederek 20. yüzyılın başlarında dokunmaya devam etmiştir. Eserin bordürlerinde görülen motifler, mihrap tasarımı ile mihrap içinde yer alan yatay manzara üniteleri, 19. yüzyıl Kırşehir manzaralı halıları ile benzer özellikler göstermektedir. Bu eserde görülen tek fark, yatay manzara ünitelerinin mihrap içinde ters yer almasıdır. 19. yüzyılda Kırşehir halılarının dokumasında yün malzeme kullanılmaktadır. 97x147 cm. boyutlarında

olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap nişine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Zikzak çizgilerin yineleniği ince bir kuşaktan sonra, dıştan içe doğru birinci bordüre geçilir. Tek dal üzerinde gelişen birinci bordürde, zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirmiştir. Mihrabın alt kısmındaki kısa kenarda sökükler vardır. İkinci bordürde, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi vardır. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Üçüncü bordür, birinci bordürle aynı tasarıma sahiptir.

Mihrap Köşelikleri

Merdiven halinde daralarak yükselen basamaklı mihrap üçgeni basıktır. Mihrap üçgeni, zemini çevreleyen kuşağa kadar devam etmediği için, mihrap köşeliklerinin üzerinde dikdörtgen bir bölüm daha oluşmuştur. Bu bölüm, yarı stilize lale ve karanfil motiflerinden demet çiçeklerle, mihrap köşelikleri ise çiçek motifleri ile doldurulmuştur.

Dikdörtgen Çerçeveler

Halının ayaklık bölümünde yer alan dikdörtgen çerçeveyi, yarı stilize karanfil ve lale motiflerinden birer demet doldurmaktadır. Simetrik olarak yerleştirilmiş iki demetin arasında yer alan motif, bu bölümde oluşan deformasyon nedeniyle seçilememektedir.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Mihrap üçgeni basamaklıdır ve üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında altıgen bir madalyon oluşturarak birleşir. Madalyonun üzerinde küçük bir çiçek motifi yer alır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara üniteleri, mihrap nişinin tersi yönündedir. Birinci manzara ünitesi, halının bu bölümünde meydana gelen deformasyondan dolayı net değildir. Ancak mihrap üçgeninden, kandil misali mihrap nişine doğru sarkan ikinci yatay manzara ünitesi, aşına olduğumuz tasarımdadır. Simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Kıрма çatılı şematik evlerin cephesinde yer alan dişey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Ağaçlardan biri geniş, diğeri dar yapraklıdır ve kaydırmalı olarak devam eder. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 46 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 97x147 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	47
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 435
Fotoğraf No	: 47
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Zonguldak Devrek Tekke Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 96x154 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre ve malzeme bilgisi bulunmamaktadır. Tek yönlü mihrap, üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir. Bu mihrap formu Kırşehir halıları için karakteristiktir. Ayrıca mihrap içinde yer alan yatay manzara üniteleri Kırşehir manzaralı halılar ile aynı kompozisyondadır. 19. yüzyılda dokunan Kırşehir halılarında dokuma malzemesinin yün olması, bu eserinde yün malzeme ile dokunduğunu göstermektedir. 99x154 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür.

Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap nişine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı bir geniş ve bir dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordür enlidir. Birim motif tekrarından oluşan bordür, iri çiçek motifleri ile süslenmiştir. İkinci bordürde, zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Oldukça sade tasarlanmış olan mihrap köşeliklerinde, enli bordürü süsleyen çiçek motifleri ile aynı forma sahip birer çiçek motifi yer alır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Mihrap üçgeni basamaklıdır ve üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara üniteleri, mihrap nişinin tersi yönündedir. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan iki şematik sokak kesitinde aynı kompozisyon hâkimdir. Simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı, cephede kapı ve pencereleri betimleyen üç açıklıktan, sadece ortadaki açıklığı örtecek büyüklüktedir. İki şematik ev motifinin arasında yer alan üçgen öge boşluk doldurmaktadır. Ağaçlar aynı düzenin uygulamasıdır. Birinci manzara ünitesinde, ağaçların dalları arasında küçük çiçek

motifleri tasvir edilmiştir. Şematik ev ve ağaçların önünde, basamak şeklinde düzenlenmiş yatay veranda uzanır.

Mihrap içinde sade bir tasarım dikkat çeker. Ana kompozisyon yatay manzara ünitesidir. Diğer eserlerimizde olduğu gibi, mihrap içini dolduran küçük çiçek motifleri yoktur.

Fotoğraf: 47 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 96x154 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	48
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 488
Fotoğraf No	: 48
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Zonguldak Devrek Tekke Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 98x145 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre ve malzeme bilgisi bulunmamaktadır. Tek yönlü mihrap, üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek elibelinde motifine benzer bir süsleme meydana getirir. Bu mihrap formu Kırşehir halıları için karakteristiktir. Ayrıca mihrap içinde yer alan yatay manzara üniteleri Kırşehir manzaralı halılar ile aynı kompozisyondadır. 19. yüzyılda dokunan Kırşehir halılarında dokuma malzemesinin yün olması, bu eserinde yün malzeme ile dokunduğunu göstermektedir. 98x145 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür.

Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap nişine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı bir geniş ve bir dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordür enlidir. Birim motif tekrarından oluşan bordür, iri çiçek motifleri ile süslenmiştir. İkinci bordürde, zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Oldukça sade tasarlanmış mihrap köşeliklerinde, iki yapraklı stilize birer çiçek motifi yer alır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Mihrap üçgeni basamaklıdır ve üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara üniteleri, mihrap nişinin tersi yönündedir. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan iki şematik sokak kesitinde, kompozisyon hemen hemen aynıdır. Simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Birinci manzara ünitesinde, ağaçların gövdesi mevcut olup yaprak kısmı eksiktir. Şematik evlerin kırma çatısı, cephede kapı ve pencereleri betimleyen üç açıklıktan sadece ortadaki açıklığı örtecek büyüklüktedir. İki şematik ev motifinin arasında yer alan üçgen öge boşluk doldurmaktadır. İkinci manzara

ünitesinde, ağaçların dalları arasında küçük çiçek motifleri tasvir edilmiştir. Şematik ev ve ağaçların önünde, basamak şeklinde düzenlenmiş yatay veranda uzanır.

Mihrap içinde sade bir tasarım dikkat çeker. Ana kompozisyon yatay manzara üniteleridir. Diğer eserlerimizde olduğu gibi, mihrap içini dolduran küçük çiçek motifleri yoktur.

Fotoğraf: 48 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 98x145 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	49
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 536
Fotoğraf No	: 49
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Ankara Kurşunlu Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x146 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında 19. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Mihrap içinde yatay manzara ünitelerinde yer alan motiflerde bozulma, enli bordür ve mihrap köşeliklerinde 19. yüzyıl Kırşehir halılarında alışık olmadığımız bitkisel motifler görülür. Bu nedenle eseri 20. yüzyıl başlarına tarihlendirmek doğru olacaktır. Bu dönemde dokunan Kırşehir halılarında yün malzeme kullanılmaktadır. 100x146 cm. boyutlarında olan halı bir bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir bordürlüdür. Enli bordürde çiçek motifleri yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, irili ufaklı stilize çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış ve şehir surlarını betimleyen mihrap formu bordür içinde yer almaktadır. Sur formu bordür tasarımında görmeye alışkın olduğumuz, mihrap nişine açılan çift kuleli kapı bu eserimizde yoktur. Sur formu bordür tasarımı, zikzak çizgilerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile tamamlanmaktadır. Zikzak çizgiler, mihrap üçgeninde, geometrik forma bürünür ve çiçek motifleri olmaksızın devam eder. Halının ayaklık kısmında ise zikzak şekillerin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifleri ile *çatıkkaş* deseni yapılmıştır. Sur formu bordürün iç çeperini, stilize çiçek motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci yatay manzara ünitesinde, natüralist üslupta tasvir edilmiş dört ağaç arasında, iki şematik ev motifi yer alır. Ağaçlardan biri geniş, diğeri dar yapraklıdır. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Sol taraftaki şematik evin kırma çatısı cepheden biraz kaymıştır. Fakat cephesinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklık mevcuttur. Diğeri ev motifinin kontürlerle belirlenmiş kırma çatısı cephenin üzerinde muntazamdır. Şematik evin cephesi, noktasal beneklerle süslenmiştir. İki şematik ev arasında yer alan motif, bu bölümde meydana gelen deformasyondan dolayı net

seçilememektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

İkinci yatay manzara ünitesinde, beş ağaç motifi arasında iki şematik ev motifi vardır. Bu halı için orijinal olan beşinci ağaç motifi, iki şematik evin arasında yer almaktadır. Ağaçlar biri geniş, diğeri dar yapraklı kaydırmalı olarak devam etmektedir ve natüralist tasvir edilmiştir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Her ikisi de kırma çatılı olan evlerden soldakinin cephesinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklık yer alırken, sağ taraftaki evin cephesinde iki yatay açıklık vardır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Üçüncü yatay manzara ünitesi, az bir farkla birinci yatay manzara ünitesini tekrarlar. Natüralist tasvir edilmiş dört ağaç motifi arasında iki şematik ev motifi yer alır. Sol tarafta yer alan şematik ev motifinin ince kontürlerle belirlenmiş kırma çatısı cepheden kaymıştır. Cephesinde kapı ve pencereleri betimleyen düşey açıklıklar yer alır. Sağ taraftaki evin ise kontürlerle belirlenmiş kırma çatısı altında, cephede iki yatay açıklık yer almaktadır. İki şematik ev arasında yer alan geometrik formdaki öge boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam eder. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Dördüncü yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer almaktadır. Simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik kulenin önünde yatay veranda uzanır. Şematik kulelerin arasında, alışkın olduğumuz ev motifi, yerini stilize bir çiçek motifine bırakmıştır.

Fotoğraf: 49 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x146 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	50
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 742
Fotoğraf No	: 50
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Ankara Zeynel Abidin Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 110x163 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında malzeme bilgisi belirtilmemiştir. 19. yüzyılda dokunan Kırşehir halılarında yün malzeme kullanılmaktadır. 110x163 cm. boyutlarında olan halı dört bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap nişine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı üç dar ve bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, kanca ve halka motiflerinin sıralı yinelenmesi ile oluşturulmuş bir kompozisyon görülür. Enli olan ikinci bordürde, çiçek motifleri yinelenmektedir. Üçüncü bordürü, tek sıra karanfil motifleri süslemektedir. Dördüncü bordür, zincir motiflidir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Basamak şeklindeki mihrap üçgeni, zincir motifinin süslediği bir bordür ile oluşturulmuştur. Bu bordür merdiven halinde daralarak yükselir ve mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında üst üste tasvir edilmiş iki ok motifi ile nihayetlenir. Mihrabın iç çeperini, karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara üniteleri, mihrap nişinin tersi yönündedir. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitleri, aynı kompozisyona sahiptir. Yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük çiçek motifleri ile ağaçların dalları arasında yer alan çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Yatay manzara ünitelerinin üzerinde, mihrap üçgeninde, diğer eserlerimizde tasvirine rastlamadığımız bir motif dikkat çeker. Mihrap üçgenini taçlandıran bu öge, küçük bir madalyon şeklinde betimlenmiştir. Madalyonun çevresinde yer alan bitkisel motifler, madalyonu, çerçeve edasında süslemektedir.

Fotoğraf: 50 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 110x163 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	51
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 1232
Fotoğraf No	: 51
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Eskişehir Gecek Köyü Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 96x160 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin yöresi, ait olduğu yüzyıl ve dokumada kullanılan malzeme bilgisi belirtilmemiştir. Tek yönlü mihrap, üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek elibelinde motifine benzer bir süsleme meydana getirir. Bahsi geçen mihrap formu ve eserin bordürlerinde görülen geometrik karakterli motifler, 19. yüzyıl Kırşehir halıları için karakteristiktir. Bu dönemde dokunan halılarda kullanılan malzeme yündür. 96x160 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki geniş bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. İki bordürde de geometrik kompozisyon hâkimdir. Dıştan içe doğru birinci bordür, içi küçük çiçek motifleri ile doldurulmuş eşkenar dörtgenlerin, bordür boyunca yinelenmesiyle oluşmuştur. Eşkenar dörtgenlerin birleştiği noktalarda oluşan simetrik üçgen şekillerin içini küçük çiçek motifleri doldurur. Halının mihrap yönü kısa kenarında ve sağ uzun kenarında sökükler vardır. İkinci bordürde, içi dört kola bölünmüş sekizgenler yinelenmektedir. Sekizgenlerin arasında yer alan ince sütunlar, halının uzun kenarlarında yatay, kısa kenarlarında düşey yer almaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, simetrik olarak yerleştirilmiş birer buket çiçek doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrap, üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içinde tek sıra yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara ünitesi dışında, mihrap içi süslemesizdir. Diğer örneklerimize göre oldukça sade bir tasarıma sahip olan halımızın manzara tasarımında, geometrik üç ağaç arasında, birbirine bitişik tasvir edilmiş, kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiş iki şematik ev motifi yer alır. Evlerin cephesinde yer alan düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Ağaç ve şematik evlerin önünde

yatay veranda uzanmaktadır. Verandanın altında yer alan motif, ters yönde tasvir edilmiş bir kırma çatıyı anımsatmaktadır.

Fotoğraf: 51 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 96x160 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	52
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 1526
Fotoğraf No	: 52
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kayseri VGM Ostim Deposu
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 105x165 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, mor, beyaz, siyah, gri, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre, dönem ve dokuma malzemesi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Mihrap tasarımı, mihrap içinde yer alan manzara kompozisyonu ve bordürlerde görülen motifler, eserin 19. yüzyıl Kırşehir manzaralı halı olduğuna işaret etmektedir. Bu dönemde dokunan Kırşehir halılarında dokuma malzemesi yündür. 105x165 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, stilize çiçek motifler görülür. Halının kısa kenarlarında sökûlmeler meydana gelmiştir. Mevcut

motiflerden anlaşıldığı kadarıyla kısa kenarlarında, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordür, karanfil motifleri ile süslenmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, irili ufaklı çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, mihrap formu bir bordür içinde yer almaktadır. Mihrap formu bordür, mihrap üçgeninde kademeli olarak daralmakta ve karşılıklı duran ok motifi ile sonlanmaktadır. Dış çeper, tabanlık kısmında, üçgen forma bürünmüş zikzak şekillerle oluşturulmuştur. Bordür tasarımı, zincir motifleri ile tamamlanır.

Halımızın manzara tasarıma baktığımızda, mihrap nişinin alt ve üst bölümünün sınırlarını belirleyen, simetrik bahçe tasarımı dikkati çekmektedir. Mihrabın alt kısmında, yer yer meydana gelen sökülmeler ve deformasyon nedeniyle, burada tasvir edilen kompozisyon tam seçilememekle birlikte, mevcut motifler, halının üst kısmında yer alan tasarımın burada da uygulandığını gösterir. Mihrap içerisinde, ince bir kuşağın çevrelediği simetrik çift bahçe tasarımı bu halı için orijinaldir. Ağaç çitlerle çevrili geometrik tasarımlı bitki dokusu, küçük noktasal motiflerle sembolize edilmiştir. Bahçe tasvirini ortadan ikiye bölerek yükselen ince sütunların arasında, iki sıra yatay manzara ünitesi yer alır. Mihrabın alt kısmından yükselen ince sütun, birinci manzara ünitesini adeta üzerinde taşımaktadır. İnce sütunlardan iki yana doğru birer karanfil motifi uzanır. Mihrap formu bordürün uzun

kenarlarının iç çeperinde yer alan çiçek motifleri, yatay manzara ünitelerini de çevrelemektedir.

Bahçe tasvirinin arasına sıkıştırılmış, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan iki yatay manzara ünitesinin tasarımına baktığımızda, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında, simetrik olarak yerleştirilmiş, kırma çatısı kontürlerle belirlenmiş iki şematik ev yer alır. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimlemektedir. İki şematik ev arasında yer alan *çengelli baklava* motifi boşluk doldurmaktadır. Genellikle bu bölümde görmeye alışkın olduğumuz çiçek motiflerinin yerini geometrik karakterli bir motife bırakması dikkat çekicidir. Manzara tasarımı, ağaç ve şematik evlerin önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanır. İki yatay manzara ünitesi, aynı düzenin uygulamasıdır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Mihrap üçgeninde üçüncü manzara ünitesi yer alır. Manzara ünitesinde öne çıkan motif, iki yana simetrik olarak yerleştirilmiş şematik kuleler ve önünde uzanan yatay verandadır. Bu kompozisyonun etrafını çiçek motifleri süslemektedir.

Fotoğraf: 52 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 105x165 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No	53
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 1656
Fotoğraf No	: 53
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: VGM Ostim Deposu
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x150 cm.
Kullanılan Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, mavi, açık kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre, dönem ve dokuma malzemesi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Mihrap tasarımı, mihrap içinde yer alan manzara kompozisyonu ve bordürlerde görülen motifler, 19. yüzyıl Kırşehir manzaralı halıları için karakteristiktir. Bu dönemde ait Kırşehir halılarında, dokuma malzemesi yündür. Yine envanter kayıtlarında eserin hangi halı grubuna girdiği belirtilmemiştir. Ölçüleri göz alındığında eser seccade halısı grubuna dâhil edilmektedir. 100x150 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü

mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap nişine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. İkinci bordürde, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi vardır. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Tek dal üzerinde gelişen motiflerle oluşturulmuş üçüncü bordürde, zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, zemini çevreleyen kuşağa kadar devam etmediği için, mihrap köşelikleri üzerinde dikdörtgen bir bölüm daha oluşmuştur. Mihrap köşelikleri ve üzerinde yer alan dikdörtgen bölüm, tabanlık kısmında yer alan dikdörtgen çerçevede olduğu gibi yarı stilize lale ve karanfil motiflerinden demet çiçeklerle doldurulmuştur. Mihrabın merdiven basamakları hizasında yer alan üçgen alanlarda ise küçük yaprak motifleri vardır.

Dikdörtgen Çerçeveler

Tabanlık kısmında tek bir dikdörtgen çerçeve yer alır. Bu bölümü, yarı stilize lale ve karanfil motiflerinden oluşan üç demet doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrap, üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara üniteleri, mihrap nişinin tersi yönündedir. Birinci manzara ünitesi, halının bu bölümünde meydana gelen deformasyondan dolayı net değildir. Ancak mihrap üçgeninden kandil misali aşağıya sarkan ikinci yatay manzara ünitesi, aşına olduğumuz tasarımdadır. Simetrik olarak yerleştirilmiş üç şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Evlerin kırma çatıları net olmamakla birlikte, cephelerinde kapı ve pencereleri niteleyen düşey açıklıklar yer almaktadır. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 53 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x150 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No:	54
Bulunduğu Yer	: Antalya Müzesi
Envanter No	: 1.12.85
Fotoğraf No	: 54
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 12.12.1985
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 107x256 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu dönem, yöre ve dokumada kullanılan malzeme belirtilmemiştir. Mihrap içinde yer alan manzara üniteleri Kırşehir, Kula ve Lâdik halılarında görmeye alıştığımız formun dışındadır. Buna karşın mihrap üçgeni, Kırşehir halılarında sıklıkla olduğu gibi kademeli olarak daralmaktadır. Ayrıca bordürlerde gördüğümüz motifler Kırşehir halıları için karakteristiktir. Dolayısıyla eseri 20. yüzyılın başlarında dokunmuş Kırşehir manzaralı halılar grubuna dâhil edebiliyoruz. Bu dönemde dokunan Kırşehir halılarında malzeme yündür. 107x256 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür.

Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap nişine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, çiçek motifleri yinelenir. İkinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, geometrik karakterli soyut şekiller doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrap üçgeni üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Kademeli daralarak yükselen mihrap üçgeni, tepe noktasında birbirini keserek *kanca* motifi ile nihayetlenir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dokuz yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara üniteleri, mihrap nişinin tersi yönündedir ve tasarım açısından farklı kompozisyona sahiptir. İlk sekiz yatay manzara ünitesi aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır. Her birinde, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç yer alır. Ağaçların dalları bir dar, bir geniş tasvir edilmiş olup, yatay manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak devam etmektedir. Geometrik karakterli ağaçların gövdeleri arasında, üçgen başlıklı küçük birer ağaç motifi daha yer alır. Mihrap üçgeninde ise, tek bir ağaç motifi vardır. Ağaç motifi, mihrap nişine ters yönde bulunduğu için mihrap nişinden aşağıya sarkan bir kandil izlenimi uyandırmaktadır.

Yatay manzara ünitelerinde, ağaçlar arasında şematik ev yerine küçük boyutlu ağaçlara yer verilmesi bu halı için orijinaldir.

Fotoğraf: 54 (Antalya Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 107x256 cm.

Antalya Müzesi deposu

Katalog No:	55
Bulunduğu Yer	: İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi
Envanter No	: 1506
Fotoğraf No	: 55
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Lâdik
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x185 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, mor, beyaz, siyah, mavi, açık kahverengi, krem rengi

Eserin Tanımı

Eser daha önce sanatta yeterlilik tezi⁷³ ve Türk El Halıcılığı Projesi⁷⁴ kapsamında tanıtılmıştır. Doktora tezinde Kula yöresi, Türk El Halıcılığı Projesi, Türk El Halısı arşivinde Lâdik yöresine ait olduğu belirtilmiştir. Müze envanter kayıtlarında da Lâdik yöresi olarak geçmektedir. Halının mihrap tasarımı ve mihrap köşeliklerinde yer alan motifler Lâdik halıları için karakteristiktir. Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu dönem ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Lâdik halılarında, manzaralı halı örneğine sıklıkla rastlanmamaktadır. İncelediğimiz örnek

⁷³ E. Anmaç, **a.g.t.**, s. 72.

⁷⁴ www.turkelhalilari.gov.tr, TEH kodu: 1256, (Erişim tarihi: 31.08.2015)

mihrap üçgeni tasarımı ve bordür kompozisyonu göz önüne alındığında 19. yüzyıla işaret eder. 100x185 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordür, tek dal üzerinde gelişen motiflerle oluşturulmuştur. Çiçek motiflerinin sürekli yinelenmektedir. İkinci bordürde, geometrik forma büründürülmüş çiçek motifleri görülmektedir. Bordür süslemesinde ilgi çekici olan, çiçek motiflerinin sağında ve solunda yer alan küçük ibrik motifleridir. Üçüncü bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordürde işlenen süsleme kompozisyonu, halının kısa kenarlarında farklıdır. Mihrabın alt kısmında zikzak şekiller yer alırken, mihrap kısmında küçük çiçek motifleri görülmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerinin tasarımı ve burada görülen motifler Lâdik halıları için karakteristiktir. Merdiven şeklinde daralarak yükselen mihrabın, merdiven uçlarının birleştiği noktadan ince bir sütun yükselir. Sütun, kelebeği anımsatan dört yapraklı bir çiçek motifinin gövdesi konumundadır. Sütunun sol ve sağ yanında tasvir edilen motifler simetrik. Kelebeği anımsatan iki çiçek motifi, bir yaprak ve ibrik motifi mihrap köşeliklerini doldurur.

Mihrap Manzara Kompozisyonu

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrap üçgeni, üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçlarında, çengel motifleri yer almaktadır. Mihrabın iç çeperini bir sıra karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş dört yatay manzara ünitesi görülür. Birinci manzara ünitesinde yer alan üçgen çatılı ve cephesinde bir düşey açıklığı bulunan yapı, kale kapısı maiyetindedir. İki farklı ağacın kaydırmalı olarak devam ettiği manzara ünitelerinde, diğer eserlerimizden farklı olarak bodur bir ağaç daha eklenmiştir. Ayrıca ağaçların arasında kalan boşluklar, şematik evler yerine geometrik şekiller ile doldurulmuştur. Geometrik formda tasvir edilen ağaçların önünde yatay veranda uzanmaktadır. Manzara üniteleri aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır. Yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 55 (İstanbul TİEM arşivi)

19. Yüzyıl Lâdik Seccade Halısı, 100x185 cm.

İstanbul TİEM deposu

Katalog No	56
Bulunduğu Yer	: Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi
Envanter No	: 0093
Fotoğraf No	: 56
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Teşhir
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x141 cm.
Kullanılan Renkler	: Bordo, kırmızı, yeşil, sarı, beyaz, siyah, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

100x141 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap içine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi vardır.

Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, çiçek motifleri bordür boyunca yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

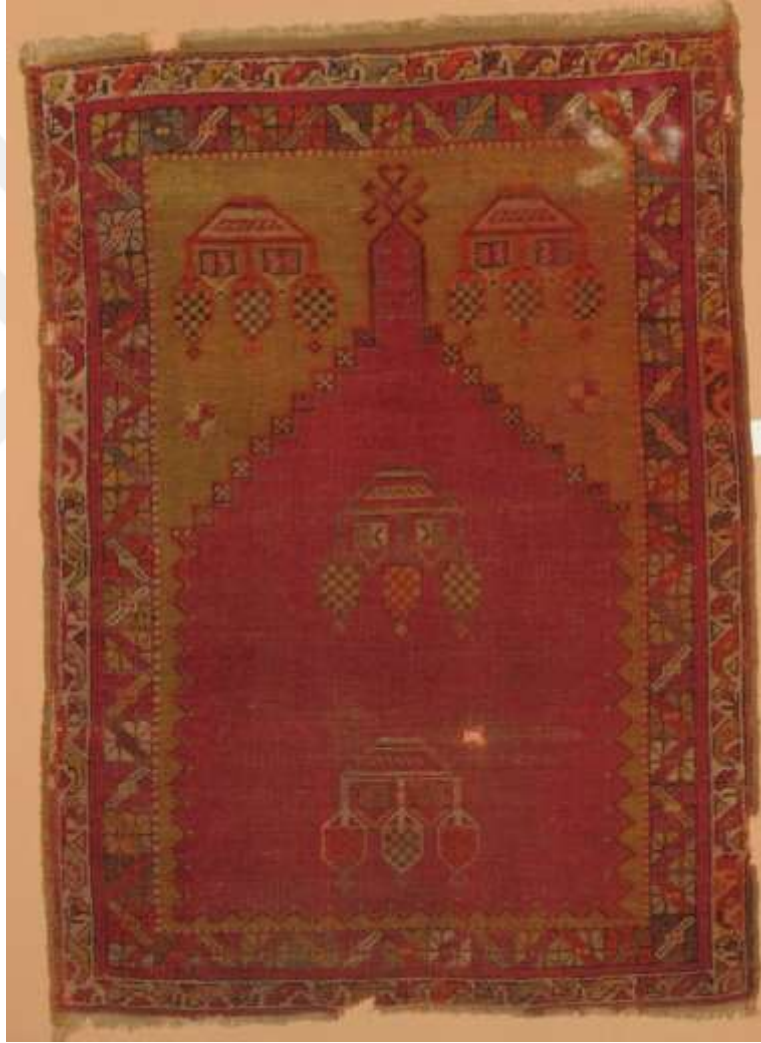
Mihrap köşelikleri orijinal bir tasarıma sahiptir. Mihrap içinde görmeye alışkın olduğumuz yatay manzara üniteleri, bu eserimizin mihrap köşeliğinde ters yer almaktadır. Mihrap köşeliğinde simetrik olarak yer alan ve aynı tasarıma sahip olan bu manzara ünitelerinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş üç ağaç arasında tasvir edilmiştir. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Geometrik formlu ağaç ve şematik evlerin önünde yatay veranda uzanmaktadır. Bahsi geçen manzara üniteleri, mihrap köşeliklerinde ters yönde yer almaktadır. Manzara ünitelerinin altında, dört ok motifi vardır. Oklar simetrik olarak yerleştirilmiştir ve aynı noktada birleşmektedir.

Zemin Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Mihrap formu zikzak şekillerle oluşturulmuştur. Mihrap üçgeninde ise merdiven halinde daralarak yükselir ve mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir. Merdiven basamaklarında, cephesinde “x” motiflerinin yer aldığı kare öğeler yer almaktadır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara üniteleri, mihrap nişinin ters yönündedir. Mihrap içinde yer alan manzara üniteleri, mihrap köşeliklerini dolduran manzara üniteleri ile aynı tasarıma sahiptir. Bu manzara ünitelerinin her birinde,

simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürölmüş üç ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görölen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Geometrik formda tasvir edilen ağaç ve şematik evlerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 56 (Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x141 cm.

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi teşhir

Katalog No	57
Bulunduğu Yer	: Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi
Envanter No	: 0096
Fotoğraf No	: 57
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: Bartın Halil Bey Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Teşhir
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x148 cm.
Kullanılan Renkler	: Bordo, kırmızı, yeşil, sarı, beyaz, siyah, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

100x141 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap içine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi vardır.

Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, çiçek motifleri bordür boyunca yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri orijinal bir tasarıma sahiptir. Mihrap içinde görmeye alışkın olduğumuz yatay manzara üniteleri, bu eserimizin mihrap köşeliklerinde ters yer almaktadır. Mihrap köşeliklerinde simetrik olarak yer alan ve aynı tasarıma sahip olan bu manzara ünitelerinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş üç ağaç arasında tasvir edilmiştir. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Geometrik formda tasvir edilen ağaç ve şematik evlerin önünde yatay veranda uzanmaktadır. Bu kompozisyon, mihrap köşeliklerinde ters yönde yer almaktadır. Manzara ünitelerinin altında, dört ok motifi yer alır. Oklar simetrik olarak yerleştirilmiştir ve aynı noktada birleşmektedir.

Zemin Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Mihrap formu zikzak şekillerle oluşturulmuştur. Mihrap üçgeninde ise merdiven halinde daralarak yükselir ve mihrabın merdiven uçları, tepe noktasında birbirini keserek *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir. Merdiven basamaklarında, cephesinde “x” motiflerinin yer aldığı kare öğeler yer almaktadır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Yatay manzara üniteleri, mihrap nişinin tersi yönündedir. Mihrap nişinde yer alan manzara üniteleri ile mihrap köşeliklerini dolduran manzara üniteleri aynı tasarıma sahiptir. Bu manzara ünitelerinin her

birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş üç ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Geometrik formda tasvir edilmiş ağaç ve şematik evlerin önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 57 (Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x148 cm.

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi teşhir

Katalog No:	58
Bulunduğu Yer	: Kırşehir Müzesi
Envanter No	: 2008/225€
Fotoğraf No	: 58
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Hamurlu Beşler Köyü Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 11.06.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 122x162 cm.
Kullanılan Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu dönem ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Mihrap içinde yer alan manzara ünitelerinde motiflerin bozulmuş olması, mihrap üçgenindeki ibrik motifi gibi, başka yörelere ait motiflerin kompozisyona dâhil edilmesi, bordürlerde görmeye alışkın olduğumuz motiflerde kabalaşma gibi sebeplerle eser 20. yüzyılın başlarına tarihlendirilmiştir. 122x162 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki geniş bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, tek dal üzerinde gelişen motifler görülür. Zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir. İkinci bordürde, çiçek motifleri, simetriye bağlı kalınsızın yinelenmektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, çiçek motifleri doldurmaktadır. Motifler, ikinci bordürde görülen çiçek motifleri ile aynı formdadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, mihrap formu bir bordür içinde yer almaktadır. Mihrap formu bordür, mihrap üçgeninde kademeli olarak daralmakta ve ok motifi ile sonlanmaktadır. Mihrabın alt kısmının dış çeperi, üçgen forma bürünmüş zikzak şekillerle oluşturulmuştur. Bordür tasarımı, zincir motifleri ile tamamlanır.

Halımızın manzara kompozisyonu, mihrabın alt kısmına yerleştirilmiş bahçe tasviri ile başlar. Ağaç çitlerle çevrili geometrik tasarımlı bitki dokusu, küçük noktasal motiflerle sembolize edilmiştir. Bahçe tasvirini, ortada ve her iki yanda yükselen sütunlar bölmektedir. Orta kısımdan yükselen sütun, motiflerin bitiminde iki kola ayrılmakta ve iki yanda yer alan sütunlarla birlikte, iki kırılma ile bahçe tasvirinin üzerine birer çiçek motifi ile sunulmaktadır.

Bahçe tasvirinin devamında, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi yer alır. Birinci ve ikinci yatay manzara ünitelerinde, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Birinci yatay manzara ünitesinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer

almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiş olmakla birlikte aynı düzenin uygulamaları değildir. Ayrıca şematik evlerin cephesi işlevinde görmeye alışkın olduğumuz düşey pencere açıklıklarını ifade eden motifler yerini soyut şekillere bırakmıştır. Belli bir simetrinin söz konusu olmadığı şematik evlerin arasına, geometrik formlu motifler dâhil edilmiştir. Kompozisyon, evlerin ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanmaktadır.

İkinci yatay manzara ünitesinde tasvir edilen ağaçlar aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamaları iken, şematik ev motifleri tamamen bozulmuştur. Geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer alan şematik ev motiflerinin cephesinde soyut motifler vardır. *Çengeli* anımsatan motifler, şematik evlerin kırma çatılarının yerini almış, evlerin aralarına geometrik formlu motifler dâhil edilmiştir. Kompozisyon, evlerin ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile tamamlanmaktadır.

Üçüncü manzara ünitesi mihrap üçgeninde yer alır. Mihrabın alt kısmında gördüğümüz bahçe tasvirinin farklı bir uygulaması söz konusudur. Kompozisyon, yan yana yerleştirilmiş evleri anımsatmakla birlikte kırma çatıları yoktur. Hemen önünde uzanan yatay verandaları ile kompozisyon tamamlanır. Bu kompozisyonun üzerinde, Kırşehir halılarında görülmekle birlikte, manzaralı Kırşehir halılarında görmeye alışık olmadığımız ibrik motifi tasviri vardır.

Fotoğraf: 58 (Kırşehir Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 122x162 cm.

Kırşehir Müzesi deposu

Katalog No:	59
Bulunduğu Yer	: Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi
Envanter No	: 137
Fotoğraf No	: 59
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: Tekke Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Lâdik
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 104x160 cm.
Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

104x160 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap nişine ters yönde yerleştirilmiştir.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. İkinci ve üçüncü bordür arasında ince bir kuşak vardır. Dıştan içe doğru birinci bordürü stilize çiçek motifleri süslemektedir. Geniş olan ikinci bordürde, *Lâdik gülü* motifi vardır. Üsluplaştırılmış karanfil ve lale, birim motif tekrarından oluşmakta ve bordür boyunca

yinelenmektedir. Üçüncü bordürde, tek dal üzerinde gelişen motifler görülür. Zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerinde, Lâdik halıları için karakteristik olan ibrik ve kelebeği anımsatan dört yapraklı çiçek motifi yer alır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrap üçgeni üç kontür (tilif) ile çevrelenmiştir. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın merdiven uçları çengellidir ve tepe noktasında birbirini keserek kanca motifine benzer bir süsleme meydana getirir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Birinci ve ikinci manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan üçgen öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Üçüncü manzara ünitesi, mihrap üçgenindedir. Manzaranın merkezinde, kırma çatılı ve cephesinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklığın

bulunduğu bir ev motifi yer alır. Şematik ev motifinin hemen önünde yatay veranda uzanır. Merdiven halinde daralarak yükselen mihrabın basamaklarından aşağıya uzanan motifler kandili anımsatmaktadır.

Fotoğraf: 59 (Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Lâdik Seccade Halısı, 104x160 cm.

Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi deposu

Katalog No:	60
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 60
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Renkler	: Krem rengi, kahverengi, beyaz, siyah

Eserin Tanımı

“www.turkelhalilari.gov.tr”de 001001 Türk El Halıları kodu ile yayınlanmıştır⁷⁵. Eser ayrıca Oriental Carpets and Rugs adlı kitapta⁷⁶ ve sanatta yeterlilik tezinde⁷⁷ tanıtılmıştır. Halının dokumasında kullanılan malzeme hakkında bilgi bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra 19. yüzyıl Kula halılarında kullanılan malzeme yündür. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Fakat mihrap tasarımı, mihrap içerisinde yer alan manzara ünitelerinin formu, sayısı ve halının boyutunu belirleyen

⁷⁵ Erişim tarihi: 03.04.2015

⁷⁶ I. Bennet, **Oriental Carpets and Rugs**, London,1972, s. 94.

⁷⁷ E. Anmaç, **a.g.t.**, s. 76.

bir diğerk unsur bordür sayısını baktığımızda benzer örneklerle kıyaslama yapmamız mümkündür. Eserin boyutu yaklaşık 110/120x170/180 cm. ölçülerinde olmalıdır. Halı dört bordürlüdür. Alınlık ve ayaklık kısmında dikdörtgen çerçeveler yer alır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara üniteleri yer alır. Mihraba ters yerleştirilen yatay manzara üniteleri, iki yana çekilmiştir.

Bordürler

Halı üç dar ve bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, ince bir dalın ucunda betimlenen çiçek ve yaprak motifi, kıvrımlar yaparak sarmaşık gibi bordür boyunca yinelenmektedir. Geniş olan ikinci bordürde, demet çiçeklerden oluşan kompozisyon hâkimdir. Üçüncü bordürde zikzak çizgiler yinelenmektedir. Arada kalan boşluklar çiçek motifleri ile doldurulmuştur. Dördüncü bordür, birinci bordür ile aynı tasarıma sahiptir ve tabanlık kısmında yer alan dikdörtgen çerçeveleri de dolanmaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap üçgeni, zemin çizgisi ile birleşmemektedir. Dolayısıyla mihrap köşeliklerinin üzerinde dikdörtgen bir alan daha oluşmuştur. Mihrap köşelikleri ve hemen üzerinde oluşan alan, stilize yaprak motifleri ile doldurulmuştur.

Dikdörtgen Çerçeveler

Tabanlık ve alınlık kısmında, yatık “S” şekilleri ve aralarda stilize yaprak motifleri yer almaktadır. Tabanlık kısmında yer alan dikdörtgen çerçevenin üzerinde dar bir kartuş daha yer alır. Bu kartuşu, mihrap köşeliklerini dolduran stilize yaprak motifleri ile aynı formda yaprak motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrabın etrafını, birkaç sıra şerit çevrelemektedir. Şerit, mihrap üçgeninde dikdörtgene yakın parçalara ayrılır. Yatay yerleştirilen her bir dikdörtgen parça üst üste sıralanarak mihrap üçgenini oluşturur. Dikdörtgen şeritlerin, arka arkaya ve yan yana yerleştirilerek, istiflenmiş evlerden oluşan bir kompozisyon görünümüne bürünmesi, cephelerinde yer alan ve kapı ile pencereleri anımsatan ikişer noktasal benek ile sağlanmıştır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içinde 17 yatay manzara ünitesi yer alır. Mihrap içine ters yerleştirilen yatay manzara üniteleri iki yana çekilmiştir. Her bir yanda sekiz adet manzara ünitesi vardır. 17. yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeni yerine, hemen simetrisinde, tabanlılık kısmında yer alır. Dolayısıyla birinci manzara kompozisyonu, yan yana yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi ile başlar. Bunun üzerindeki iki yana çekilmiştir ve üst üste simetrik bir şekilde tekrarlanır. Manzara ünitelerinin arasında kalan boşluk demet çiçek motifleriyle bir eksen halinde belirtilmiştir. Eksen, mihrap üçgeninde ters ibrik motifi ile sonlanır.

Yatay manzara ünitelerinde aynı kompozisyon hâkimdir. Her birinde iki şematik ev ve iki ağaç yer alır. Evlerden biri büyük, diğeri küçük tasvir edilmiştir. Ağaçlar ise biri dar yapraklı, diğeri geniş yapraklıdır. Bu düzen, yatay manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenir. Ev ve ağaçların önünde uzanan veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 60 (www.turkelhalilari.gov.tr arşivi)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

Türk El Halısı arşivi 001001 kodlu eser (www.turkelhalilari.gov.tr)

Katalog No:	61
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 61
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 129x179 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, lacivert, kahverengi, krem rengi

Eserin Tanımı

“www.turkelhalilari.gov.tr”de 000506 Türk El Halıları kodu ile yayınlanmıştır⁷⁸. Eserin künyesinde, kullanılan malzeme bilgisi bulunmamakla birlikte 19. yüzyıl Kula halılarında kullanılan malzeme yündür. 129x179 cm. boyutlarında olan halı dört bordürlüdür. Tabanlık ve alınlık kısmında dikdörtgen çerçeveler vardır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri mihrap içinde iki yana çekilmiştir.

⁷⁸ Erişim tarihi: 03.04.2015

Bordürler

Halı üç dar ve bir geniş bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, ince bir dalın ucunda betimlenen çiçek ve yaprak motifi, kıvrımlar yaparak sarmaşık gibi bordür boyunca yinelenmektedir. Geniş olan ikinci bordürde, çiçek demetlerinden oluşan kompozisyon görülür. Üçüncü bordür, birinci bordürde olduğu gibi kıvrım dallı çiçek ve yaprak motifleri ile bezenmiştir. Küçük geometrik şekillerin yinelendiği, dikdörtgen çerçeveleri de dolanan dördüncü bordür, ince bir kuşak gibi çok dardır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, iri çiçekler ve geometrik karakterli öğeler doldurmaktadır.

Dikdörtgen Çerçeveler

Dikdörtgen çerçeveler bitkisel karakterli motifler ile doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Mihrabın iç çeperini tek sıra küçük çiçek motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içinde 15 yatay manzara ünitesi görülür. Manzara üniteleri mihrap içinde iki yana çekilmiştir. Her bir tarafta, yedi yatay manzara ünitesi üst üste simetrik olarak yerleştirilmiştir. Arada kalan boşlukta, küçük çiçek motifleri yer alır. Mihrap üçgeninde tek bir manzara ünitesi yer alır. Mihrap nişinde, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitleri natüralist bir sunuş sergiler. Aynı kompozisyona sahip yatay manzara ünitelerinde, üçü dar biri geniş yapraklı dört ağaç arasında, üç ev motifi yer alır. Evlerden ikisi simetrik. Ortada yer alan ev, diğer evlerden daha

küçük tasvir edilmiştir. Evlerin mimari yapıları seçilebilmektedir. Kıрма çatılar ve cepheler derinlik kazanmıştır. Ağaçların gövdeleri evlerin önünde ya da arkasında verilmiş, evler farklı cephelerden tasvir edilmiştir. Ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Mihrap üçgeninde yer alan 15. yatay manzara ünitesinde, mimari ayrıntıları seçilebilen iki simetrik ev ve ortada daha küçük tasvir edilmiş bir ev yer alır. Evlerin arasında beş ağaç görünüyor. Ağaçlardan biri geniş yapraklı, ikisi dar yapraklıdır. Diğer iki ağacın sadece gövdesi seçilebiliyor. Ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 61 (www.turkelhalilari.gov.tr arşivi)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı, 129x179 cm.

Türk El Halısı arşivi 000506 kodlu eser (www.turkelhalilari.gov)

Katalog No:	62
Bulunduğu Yer	: -
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 62
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Çözü ilme yün, atkı yün ve pamuk
Boyutları	: 126x201 cm.
Renkler	: Siyah, kırmızı, sarı, yeşil, mavi, beyaz, pembe, mor

Eserin Tanımı

Halının fotoğrafına, Metropolitan Müzesi'nin web⁷⁹ sayfasından ulaşılmıştır. Eser aynı zamanda Der Anatolien Teppich⁸⁰ adlı kitapta ve sanatta yeterlilik tezinde⁸¹ tanıtılmıştır. Halının künyesine bu tezden ulaşılmıştır. Eserin bulunduğu yer ile ilgili bilğimiz bulunmamaktadır. Eserin fotoğrafına Metropolitan Müzesi'nden ulaşılmış olmamıza rağmen, halının müzede bulunduğu dair bilgi web sayfasında

⁷⁹ www.metropolitancarpets.com, (Erişim tarihi: 27.08.2015)

⁸⁰ J. I. Maritz, **Der Anatolien Teppich**, München, 1975, s. 153.

⁸¹ E. Anmaç, **a.g.e.**, 73.

yer almamaktadır. Müzenin online kataloğunda⁸² yer alan 33,462 kayıtlı eser arasında bu halı bulunmamaktadır. Çalışmamızda daha çok örneğe yer vermek amacıyla eseri kataloğa dâhil etmeyi uygun bulduk. 20. yüzyılın başlarına ait olan halı dört bordürlüdür. Tabanlık ve alınlık kısmında dikdörtgen çerçeveler vardır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar ve bir geniş bordürlüdür. Bordürler arasında ince şeritler yer alır. Dar bordürler şerit gibi tasarlanmıştır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, ince bir dalın ucunda betimlenen çiçek ve yaprak motifi, kıvrımlar yaparak sarmaşık gibi bordür boyunca yinelenmektedir. Geniş olan ikinci bordürde, çiçek demetlerinden oluşan kompozisyon görülür. Üçüncü bordür, birinci bordürde olduğu gibi kıvrım dallı çiçek ve yaprak motifleri ile bezenmiştir. Dördüncü bordür, tabanlık ve alınlık kısmında yer alan dikdörtgen çerçeveleri de dolanmaktadır. Dördüncü bordürde görülen süsleme kompozisyonu, fotoğraf net olmadığı için anlaşılamamaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, iri çiçekler ve geometrik karakterli öğeler doldurmaktadır.

Dikdörtgen Çerçeveler

Dikdörtgen çerçeveler bitkisel karakterli motifler ile doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Mihrabın iç çeperini tek sıra küçük çiçek motifleri çevrelemektedir.

⁸² www.metmuseum.org, (Erişim tarihi: 02.06.2015)

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içinde 15 yatay manzara ünitesi görülür. Manzara üniteleri mihrap içinde iki yana çekilmiştir. Her bir tarafta, yedi yatay manzara ünitesi üst üste simetrik olarak yerleştirilmiştir. Arada kalan boşlukta, küçük ibrik motifleri yer alır. Mihrap üçgeninde tek bir manzara ünitesi yer alır. Mihrap nişinde, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitleri natüralist bir sunuş sergiler. Aynı kompozisyona sahip yatay manzara ünitelerinde, üçü dar biri geniş yapraklı dört ağaç arasında, üç ev motifi yer alır. Evlerden ikisi simetriktir. Ortada yer alan ev, diğer evlerden daha küçük tasvir edilmiştir. Evlerin mimari yapıları seçilebilmektedir. Kompozisyonda, kırma çatılar ve cepheler derinlik kazanmıştır. Ağaçların gövdeleri evlerin önünde ya da arkasında verilmiş, evler farklı cephelerden tasvir edilmiştir. Ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Mihrap üçgeninde yer alan 15. yatay manzara ünitesinde, biri geniş, diğerleri dar yapraklı dört ağaç vardır. Ağaçların arasında, mimari ayrıntıları seçilebilen iki simetrik ev ve ortada daha küçük tasvir edilmiş bir ev yer alır. Ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 62, (“www.metropolitancarpets.com” arşivi)

20. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

www.metmuseum.org

Katalog No:	63
Bulunduğu Yer	: -
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 63
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 104x150 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, krem rengi, açık kahverengi

Eserin Tanımı

Eserin künyesine ve fotoğrafına ulaştığımız kitapta⁸³ müze ya da özel koleksiyonda bulunduğuna dair bilgi bulunmamaktadır. Mihrabın alt kısmında yer alan 1220 (1805) rakamı, halının dokunduğu tarihe işaret etmektedir. Halının dokumasında kullanılan malzeme, dokuma tarihini göz önüne aldığımızda yündür. 104x150 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta, mihrap nişinin tersi yönde yatay manzara tasarımı yer alır.

⁸³ G. Butterweck-D. Orasch, **a.g.e.**, levha no: 113.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde görülen akrep motifi bu halı için orijinaldir. İkinci bordürde, geometrik karakterli çiçek motifleri yinelenir.

Mihrap Köşelikleri

Oldukça sade tasarlanmıştır. Mihrap köşeliklerinde, simetrik yerleştirilmiş birer dikdörtgen çerçevenin etrafında, dört adet dörtgen şekilli öge yer alır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer almaktadır. Mihrap formu, mihrabın alt kısmında küçük, sağ ve solda yanda ise büyük üçgen şekillerle oluşturulmuştur. Mihrap üçgeni kademeli olarak daralmaktadır. Üçgen tepelikte karşılıklı duran iki ok motifi ve bunların üzerinde üçüncü bir ok motifi yer alır.

Mihrap içinde yer alan yatay manzara ünitelerinden hemen önce, mihrabın alt kısmında halının dokunduğu tarih belirtilmiştir. Tarih, yatay manzara üniteleri gibi mihrap içinde ters yönde bulunmaktadır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Manzara üniteleri mihrap içinde ters yer alır. Manzara ünitelerinin her biri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan yatay manzara ünitelerinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında, kuleyi anımsatan öğeler boşluk doldurmaktadır. Biri geniş, diğeri dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar

kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Birinci yatay manzara ünitesinin verandası daha geniş tasvir edilmiştir. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 63 (G. Butterweck – D. Orasch)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 104x150 cm.

“Handbook of Anatolian Carpets” adlı kitaptan alınmıştır.

Katalog No	64
Bulunduğu Yer	: James F. Ballard Koleksiyonu
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 64
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Kullanılan Renkler	: Mavi, kahverengi, beyaz, sarı, kırmızı

Eserin Tanımı

Eserin künyesine ve fotoğrafına ulaştığımız kitapta⁸⁴, James F. Ballard Koleksiyonunda bulunduğu belirtilmiştir. Fotoğraf siyah beyazdır fakat kitapta halıda kullanılan renkler belirtilmiştir. Seccade halısı ölçülerindedir. Halı 10 bordürlüdür. Alınlık kısmında dikdörtgen çerçeve vardır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

⁸⁴ M.S. Dimand, **a.g.e.**, s. 211.

Bordürler

Halı 12 dar bordürlüdür. Hemen hemen aynı genişlikte olan bu bordürler, ince birer kuşak gibidir. Yer yer “s” şekillerini de anımsatan ve kıvrımlar çizerek ilerleyen çizgilerin oluşturduğu dıştan içe doğru birinci ve üçüncü bordürün arasında, hatları yumuşatılmış “x” şekillerinin süslediği ikinci bordür yer alır. 4., 5., 6., 7., 8. Ve 9. Bordür detaylı işlenmiş ince şeritler halindedir. Kula halıları için karakteristik olan bu dar şeritlere halk arasında etlik motifi adı verilir. 10, 11 ve 12. Bordür, tasarım açısından ilk üç bordür ile aynıdır. Tek fark 12. Bordürde yer alan sola dönük “s” şekilleri daha muntazam bir ifade kazanmıştır ve halının alınlık kısmındaki dikdörtgen çerçevenin etrafını da dolanmaktadır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap üçgeni, zemine kadar uzanmadığı için, mihrap köşeliklerinin üzerinde dikdörtgen bir alan daha oluşmuştur. Bu bölümü stilize yaprak motifleri süslemektedir.

Dikdörtgen Çerçeveler

Halının ayetlik olarak adlandırılan alınlık kısmı mevcuttur. Bu bölümde yer alan dikdörtgen çerçeve, stilize çiçek motiflerinin sıralı yinelenmesi ile doldurulmuştur.

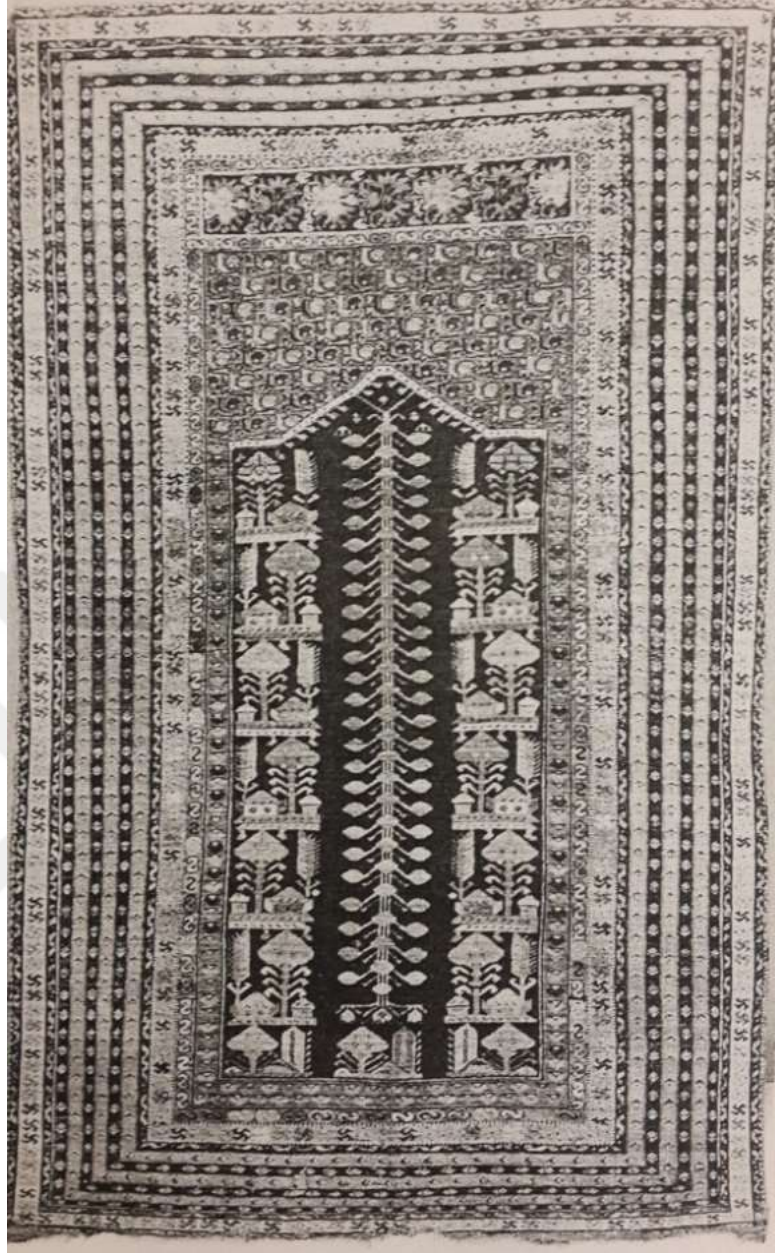
Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrap üçgeni ince kademelidir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içinde 15 yatay manzara ünitesi yer alır. Yatay manzara üniteleri iki yana çekilmiştir. Her bir yanda 7 manzara ünitesi yer alır. 15. yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninin simetriğinde, tabanlık

kısmında yer alır. Manzara ünitelerinin arasında kalan boşluk, çiçek motifleriyle bir eksen halinde belirtilmiştir. Halımızın ilk manzara kompozisyonu, yan yana simetrik olarak yerleştirilmiş ve aynı motiflerle ifade edilen üç manzara ünitesi ile başlar. Bu manzara ünitelerinin her birinde, iki ağaç arasında küçük birer şematik ev motifi tasvir edilmiştir. Ağaçlardan biri geniş yapraklı iken diğeri, gövdesinin olmaması dolayısıyla yer yer kuleyi de anımsatan bir öge olarak betimlenmiştir.

Mihrabın iki yanına çekilmiş yatay manzara ünitelerinde aynı kompozisyon hâkimdir. Her birinde iki şematik ev ve iki ağaç yer alır. Evlerden biri büyük, diğeri küçük tasvir edilmiştir. Ağaçlar ise biri dar yapraklı, diğeri geniş yapraklıdır. Bu düzen, yatay manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenir. Ev ve ağaçların önünde uzanan veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 64 (M.S. Dimand)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

Oriental Rugs in the Metropolitan Museum of Art adlı kitaptan alınmıştır.

James F. Ballard Koleksiyonu

Katalog No	65
Bulunduğu Yer	: -
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 65
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Kullanılan Renkler	: -

Eserin Tanımı

Eserin künyesine ve fotoğrafına ulaştığımız kitapta⁸⁵, müze ya da özel koleksiyonda bulunduğuna dair bilgi yer almamaktadır. Ayrıca, halıda kullanılan renkler konusunda da bilgi yoktur. Halının boyutu belirtilmemiştir. Ancak mihrap içinde yer alan yatay manzara ünitelerinin sayısı göz önüne alınarak seccade halısı kategorisinde değeriendirilebilir. Mihrap içinde yer alan manzara ünitelerinde, motiflerin ifade edilişı Kula yöresi manzaralı halıları için karakteristiktir. Alışıl gelmiş tasarımın dışında orijinal bir Kula manzaralı halısı olarak karşımıza

⁸⁵ R. Neugebauer – S. Troll, **a.g.e.**, levha 32.

çıkan bu eserde, eksik bilgilerin mevcudiyeti göz ardı edilmiş ve esere çalışmamızda yer verilmiştir. Halı üç bordürlüdür. Alınlık ve tabanlık kısmında dikdörtgen çerçeveler yer alır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Bordürler arasında ince şeritler yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, tek dal üzerinde gelişen motif kurgusu görülür. İnce bir dalın ucunda betimlenen çiçek ve yaprak motifi, kıvrımlar yaparak sarmaşık gibi bordür boyunca yinelenmektedir. Enli olan ikinci bordürde, kıvrım dallar, iri çiçek motifleri ve yaprak motiflerden oluşan bitkisel süsleme görülür. Üçüncü bordür, zikzak çizgilerin içini dolduran küçük çiçek motifleri ile süslenmiştir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap üçgeni, zemine kadar uzanmadığı için, mihrap köşeliklerinin üzerinde dikdörtgen bir alan daha oluşmuştur. Bu bölümü stilize yaprak motifleri süslemektedir.

Dikdörtgen Çerçeveler

Halının ayetlik olarak adlandırılan alınlık ve tabanlık kısmı mevcuttur. Alınlık kısmında yer alan dikdörtgen çerçeve, stilize çiçek motiflerinin sıralı yinelenmesi ile doldurulmuştur. Tabanlık kısmında yer alan motifler, fotoğrafın karanlık olması dolayısıyla net seçilememektedir. Ancak dikkatli bakıldığında altıgen şekillerden oluşan bir süsleme kompozisyonu görülmektedir.

Mihrap Manzara Kompozisyonu

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Mihrabın iç çeperini bir sıra karanfil motifleri çevrelemektedir. Mihrap üçgeni dışındaki üç yönde, karanfil motiflerinin yanında, ikinci sıra çiçek motifi yer alır. Bu sırada yer alan çiçek motifleri, ince bir dal motifini süsleyen küçük tomurcuklu birer demet olarak betimlenmiştir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Aynı kompozisyona sahip olan bu yatay manzara ünitelerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş üç şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. İki yanda yer alan evler boyut olarak daha büyük tasvir edilmiştir. Ortada yer alan ev, bir platformun üzerinde betimlenmiştir. Daha küçük tasvir edilerek daha geride izlenimi verilen bu evin cephesi, fotoğraf kalitesi nedeniyle seçilememektedir. Diğer iki ev, farklı cephelerden tasvir edilerek derinlik kazandırılmıştır. Evlerin kapı ve pencerelerini betimleyen düşey ve yatay açıklıklar ve kırma çatı, verilmek istenen derinliği güçlendirmektedir. İkisi geniş diğer ikisi dar yapraklı tasvir edilen ağaçlar natüralist üsluptadır. Mimari ayrıntıları seçilen evler ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Beşinci yatay manzara ünitesi mihrap üçgenindedir. Farklı formda olan bu manzara ünitesinde, şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular. Burada gördüğümüz manzara ünitesinin tasarımı, Kırşehir manzaralı halılarda çift kuleli kapının ortasında

yer alan manzara ünitesi ile aynıdır. Bu eserimizde, mihrap üçgeninde bu formun uygulanması şaşırtıcıdır.

Fotoğraf: 65 (R. Neugebeurer-S. Troll)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

“Handbuch der Orientalischen Teppichkunde” isimli kitaptan alınmıştır.

Katalog No:	66
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 66
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Renkler	: Lacivert, kahverengi, krem rengi, beyaz, siyah, yeşil, mor, kırmızı

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁸⁶ arşivinden ulaşılmıştır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Fakat mihrap tasarımı, mihrap içerisinde yer alan manzara ünitelerinin formu, sayısı ve halının boyutunu belirleyen bir diğer unsur bordür sayısını baktığımızda benzer örneklerle kıyaslama yapmamız mümkündür. Buna göre eserin boyutu yaklaşık 110/120x170/180 cm. ölçülerinde olmalıdır. Halı 10 bordürlüdür. Zeminde tek yönlü

⁸⁶ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Manzara üniteleri mihrabın iki tarafına çekilmiştir ve ters yerleştirilmiştir.

Bordürler

Bordürlerden dokuzu dar, bir esas bordürlüdür. Dıştan içe doğru ilk iki bordür küçük çiçek motifleri ile süslenmiştir. Üçüncü bordürden, sekizinci bordüre kadar aynı genişlikte altı bordür yan yana detaylı işlenmiş ince şeritler halindedir. Kula halıları için karakteristik olan bu dar şeritlere halk arasında etlik motifi adı verilir. Dokuzuncu bordürde muntazam iri çiçek motifleri yinelenir. Kıvrım dallı çiçek motiflerinin yinlendiği 10. Bordür, dikdörtgen çerçeveleri de dolandır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap üçgeni, zemine kadar uzanmadığı için, mihrap köşeliklerinin üzerinde dikdörtgen bir alan daha oluşmuştur. Bu bölümü stilize yaprak motifleri süslemektedir.

Dikdörtgen Çerçeveler

Halının ayetlik olarak adlandırılan, alınlık ve tabanlık kısmı mevcuttur. Tabanlık bölümünde yer alan dikdörtgen çerçeve, stilize çiçek motiflerinin sıralı yinelenmesi ile doldurulmuştur. Alınlık kısmında yer alan dikdörtgen çerçevede, yatık “S” şekilleri ve dikey çiçek motiflerinin kaydırmalı yinelenmesi ile oluşan kompozisyon görülür.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrap üçgeni ince kademelidir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içinde 15 yatay manzara ünitesi yer alır. Yatay manzara üniteleri iki yana çekilmiştir. Her bir yanda yedi

manzara ünitesi ters yer alır. 15. yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeni yerine, hemen simetriğinde, tabanlılık kısmında ve düz konumda yer alır. Manzara ünitelerinin arasında kalan boşluk, çiçek motifleriyle bir eksen halinde belirtilmiştir. Birinci manzara kompozisyonu, iki yanda ters konumda ve ortada düz yerleştirilen üç yatay manzara ünitesi ile başlar.

Yatay manzara ünitelerinde, mihrap üçgeninin simetriğinde bulunan manzara ünitesi hariç, aynı kompozisyon hâkimdir. Her birinde iki şematik ev ve iki ağaç yer alır. Evlerden biri büyük, diğeri küçük tasvir edilmiştir. Ağaçlar ise biri dar yapraklı, diğeri geniş yapraklıdır. Bu düzen, yatay manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenir. Mihrap üçgeninin simetriğinde bulunan yatay manzara ünitesinde, ağaç sayısı üçe çıkar. İki yanda yer alan ağaçlar dar yapraklıdır. Bu ağaçların arasında aynı büyüklükte iki şematik ev simetrik yer alır. Şematik evlerin arasında ise geniş yapraklı bir ağaç vardır. Manzara ünitelerinde yer alan evlerin kırma çatıları belirgin ancak cepheleri net değildir. Ev ve ağaçların önünde uzanan veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 66 (Dr. Hakan Tazecan arşivi)

19. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

Özek Koleksiyon

Katalog No:	67
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 67
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Renkler	: Kırmızı, mavi, lacivert, beyaz, siyah, mor, pembe

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına, Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁸⁷ arşivinden ulaşılmıştır. Mihrap üçgeninde 1928 tarihi yazılıdır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Fakat mihrap tasarımı, mihrap içerisinde yer alan manzara ünitelerinin formu, sayısı ve halının boyutunu belirleyen bir diğer unsur bordür sayısını baktığımızda benzer örneklerle kıyaslama yapılabilmekte ve eserin seccade boyutunda olduğu anlaşılmaktadır. Halı üç bordürlüdür. Alınlık kısmında

⁸⁷ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

dikdörtgen çerçeve yer alır. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta üst üste yerleştirilmiş yatay manzara üniteleri yer alır. Manzara üniteleri iki yana çekilmiştir.

Bordürler

Halı iki dar ve bir geniş bordürlüdür. Fotoğraf net olmadığı için dıştan içe doğru birinci bordürde yer alan motif tanımlamak zordur. Ancak anlaşıldığı kadarıyla çiçek motiflerinin yinelenmesi ile oluşturulmuş bir kompozisyon hâkimdir. Geniş olan ikinci bordürde, iki yanında sütuncelerin yer aldığı vazo, çiçek motifleri ile tasvir edilmiştir. Üçüncü bordürde, kıvrım dalların arası çiçek motifleri ile doldurulmuştur.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini, geometrik formda kıvrım dallar süslemektedir.

Dikdörtgen Çerçeveler

Halının sadece alınlık bölümünde dikdörtgen çerçeve vardır. Burada yer alan motifler net değildir. Dikdörtgen çerçeveye simetrik olarak yerleştirilmiş üç “x” işareti dikkat çeker.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içinde 15 yatay manzara ünitesi vardır. Yatay manzara üniteleri iki yana çekilmiştir. Her bir yanda yedi adet manzara ünitesi vardır. 15. yatay manzara ünitesi, mihrap üçgeninde yer alır. Yatay manzara ünitelerinin her birinde, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında, iki şematik ev yer alır. Ağaçlardan birinin yaprakları geniş, diğerleri dar tasvir edilmiştir. Ağaçlar aynı düzenin uygulamasıdır. İki şematik ev arasında, görmeye alışkın olduğumuz geometrik bir öge ya da üçüncü bir şematik evin olmaması bu

alanın boş kalmasına neden olmuştur. Şematik ev ve geometrik formda tasvir edilen ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 67 (Dr. Hakan Tazecan arşivi)

20. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

Özek Koleksiyon

Katalog No:	68
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 68
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Renkler	: Kırmızı, kahverengi, sarı, yeşil, beyaz, krem rengi

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına, Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁸⁸ arşivinden ulaşılmıştır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Fakat mihrap tasarımı, mihrap içerisinde yer alan manzara ünitelerinin formu, sayısı ve halının boyutunu belirleyen bir diğer unsur bordür sayısını baktığımızda benzer örneklerle kıyaslama yapılabilmekte ve eserin seccade boyutunda olduğu anlaşılmaktadır. Halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

⁸⁸ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

Bordürler

Halı bir geniş ve bir dar bordürlüdür. Geniş olan dıştan içe doğru birinci bordürde, irili ufaklı stilize çiçek motifleri yer almaktadır. Fotoğraf net olmadığı için ikinci bordürde yer alan motifler tam olarak seçilememektedir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşeliklerini stilize çiçek motifleri doldurmaktadır.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Tek yönlü mihrap üçgeni boğumludur. Yarım daireler çizerek hafifçe yükselir ve zemin bordürüne yakın birleşir. Mihrabın iç çeperini çiçek motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitleri, aynı kompozisyona sahiptir. Yatay manzara ünitelerinin her birinde, dört ağaç arasında üç şematik ev motifi yer alır. Ağaçlardan biri geniş yapraklı, diğerleri dar yapraklıdır. Ağaçların kaydırmalı olarak yinelendiği manzara ünitelerinde, dar yapraklı ağaçlar natüralist üsluptadır. İki şematik ev, ağaçların arasına simetrik olarak yerleştirilmiştir. İki şematik evin ortasında daha küçük boyutta bir ev motifi daha yer alır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 68 (Dr. Hakan Tazecan arşivi)

20. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

Özek Koleksiyon

Katalog No:	69
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 69
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Renkler	: Bordo, kırmızı, yeşil, sarı, mavi, mor, kahverengi, beyaz, siyah, pembe

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına, Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁸⁹ arşivinden ulaşılmıştır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Fakat mihrap tasarımı, mihrap içerisinde yer alan manzara ünitelerinin formu, sayısı ve halının boyutunu belirleyen bir diğer unsur bordür sayısını baktığımızda benzer örneklerle kıyaslama yapılabilmekte ve eserin seccade boyutunda olduğu anlaşılmaktadır. Halı iki bordürlüdür. Zeminde tek yönlü mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır.

⁸⁹ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. İki bordür arasında ince bir şerit yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi vardır. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. İkinci bordürde, geometrik üslupta tasvir edilmiş çiçek motifleri yer alır.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap köşelikleri, bir merkezden altı kola dağılan ve çiçek motifleri ile nihayetlenen ince dal motifleri ile doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Kompozisyonu

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. İnce şeritte, arka arkaya üç ok motifi ve küçük bir halkanın kaydırmalı yinelenmesiyle oluşmuş kompozisyon görülür. Mihrap üçgeni ise noktasal beneklerle süslenmiştir. Mihrap üçgeninin birleşme noktasında, *elibeline* motifine benzer bir süsleme yer alır.

Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap nişine üst üste yerleştirilmiş iki yatay manzara ünitesi görülür. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan öğeler, birinci ve ikinci manzara ünitelerinde farklılık göstermektedir. Birinci yatay manzara ünitesinde, cephesinde üç düşey açıklık bulunan kare öge şematik ev izlenimi uyandırsa da kırma çatı yoktur. İkinci yatay

manzara ünitesinde, yine cephesinde üç düşey açıklık bulunan kare ögenin üzerinde, birinci ve ikinci açıklığı ortalayan küçük bir kule yer alır. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 69 (Dr. Hakan Tazecan arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı

Özel Koleksiyon

Katalog No:	70
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 70
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Bandırma
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Renkler	: Bordo, kırmızı, mavi, lacivert, yeşil, beyaz, krem rengi, kahverengi, siyah, gri

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına, Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁹⁰ arşivinden ulaşılmıştır. Çalışmamızda yer alan örnekler içerisinde Bandırma yöresine ait tek manzaralı halı olma özelliğini taşımaktadır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Fakat mihrap tasarımı, mihrap içerisinde yer alan manzara ünitelerinin formu, sayısı ve halının boyutunu belirleyen bir diğer unsur bordür sayısını baktığımızda benzer örneklerle kıyaslama yapılabilmekte ve eserin seccade boyutunda olduğu anlaşılmaktadır. Halı üç bordürlüdür. Zeminde tek yönlü

⁹⁰ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

mihraplıdır. Mihrapta yatay manzara tasarımı yer alır. Yatay manzara üniteleri iki yana çekilmiştir.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Bordürler arasında, bordür gibi işlenmiş ince şeritler yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Geniş olan ikinci bordürde, birim motif tekrarından oluşan kurgu görülür. Bir sıra halinde yinelenen sekizgen şekillerin içi, farklı karakterde geometrik motif dolguludur. Üçüncü bordür, birinci bordür ile aynı tasarıma sahiptir. İnce şeritlerin dışında, küçük geometrik motiflerle süslenmiş çok ince bir şerit zemini çevrelemektedir. Bu uygulama Kula halıları için karakteristiktir.

Mihrap Köşelikleri

Mihrap üçgeni zemine kadar uzanmadığı için, mihrap köşeliklerinin üzerinde dikdörtgen bir alan daha oluşmuştur. Bu alan kare şekillere bölünmüş ve her birinin içi geometrik karakterli motifleri ile doldurulmuştur.

Dikdörtgen Çerçeveler

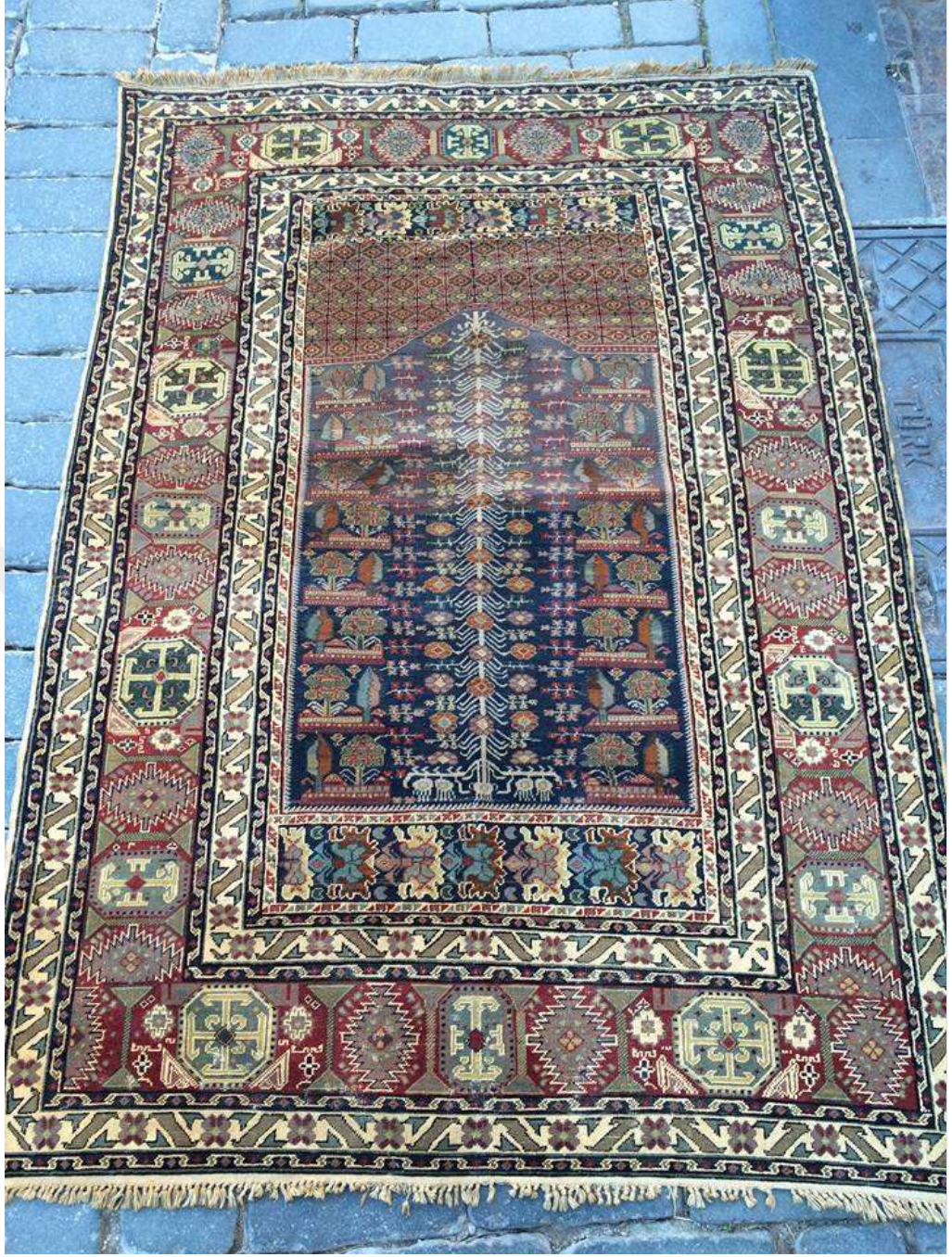
Halının tabanlık ve alınlık bölümünde yer alan dikdörtgen çerçeveler, iri çiçek motifleri ile doldurulmuştur.

Mihrap Manzara Tasarımı

Yatay manzara üniteleri, tek yönlü mihrap içinde yer alır. Halımızın manzara kompozisyonunda, mihrap içinde 16 yatay manzara ünitesi yer alır. Yatay manzara üniteleri iki yana çekilmiştir. Her bir yanda sekiz adet manzara ünitesi vardır. Manzara üniteleri arasında kalan boşluk demet çiçek motifleriyle bir eksen halinde belirtilmiştir.

Yatay manzara ünitelerinde, aynı kompozisyon hâkimdir. Her bir yatay manzara ünitesinde iki ağaç yer alır. Ağaçlardan biri ince, diğeri natüralist üsluptadır. Ağaçların gövdeleri arasında iki küçük şematik ev motifi yer alır. Evlerin çatıları seçilmektedir. Cepheleri, yatay veranda ile birleşmiştir. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 70 (Dr. Hakan Tazecan arşivi)

19. Yüzyıl Bandırma Seccade Halısı

Özel Koleksiyon

3.2.MİHRAPSIZ HALILAR

Katalog No:	71
Bulunduğu Yer	: Ankara Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	: 24279
Fotoğraf No	: 71
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 27.11.1981
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 107x160 cm
Kullanılan Renkler	: Bordo, kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yüzyıl belirtilmemiştir. Bordür kompozisyonu ile yatay manzara ünitelerinde yer alan şematik ev ve geometrik formda tasvir edilen ağaç motiflerinin tasarımı eserin 19. yüzyıla ait olduğunu göstermektedir. 107x160 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci ve ikinci bordürde, geometrik üslupta yaprak motifleri, yıldız şekilli çiçek motifleri ile yan yana tasvir edilmiştir. Geometrik üslupta tasvir edilen yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş küçük üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Halının kısa kenarlarında, yaprak motifinin köşeli hatları yumuşatılarak tasvir edilmiştir. Üçüncü bordürde, karanfil motifleri yinelenmektedir.

Zemin Manzara Tasarımı

Zemin, orijinal bir tasarıma sahiptir. Zeminde yer alan yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli iki kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen kale formu bordür içinde yer almaktadır. Bu bordür formu, çift yönlü ve tek yönlü mihraplı halılarda sıklıkla uygulanmaktadır. Bu eserimizde mihrap olmaksızın, yatay manzara ünitelerini bir kale formunda çevreliyor. Bordür tasarımı, dik açılar çizerek yinelenen geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile yapılmıştır. Geometrik karakterli motif, çift kuleli kapılarda kıvrımlı bir dal görünümüne bürünür ve çiçek motifi ile nihayetlenir. Kale formu bordürün iç çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, zemine üst üste yerleştirilmiş beş yatay manzara ünitesi görülür. Birinci ve beşinci yatay manzara üniteleri, çift kuleli kapıların ortasına simetrik olarak yerleştirilmiştir. Manzara tasarımında, şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

Kale formunda düzenlenen zeminde yer alan ikinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır. Kent dokusu

içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük stilize çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen geometrik formda ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 71 (Ç. Karaçay)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 107x160 cm.

Ankara Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No	72
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 616
Fotoğraf No	: 72
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Bursa Ulu Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 96x154 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, mor, beyaz, gri, mavi, açık kahverengi, krem rengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarına Kula halısı olarak belirtilmiştir. Eser; bordür formu, bordürde yer alan motiflerin tasarımı, zemin formu, zeminde yer alan yatay manzara ünitelerinde şematik ev ve geometrik forma büründürölmüş ağaçların tasvir edilişı bakımından Kırşehir yöresine aittir. Envanter kayıtlarında dokuma malzemesi hakkında bilgi bulunmayan eser, dokunduğu yüzyıl itibariyle yün malzeme kullanılarak dokunmuştur. 96x154 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir dar ve bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir. Enli olan ikinci bordürde bitkisel kompozisyon hâkimdir. Çiçek motifleri bordür boyunca yinelenmektedir. İkinci bordürden sonra iki ince kuşak ile zemine geçilmektedir.

Zemin Manzara Tasarımı

Zemin tasarımı orijinaldir. Zeminde yer alan yatay manzara üniteleri, kenarları zikzak çizgilerle oluşturulmuş ve bir platform üzerinde yer almaktadır. Zeminde yer alan yatay manzara ünitelerinin etrafı, çiçek motifleri, noktasal beneklerle oluşturulmuş üçgen öğeler ve zeminin zikzak çizgilerinden uzanan zincir motifleri ile çevrelenmiştir. Halının alt kısmında, zikzak çizgilerle, zemin duvarı arasında kalan kısımda şematik motifleri yer alır.

Halımızın manzara kompozisyonu, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Zemine üst üste yerleştirilmiş ve aynı düzenin uygulaması olan üç yatay manzara ünitesinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Orijinal zemin tasarımı bu halımızı, diğer eserlerimizle karşılaştırdığımızda, şematik evler, iki ağaç arasına sıkıştırılmış izlenimi uyandırmaktadır. Şematik evlerin üzeri, noktasal beneklerle oluşturulmuş üçgen çatılarla örtülmüştür. Evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. İki şematik ev arasında yer alan çiçek motifleri ve ağaçların arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst

üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 72 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 96x154 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi teşhir

Katalog No	73
Bulunduğu Yer	: Ankara Vakıf Eserleri Müzesi
Envanter No	: 710
Fotoğraf No	: 73
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Ankara Telli Hacı Halil Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Bağış
Müzeye Geliş Tarihi	: 17.03.2008
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 105x157 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin dokumasında kullanılan malzeme hakkında bilgi bulunmamaktadır. 19. yüzyıl Kırşehir halılarında kullanılan malzeme yündür. 105x157 cm. boyutlarında olan halı beş bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı beş dar bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, çengel motifi ile çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. İkinci bordürde, ince bir dal motifinin bir ucunda taç yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer

ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Üçüncü ve dördüncü bordürde, zikzak çizgiler arasına bir ters bir düz yerleştirilen çiçek motifleri görülmektedir. Beşinci bordürün süslemesi geometrik karakterlidir. Bordüre, verev olarak yerleştirilmiş zincir motifleri bordür boyunca yinelenmektedir. Halının üst kısmında, zincir motiflerinin üzerinde bir sıra çiçek motifi yer alır.

Zemin Manzara Tasarımı

Halımızın manzara kompozisyonu, bahçe tasviri ile başlar. Ağaç çitlerle çevrili geometrik tasarımlı bitki dokusu, küçük noktasal motiflerle sembolize edilmiştir. Bahçe tasvirini, ortada ve her iki yanda yükselen sütunlar bölmektedir. Orta kısımdan yükselen sütun, motiflerin bitiminde iki kola ayrılmakta ve iki yanda yer alan sütunlarla, iki kırılma ile bahçe tasvirinin üzerine birer çiçek motifi ile sunulmaktadır.

Bahçe tasvirinin devamında, zemine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi yer alır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinin her birinde, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç motifi arasında, simetrik olarak yerleştirilmiş üç şematik ev motifi yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Ağaçlar aynı düzenin uygulamasıdır. Yatay manzara ünitelerinin etrafını çevreleyen karanfil motifleri ile ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Fotoğraf: 73 (Ankara Vakıf Eserleri Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 105x157 cm.

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi deposu

Katalog No:	74
Bulunduğu Yer	: Antalya Müzesi
Envanter No	: 5.35.72
Fotoğraf No	: 74
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 15.12.1972
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 96x157 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre ve dönem hakkında bilgi bulunmamaktadır. Bordür motifleri ve yatay manzara ünitelerinde yer alan şematik ev motifleri Kırşehir'e işaret eder. Enli bordürde kaydırmalı olarak sıralanan karanfil ve lale motiflerinin bozulduğu görölmektedir. Motifler irileşmiş ve kaba tasvir edilmiştir. Dolayısıyla eseri, motiflerde meydana gelen değişimden dolayı 20. yüzyılın başlarına tarihlendirebiliriz. 96x157 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

İki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci ve üçüncü bordürde çiçek motifleri yinelenmektedir. Birinci bordür halının kısa kenarlarında tamamen sökülmüştür. Enli olan ikinci bordürde, karanfil ve lale motifinin çok farklı bir formuyla karşılaşıyoruz. Üsluplaştırılmış karanfil ve lale motifleri bordür boyunca kaydırmalı olarak yinelenmektedir.

Zemin Manzara Tasarımı

Halımızın manzara kompozisyonu, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Zemine üst üste yerleştirilmiş, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulaması olan beş yatay manzara ünitesinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Birinci manzara ünitesinin sol kısımda yer alan evin cephesindeki açıklık yataydır. İki şematik ev motifinin arasında, geometrik platformların üzerinde yer alan küçük ev motifleri boşluk doldurmaktadır. Geometrik forma büründürülmüş ağaçlar, bir geniş, bir dar yapraklı tasvir edilmiş olup kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Fotoğraf: 74 (Antalya Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 96x157 cm.

Antalya Müzesi deposu

Katalog No	75
Bulunduğu Yer	: Kastamonu Şeyh Şaban-1 Veli Vakıf Müzesi
Envanter No	: 0079
Fotoğraf No	: 75
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Şeyh Şaban-1 Veli Cami
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf
Müzeye Geliş Tarihi	: 03.05.2003
Müzedeki Yeri	: Teşhir
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x179 cm.
Kullanılan Renkler	: Bordo, kırmızı, yeşil, sarı, beyaz, mavi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin 19. yüzyıla ait olduğu belirtilmiştir. Yatay manzara ünitelerindeki şematik ev motiflerinde kırma çatının yerini çiçek motifleri almıştır. Kompozisyonun genel şemasını bozan bu durum, manzaralı halılarda 20. yüzyılın başlarında motiflerde görülen değişimin göstergesidir. Dolayısıyla eseri 20. yüzyılın başlarına tarihlendirmek doğru olacaktır. 100x179 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş ve iki dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, çiçek motiflerinden oluşmuş süsleme kuşağı vardır. İkinci bordürde, çiçek motifleri yinelenmektedir. Üçüncü bordürün süslemesi geometrik karakterlidir. Bordüre verev olarak yerleştirilmiş zincir motifleri bordür boyunca yinelenmektedir.

Zemin Manzara Tasarımı

Halımızın manzara kompozisyonu, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Zeminde, üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi yer alır. Manzara ünitelerinde, geometrik forma büründürülmüş ağaçlar ve yatay veranda alışılacelmış tasarımla sunulmuştur. Fakat şematik evlerin yerini kare öğeler almıştır.

Manzara ünitelerinin her birinde, geometrik formda beş ağaç motifi yer alır. Her bir üniteye beş ağaç motifi olması bu eser için orijinaldir. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen ağaçlar, kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların gövdeleri arasında, şematik evlerin yerine kare öğeler bulunmaktadır. Simetrik olarak yerleştirilmiş dört kare öğenin her birinin üzerinde çiçek motifleri yer alır. Yatay veranda, geometrik formda ağaçlar ve kare öğelerin önünde uzanmaktadır. Zeminde yer alan üç yatay ünite aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır.

Zemine üst üste yerleştirilmiş yatay manzara ünitelerinin etrafını karanfil motifleri çevrelemektedir.

Fotoğraf: 75 (Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x179 cm.

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi teşhir

Katalog No	76
Bulunduğu Yer	: Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi
Envanter No	: 0122
Fotoğraf No	: 76
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: Kastamonu İsmail Bey Cami
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf
Müzeye Geliş Tarihi	: 03.05.2003
Müzedeki Yeri	: Teşhir
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 104x325 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, yeşil, sarı, beyaz, mor, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında 20. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Ancak eserin kompozisyon tasarımı 19. yüzyıl özellikleri göstermektedir. 104x325 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Halıda, manzara üniteleri yönündeki kısa kenarı, ağaç çitlerle bezenmiş birer kuşak çevrelemektedir. Dıştan içe doğru birinci ve üçüncü bordürde, zikzak şekillerin arasına çiçek motifleri bir ters bir

düz yerleştirilmiştir. Enli olan orta bordürde, halının uzun kenarlarına yatay, kısa kenarlarına düşey yerleştirilen üsluplaşmış karanfil ve lale motifleri yinelenir.

Zemin Manzara Tasarımı

Zemin, orijinal bir tasarıma sahiptir. Zeminde yer alan yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli iki kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen kale formu bordür içinde yer almaktadır. Bu bordür formu, çift yönlü ve tek yönlü mihraplı halılarda sıklıkla uygulanmaktadır. Bu eserimizde mihrap olmaksızın, yatay manzara ünitelerini bir kale formunda çevrelemektedir. Bordür tasarımı, dik açılar çizerek yinelenen geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile yapılmıştır. Geometrik karakterli motif, çift kuleli kapılarda çiçek motifi ile nihayetlenir. Kale formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, zemine üst üste yerleştirilmiş altı yatay manzara ünitesi görülür. Manzara ünitelerine geçmeden önce, çift kuleli kapının hemen ortasında tomurcuklu bir çiçek motifi bizleri karşılar. Aynı çiçek motifi, simetriğinde yer alan diğer çift kuleli kapıda da tekrarlanmıştır.

Kale formunda düzenlenen zeminde yer alan altı yatay manzara ünitesi aynı düzenin uygulamasıdır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş üç şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Bir

sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 76 (Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Seccade Halısı, 104x325 cm.

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi teşhir

Katalog No	77
Bulunduğu Yer	: Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi
Envanter No	: 0473
Fotoğraf No	: 77
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Kastamonu Vakıflar Böl. Müd. Deposu
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 93x136 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, yeşil, sarı, beyaz, siyah, turuncu

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu yöre belirtilmemiştir. Zeminde yer alan yatay manzara ünitelerinin iki yana çekilmiş olması Kula halılarını anımsatsa da saksı biçiminde bir platformdan yükselen geometrik formda ağaçlar Kırşehir yöresine ait manzaralı halılarda karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca eserin dar bordürlerinde görülen motifler geç dönem Kırşehir halılarında uygulanmaktadır. Belirttiğimiz sebeplerden ötürü eser 20. yüzyıl Kırşehir halısıdır. 93x136 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar bordürlüdür. Bordür tasarımı, daha önce incelediğimiz halıların bordür tasarımından tamamen farklıdır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, ok motifleri bordür boyunca düzensiz bir şekilde yinelenmiştir. İkinci bordürde, küçük noktalarla oluşturulmuş “x” şekilleri görülür.

Zemin Manzara Tasarımı

Manzara ünitelerinin tasarımı ve manzara ünitelerinin zemine yerleştirilişi bakımından oldukça farklı bir uygulama söz konusudur. Zeminde, altı manzara ünitesi yer alır. Bu manzara üniteleri yan yana ikişerli, üst üste üç sıra halindedir. Manzara ünitelerinin her birinde, bir saksı içinden yükselen geometrik forma büründürülmüş üç ağaç yer alır. Ağaçların gövdeleri arasında yer alan dikdörtgen öğeler boşluk doldurmaktadır. Ağaçların tasvir edilişi, incelediğimiz manzara halılarda yer alan ağaçlarla birebir uymaktadır. Ancak ağaçlar dışında tüm öğeler dokuyucunun yorumu ile yeniden şekillenmiştir.

Fotoğraf: 77 (Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 93x136 cm.

Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi deposu

Katalog No:	78
Bulunduğu Yer	: Konya Müzesi
Envanter No	: 4155
Fotoğraf No	: 78
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Konya
Dönemi	: 19. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Müzeye Geliş Tarihi	: 04.05.1960
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 120x298 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, krem rengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında ait olduğu yöre Karaman olarak geçmektedir. Konya Müzesi Halı kataloğunda⁹¹ eser Kırşehir olarak belirtilmiştir. Eser tasarım açısından Kırşehir yöresine aittir. 120x298 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

İki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, zikzak çizgilerin arasına stilize çiçek motif yerleştirilmiştir. Halının kısa

⁹¹ G. Kervan-L. Önel, **Konya Müzesi Halı Kataloğu I**, (editör: M. Çıpan), (birinci baskı), Konya, 2012.

kenarlarında, bu motifin yerini yan yana sıralanmış üçgen şekiller alır. İkinci bordürde, iri çiçek motifleri yinelenmektedir. Üçüncü bordürde, stilize edilmiş bir yaprak motifini, muntazam taç yaprakları ile bir çiçek motifi tamamlar. Halının kısa kenarlarında yaprak motifine yer verilmemiş olup sıralı çiçek motifleri yinelenir.

Zemin Manzara Tasarımı

Halımız orijinal bir tasarıma sahiptir. Zemine üst üste yerleştirilmiş yedi yatay manzara ünitesi, kendi içinde aynı düzenin uygulaması olmakla birlikte, tasarım açısından diğer eserlerimizden ayrılmaktadır.

Manzara ünitelerinde, diğer eserlerimizde olduğu gibi şematik ev ve geometrik forma büründürülmüş ağaç motiflerinin önünde yatay veranda uzanmaktadır. Bu eserimizi diğer örneklerden farklı kılan, alışıl gelmiş tasarımın dışında kompozisyonun her iki yanında yer alan bağımsız birer şematik ev motifinin daha olmasıdır. Yatay verandanın çevrelediği manzara tasarımında, şematize edilmiş iki ev ve iki ağaç motifi yer alır. Evlerinin birinin cephesinde iki yatay açıklık var iken diğer evin önünde üç düşey açıklık yer alır ve manzara ünitelerinde bu tasarım kaydırmalı olarak devam eder. Şematik ev ve ağaç motiflerinin arasında yer alan küçük geometrik şekiller boşluk doldururken, aralardan yükselen ince sütunlar kanca motifi ile nihayetlenir. Şematik ev, ağaç ve yatay verandanın tasvir edildiği manzara ünitesinin her iki yanında, kırma çatılı, cephesinde üç düşey pencere açıklığı bulunan şematik birer ev daha yer alır. Evlerden yükselen ince sütunlar, tıpkı yatay ünitelerde olduğu gibi kanca motifleri ile nihayetlenmektedir.

Yatay ünitelerin çevresini, karanfil motifleri çevrelemektedir.

Fotoğraf: 78 (Konya Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 120x298 cm.

Konya Müzesi deposu

Katalog No:	79
Bulunduğu Yer	: Konya Müzesi
Envanter No	: 7038
Fotoğraf No	: 79
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Merkez Çarşı Cami Sarayönü/Konya
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Hediye
Müzeye Geliş Tarihi	: 31.03.2011
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x325 cm.
Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, pembe, krem rengi

Kompozisyon Düzeni

Müze envanter kayıtlarında halının ait olduğu yöre belirtilmemiştir. Yatay manzara ünitelerinin tasarımı ve bordürlerde görülen motifler Kırşehir'e işaret eder. 100x325 cm. boyutlarında olan halı iki bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı bir geniş ve bir dar bordürlüdür. Geniş olan dıştan içe doğru birinci bordür, birim motif tekrarından oluşmaktadır. Bordür eşit olarak karelere bölünmüştür ve her bir karenin içerisine üçer elma motifi yerleştirilmiştir. Bu motif,

Gördes halılarında görülen *elma motifi* olarak bilinir. İkinci bordür, altıgen şekillerin içerisine yerleştirilmiş “s” motifleri ile süslenmiştir.

Zemin Manzara Tasarımı

Halımızın manzara kompozisyonu, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Zemine üst üste yerleştirilmiş ve aynı düzenin uygulaması olan altı yatay manzara ünitesinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş üç şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Zeminin iç çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Fotoğraf: 79 (Konya Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x325 cm.

Konya Müzesi deposu

Katalog No	80
Bulunduğu Yer	: Ankara Estergon Kalesi Etnoğrafya Müzesi
Envanter No	: K.E.14-05 5868
Fotoğraf No	: 80
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: Konya Müzesi
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: 2006
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 106x146
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, beyaz, siyah, mavi, kahverengi

Eserin Tanımı

Müze envanter kayıtlarında eserin ait olduğu dönem, yöre ve malzeme bilgisi belirtilmemiştir. Eser, bordürlerde yer alan motifler, zemini çevreleyen kuşak ve yatay manzara ünitelerinde yer alan motifler göz önüne alındığında 20. yüzyılın ilk yarısına ait Kırşehir halısı olarak değerlendirilir. Ait olduğu dönemde kullanılan dokuma malzemesi yündür. 105x145 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı üç dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince şeritler yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde, kare ve yuvarlak öğeler kaydırmalı olarak yinelenmektedir. İkinci bordürde, köşeli sürekli çizgilerin içerisine çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir. Üçüncü bordür, zikzak çizgiler arasına bir ters bir düz yerleştirilen çiçek motifleri ile oluşturulmuştur. Bu motif halının bir kısa kenarında yerini küçük çiçek motiflerine bırakır.

Zemin Manzara Tasarımı

Zeminde yer alan yatay manzara üniteleri, çift kuleli iki kapısı bulunan ve zincir motifi ile süslenmiş bordür içerisinde yer alır. Bordür, yatay manzara ünitelerini kale formunda çevrelemektedir. Çift kuleli kapıda, simetrik olarak yerleştirilmiş geometrik birer motif yer alır. Noktasal motiflerle oluşturulan motif, “+” doğulu kare şekilden ibarettir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, zemine üst üste yerleştirilmiş üç yatay manzara ünitesi görülür. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı, noktasal beneklerden oluşturulmuş üçgen şekillerle yapılmıştır. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan, iç içe geçmiş kare ve üçgenlerle oluşturulmuş geometrik şekil boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Bir

sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 80 (Konya Müzesi arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 106x146 cm.

Ankara Estergon Kalesi Etnoğrafya Müzesi deposu

Katalog No:	81
Bulunduğu Yer	: Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi
Envanter No	: 178
Fotoğraf No	: 81
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiğı Yer	: Sultan Selim Cami
Dönemi	: 19. yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: Vakıf
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: Depo
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 104x160 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi

Eserin Tanımı

104x160 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki geniş ve bir dar bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar yer alır. Dıştan içe doğru birinci bordürde bitkisel kompozisyon hâkimdir. Çiçek motifleri bordür boyunca yinelenir. İkinci bordürde, zikzak çizgiler arasına çiçek motifleri bir ters bir düz yerleştirilmiştir. Üçüncü bordürün süslemesi geometrik karakterlidir. Bordüre verev olarak yerleştirilmiş zincir motifleri bordür boyunca yinelenmektedir.

Zemin Manzara Tasarımı

Halımızın manzara kompozisyonu, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Zemine üst üste yerleştirilmiş ve aynı düzenin uygulaması olan üç yatay manzara ünitesinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. İki şematik ev motifinin arasında yer alan çiçek motifi ve ağaçların arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Zemine üst üste yerleştirilmiş yatay manzara ünitelerinin etrafını, çiçek motifleri çevrelemektedir.

Fotoğraf: 81 (Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi arşivi)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 104x160 cm.

Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi deposu

Katalog No:	82
Bulunduğu Yer	: Würzburg
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 82
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 19. yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: 100x165 cm.
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, mor, beyaz, siyah, mavi, krem rengi, kahverengi

Eserin Tanımı

Künyesine ve fotoğrafına ulaştığımız kitapta⁹², halının müzede mi özel koleksiyonda mı bulunduğuna dair bilgi yer almamaktadır. Sadece Würzburg’da olduğuna dair bilgi vardır. 100x165 cm. boyutlarında olan halı üç bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Bordürler arasında ince kuşaklar vardır. Dıştan içe doğru birinci bordür, ince bir dal motifinin bir ucunda taç

⁹² G. Butterweck-D. Orasch, **a.g.e.**, levha 115.

yaprakları ile betimlenmiş küçük bir çiçek motifi, diğer ucunda zikzaklı bir yaprak motifi ile bezenmiştir. Yaprak motifinin her iki yanına bir ters bir düz yerleştirilmiş yine zikzaklı tasarlanan üçgen şekiller boşluk doldurmaktadır. Geniş olan ikinci bordür, tek dal üzerinde gelişen karanfil motifleri ile kurgulanmıştır. Üçüncü bordürde de karanfil motifleri yinelenir ancak motifler alışılacalmış formdadır.

Zemin Manzara Tasarımı

Zemin, orijinal bir tasarıma sahiptir. Zeminde yer alan yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli iki kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen kale formlu bordür içinde yer almaktadır. Bu bordür formu, çift yönlü ve tek yönlü mihraplı halılarda sıklıkla uygulanmaktadır. Bu eserimizde mihrap olmaksızın, yatay manzara ünitelerini bir kale formunda çevrelemektedir. Bordür tasarımı, dik açılar çizerek yinelenen geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile yapılmıştır. Geometrik karakterli motif, çift kuleli kapılarda kıvrımlı bir dal görünümüne bürünür ve çiçek motifi ile nihayetlenir. Kale formlu bordürün iç çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, zemine üst üste yerleştirilmiş altı yatay manzara ünitesi görülür. Beşinci manzara ünitesi yarımdır. Birinci ve altıncı yatay manzara üniteleri, çift kuleli kapıların arasına simetrik olarak yerleştirilmiştir. Manzara tasarımında, şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular.

Kale formunda düzenlenen zeminde yer alan ikinci, üçüncü ve dördüncü yatay manzara üniteleri, aynı düzenin pozitif ve negatif uygulamasıdır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, dört ağaç arasında yer

almaktadır. Dar yapraklı ağaçlar geometrik, geniş yapraklı ağaçlar natüralist formdadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Biri dar, diğeri geniş yapraklı tasvir edilen ağaçlar kaydırmalı olarak devam etmektedir. Ağaçların dalları arasında yer alan küçük çiçek motifleri boşluk doldurmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır.

Beşinci yatay manzara ünitesi yarım kalmıştır. Simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik evin cephesi mevcut, kırma çatıları eksiktir. Diğer manzara ünitelerinde evlerin arasında yer alan çiçek motifi burada da vardır. Yarım kalmış iki şematik evin önünde yatay veranda uzanır.

Fotoğraf: 82 (G. Butterweck – D. Orasch)

19. Yüzyıl Kırşehir Seccade Halısı, 100x165 cm.

“Handbook of Anatolian Carpets” adlı kitaptan alınmıştır.

Katalog No:	83
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 83
Eserin Adı ve Cinsi	: Çift Halı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. yüzyıl
Yöresi	: Kırşehir
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	: -
Kullanılan Renkler	: Kırmızı, sarı, yeşil, beyaz, siyah, mavi, krem rengi

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına, Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁹³ arşivinden ulaşılmıştır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Ancak çift halı olarak dokunduğu için taban halısı ölçülerine yakındır. Bir bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

⁹³ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

Bordürler

Halı bir enli bordürlüdür. Bordürde, Gördes halılarında elma olarak bilinen motif yer alır. Bordür eşit olarak karelere bölünmüştür ve her bir karenin içerisine üçer elma motifi yerleştirilmiştir.

Zemin Manzara Tasarımı

Zemin, orijinal bir tasarıma sahiptir. Zeminde yer alan yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli iki kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen kale formu bordür içinde yer almaktadır. Bu bordür formu, çift yönlü ve tek yönlü mihraplı halılarda sıklıkla uygulanmaktadır. Bu eserimizde mihrap olmaksızın, yatay manzara ünitelerini bir kale edasında çevreliyor. Bordür tasarımı, dik açılar çizerek yinelenen geometrik karakterli motifin içerisine bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi ile yapılmıştır. Geometrik karakterli motif, çift kuleli kapılarda çiçek motifi ile nihayetlenir. Kale formu bordürün iç ve dış çeperini karanfil motifleri çevrelemektedir.

Halımızın manzara kompozisyonunda, zemine üst üste yerleştirilmiş altı yatay manzara ünitesi görülür. Manzara ünitelerine geçmeden önce, çift kuleli kapının hemen ortasında bir vazodan taşan çiçek demeti bizleri karşılar. Aynı çiçek demeti, simetriğinde yer alan diğer çift kuleli kapıda da tekrarlanmıştır.

Kale formunda düzenlenen zeminde, aynı düzenin uygulaması altı yatay manzara ünitesi yer alır. Kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinin her birinde, simetrik olarak yerleştirilmiş iki şematik ev motifi, geometrik forma büründürülmüş dört ağaç arasında yer almaktadır. Şematik evlerin kırma çatısı ince kontürlerle belirlenmiştir. Bu evlerin cephesinde görülen düşey açıklıklar kapı ve pencereleri betimler. Şematik evlerin

ortasında kalan boşluk çiçek motifleri doldurulmuştur. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır. Sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda, yatay manzara üniteleri üst üste yerleştirilerek manzaranın sürekliliği vurgulanmıştır.

Fotoğraf: 83 (Dr. Hakan Tazecan Arşivi)

20. Yüzyıl Kırşehir Çift Halı

Özel Koleksiyon

Katalog No:	84
Bulunduğu Yer	: Özel Koleksiyon
Envanter No	: -
Fotoğraf No	: 84
Eserin Adı ve Cinsi	: Seccade Halısı
Getirildiği Yer	: -
Dönemi	: 20. Yüzyıl
Yöresi	: Kula
Müzeye Geliş Şekli	: -
Müzeye Geliş Tarihi	: -
Müzedeki Yeri	: -
Malzemesi	: Yün
Boyutları	:
Kullanılan Renkler	: Lacivert, kırmızı, sarı, mor, mavi, yeşil, beyaz, kahverengi, siyah, gri

Eserin Tanımı

Halı özel koleksiyonda bulunmaktadır. Halının fotoğrafına, Sanat Tarihçi Dr. Hakan Tazecan⁹⁴ arşivinden ulaşılmıştır. Halının ölçüleri belirtilmemiştir. Fakat zemin tasarımı, zeminde yer alan manzara ünitelerinin formu, sayısı ve halının boyutunu belirleyen bir diğ er unsur bordür sayısını baktığımızda benzer örneklerle kıyaslama yapılabilmekte ve eserin seccade boyutunda olduğu anlaşılmaktadır. Halı iki bordürlüdür. Zeminde yatay manzara tasarımı yer alır.

⁹⁴ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

Bordürler

Halı iki dar ve ortada bir geniş bordürlüdür. Dıştan içe doğru birinci bordürde, ince bir dalın ucunda betimlenen çiçek ve yaprak motifi, kıvrımlar yaparak sarmaşık gibi bordür boyunca yinelenmektedir. Geniş olan ikinci bordürde, oldukça kaba işlenmiş iri bir çiçek motifi ile dörtlü çiçek motifi kaydırmalı olarak yinelenmektedir. Üçüncü bordür, birinci bordür ile aynı kompozisyona sahiptir.

Zemin Manzara Tasarımı

Halımızın manzara kompozisyonu, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. 14 yatay manzara ünitesi, zeminde iki yana çekilmiştir. Her bir yanda yedişer yatay manzara ünitesi üst üste yer almaktadır. Yatay manzara ünitelerinin arasında kalan boşluk ibrik motifleri ile doldurulmuştur. Yatay manzara ünitelerinde aynı kompozisyon hâkimdir. Her birinde dört ağaç arasında üç şematik ev yer alır. Ağaçlardan biri geniş, diğerleri dar yapraklıdır. Aynı düzenin uygulaması olan ağaçların arasında yer alan evler simetriktir. Evlerin kırma çatıları ve cepheleri derinlik hissi uyandırmaktadır. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay verandanın tasvir edilişi derinlik hissine katkıda bulunur.

Fotoğraf: 84 (Dr. Hakan Tazecan Arşivi)

20. Yüzyıl Kula Seccade Halısı

Özel Koleksiyon

4. KARŞILAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

“Batılılaşma Dönemi Türk Sanatında Manzara Tasvirinin Türk Halı Sanatına Yansıması” adlı çalışmamızda, Türkiye’de 53 şehirde toplam 77 müzede çalışma yapılmıştır (Tablo: 1). Müzelerde yapılan çalışma neticesinde; Ankara Etnoğrafya Müzesi, Ankara Vakıf Eserleri Müzesi, Ankara Estergon Kalesi Etnoğrafya Müzesi, Antalya Müzesi, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi, İstanbul Halı Müzesi, İzmir Müzesi, Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi, Konya Müzesi, Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi, Kırşehir Müzesi ve Manisa Müzesi’nden toplam 62 adet manzaralı halı örneğine ulaşılmıştır.

Daha fazla manzaralı halı örneğine ulaşabilmek için konu ile ilgili kaynaklar araştırılmış ve bulunan manzaralı halılar çalışmamıza eklenmiştir. Bu kaynaklardan; Kültür Bakanlığı tarafından hazırlanan, Türk El Halıcılığı Projesi, Türk El Halısı arşivinde⁹⁵ dört manzaralı halı, yerli ve yabancı kaynaklardan⁹⁶ dokuz manzaralı halı ve sanat tarihçi ve koleksiyoner Dr. Hakan Tazecan⁹⁷ arşivinden dokuz manzaralı halıya ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda, müzelerden ve kaynaklardan ulaşılan toplam 84 manzaralı halı tezimizde yer almıştır.

Çalışmamızda incelediğimiz halılarda görülen manzara kompozisyonu, tabiat ve mimari öğelerin natürel bir üslupla ele alındığı tasvirler değildir. Manzara ünitelerinde yer alan motifler şematik tasvir edilmiştir. Manzara kompozisyonunda yer alan motifler çoğunlukla geometrik formda bazı örneklerde ise geometrik bir kurgunun içinde natüralizme yaklaşan formda karşımıza çıkar. Primitif görünümde

⁹⁵ www.turkelhalilari.gov.tr, (Erişim tarihi: 01.09.2015)

⁹⁶ G. Butterweck, D. Orasch, **a.g.e.**; R. Neugebauer, S. Troll, **a.g.e.**; M.S. Dimand, **a.g.e.**; G. Işıksağan, **a.g.e.**; K. Zipper, C. Fritzsche, U. Jourdan, **a.g.e.**

⁹⁷ Sanat Tarihçi ve koleksiyoner Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

tasvir edilen şematik ev ve ağaç motiflerden oluşan bu manzara üniteleri, zemin ya da mihrap zemininde üst üste birkaç sıra tekrarlanır.

Manzara kompozisyonunda, şematik evler ve farklı türde ağaçlar tasvir edildiği halde bu halılar literatürde *mezarlıklı halı* olarak bilinmektedir. Kırşehir’de, *cemetery rug* olarak bilinen bir grup halının dokunduğu ve yatay panolarda ağaç, minare ve cami tasvir edildiği belirtilse de⁹⁸, incelediğimiz örneklerde cami tasvirine rastlanmamıştır. Kula ve Kırşehir halılarına neden mezarlıklı halı yakıştırmasının yapıldığı ile ilgili kaynaklarda net bilgi bulunmamakla birlikte varsayımlar söz konusudur. İncelediğimiz kaynaklarda ortak noktada birleşilen konu, manzara ünitelerinde yer alan ağaçların servi ağaçlarına benzetilmesi ve servi ağaçları ile mezarlık arasında bağlantı kurulmasıdır⁹⁹. Çalışmamızda yer verdiğimiz 84 halının manzara ünitelerinde yer alan ağaçlar detaylı olarak tanımlanmıştır. Bunlar geometrik forma büründürülerek verilebildiği gibi natüralist üslupta da tasvir edilebilmektedir. Kırşehir örneklerinde serviye anımsatan ağaçlar mevcut olmakla birlikte halıların geneli için aynı şeyi söylememiz mümkün değildir. Özellikle Kula halılarında tasvir edilen ağaçlar geometrik karakterlidir ve türleri hakkında yorum yapmak mümkün değildir. İncelediğimiz halıların sadece bir kısmında servi ağacını anımsatan motifler bulunmaktadır. Genellikle matemî sembolize ettiği düşünülen servi ağacının manzara kompozisyonunda tasvir edilmesinin mezarlıklı tabiri için yeterli olmayacağı kanısındayız.

Servi ağaçları ile mezarlık arasında kurulan bağlantının dışında, yatay manzara ünitelerinde yer alan şematik ev ve ağaçların karanlık motifler olması

⁹⁸ M. L. Eiland, **a.g.e.**, 187.

⁹⁹ W. A. Hawley, **a.g.e.**, s. 172; F. Formenton, **a.g.e.** (1984), s. 93; F. Formenton, **a.g.e.**, (1972), s. 95; H. Haack, **a.g.e.**, s. 46, 47.

dolayısıyla da mezarlık ile çağrışımından bahsedilir¹⁰⁰. Ayrıca erken dönem batı literatüründe, mezarlığın bir kısmını gösteriyor olarak da tanımlanmaktadır¹⁰¹. Uzun servi ağaçlarıyla gölgelenen mezarlı alan yakıştırması ise şaşırtıcıdır¹⁰². Mezarlı Kula olarak tabir edilen¹⁰³ fakat Kırşehir yöresine ait bir eserimizde (Fotoğraf: 41), bahsi geçen mezar motifi, iki şematik ev arasında yer alan kulemsi öge olmalıdır. Bu motif, manzaralı Kırşehir halılarının genelinde görülen, iki şematik ev arasında yer alan ve boşluk dolduran, mimari ayrıntıları seçilememekle birlikte farklı formlarda karşımıza çıkan geometrik ya da kule formu ögedir.

Araştırmalarımız sırasında manzara tasvirli Gördes halısına rastlanmamıştır. Yayınlandığı kaynakta¹⁰⁴, 19. yüzyıl *mezarlıklı Gördes* halısı olarak kabul edilen, süsleme kompozisyonunda bir dizi mezar ve servi ağaçlarının tasvir edildiği belirtilen halı, tasarım açısından çalışmamızda yer verdiğimiz örneklerden tamamen farklıdır ve bu nedenle çalışmamızda yer verilmemiştir. Süsleme kompozisyonunda görülen ve mezarlık olduğu söylenen motif mezarlıktan ziyade mimari bir motiftir (Fotoğraf: 85).

¹⁰⁰ R. Neugebeurer-S. Troll, **a.g.e.**, s. 33.

¹⁰¹ M. L. Eiland, **a.g.e.**, s. 182.

¹⁰² W. A. Hawley, **a.g.e.**, s. 172.

¹⁰³ G. Işıksağan, **a.g.e.**, s. 15.

¹⁰⁴ M. S. Dimand, **a.g.e.**, 205.

Fotoğraf: 85

19. Yüzyıl Gördes Halısı
(M.S. Dimand, 1973)

Yabancı kaynaklar, manzaralı halıların mihrap üçgeninde yer alan bir de cami tasvirinden bahseder¹⁰⁵. Çalışmamızda incelediğimiz Kırşehir, Lâdik ve Kula yöresine ait bazı halıların mihrap üçgeninde bir yatay manzara ünitesi daha yer alır. Ancak incelediğimiz örneklerin mihrap üçgeninde, şerefeleri ile tasvir edilmiş bir minare ya da cami motifine rastlanmamıştır. Kırşehir halılarında, mihrap üçgenine sıkıştırılmış izlenimi uyandıran yatay manzara ünitesi; şematik bir ev, iki yanında kuleler ve önünde uzanan yatay veranda ile tasvir edilir. Ev motifinin yerini bazen birkaç şematik kule formu öge alabilir. Bazı halılarda ise motiflerin bozulduğu görülmektedir. Kırşehir halılarında, mihrap üçgeninde farklı tasarım sergileyen yatay manzara ünitesi, Kula halılarında mihrap nişindekilerle aynı özellikleri göstermektedir. Birkaç örnekten yola çıkarak, burada yer alan manzara ünitesini, minareleriyle tasvir edilmiş bir camiye benzetmek mümkün olsa da halıları genel

¹⁰⁵ K. Zipper-C. Fritzsche-U. Jourdan, **a.g.e.**, s. 168; R. Neugebauer-J. Orendi, **a.g.e.**, s. 120; H. Haack, **a.g.e.**, s. 46,47.

değerlendirdiğimizde, burada tasvir edilen mimari öğelerin, dokuyucunun hayal gücüne bağlı olarak şekillenen şematik ev ve kulelerden ibaret olduğu anlaşılabacaktır (Fotoğraf: 10a).

Fotoğraf: 10a
Kırşehir halısı, yatay manzara ünitesi

Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay verandanın kayığa benzetilmesi de söz konusudur. Gemiye benzetilen şekiller ve ağaçlardan ibaret olanlar, *gemili Kula* olarak adlandırılmaktadır¹⁰⁶. Burada tasvir edilen kayık ve üzerinde yer alan servi ağaçlarının, ruhun dünyaya akışını sembolize ettiğine inanılır¹⁰⁷. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda, Kırşehir halılarında farklı şekillerde tasarlanmaktadır. Yatay uzanan veranda, aşağıya doğru kademeli olarak daralır. Kula halılarında ise düz bir çizgi şeklinde ya da derinliği olan bir öge olarak karşımıza çıkar. İncelediğimiz halılarda gemili olarak tabir edebileceğimiz örnek bulunmamaktadır. Ancak geç dönem Kırşehir olarak kabul ettiğimiz üç halıda, geometrik formda ağaçlar ve mimari bağlamda şematik ev olarak kabul etmenin zor olduğu motifler, gemiden ziyade kayık tarzında bir ögenin içinde tasvir edilmiştir (Fotoğraf: 56, 57, 75). Bu halılar, manzaralı halılar grubuna dâhil edilmiş olmakla birlikte, manzaralı halıların genel şemasından uzak örneklerdir. Tasarım ve

¹⁰⁶ G. Işıksağan, **a.g.e.**, s. 15, 47.

¹⁰⁷ I. Bennett, **a.g.e.**, s. 89.

kompozisyon açısından geç dönem olduğunu düşündüğümüz bu halıların motiflerinde bozulma olmuştur. Bu nedenle bu örnekleri gemili ya da tekneli olarak değerlendirmek, karakteristik özelliklere sahip manzaralı halıların yanlış yorumlanmasına sebebiyet verecektir.

Manzaralı halılara yapılan mezarlık yakıştırmasının bir diğer sebebi ise ölünün mezarlığa götürülürken, tabutunun üzerine bu halıların seriliyor olduğu görüşüdür¹⁰⁸. Bu görüşle ilgili belirtilen düşünceler şu şekildedir; mezar üzerine serilmek için tüm ev halkı tarafından dokunan ve cenazede ortaya çıkarılan bu halılar, insanların üzüntüsünü dile getirme çabasıdır. Halıda tasvir edilen motifler ölen kişinin karakterini dile getirir. Halının dokunması, ölen kişinin arkasından o kişiyle helalleşme olarak düşünülebilir. Halıda tasvir edilen çiçek motifleri umudun, ağaçlar ise hayatın ebedi olduğunun göstergesidir¹⁰⁹. Bu görüş, Metropolitan Müzesi'nin web sayfasında bir adım daha ileriye götürülmüştür. Nesilden nesile aktarılan bu halıların üzerinde yer alan nişin dindarlığı, söğüt ağacının keder ve yası, servi ağacının ölümsüzlüğü vurguladığı belirtilmiş ve ahşabın az olduğu toplumlarda ya da tabutun az olduğu bölgelerde naaşın mezara bu tür halılarla götürüldüğü ifade edilmiştir¹¹⁰. Türk kültüründe cenaze, ölümlük halı veya kilimle taşınmaktadır. Anadolu'da ölen kişinin cenazesi üzerine serilmek ve mezarlık dönüşünde ölen kişinin hayrına camiye bağışlanmak üzere halı dokunmaktadır¹¹¹. Ancak manzaralı halıların yalnızca bu amaçla dokunmuş olduğunu söylemek mümkün değildir. Çünkü

¹⁰⁸ H. Haack, **a.g.e.**, s. 46, 47; J. K. Mumford, **a.g.e.**, s. 96.

¹⁰⁹ J. K. Mumford, **Oriental Rugs**, New York, 1900, s. 96.

¹¹⁰ http://www.metropolitancarpets.com/html/body_Cemetery_rug_antique_oriental_rugs.html, (Erişim tarihi: 06.06.2015).

¹¹¹ Bekir Deniz, "Türk Dünyasında Ölümlük Halı, Düz Dokuma Yaygı Ve Keçe Geleneği", **Akdeniz-Sanat Dergisi**, Y. 2, C. 2, S. 4, (Kasım 2009), Antalya, 2009, s. 2.

Türk kültüründe cenaze üzerine serilmek üzere dokunmuş halılarda, simgesel motiflerle oluşturulmuş kompozisyon görülmemektedir¹¹².

Şematik evlerin arasında yer alan mimari öğelerin cephelerinde tasvir edilen motiflerle, Hristiyanlık arasında bağ kurulduğu da olmaktadır. Bir örneğimizde (Katalog No: 40), (Fotoğraf: 40a), iki şematik ev arasında yer alan kare öğelerin cephelerinde tasvir edilen çarpı motiflerinin (cross), Hristiyan kökenli olmasa bile Hristiyan dokumacıların mezarlık tasarımını benimsemiş olmalarının ifadesi olduğu düşüncesi şaşırtıcıdır¹¹³.

Fotoğraf: 40a

Kırşehir halısı, yatay manzara ünitesi

Şematik ev ve ağaçlardan oluşan kompozisyonu manzara tasviri olarak değerlendiren Prof. Dr. Rüçhan Arık, bu halılarda görülen manzara tasvirlerini batılılaşma dönemi süslemelerinin en sevilen deseni olan, aralarına mimari motifler yerleştirilen hayali manzara tasvirleri olarak yorumlamaktadır¹¹⁴.

¹¹² R. Arık, **a.g.m.**, s. 29, 30.

¹¹³ G. Butterweck-D. Orasch, **a.g.e.**, s. 94.

¹¹⁴ R. Arık, **a.g.m.**, s. 23-30.

18. yüzyılda yoğunlaşan batı etkilerini yansıtan motifler arasında manzara üniteleri de yer almaktadır. Minyatür, duvar resmi, çini gibi eşyalarda işlenen manzara motifi bazı belli çevre portreleri ile hayali tabiat görüntüleri sunmaktadır. Minyatür sanatında, manzara tasvirlerinin erken örnekleri arasında II. Bayezid zamanındaki olayları anlatan Sefaretnâme-i İran adlı yazmada İnebahtı, Mudon Kalesi resimleri ve Türk Sanatının Klasik döneminde, ilk manzara ressamı Matrakçı Nasuh'un belli çevre portreleri yer alır¹¹⁵. Minyatür sanatında doğa ve kent görünümünün en büyük ustası, Matrakçı Nasuh'un hem metnini yazdığı hem de minyatürlerini yarattığı eserlerinde tüm minyatürler kent ve doğa görünümleridir. Bu yazmalardan, Kanuni Süleyman'ın 1534-35'teki birinci İran-İrak seferini anlatan 128 minyatürlü Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn, ordunun İstanbul'dan Tebriz'e gidişi ve Tebriz'den İstanbul'a dönüşünde izlediği yoldaki durakların minyatürünü içerir. Bu kentlerin çoğu Anadolu'dandır. 32 minyatürlü Târîh-i Feth-i Şiklôs ve Estürgôn ve Üstûnbelgrâd ile 10 minyatürlü Târîh-i Sultân Bâyezîd yazmalarında da kent görünümleri yer alır¹¹⁶. 17. yüzyılda Gazneli Mahmud Albümü ve Hamse-i Ataî, resimleri, 18. yüzyılda Levnî ve Buharî'nin eserleri Batı etkilerini daha belirgin yansıtır¹¹⁷. 19. yüzyılda İran'a giden Türk elçi heyetine katılan Bozoklu Osman Şakir'in, 31 kent görünümünün yer aldığı Sefaretnâme-i İran (1810) adlı yazmasında yer alan minyatürleri, çizim, renk ve ayrıntılar bakımından Matrakçı Nasuh minyatürleri ile karşılaştırmak doğru olmasa da tıpkı onun gibi yolda geçtikleri, konakladıkları yerleri resmetmiştir. İzniç, Bolu ve Amasya minyatürlerinde

¹¹⁵ R. Arık, **a.g.e.**, s. 119-120.

¹¹⁶ M. And, **Osmanlı Tasvir Sanatları:1 Minyatür**, (ikinci baskı), 2004, İstanbul, s. 311.

¹¹⁷ R. Arık, **a.g.e.**, s. 120.

betimlenen kırma çatılı evler primitif görünümleri ile manzaralı halılarda betimlenen evleri akla getirmektedir (Fotoğraf: 86)¹¹⁸.

Fotoğraf: 86

19. Yüzyıl, Sefaretnâme-i İran minyatürleri
(M. And'dan)

Osmanlı sanatının geç dönemi ya da Batılılaşma dönemi olarak bilinen 18. ve 19. yüzyıllarda, Osmanlı sanatı ve mimarisinde batı etkisinin görüldüğü alanlardan biri de duvar resmi olmuştur. Bu dönemde, mimari süslemenin yeni bir türü olan duvar resminde, geleneksel Osmanlı resminde görülen bitkisel motifler ve geometrik kompozisyonların yerini Avrupalı motifler almaya başlar. Bu yeni dekorasyon türü ilk olarak 1750'de İstanbul'da ortaya çıkar. İlk başlarda primitif bir görünüm sergileyen bu yeni süsleme anlayışı, kısa bir süre içerisinde gelişme gösterir. İnsan figürünün kullanılmadığı, ana konunun İstanbul, boğaz manzarası ve doğal manzaralar olduğu bu resimlerin erken örneklerinde perspektif gelişmemiştir. Bu tür duvar resimleri kısa bir süre içinde Anadolu'da türbe, kütüphane, cami ve ev gibi farklı yapı türlerinde görülmeye başlanır. İşlenen konular hemen hemen aynıdır.

¹¹⁸ M. And, **a.g.e.**, s. 312.

Erken örneklerde işlenen tema oldukça basitken, manzara kompozisyonu zamanla detaylanır¹¹⁹.

18. yüzyıl sonlarında Topkapı Sarayı Harem Dairesi duvarlarıyla, Anadolu’da Yozgat Çapanoğlu, Soma Hızır Bey gibi camilerde ilk örneklerini görmeye başladığımız bu resim türü 20. yüzyıla kadar devam etmiştir. Manzara tasvirlerini iki türde görmekteyiz. Bunlardan ilki belli bir yerin tasvirinin resmedildiği örneklerdir. Bunların başında Mekke ve Medine tasvirleri gelir. Soma Hızır Bey Camii (1791-1792), Koçarlı Cihanoğlu Camii (1834-1835), Muğla Kurşunlu Camii (1853) ve Ödemiş Bademli Kılıczade Mehmet Ağa Camii¹²⁰, Mekke ve Medine tasvirlerinin; Birgi Çakırağa Konağı (19. yüzyılın ilk yarısı), Birgi Sandıkeminoğulları (19. yüzyılın ilk yarısı) ve Merzifon Paşa Camii şadırvanı (1875), İstanbul manzarasını yansıtan duvar resimlerinin önemli örneklerindendir. Çalışmamızda incelediğimiz manzaralı halılarda görülen kompozisyon, manzara tasvirinin ikinci türünü oluşturan hayali manzaralar kapsamında değerlendirilir. Aralarında mimari öğelere de yer verilmekle birlikte çoğunlukla tabiatın ağır bastığı hayali manzara tasvirlerinde belli bir çevreyi teşhis etmek mümkün değildir¹²¹.

Hayali manzara tasvirlerinin Anadolu’daki örneklerinden, Cincin (Aydın) köyündeki Cihanoğlu Camii’nin (1785) son cemaat mekânında yer alan bir kartuşta şematik bir manzara resmi görülür. Yuvarlak alanın bir yanında kırmızı çatılı, ikişer katlı, yüzeysel resmedilmiş iki beyaz ev, diğer yarısında aşağıdan yukarıya gittikçe büyüyen bir ağaç yerleştirilmiştir. Soma Hızır Bey Camii’nde (1791-1792), Mekke

¹¹⁹ İ. Kuyulu, “Anatolian Wall Paintings and Cultural Traditions”, **EJOS**, **III**, No: 2, s. 1-27.

¹²⁰ Yapının inşa tarihi bilinmemektedir. Harim girişinin üzerinde yer alan kitabesinden 1811 yılında büyütülerek genişletildiği anlaşılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz: “Bademli Kılıczade Mehmet Ağa Camii (Ödemiş/İzmir)”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı XXIV, Ankara, 1994, s. 147-158.

¹²¹ R. Arık, **a.g.e.**, s. 120-124.

ve Medine tasvirli süslemelerin yanı sıra bir ada üzerinde mazgallarından top namluları uzanan, burcunda bayrak dalgalanan, önünde güllerle yığılmış, etrafında ağaçlar görünen kale, ağaçlar arasında bir konak, kıyıda bir pavyon, tepeler üzerinde bir ev tasviri yer alır. Yozgat Başçavuşoğlu Camii'nin (1830-1831) iki yandaki mahfil uzantılarının eteğinde, yan yana sıralanan manzara tasvirleriyle süslü birer kuşak meydan getirilmiştir. Bu resimlerde konular, geniş tabiat görüntüleri içinde yapılar grubu, tek tek kır yapıları, çeşmeler, çadırli ordugâh, yel değirmeni, köprü gibi tabiat manzaralarıdır¹²². 19. yüzyılın ilk yarısı ya da en erken 1830'lara tarihlenen duvar resimleri ile süslü Birgi Çakır Ağa Konağı'nda işlenen mimari tasvirlerde arkalarından ve yanlarında ağaçların yükseldiği, kuleli ya da kule gibi ince uzun kütleli geriye doğru daralan iki ya da üç katlı binalar resmedilmiştir¹²³. Zeytinlioğlu Hacı Mustafa Ağa Camii¹²⁴ hariminde, orta tavanın etrafını çevreleyen iç bükey kavisli geçiş kuşağında kartuşlar içinde¹²⁵; tek minareli bir cami, iki ev ve bir geçit yapısı ile toplam dört mimari tasvir işlenmiştir (Fotoğraf: 87,88)¹²⁶. Ağaç motifleri ile birlikte oldukça yüzeysel resmedilen evler, manzaralı halılarda görülen ağaç motifi ve şematik ev kompozisyonunu anımsatmaktadır. Zeytinlioğlu Hacı Mustafa Ağa Camii'nde, ev tasvirinde iki cepheyi de öne çıkarma çabaları mimari öğeye derinlik kazandırmıştır. Benzer perspektif denemeleri Kula manzaralı

¹²² R. Arık, **a.g.e.**, s. 30-42.

¹²³ İ. Kuyulu, "İzmir ve Çevresindeki Bir Grup Duvar Resminin Düşündürdükleri", **II. Uluslararası İzmir Sempozyumu**, (İzmir 15-17 Mayıs 1995), İzmir, 1998, s. 62,63.

¹²⁴ Yapının inşa tarihi, 22 Ocak 1747 yılından önce. Detaylı bilgi için bkz: İ. Kuyulu, **a.g.e.**, s. 16.

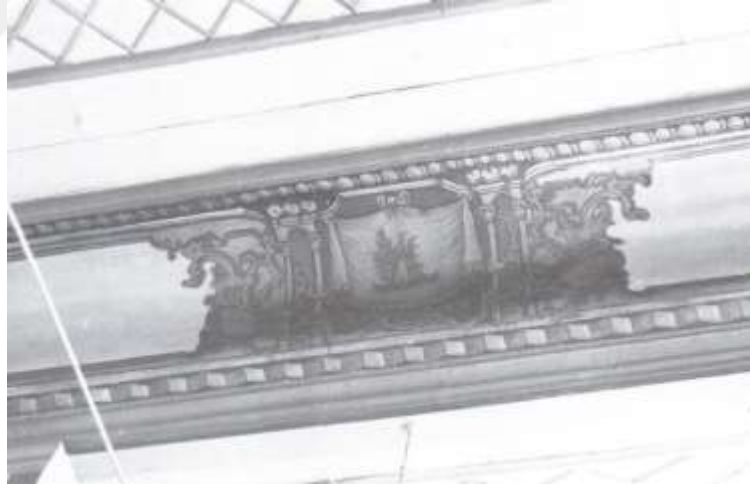
¹²⁵ Resimlerin yapılış tarihi, 19. yüzyıl. Resimlerin tarihlendirilmeleri hakkında geniş bilgi için bkz: İ. Kuyulu, **a.g.e.**, s. 186-192.

¹²⁶ İ. Kuyulu, **Kara Osman-Oğlu Ailesine Ait Mimari Eserler**, Ankara 1992, s. 30-36; İ. Kuyulu, "İzmir ve Çevresindeki Bir Grup Duvar Resminin Düşündürdükleri", **II. Uluslararası İzmir Sempozyumu**, (İzmir 15-17 Mayıs 1995), İzmir, 1998, s. 59-60.

halılarının manzara ünitelerinde yer alan ev tasvirlerinde de görülmektedir (Fotoğraf: 61, 62, 65, 84).

Fotoğraf: 87
Zeytinlioğa Hacı Mustafa Ağa Camii, Ev tasviri
(İ. Kuyulu'dan)

Fotoğraf: 88
Zeytinlioğa Hacı Mustafa Ağa Camii, Ev tasviri
(İ. Kuyulu'dan)

Manisa Sultan Camii¹²⁷, kuzey cephesi ve son cemaat yerinde bulunan resimlerde; kale, cami, ev gibi tek yapı tasvirleri bulunmaktadır. Yeşil ağaçlar tarafından çevrelenen yapı tasvirlerinin kimisi basit çizgilere sahipken, kimisi daha ayrıntılı bir çalışmanın ürünüdür. Manzaralı halılarda gördüğümüz şematik ev tasvirlerini anımsatan bu mimari yapılar arasında en dikkati çeken yapı grubu, önlerinde geniş bir terasın yer aldığı, yanlarında kule gibi ince uzun kütleli yapılar yükselen binalardır¹²⁸ (Fotoğraf: 89). Manzaralı halılarda, iki şematik ev arasında ve mihrap üçgeninde yer alan kulemsi yapıları çağrışırlar.

Fotoğraf: 89

Manisa Sultan Cami, bina tasvirleri
(İ. Kuyulu'dan)

Geç dönem tasvir sanatının resimsel özelliklerini gösteren bir başka yapı Soma Damgacı Camidir¹²⁹. Revak kemer yüzeyini tamamen dolduran

¹²⁷ 1522 tarihli Manisa Sultan Camii'nin resimsel bezemeleri 19. yüzyılın ikinci yarısı. Detaylı bilgi için bkz: İ. Kuyulu, **a.g.e.**, s. 188-189.

¹²⁸ İ. Kuyulu, "İzmir ve Çevresindeki Bir Grup Duvar Resminin Düşündürdükleri", **II. Uluslararası İzmir Sempozyumu**, (İzmir 15-17 Mayıs 1995), İzmir 1998, s. 61.

¹²⁹ Yapının inşa tarihi bilinmemektedir. Mevcut kitabesinde 1872 yılında onartıldığı belirtilmektedir. Detaylı bilgi için bkz: İ. Kuyulu, "Geç Dönem Anadolu Tasvir Sanatından

kompozisyonda, ev, cami, kule ve kıyı manzarası yer alır. Ev tasvirleri ağaçlar arasına işlenmiştir. Tek bir çizgi ile pencereleri gösterilen evler yüzeysel ve ilkeldir. Üçüncü kemer kavisinde yan yana küçük büyük evler sıralanmıştır. İki katlı veya çok katlı evler perspektif olmadan yüzeysel işlenmiştir. Kemer yüzeyindeki cami, kule, ev, kale gibi çerçevesiz işlenmiş yapı tasvirleri, aralarına yerleştirilen ağaçlarla bir manzara resmi oluşturmuştur. Ağaçlar, yapılar arasında bağlayıcı unsurlar olarak kompozisyonu sürekli kılmaktadır¹³⁰. Manzaralı halılarda da aynı anlayış görülmektedir. Yatay ünitelerde, sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile bir mekân tanımlaması sunulmakta; bir sokak üzerinde sıralanmış evleri anımsatan tasarımda manzaranın sürekliliği, yatay manzara ünitelerinin üst üste verilmesi ile sağlanmaktadır.

Diğer sanat alanlarında da manzara tasviri örneklerini görmekteyiz. Zetinliova Kara Osman-Oğlu Konağı (19.yüzyıl) avlusunun doğusunda bulunan çeşmenin üst kısmında yer alan mimari manzara tasvirinde; arka plandaki bir burcun önüne çeşitli yapılar, cumbalar, iki yapı arasında bulunan portatif bir köprü ve duvarlardan oluşan sıkışık düzenli bir şehir görüntüsü işlenmiştir¹³¹.

Hayali manzara tasvirleri el işi örtülerde de görülür. Sultan II. Mahmud Çadırı, el işi örtülerin en güzel örneğidir¹³².

Manzara tasvirinde, ana motif bazen cami olup hayali bir şehrin görüntüsünün bir kısmı verilir. Zeytinliova Kara Osman-Oğlu Sivil Yapılar Grubu, Atike Hanım

Yeni Bir Örnek: Soma Damgacı Cami”, **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi**, Sayı: IV, İzmir 1988, s. 75-76..

¹³⁰ İ. Kuyulu, “Geç Dönem Anadolu Tasvir Sanatından Yeni Bir Örnek: Soma Damgacı Cami”, **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi**, Sayı: IV, İzmir 1988, s. 67-85.

¹³¹ İ. Kuyulu, **a.g.e.**, s. 128-129.

¹³² R. Arık, **a.g.e.**, s. 125.

Sebili (1801-1802)¹³³, 19. yüzyılın başına tarihlenen Dönertaş Sebili, 1806 tarihli Çakaloğlu Hanı Çeşmesi, 1834/5 tarihli Koçarlı Cihanoğlu Şadırvanı, 19. yüzyıl İzmir Hisar Cami minberindeki kabartmalar ana motifin cami olduğu ve sivil mimarinin de kompozisyona dâhil edildiği güzel örneklerdendir¹³⁴.

Seramik eşyalarda, özellikle Çanakkale işi tabaklarda manzara tasviri örneklerine rastlıyoruz¹³⁵. İstanbul Topkapı Sarayı Çinili Köşk Müzesi'nde bulunan, 1700-1750 yıllarına tarihlendirilen bir Çanakkale seramiğinde, ağaçlarla kuşatılmış kıvrımlı bir yol kenarında canlandırılan cami tasviri ile küçük bir manzara ünitesi oluşturulmuştur¹³⁶ (Fotoğraf: 90). Bu seramik tabağı süsleyen manzara ünitesi ile manzaralı halılarda yatay manzara ünitelerinde yer alan motifler arasında görülen ortak nokta, ağaçlar arasından resmedilen mimari yapının yüzeysel işlenmiş olmasıdır.

Fotoğraf: 90
19. Yüzyıl Çanakkale seramiği
(G. Öney'den)

1879-1880 tarihli bir sandıkta da kalem işi bezeme tekniğiyle boyanan natüralist çiçekler ve mimari yapılar içeren tasvirlerle rastlamaktayız. İnce şeritlerle

¹³³ İ. Kuyulu, **a.g.e.**, 143-145.

¹³⁴ R. Arık, **a.g.e.**, s. 122-125.

¹³⁵ R. Arık, **a.g.e.**, s. 122-125.

¹³⁶ G. Öney, "Çanakkale Seramikleri", **Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı**, İstanbul, 2007, s. 370-371.

üç bölüme ayrılan sandığın üst yüzeyinde, ortada oluşan dikdörtgen çerçeve içerisinde bir madalyon yer alır. Madalyonun içerisi manzara tasvirlidir. Madalyonun ortasında resmi ikiye bölen nehrin solunda klasik tipte bir Osmanlı camini, revak şeklinde küçük kubbeli mekânların yan yana dizilmesinden oluşan bir duvar çevirir. Revaklı bölümün dışında, ağaçlar arasında altı tane kırma çatılı ev tasviri dikkat çeker¹³⁷ (Fotoğraf: 91). Ana motifin cami olduğu bu betimlemede, serviyi anımsatan ağaçlar arasında yer alan kırma çatılı evler, manzaralı halılarda yatay manzara ünitelerinde görülen kompozisyonu anımsatmaktadır.

Fotoğraf: 91

1879-1880 tarihli Edirnekâri Ahşap Sandık

Sandığın üst kapak yüzeyi

(A.Karaçağ'dan)

18. ve 19. yüzyıllarda işlenen manzara tasvirlerinin bir kısmı perspektif, gölge, ışık oyunları bakımından yeni resim anlayışının özelliklerini ortaya koymaktadır. Batılı nitelikte olanların dışında, minyatür geleneğinin resim anlayışına bağlı olan tasvirler kavram resmi niteliği taşır. Manzaralı halılarda görülen tasvirlerde bu özellikleri yansıtmaktadır ve dönemin özelliğini bilmeyen batılı uzmanlar tarafından *mezarlıklı halılar* olarak adlandırılmışlardır. Halılarda görülen motiflerin sembolik anlamları üzerine yapılan değerlendirmeler vardır. Fakat bu

¹³⁷ A. Karaçağ, “Bir Halk Sanatı Örneği: 1879-80 (1297 H.) Tarihli Edirnekâri Ahşap Sandık”, **Milli Folklor**, Yıl 23, Sayı 89, 2011, s. 248-256.

halıların çağdaşı olan cami ve evlerdeki duvar resimlerinde, kabartma, seramik ve el işlerinde görülen manzara tasvirleri çoğunlukla böyle bir anlam taşımamaktadır¹³⁸.

¹³⁸ R. Arık, **a.g.m.**, s. 23-30; R. Arık, **a.g.e.**, s. 119-125.

4.1.MANZARALI HALILARDA TÜR

Türk göçebe hayatında başlayan halıcılık, büyük tezgâhların yayladan kışlaya taşınmasının kolay olmaması sebebiyle ilk başlarda ufak ebatlarda yapılmıştır¹³⁹. Bu nedenle Anadolu'da ilk ortaya çıkan halı tipleri; namazlık halısı, seccade halısı, yastık, duvar halısı, sedir halısı, çift halı, döşek halısı, heybe, torba, eğer örtüsü ve at çuludur¹⁴⁰. Taşınması kolay dokunması uzun zaman almayan seccade, o devirler için uygun bir yaygı malzemesidir. Enleri 1,25cm., boyları 2,80 cm. arasında değişen seccadelerin erken örneklerinde mihrap yoktur, mihraplı seccadeler daha sonraları ortaya çıkmıştır¹⁴¹. Türklerin yerleşik hayata geçmesiyle değerinden bir şey kaybetmeyen seccadeler daha sonraları da dokunmaya devam etmiştir. Büyük halıların yetmediği yerleri doldurmak üzere dokunan¹⁴² seccadelerin mihraplı kompozisyonu, kutsal bir mekânı ifade etmekte ve Kibleye doğrultularak namaz kılmak için de kullanılmaktadır¹⁴³.

Seccade Halıları; Çalışmamızda yer verdiğimiz halıların büyük bir kısmı seccade halısı grubuna girmektedir. Halıların türlerini belirlerken, ölçüleri göz önüne alınarak değerlendirme yapılmıştır. Ölçülerini bilmediğimiz 12 halı (Katalog No: 42, 43, 60, 64-70, 83, 84) mihrap ya da zeminde yer alan manzara ünitelerinin sayısına göre değerlendirilmiştir. Ölçülerini bildiğimiz halıların mihrap ya da zeminde yer alan manzara sayıları ile ölçülerini bilmediğimiz halılar kıyaslanmış ve böylece bu halıların boyutları hakkında bir yargıya varılmıştır. Buna göre çalışmamızda yer

¹³⁹ B. Atalay, **a.g.e.**, s. 76.

¹⁴⁰ Halı türleri ve boyutları için bkz.: B. Deniz, **a.g.e.**, s. 75-77.

¹⁴¹ B. Atalay, **a.g.e.**, s. 76-78.

¹⁴² B. Deniz, **a.g.e.**, s. 75.

¹⁴³ H. Tazecan, **a.g.t.**, s. 8

verdiğimiz manzaralı halılardan 79 tanesi seccade halısıdır. Bu halılarından 66 tanesi mihraplı (Katalog No: 1-6, 8-25, 27-35, 37-39, 41-70), 13 tanesi mihrapsızdır (Katalog No: 71-82, 84). Çalışmamızda seccade halısı grubuna dâhil ettiğimiz üç eserin boyları seccade halılarının boylarından uzun, sedir halılarının boylarından kısadır. Enleri ise seccade halılarının eni ile aynı, sedir halılarının eninden geniştir. Bu halılar seccade halıları gibi büyük halıların yetmediği yerleri doldurmak için dokunmuştur (Katalog No: 32, 76, 79). Bu nedenle seccade halısı grubuna dâhil edilmiştir.

Sedir Halıları; Çalışmamızda incelediğimiz halıların bir kısmı ise sedir halısı grubuna girmektedir. Eni dar, boyu uzun olan sedir halıları, eski evlerde pencere önlerine, bazen de odanın iki uzun kenarına yerden yüksek yapılan ve sedir, seki, divan gibi isimlerle anılan yerlerin üzerine serilirdi¹⁴⁴. Çalışmamızda yer alan mihraplı halılardan dört tanesi sedir halısıdır (Katalog No: 7, 26, 36, 40). Mihrapsız örneklerimizde sedir halısı yoktur.

Çifte Halılar; Çalışmamızda yer verdiğimiz halılardan bir tanesi de çifte halı olarak dokunmuştur (Katalog No: 83). Çifte halı iki parçadan meydana gelir. Yan yana serildiğinde taban halısı büyüklüğünü vermektedir¹⁴⁵. Dolayısıyla manzaralı halılarda çifte halı olarak dokunan örneklerin de olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışmamızda incelediğimiz manzaralı halılar içerisinde, taban halıları boyutunda örneklere rastlanmaz.

¹⁴⁴ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 75-76.

¹⁴⁵ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 76.

4.2.MANZARALI HALILARDA YÖRE

Çalışmamızda incelediğimiz 84 halının¹⁴⁶ ana süsleme kompozisyonu manzara tasviridir. Bu nedenle, halıların ait olduğu yöreyi saptarken öncelikle bordürler, mihrap köşelikleri, dikdörtgen çerçeveler ve mihrap tasarımları incelenmiş; ardından bu alanlarda görülen motifler, kompozisyon ve renk gibi unsurlar çerçevesinde halıların ait olduğu yöre saptanmıştır. Bu saptamanın ardından halıların Kırşehir, Kula, Lâdik ve Bandırma olmak üzere dört farklı yöreye ait olduğu belirlenmiş ve her bir yörenin karakteristik manzara kompozisyon özellikleri ortaya çıkmıştır.

İncelediğimiz 84 manzaralı halıdan 68 tanesi Kırşehir¹⁴⁷ yöresine (Katalog No: 1-7, 9-30, 32-41, 43, 45-54, 56-58, 63, 69, 71-83), (Tablo 2) aittir. Genellikle seccade_tipinde¹⁴⁸ olan Kırşehir halılarını, diğer yörelerin halılarından ayırt etmemizi sağlayan bazı unsurlar vardır. Bu unsurlardan ilki, Kırşehir halılarının bordür formu ve bordürlerde yer alan motiflerdir. İki dar ve ortada bir geniş bordür, yan yana iki ya da üç dar bordür Kırşehir halılarında en çok uygulama bulan bordür formudur. Kırşehir halılarının dar bordürlerinde, şaşırtmalı çiçekler, zikzak şekiller, bir ters bir düz yerleştirilmiş üçgenler, günümüzde *çatıkkaş* ve *gelin ağlatan* isimleriyle bilinen

¹⁴⁶ Çalışmamızda yer alan halılardan bazılarının ait olduğu yöre, müze envanter kayıtlarında ya da yayımlandıkları kaynakta belirtilmemiştir (Katalog No: 2, 3, 19-21, 23, 29, 30, 37, 38, 47, 48, 51-54, 74, 77, 79, 80). Bir kısmının ise ait olduğu yöre yanlış değerlendirilmiştir (Katalog No: 10, 22, 28, 31, 33, 41, 72, 78). Çalışmamızın katalog bölümünde, “eserin tanımı” başlığı altında eksik bilgiler açıklamaları ile birlikte tamamlanmış, yanlış bilgiler yine açıklamaları ile birlikte düzeltilmiştir.

¹⁴⁷ Kırşehir halıları özellikleri için bkz: B. Deniz, “Kırşehir Halıları”, **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi III**, İzmir, 1984, B. Deniz, **a.g.e.**,; O. Aslanapa, **a.g.e.**,; Ç. Karaçay, “Ankara Etnoğrafya Müzesi’ndeki Kırşehir Halıları”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.

¹⁴⁸ W.A. Hawley, **a.g.e.**, 185; B. Deniz, **a.g.m.**, (1984) s. 25; O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 269; Ç. Karaçay, **a.g.t.**, s. 130.

bitkisel karakterli motifler (Fotoğraf: 1a, 28a, 35a) görülür. Enli bordürlerde ise, iri çiçek motifleri ile oluşturulmuş bitkisel kompozisyonlar (Fotoğraf: 14a, 18a, 36a, 37a, 47a)¹⁴⁹, Kırşehir halılarının bordür tasarımı için karakteristiktir. Çalışmamızda yer verdiğimiz halıların bordürleri, belirtilen özellikler çerçevesinde incelenmiş ve bu özellikler doğrultusunda bazı halılar Kırşehir olarak nitelendirilmiştir. Kırşehir yöresine ait halıları tespit ederken, bordür özelliklerinin yanı sıra bazı motiflerde bize referans olmuştur. Bu motiflerden en önemlisi karanfildir. İnce bir dalın ucunda, birkaç taç yaprağı ile tasvir edilen karanfil motifi, Kırşehir halılarında bordürlerde, mihrap köşeliklerinde, mihrabın iç ve dış çeperinde karşımıza çıkar. Bu motif başka yörelerin halılarında da görülmekle birlikte en sık uygulaması Kırşehir yöresine ait halılarda olmuştur. Sadece mihrap köşeliklerinde yer alan ve halk arasında *sinek*¹⁵⁰ olarak adlandırılan motif de Kırşehir halılarını saptamada öne çıkan motiflerdendir.

Motiflerin yanı sıra, tek yönlü veya çift yönlü mihrabın kırmızı zemin rengi, Kırşehir halıları için karakteristiktir ve ayırt edici özelliklerdendir¹⁵¹. Ekseriyetle kırmızı zeminde verilen mihrap, merdiven halinde daralarak yükselir ve tepe noktasında birbirini keserek *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir¹⁵². Kırşehir halılarında görülen bu mihrap tasarımı Gördes ve Lâdik seccadelerinde de görülür¹⁵³, fakat mihrabın iç ve dış çeperini dolanan karanfil motifleri Kırşehir halılarına has özelliklerdendir. Kırşehir halılarını ayırt etmemizi sağlayan bir başka mihrap düzeni, çift kule ile mihrap nişine açılan sur formu bordür tasarımıdır. Bu bordür formu mihrapsız halılarda zemini dolandır.

¹⁴⁹ B. Deniz, **a.g.m.**, (1984), s. 26-29.

¹⁵⁰ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 38-39.

¹⁵¹ Ç. Karaçay, **a.g.t.**, s. 125-128.

¹⁵² B. Deniz, **a.g.m.**, (1984), s. 29.

¹⁵³ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 269.

Çalışmamızda yer alan halılardan 13 tanesi Kula yöresine¹⁵⁴ (Katalog No: 8, 31, 42, 44,60-62, 64-68, 84), (Tablo 2) aittir. Bordürler, Kula halılarında da ayırt edici özellikler sergiler. Gördes’e yakın olduğu için aralarında benzerlik olan Kula seccadelerinde bordürler, detaylı işlenmiş ince şeritler halindedir. Sayıları 10’a kadar çıkabilen bu ince şeritler genellikle aynı genişlikte, bazen biri esas bordür olarak daha geniş tutulmaktadır¹⁵⁵.

Kula halılarının zemin kompozisyonunun önemli öğelerinden biri olan alınlık ve ayaklık bölümü, bu halıların ayırt edici bir diğer özelliğidir. Kırşehir halılarında da görülen ve sandık olarak adlandırılan bu dikdörtgen çerçeveler, Kula halılarında daha yaygındır. Dikdörtgen çerçevelerde lale, gül ve karanfil motifleri tek sıra halinde yer alabildiği gibi, bu bölümde üsluplaşmış rumi dalının aralarında çiçek ve hayvansal kökenli motiflerin “S” şeklinde yer aldığı kompozisyonlar da görülür. Bunların dışında, çiçek buketi, çınar yapraklı ve çubuklu alınlık ve ayaklıklara da rastlanmaktadır¹⁵⁶.

Kırşehir ve Lâdik’ten farklı olarak, Kula seccadelerinde mihrap daha sade, mihrap üçgeni düz veya ince kademeli olarak karşımıza çıkar¹⁵⁷.

Çalışmamızda yer alan halılardan 2 tanesi Lâdik yöresine¹⁵⁸ (Katalog No: 55, 59), (Tablo 2) aittir. Bu halıların ait olduğu yöreyi saptarken dikkat ettiğimiz en önemli nokta ve ayırt edici özellik mihrap tasarımı olmuştur. Lâdik seccadelerinde

¹⁵⁴ Kula Halıları özellikleri için bkz: E. Anmaç, **a.g.t.**, ; B. Deniz, “Kula Halıları”, **Bilim Birlik Başarı**, Y. 11, S. 43, İzmir (basım tarihi yok), s. 13-19; B. Deniz, **a.g.e.**, ; O. Aslanapa, **a.g.e.**

¹⁵⁵ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 255.

¹⁵⁶ E. Anmaç, **a.g.m.**, s. 18.

¹⁵⁷ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 255.

¹⁵⁸ Lâdik halıları özellikleri için bkz: B. Deniz, “Lâdik Halıları”, **Bilim Birlik Başarı**, Y. 12, S. 46, İzmir, 1986, s. 13-18; B. Deniz, **a.g.e.**, ; O. Aslanapa, **a.g.e.**

mihrap üçgeni, düz üçgen biçiminde kademeli ve dıştan çengellidir. Tepede âlem, yarım ay şeklindedir¹⁵⁹.

Bandırma yöresine ait sadece bir halımız vardır (Katalog No: 70), (Tablo 2). Bandırma halıları ile ilgili henüz çalışma bulunmamaktadır. Bölge dokuma özellikleri hakkında bilgimizin sınırlı olması, çalışmamızda yer alan manzaralı Bandırma halısı konusunda ihtiyatlı davranmayı gerektirir. Halıyı yakinen inceleyen Dr. H. Tazecan'dan¹⁶⁰ alınan bilgilere göre; halının dokumasında kullanılan malzeme, boya ve düğüm sıklığı gibi teknik özellikler ve halının enli bordürlerinde görülen iri geometrik öğelerin yine geometrik karakterli motiflerle doldurulması gibi süsleme kompozisyonuna ait unsurlar göz önüne alındığında halının Bandırma yöresine ait olduğu ortaya çıkmaktadır.

¹⁵⁹ O. Aslanapa, **a.g.e.**, s. 263.

¹⁶⁰ Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00.

4.3.MANZARALI HALILARDA MALZEME

Çalışmamızda Türkiye'deki müzelerden ve çeşitli kaynaklardan ulaştığımız 84 adet manzaralı halı incelenmiştir. Müze envanter kayıtlarında bazı eserlerin dokumasında kullanılan ipliğin hammaddesi belirtilmemiştir. Kaynaklardan ulaştığımız bazı manzaralı halı örnekleri için de aynı durum söz konusudur. Çalışmamızda yer verdiğimiz halıların bir kısmının dokumasında kullanılan malzeme bilgisinin eksik olması (Katalog No: 2-6, 8-10, 15-18, 20-34, 46-54, 60, 61, 72, 73, 80) bu halıların dokumasında kullanılan ipliğin hammaddesi hakkında yargıya varmamıza engel olmamaktadır.

Kula, Kırşehir ve Lâdik halılarında atkı, çözgü ve ilme ipliğinin hammaddesi yündür. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dokunan halılarda, atkı ve çözgüde pamuk ipliği görülür¹⁶¹. Çalışmamızda yer alan halılardan en geç tarihli 20. yüzyılın başlarına aittir. Dolayısıyla incelediğimiz halıların atkı, çözgü ve ilme ipliğinin hammaddesi yündür. Bir eserimizin (Katalog No: 62) atkı ipinde yün ve pamuğun birlikte kullanıldığı müze envanter kayıtlarında belirtilmiştir.

Bandırma yöresine ait manzaralı halının dokumasında da yün iplik kullanılmıştır (Katalog No: 70)¹⁶².

¹⁶¹ B. Deniz, **a.g.m.** (1984), s. 37; W. A. Hawley, **a.g.e.**, s. 396; E. Anmaç, **a.g.t.**, s. 33; ayrıca hammadde teknik özellikleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz: G. Işıksağan, **a.g.e.**, s. 22-90.

¹⁶² Bandırma yöresine ait manzaralı halı şu ana kadar yayınlanmamıştır. Halının fotoğrafını bizimle paylaşan ve halıyı inceleme imkânı bulan sanat tarihçi ve koleksiyoner Dr. Hakan Tazecan, halının atkı, çözgü ve ilme ipliğinin yün olduğunu bildirmiştir. Dr. Hakan Tazecan ile görüşme, 26 Ocak 2015, saat: 15:00 – 18:00

4.4.MANZARALI HALILARDA DÖNEM

Bilinen en eski Kula ve Lâdik seccadeleri 17. ve 18. yüzyıllar, Kırşehir seccadeleri 18. yüzyıl sonu ve daha çok 19. yüzyıldan kalmadır¹⁶³. Manzaralı halılar ise 19. yüzyılda görülmeye başlanır ve 20. yüzyılın ortalarına kadar dokunmaya devam eder. Çalışmamızda yer alan halıların ait olduğu dönemi belirlerken, Anadolu Türk halı sanatında, tarihi bilinen örneklerin motif ve kompozisyon özellikleri göz önüne alınmıştır.

İncelediğimiz halılardan iki tanesinin üzerine ait olduğu tarih dokunmuştur. Halıların motif ve kompozisyon özelliklerine bakarak yaklaşık yüzyıl tahmini yaptığımızı göz önüne aldığımızda, bu iki halının üzerinde dokunduğu tarihin belirtilmiş olması çalışmamız açısından çok değerlidir. Kırşehir halısında (Katalog No: 63) tek yönlü mihrabın alt kısmında 1220 (1805) tarihi yazılıdır. Kula yöresine ait bir halının (Katalog No: 67) mihrap üçgeninde ise 1928 tarihi yazılıdır.

Çalışmamızda yer alan 84 tane manzaralı halıdan 59 tanesi 19. yüzyıla aittir (Katalog No: 1-6, 8-12, 15, 17, 20-28, 30, 31, 33, 34, 36-48, 50-53, 55, 59-61, 63-66, 70¹⁶⁴-73, 76, 78, 81, 82). 25 eserimiz ise 20. yüzyılın başlarına aittir (Katalog No: 7, 13, 14, 16, 18, 19, 29, 32, 35, 49, 54, 56-58, 62, 67-69, 74, 75, 77, 79, 80, 83, 84), (Tablo 2). Manzaralı halıların dokunduğu yüzyıllarda, Anadolu’da yürütülen halıcılık faaliyetleri İngiliz ticaret evleri tarafından yürütülüyordu. Uluslararası piyasada gittikçe artan ve karlı hale gelen halı ticaretinde, bir örnek halıdan bakılarak ya da

¹⁶³ O. Aslanapa, **a.g.e.**, (2005), s. 255-270.

¹⁶⁴ Bandırma halıları ile ilgili henüz çalışma bulunmamaktadır. Bölge dokuma özellikleri hakkında bilginizin sınırlı olması, çalışmamızda yer alan manzaralı Bandırma halısı konusunda ihtiyatlı davranmayı gerektirir. Çalışmamızda yer verdiğimiz Bandırma manzaralı halının fotoğraf ve bilgilerini bizimle paylaşan sanat tarihçi ve koleksiyoner Dr. Hakan Tazecan’dan alınan bilgilere göre; halının dokumasında kullanılan malzeme, boya ve düğüm sıklığı halının 19. yüzyıla ait olduğu göstermektedir.

zihinden halı dokunan dönem kapanmış, daha fazla rağbet gören Avrupa zevkine uygun motifler kullanılmaya başlanmıştır. Tüccarlar batı zevkine uygun halı tipleri geliştirmek için Londra’da desenhâneler kurmuştur. Avrupa beğenisi doğrultusunda halı resimleri hazırlanmış, alınan siparişler İzmir ve Uşak’ta açılan desenhânelerde model haline dönüştürülerek dokuyuculara dağıtılmıştır¹⁶⁵. Anadolu Türk halı sanatında, sanat açısından olumsuz gelişmelerin 19. yüzyılda başlamış olmasına karşın¹⁶⁶, Müslümanların namaz ibadetini yerine getirmek için kullandıkları mihraplı namazlık ve seccadeler, işlevi göz önünde bulundurularak şekillenen özel dokumalar olduğu için ticari dönemde üretilen dokumalar arasında miktar olarak fazla değildir¹⁶⁷.

19. yüzyıl manzaralı halıların, bordürler, mihrap köşelikleri ve dikdörtgen çerçevelerinin form ve süsleme kompozisyonu bilinen erken örneklerle ilişkilidir. 20. yüzyıl örneklerine baktığımızda ise, motiflerde irileşme ve özensizce dokunmuş hissi uyandıran bir kabalık söz konusu olmaktadır. Ayrıca süsleme kompozisyonuna yeni giren motifler, halının ait olduğu yörenin karakteristik özelliklerinde yozlaşmaya neden olmaktadır.

Örneğin, süsleme kompozisyonu ve tasarım açısından birbirine benzer özellikler sergileyen Kırşehir yöresine ait iki halıdan birinin mihrap köşeliklerinde (Fotoğraf: 13), diğerinde çift kuleli kapının arasında (Fotoğraf: 14) yer alan motifleri tanımlamamız oldukça güçtür. Soyut şekiller olarak niteleyebileceğimiz bu motifler, Kırşehir yöresi halılarının motiflerinde görülen yozlaşmaya işaret etmektedir. Yine Kırşehir yöresine ait bir halının dar bordürlerinde görülen yan yana sıralanmış lale

¹⁶⁵ H. Ürer, “Yabancı Şirketlerin Batı Anadolu Bölgesi’ndeki Halıcılık Faaliyetleri ve Bunun Geleneksel Türk Halı Sanatına Etkileri”, **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı**, (Doktora tezi), İzmir, 2002, s. 24.

¹⁶⁶ Z. Sönmez, **a.g.m.**, s. 95.

¹⁶⁷ H. Ürer, **a.g.e.**, s. 170.

motifi ve enli bordürde ki çiçek kompozisyonunu (Fotoğraf: 16), 19. yüzyıl özelliklerinden uzaktır. Mevcut motiflerin bozulması ve yeni motiflerin halının süsleme kompozisyonuna dâhil olması bu eserleri 20. yüzyıla tarihlememize neden olmuştur. Bazı halılarda, mihrap içinde yer alan yatay manzara ünitelerinde de değişim söz konusu olmaktadır. Şematik evlerin cephelerinde ve kırma çatılarında görülen bozulmanın yanı sıra manzara kuşaklarının ana şemasını değiştirecek ölçüde farklılıklar bazı halılarda görülmektedir. Söz konusu değişim, şematik evlerin tamamen ortadan kalkması, ağaç sayısının artması ya da azalması, veranda yerine tekne biçiminde motifler olarak karşımıza çıkar ve bu eserleri 20. yüzyıla götürür (Fotoğraf: 16, 29, 54, 56, 57, 58, 75, 77, 80).

Kula'ya ait bir halının (Fotoğraf: 68) mihrap üçgeninin tasarımı, Kırşehir yöresine işaret ederken, mihrap içinde yer alan manzara ünitesinin kompozisyonu Kula için karakteristiktir. Manzara ünitelerinde yer alan şematik evler derinlik kazanmış, ağaçların üçü dar biri geniş yapraklı tasvir edilmiştir. Enli bordürde tasvir edilen iri yapraklı çiçek motifleri ise oldukça kabadır ve hiçbir yörenin izini taşımamaktadır. 20. yüzyıla ait olduğunu belirttiğimiz bu halı, bu dönemde yöreler arasında görülen etkileşimi gözler önüne sermektedir.

Halıların ait olduğu dönemi belirlemede en doğru yöntem kuşkusuz karbon testi uygulamasıdır. Bu uygulama için müzelerin depolarında bulunan halıları bire bir inceleyerek, yün parçaları almak gerekmektedir. Ancak müzeler böyle bir çalışma henüz yapmadıkları gibi araştırmacılara da olanak tanımamaktadır. Yine yurt dışına çıkarılmış halıları bire bir inceleme fırsatının olmaması karbon testi uygulamasını yurt dışına çıkarılan halılar için de imkânsız kılmaktadır.

4.5.MANZARALI HALILARDA RENK

Boya; Anadolu’da dokunan halıların, birer sanat eseri olarak nitelendirilmelerinde önemli etkenlerden biri dokumada kullanılan ipliğin bitkisel boyalarla renklendirilmiş olmasıdır¹⁶⁸. Boyama özelliği bulunan bitkilerin en ünlüsü, halkın kökboya adını verdiği kırmızı rengi veren bitkidir¹⁶⁹. Latince adı “Rubia tinctorum” olan kökboyanın ziraatı oldukça ağır ve dolayısıyla masraflıdır. Bitki yetiştirildiğinde, kökün portakal rengi, kırmızıya döner. Genel olarak kırmızı olan bu bitki toprağın durumuna göre sarı, pembe ve başka renklerde de olabilmektedir¹⁷⁰. Cehri, yaprağı ile koyu, tanesiyle açık ve parlak sarı renk veren bir bitkidir¹⁷¹. Asma yaprağından sarı, sarı-yeşil, renkler elde edilir. Aspir farklı mordan maddeleri kullanılarak sarı, hardal rengi, açık haki, zeytin yeşili renk verir. Ayva yaprağı çeşitli mordan maddeleri ile ayva çürüğü renginin açık ve koyu tonları verilir. Badem bitkisinden koyu sarı renk elde edilir. Ceviz yapraklarının içerdiği boyarmadde ile kahverengi tonları elde edilir. Erguvan’ın boyacılıkta kabukları kullanılır. Açık ve koyu kahverengi elde edilir. Ezentere otsu bir bitkidir. Sarı ve hardal renkleri elde edilir. Hayıt’ın boyacılıkta yaprakları kullanılır ve yeşil rengin tonları elde edilir. Karamuk bitkisinin kökleri kullanılarak mordansız sarı parlak renk elde edilir. Bütün

¹⁶⁸ Bitkisel boyalar ve renklerin elde edilişi hakkında detaylı bilgi için bk.: N. R. Korur, **Türkiye’de Nebati Boyalar**, Ankara, 1937; G. Uğur, **Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar**, Ankara, 1988; A. Aytaç, “Değişik Miktarlardaki Galium Verum L. Bitkisi ile Farklı Mordan Maddeleri Oranlarının Yün Halı İpliği Boyamasında Renk Oluşumuna ve Haslık Derecelerine Etkisi”, **2000’li Yıllarda Türkiye’de Geleneksel Türk El Sanatlarının Sanatsal, Tasarım ve Ekonomik Boyutu Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, 1999.

¹⁶⁹ N. R. Korur, **Türkiye’de Nebati Boyalar**, Ankara 1937, s. 36 ; Deniz, **a.g.e.**, s. 66.

¹⁷⁰ N. R. Korur, **a.g.e.**, s. 34-35 ; T. Baykara, “Kökboya Maddeler”, **Arış**, Yıl: 1, Sayı: 4, 8Nisan 1998), (basım yeri yok), 1998, s. 66.

¹⁷¹ N. R. Korur, **a.g.e.**, s. 44; S. Mülâyim, "Kök Boyalar Üzerine Birkaç Not", **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 136.

kekik türlerinden çeşitli mordanlar ile sarı, kahverengi, yeşil-gri, renkler elde etmek mümkündür. Soğan otsu ve kültüre alınan bir bitkidir. Haki yeşil ve zeytin yeşili gibi renkler elde edilir¹⁷². Sarı yoğurt otu bitkisinden sarı ve yeşil tonları elde edilir¹⁷³. Gelincik çiçeği ile hafif pembe bir renk elde edilir. Meşe yaprağı ile kıızıla çalan kahverengi elde edilir¹⁷⁴. Sütleğen ile devetüyü rengi, kök tozu, badem yaprağı kurusu ve nanenin karışımından kayısı rengi, sumak üzümleri ile eflatun, kızilçam kabukları ile koyu bej renk elde edilmektedir¹⁷⁵.

19. yüzyıl sonlarına doğru ortaya çıkan desen değişiklikleri, boyarmadde kullanımında da değişikliğe neden olmuştur. Avrupa beğenisine uygun hazırlanan modellerde, bitkisel boyalarla elde edilmesi mümkün olmayan renkler öngörülmüştür. Bu nedenle daha geniş renk seçeneği sunan anilin ve alizarin cinsi boyalar kullanılmaya başlanmıştır. Başta Batı Anadolu'da kullanımı yaygınlaşan kimyasal boya zamanla Anadolu'nun bütün bölgelerine yayılmış, sadece ticari halıcılık faaliyetlerinin ulaşmadığı küçük dokuma merkezlerinde geleneksel yöntemlerle bitkisel boya kullanımı devam etmiştir¹⁷⁶.

Renk; Manzaralı halılarda; bordo, kırmızı, sarı, yeşil, krem rengi, mor, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe, gri, açık kahve, turuncu ve lacivert renkler kullanıldığı görülmektedir.

¹⁷²M. Akan-Z. (Bezirci) Türктаş-H. M. Hidayetoğlu, "Akdeniz Bölgesi Florasında Yetişen Boya Bitkilerinin Bitkisel Boyacılığa Ve Bölge El Dokumacılığına Katkısı", **Güzel Sanatlar Etkinlikleri 5-10 Mayıs '08 Antalya**, (Sempozyum Bildirileri), (Yayına hazırlayan Bekir Deniz), Antalya, 2008, s. 3-4.

¹⁷³A. Aytaç, "Değişik Miktarlardaki Galium Verum L. Bitkisi İle Farklı Mordan Maddeleri Oranlarının Yün Halı ipliği Boyanmasında Renk Oluşumuna ve Haslık Derecelerine Etkisi", **2000'li Yıllarda Türkiye'de Geleneksel Türk El Sanatlarının Sanatsal, Tasarımsal ve Ekonomik Boyutu Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, 1999, s. 66.

¹⁷⁴S. Mülâyim, "Kök Boyalar Üzerine Birkaç Not", s. 136.

¹⁷⁵G. Uğur, **Türk Halılarında Doğal Renkler Ve Boyalar**, Ankara, 1988.

¹⁷⁶H. Ürer, **a.g.e.**, s. 68-70.

Zemin ve Mihrap Zemin Rengi: Manzaralı halıların, zemin ve mihrap zemininde görülen renk skalası geniş değildir. Ağırlıklı olarak kırmızı, bordo, krem rengi, siyah ve lacivert renkler görülür. Kırmızı, özellikle Kırşehir halılarında tercih edilmektedir (Katalog No: 1-7, 9-22, 24-40, 43, 45-54, 56-59, 67-69, 71, 73-77, 80, 81, 83). Kırmızı yerine, kırmızının daha koyu tonu olan bordo da incelediğimiz eserlerde uygulanmıştır (Katalog No: 1, 5, 11, 15, 35, 43, 45, 53, 56-59, 69-71, 75). Kırşehir manzaralı halılarında görülen diğer renkler açık kahve ve krem rengidir (Katalog No: 23, 63, 72, 78, 82). Kula halılarının zemin ve mihrap zemininde siyah (Katalog No: 42, 60, 62, 66) ve lacivert (Katalog No: 44, 61, 84) renkler karakteristiktir. Kırşehir halıları için karakteristik olan kırmızı, manzaralı Kula halılarında fazla kullanım bulmaz. Sadece iki örneğimizde uygulanmıştır (Katalog No: 31, 67). Dolayısıyla Kırşehir halılarında simge renk kırmızı iken, Kula halılarında siyah ve laciverttir. Çalışmamızda yer verdiğimiz Lâdik yöresine ait iki manzaralı halımızın mihrap zemininde krem rengi (Katalog No: 55) ve bordo renkler görülür (Katalog No: 59). Çalışmamızda Bandırma yöresine (Katalog No: 70) ait sadece bir örneğimiz vardır. Bu örneğimizin mihrap zemininde Kula halılarında olduğu gibi lacivert renk tercih edilmiştir. Dolayısıyla diyebiliriz ki; halının mihraplı ya da mihrapsız olması, mihrabın çift yönlü ya da tek yönlü olması, zeminde ve mihrapta tercih edilen renkleri etkilememektedir. Zemin ve mihrap zemininin rengini etkileyen unsur halının ait olduğu yöredir.

Mihrap Köşelikleri Zemin Rengi: Mihrap köşeliklerinde en çok tercih edilen renk kırmızıdır. Kırşehir halılarında, zemin ve mihrap zemininde olduğu gibi mihrap köşeliklerinde de kırmızı renk kullanımı ağırlıktadır (Katalog No: 13, 14, 16, 18, 19, 27, 29, 32, 33, 45, 47-49, 51, 52, 58). Kırşehir halılarında, mihrap

köşeliklerinde sıklıkla kullanılan bir başka renk mavidir (Katalog No: 3-5, 7, 10, 12, 20, 24, 34, 38, 40, 43, 46, 53, 54). Kırşehir halılarında bu iki renk dışında krem rengi, gri, sarı ve seyrek olarak da yeşil renkler kullanılmıştır. Kula halılarının mihrap köşeliklerinde lacivert (Katalog No: 42, 67), kırmızı (Katalog No: 61, 62), krem rengi (Katalog No: 8, 60) ve siyah (Katalog No: 31) renkler görülür. Lâdik halılarımızda, krem rengi (Katalog No: 55) ve yeşil (Katalog No: 59) renkler tercih edilirken Bandırma manzaralı halımızın mihrap köşeliklerinde kırmızı (Katalog No: 70) renk kullanılmıştır.

Motiflerde Kullanılan Renkler: Motiflerde en çok tercih edilen renkler; kırmızı, beyaz, siyah, sarı, yeşil, mavi ve mordur. Beyaz tüm halılarda kullanılmıştır. Siyah yaygın olarak motiflerin kontüründe ve yatay manzara ünitelerinde yer alan ağaçların gövdelerinde tercih edilmektedir. Kahverengi ve krem rengi de bahsi geçen renkler kadar olmasa da özellikle Kula halılarında, çiçek ve ağaç motiflerinde tercih edilmektedir. Pembe daha çok Kırşehir manzaralı halılarında karşımıza çıkar. Turuncu birkaç Kırşehir manzaralı halısında motiflerde kullanılmıştır.

4.6.MANZARALI HALILARDA TASARIM VE SÜSLEME KOMPOZİSYONU

4.6.1. BORDÜRLER

Bordür Sayısı: Yapmış olduğumuz incelemeler sonucunda manzaralı halıların bordürlerinde farklı düzenlemeler olduğu görülmektedir. İki dar ve ortada bir geniş bordür en çok tercih edilen bordür tasarımıdır ve incelediğimiz dört bölge; Kırşehir, Kula, Lâdik ve Bandırma halılarında uygulanmıştır (Katalog No: 2, 13, 23, 26, 30, 31, 37, 55, 59, 65, 67, 70, 74, 76, 78, 82, 84).

Sıklıkla uygulanan bir diğer bordür tasarımı, yan yana iki dar bordürdür. Bu tasarım sadece Kırşehir manzaralı halılarında görülmektedir (Katalog No: 1, 6, 7, 9, 20, 21, 25, 35, 43, 45, 52, 54, 56, 57, 63, 69, 77). Sadece Kırşehir manzaralı halılarda uygulama bulan diğer bordür tasarımı, yan yana üç dar bordürdür (Katalog No: 4, 11, 12, 17, 22, 24, 28, 34, 41, 46, 53, 71, 80). Bir geniş bordür (Katalog No: 14, 15, 18, 19, 27, 32, 33, 49, 83) ve yan yana iki dar ve bir geniş bordür tasarımı da (Katalog No: 29, 39, 75) Kırşehir halılarında tercih edilmektedir. Az sayıda örnekte görülmekle birlikte yan yana iki geniş bordür (Katalog No: 51, 58) ve iki geniş, bir dar bordür (Katalog No: 81) tasarımı Kırşehir manzaralı halılarında uygulama bulmaktadır. Görüldüğü üzere Kırşehir manzaralı halılarında, bordür tasarımı açısından birlik söz konusu değildir. Ancak bu halılar için ortak sayabileceğimiz bir özellik bordürler arasında yer alan ince şeritlerdir.

Çoğunluğunu Kırşehir halılarının oluşturduğu ve sadece bir Kula manzaralı halısında uygulama bulan bir diğer tasarım, bir geniş ve bir dar bordürden oluşmaktadır (Katalog No: 5, 10, 16, 36, 38, 40, 47, 48, 68, 72, 79).

Kula manzaralı halılarında en çok tercih edilen bordür tasarımı, üç dar ve bir geniş bordürdür. Bu tasarım, sadece bir tane Kırşehir manzaralı halıda uygulanmış olup diğer örnekler Kula yöresine aittir (Katalog No: 42, 50, 60-62). İnce şeritler halinde yan yana çok sayıda dar bordür tasarımı Kula halıları için karakteristiktir. Çalışmamızda yer verdiğimiz manzaralı Kula halılarında, yan yana yer alan dar bordür sayısı sekiz (Katalog No: 44), dokuz (Katalog No: 66) ve 12'ye (Katalog No: 64) kadar çıkabilmektedir.

Süsleme Kompozisyonu: Halılarda yer alan motifleri adlandırmak ve gruplandırmak, şüphesiz halı alanında çalışanlar için en zor konudur. Halılarda kullanılan motifler, yöreden yöreye farklı adlar alabilmektedir¹⁷⁷. Üstelik bir motifin çok farklı varyasyonları halı dokuyanlar tarafından uygulanabilmektedir. Örneğin, Kırşehir halılarının dar bordürlerinde görülen *çatıkkaş* motifi çok küçük farklılıklarla, Mucur, Sivas, Kayseri, Yahyalı, Niğde, Arısan, Taşpınar ve Konya çevresi halı merkezlerinde de kullanılmaktadır. Doğu Anadolu'da Kars, Akdeniz Bölgesi'nde Isparta halılarında da bu motif mevcuttur. Söz konusu motif Sivas, Kayseri, Yahyalı ve Konya yöresinde *çiçek*, Taşpınar, Arısan ve Niğde çevresi halılarında da *çatıkkaş* ve *gülboncuk*¹⁷⁸, Yağcıbedir (Balıkesir) halılarında ise *sarılsu* ismini almaktadır¹⁷⁹. Bu nedenle, bordürlerde yer alan motifleri değerlendirirken

¹⁷⁷ Anadolu dokuma sanatında kullanılan motiflerle ilgili bk.: G. Erbek, **Anatolian Motifs, from Çatalhöyük**, (basım yeri yok), 1987.

¹⁷⁸ B. Deniz, **a.g.m.**, (1984) s. 60-65.

¹⁷⁹ Y. Öztürk, **Balıkesir Yöresi Yağcıbedir Halıları**, Ankara, 1992, s. 25.

motifin genel geçer terimi yok ise kısa tanımından yola çıkarak, benzer özellikler gösterenleri bir arada gruplandırma yoluna gittik.

Kırşehir halılarında dar bordürlerde en çok uygulanan motif, zikzaklı yaprak ve çiçeğin birim motif tekrarından oluşarak yinelendiği kompozisyonudur (Katalog No: 1, 3-7, 9-12, 17, 20, 22, 24, 25, 28, 29, 34, 41, 43, 46, 53, 56, 57, 69, 73, 82). Yaprak motifinin iki yanına yine zikzaklı yerleştirilmiş üçgen şekiller boşluk doldurur. Kırşehir halılarında, boşlukların geometrik karakterli öğelerle doldurulması sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Kırşehir manzaralı halılarında sevilerek kullanılan bu motif, Kula, Lâdik ve Bandırma manzaralı halılarında tercih edilmemiştir.

Fotoğraf: 1a

Zikzaklı yaprak ve çiçek motifi

Kırşehir manzaralı halılarında, dar bordürlerde görülen bir başka kompozisyon, çengel ve çiçek motifinin kaydırmalı olarak yinelenmesiyle oluşmaktadır (Katalog No: 4, 9, 11, 12, 17, 20-22, 25, 28, 34, 39, 41, 43, 53, 54, 73). Çengel ve çiçek motifi ile süslenen dar bordürün yanında yer alan diğer dar bordür çoğunlukla zikzaklı yaprak ve çiçek motifi ile bezenir (Fotoğraf: 28a). Bu tasarım Kırşehir halıları için önemli bir ayrıntıdır. İncelediğimiz Kırşehir yöresine ait manzaralı halılardan üç tanesi dışında (Katalog No: 21, 39, 54), yan yana yer alan dar bordürlerde bu kompozisyon görülmektedir. Çengel ve çiçek motifinden oluşan bordür tasarımı, Lâdik (Katalog No: 55) ve Bandırma (Katalog No: 70) halılarının dar bordüründe de uygulanmaktadır.

Fotoğraf: 28a

Orta bordürde çengel ve çiçek motifi

Zikzak çizgilerin aralarına bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motiflerinden oluşan kompozisyon yine ağırlıklı olarak Kırşehir halılarının dar bordürlerinde karşımıza çıkar (Katalog No: 3, 7, 11, 17, 30, 35, 37, 46-48, 53, 72, 73, 76, 80, 81) (Fotoğraf: 35a). Tek dal üzerinde gelişen bu motif Kırşehir yöresinde halk arasında *çatıkkaş* olarak bilinmektedir¹⁸⁰. Kırşehir halılarının dar bordürleri için karakteristik bir motif olan *çatıkkaş*, Kula (Katalog No: 31, 42, 65) ve Lâdik (Katalog No: 59) halılarının dar bordüründe de sık olmasa da uygulama bulmuştur.

Kırşehir yöresinde, halk arasında *gelin ağlatan* olarak bilinen motif de incelediğimiz Kırşehir manzaralı halılarının dar bordürlerini süslemektedir. Tek dal üzerinde çiçek motiflerinin sürekli yinelenmesinden meydana gelir (Katalog No: 21, 35, 40, 74, 75), (Fotoğraf: 35a). Kırşehir halılarının dar bordürlerinde görülen bu motif, Lâdik halımızın dar bordürünü de süslemektedir (Katalog No: 55). Halı dokuyanlar, bu motifin halı dokumasını bilmeyen yeni bir gelinin çektiği güçlük karşısında ağlamasıyla ortaya çıktığını söylemektedir¹⁸¹.

¹⁸⁰ B. Deniz, **a.g.m.** (1984), s. 43,44.

¹⁸¹ B. Deniz, **a.g.m.** (1984), s.45.

Fotoğraf: 35a
Çatıkkaş ve gelin ağlatan motifi

Kırşehir halıları için karakteristik bir motif olan karanfil, dar bordürlerde de sıklıkla uygulanmaktadır (Katalog No: 4, 6, 12, 39, 41, 45, 50, 52). Dar bordürlerde görülen diğer motifler; geometrik forma büründürülmüş çiçek ve yaprak motiflerinden oluşan kompozisyonlar (Katalog No: 3, 24, 71) ve yine geometrik şekilli motiflerdir (Katalog No: 2, 3, 23).

Kırşehir halılarının enli bordürlerinde karanfil ve lale motifi ile oluşturulmuş kompozisyonlar görülür. Karanfil, Türk sanatında özellikle Lale döneminden itibaren lale ve karanfil şeklinde birlikte telaffuz edilir hale gelmiştir¹⁸². Halı sanatında da bir arada uygulama bulan bu iki motifin farklı formlarda sunuluşu dikkat çeker. Bu formlardan ilki, günümüzde halkın “top lâle”, halıcıların “Lâdik gülü” adını verdiği, lâle ve top çiçek motiflerinin alternatif dizilişi ile ortaya çıkan motiftir. Lâdik halıları için karakteristik olan bu motif, manzaralı iki Kırşehir halımızın enli bordüründe görülmektedir¹⁸³ (Katalog No: 2, 36), (Fotoğraf: 36a). Yine üsluplaşmış karanfil ve lale motiflerinden meydana gelen kompozisyon (Katalog No: 26, 37, 38, 76), (Fotoğraf: 37a) ve oldukça iri ve kaba işlenen yarı stilize karanfil ve lale motifleri (Katalog No: 18, 74), (Fotoğraf: 18a) incelediğimiz halıların enli bordürlerinde görülür ve birim motif tekrarıyla oluşur.

¹⁸²Deniz, **a.g.e.**, s. 177.

¹⁸³B. Deniz, **a.g.m.**, (1986), s. 14

Fotoğraf: 36a

Fotoğraf: 37a

Fotoğraf: 18a

Karanfil ve lale motifinin farklı formlarda tasviri

Ağırlıklı olarak bitkisel kompozisyonun hâkim olduğu Kırşehir manzaralı halılarının enli bordürlerinde, çiçek motiflerinin farklı varyasyonlarda uygulanışı dikkat çeker. Bordür boyunca yinelenen çiçek motifleri bazen ince bir dal motifi ile bazen de birkaç çiçeğin oluşturduğu demet çiçek kompozisyonu ile enli bordürlerde yer alır (Katalog No: 16, 23, 39, 40, 47-50, 58, 72, 75, 78, 82), (Fotoğraf: 47a). Hatayi'yi anımsatan çiçek motiflerinin, zikzak yerleştirilmiş hançer şekilli yaprak motiflerinin aralarında şaşırtmalı olarak yer aldığı da görülür (Katalog No: 14, 32), (Fotoğraf: 14a). Çiçek ve yaprak motiflerinin geometrik forma büründürülerek verilmesi de yaygındır (Katalog No: 5, 15, 19). Gördes halılarında *elma* olarak bilinen motif, manzaralı Kırşehir halılarının enli bordüründe de görülür (Katalog No: 79, 83). Enli bordürlerde yer alan geometrik karakterli süslemeler, zincir motifi (Katalog No: 29, 81) ve dörtgen – altıgen şekillerle oluşturulmuş kompozisyonlardan ibarettir (Katalog No: 51).

Fotoğraf: 47a

Fotoğraf: 14a

Taç yapraklarıyla betimlenen çiçek motiflerinin farklı formlarda tasviri

Manzaralı halılarda, orijinal bordür tasarımı ile dikkat çeken iki Kırşehir halımız vardır. Bunlardan ilki, Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde teşhirde sergilenmektedir. Halıda bordür çizgisi olmaması dolayısıyla, mihrap dışında kalan tüm alan bordür olarak algılanmıştır. Kule ve mazgallarıyla tasvir edilen kale formu, mihrabın etrafını çevrelemektedir (Fotoğraf: 27a). Diğer Kırşehir halısı ise, bordürde şematik ev motifinin yer aldığı tek örneğimizdir (Fotoğraf: 13a).

Fotoğraf: 27a

Kule ve mazgallarıyla tasvir edilen kale formu

Fotoğraf: 13a
Şematik ev motifi

Manzaralı Kula halılarının dar bordürlerinde en çok tercih edilen motif, ince bir dalın ucunda betimlenen çiçek ve yaprak motifidir. Çiçek ve yaprak motifleri kıvrımlar yaparak, sarmaşık gibi bordür boyunca yinelenir (Katalog No: 44, 60-62, 65, 84). Manzaralı Kula halılarının dar bordürlerini süsleyen bir başka motif, halk arasında *etlik* motifi olarak bilinmektedir. Bu motif Gördes halıları için de karakteristiktir¹⁸⁴. Yan yana işlenmiş ince şeritlerden oluşur (Katalog No: 44, 66, 64). Zikzak çizgilerin bir altına bir üstüne şaşırtmalı olarak yerleştirilen ve Kırşehir yöresinde halk arasında *çatıkkaş* olarak bilinen motif, Kula halılarının da dar bordürlerini süsler (Katalog No: 8, 31, 42, 60, 65, 67). Ayrıca “x” şekillerinden oluşan motifler (Katalog No: 61, 64) ve stilize yaprak motifi (Katalog No: 8) Kula halılarında uygulama bulan diğer motiflerdir.

Manzaralı Kula halıların enli bordürlerinde görülen motifler, dar bordürlerde olduğu gibi bitkisel kompozisyondadır. İnce dalların zarif çiçeklerle nihayetlendiği

¹⁸⁴ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 38.

buketler (Katalog No: 60) ve zikzak şekiller çizerek ilerleyen dal motifinin bir altına bir üstüne şaşırtmalı olarak yerleştirilen iri çiçek motifleri (Katalog No: 31, 65) manzaralı Kula halılarının enli bordürlerini süslemektedir. İki sütuncenin arasında tasvir edilen vazodan taşan çiçek demetleri (Katalog No: 42, 67) , karanfil ve laleyi anımsatan çiçek motiflerinden oluşan kompozisyonlar (Katalog No: 61) ve iri işlenmiş çiçek motifleri (Katalog No: 62, 68, 84) Kula halılarının enli bordürlerinde görülmektedir.

Manzaralı Lâdik halılarımız (Katalog No: 55, 59), bordürlerde yer alan kompozisyon açısından Kırşehir halıları ile benzerlik göstermektedir. Zikzak şekillerinin aralarına bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifi (Katalog No: 59), çiçek motiflerinin sürekli yinelenmesi ile oluşan kompozisyon ve çengel motifi ile çiçek motifinin kaydırmalı olarak devam ettiği kompozisyon (Katalog No: 55) Kırşehir halılarının dar bordürlerinde de görülmektedir. Lâdik halıları için karakteristik olan *Lâdik gülü* motifi (Katalog No: 59), Lâdik halıları ile Kırşehir halılarının etkileşimine dikkat çekmektedir. Ayrıca iri çiçek motiflerinden oluşan kompozisyonun enli bordüre uygulandığı iki halıdan birinin Lâdik (Katalog No: 55) diğeri Kırşehir (Katalog No: 78) olması dikkat çekicidir.

Bandırma yöresine ait tek halımızın (Katalog No: 70) dar bordürlerinde görülen motif, Kırşehir halılarımızın dar bordürlerinde görülen motiflerle benzerdir. Çengel ve çiçek motifinin kaydırmalı olarak yinelendiği dar bordürü ince şeritler çevrelemektedir. İnce şerit, zikzak şekillerin aralarına bir ters bir düz yerleştirilmiş çiçek motifleri ile süslenmiştir. Enli bordürde ise farklı bir kompozisyon sunulmuştur. İçleri geometrik karakterli motiflerle dolgulu sekizgen şekiller bordür boyunca yinelenir.

4.6.2. MİHRAP KÖŞELİKLERİ

İncelediğimiz 84 adet manzaralı halının 10 tanesi çift yönlü mihraplıdır (Katalog No: 1-10). Çift yönlü mihraplı halılarda, mihrap zemininin çift yönde verilmesi münasebetiyle dört mihrap köşeliği oluşmaktadır. Çalışmamızda yer alan halılardan 60 tanesi ise tek yönlü mihraplıdır (Katalog No: 11-70). Tek yönlü mihraplı halılarda iki mihrap köşeliği bulunmaktadır. Mihrabın tek yönlü ya da çift yönlü verilmesi, mihrap köşeliklerinde yer alan süsleme kompozisyonunu etkilememektedir.

Kırşehir manzaralı halılarının mihrap köşeliklerinde ağırlıklı olarak bitkisel karakterli motifler görülür. Stilize çiçek motifleri, birçok alanı olduğu gibi mihrap köşeliklerini de süslemektedir (Katalog No: 1, 3, 12, 14, 24, 32, 38). Bordürlerde, mihrabın iç ve dış çeperinde sıklıkla kullanılan karanfil, mihrap köşeliklerinin de vazgeçilmez motifleri arasındadır (Katalog No: 4-7, 10, 17, 20, 34, 35, 41). Kırşehir yöresine ait halıların karakteristik bir özelliği olan boş mihrap köşelikleri, manzaralı Kırşehir halılarında da görülmektedir (Katalog No: 16, 22, 28, 29). Mihrap köşelikleri bazen noktasal beneklerle doldurulur (Katalog No: 2, 15, 23, 36, 37). Halı dokuyanlar bu beneklere *sinek* demektedir. Bu halılar, *sinekli Kırşehir* adıyla da tanınır¹⁸⁵. Sinek figürü, Mısır el sanatlarında yaygın olarak kullanılır ve Tanrıların küçük ama önemli yardımcılarını sembolize ederler¹⁸⁶. Bu noktasal benekler bazen küçük çiçek motiflerine dönüşür (Katalog No: 9, 11, 30). Mihrap içinde gördüğümüz yatay manzara üniteleri, geç dönem Kırşehir halılarının mihrap köşeliklerinde

¹⁸⁵ B. Deniz, **a.g.e.**, s. 38-39.

¹⁸⁶P. (Demirtaş) Dikmen, "Takı Kültüründeki Hayvan Sembollerinin (Tasarım Ve Anlamlarının) Akdeniz Uygarlıkları Bağlamında Çözümlemesi", **Güzel Sanatlar Etkinlikleri 5-10 Mayıs '08 Antalya**, (Sempozyum Bildirileri), (Yayına hazırlayan Bekir Deniz), Antalya, 2008, s. 135.

yerlerini alır (Katalog No: 56, 57). Anlamı dokuyucuda sır olan soyut motifler için uygun alan çoğunlukla mihrap köşelikleridir (Katalog No: 13, 19, 39 54). Daha önce de belirttiğimiz gibi farklı formlarda çiçek motifleri, dokuyucunun hayal gücüne bağlı olarak ellerinde şekillenmiş, gruplandırmanın mümkün olmadığı bu motifler, Kırşehir manzaralı halılarının mihrap köşeliklerinde uygulama bulmuştur (Katalog No: 18, 21, 25, 27, 33, 40, 43, 45-53, 58, 69).

Kula manzaralı halılarının mihrap köşeliklerinde görülen süslemeler çoğunlukla geometrik üsluptadır. Bitkisel karakterli motifler de geometrik forma büründürülerek sunulur. Stilize yaprak motifleri (Katalog No: 8, 60, 65, 66) ve geometrik formda kıvrım dallı süslemeler (Katalog No: 31, 42, 65) bunun en güzel örneğidir. Ayrıca çiçek ve geometrik öğelerin bir arada yer aldığı kompozisyonlar (Katalog No: 61,62) ve Kırşehir manzaralı halılarının mihrap köşeliklerini dolduran noktasal benekleri andıran motifler (Katalog No: 44) Kula manzaralı halılarının mihrap köşeliklerinde görülür.

Lâdik yöresine ait iki manzaralı halımızın (Katalog No: 55, 59) mihrap köşeliklerinde, kelebeği anımsatan dört yapraklı çiçek motifleri ve ibrik motifleri yer almaktadır. Manzaralı Lâdik halılarının mihrap köşeliklerinde görülen bu motifler, Lâdik halıları için karakteristiktir (Fotoğraf: 92)

Fotoğraf: 92

18. Yüzyıl Lâdik Halısı
(turkelhalilari.gov.tr)

Fotoğraf: 55

19. Yüzyıl Lâdik Halısı

Fotoğraf: 59

19. Yüzyıl Lâdik Halısı

Bandırma manzaralı halımızın (Katalog No: 70) mihrap tasarımı ve buna bağlı olarak gelişen mihrap üçgeni, Kula halılarına benzemektedir. Kula halılarında olduğu gibi mihrap üçgeni, zemin ile birleşmemiş dolayısıyla mihrap köşeliklerinin üzerinde bir alan daha oluşmuştur. Bu alan küçük karelere bölünmüş ve her bir karenin içi yine geometrik karakterli motiflerle doldurulmuştur.

4.6.3. DİKDÖRTGEN ÇERÇEVELER

Mihraplı halılarda, mihrabın altında (ayaklık/tabanlılık) ve üzerinde (alınlık/ayetlik) dikdörtgen çerçeveler yer alabilmektedir. Çift yönde olabildiği gibi tek bir yönde de verilebilen dikdörtgen çerçeveler, manzaralı halılarda en çok Kula'da (Katalog No: 8, 31, 42, 44, 60-62, 64-66) görülmektedir.

Kula halılarında dikdörtgen çerçevelerde görülen motiflerden ilki, yatık “S” şekli ve aralarında yer alan stilize yaprak motifleri (Katalog No: 8, 60) ya da yatık “S” ve aralarına dikey yerleştirilmiş çiçek motiflerinin kaydırmalı olarak yinelenmesiyle (Katalog No: 66) oluşan kompozisyonudur. “S” şeklindeki motif dizisi ejder motifi olarak da nitelendirilmektedir¹⁸⁷. Ejder motifi, İslamiyet’ten önce ve İslamiyet’ten sonra Türk sanatında yoğun bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bu tasvirlerde gök ve yer, su sembolizmine uygun olarak bazen iyi bazen de kötü bir yaratık olarak tasvir edilmiştir¹⁸⁸. Orta Asya’da dünyanın dönmesini sağlayan, gece ve gündüzü meydana getiren, iyilik, kötülük, sağlık ve kahramanlık sembolü olarak kullanılan¹⁸⁹ ejder figürü, incelediğimiz manzaralı Kırşehir halılarında görülmemektedir.

Dikdörtgen çerçevelerde görülen bir diğer süsleme kompozisyonu, zikzak şekillerin aralarına şaşırtmalı olarak yerleştirilmiş bitkisel karakterli motiflerden oluşmaktadır (Katalog No: 61, 62). Bu motif Kula halılarında, üsluplaşmış rumi dalının aralarında çiçek ve hayvansal kökenli motiflerin “S” şeklinde yer aldığı kompozisyonlar olarak tanımlanmaktadır¹⁹⁰. *Arapeli* olarak da ifade edilen bu motif Kırşehir yöresinde *el* adıyla bilinmektedir¹⁹¹. Kula halılarında dikdörtgen çerçevelerde görülen bu motif, manzaralı Kırşehir halımızın bordüründe (Katalog No: 10), (Fotoğraf: 10a) yer almaktadır.

¹⁸⁷ E. Anmaç, **a.g.t.**, s. 51.

¹⁸⁸ Y. Çoruhlu, "Türk Sanatında Görülen Hayvan Figürlerine ‘Gök ve Yer’ Sembolizmi Açısından Bir Bakış", **Uluslararası Üçüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri** (25-29 Eylül 1993 Ankara), Ankara, 1999, s. 254.

¹⁸⁹ Bekir Deniz, “Anadolu Türk Dokumalarında Ejder Motifi”, **Türk Soylu Halkların Halı, Kilim Ve Cicim Sanatı: Uluslar arası Bilgi Şöleni Bildirileri** (27-31 Mayıs 1996 Kayseri), Ankara, 1998, s.102

¹⁹⁰ E. Anmaç, **a.g.t.**, s. 51.

¹⁹¹ B. Deniz, **a.g.m.**(1984), s. 48

Fotoğraf: 10a, Arapeli motifi

Bahsi geçen süsleme kompozisyonları dışında dikdörtgen çerçeveler, yan yana yerleştirilmiş ve aslan başını anımsatan stilize çiçek motifleri (Katalog No: 8, 44, 64-66), daha geç Kula halılarında ise stilize çiçek motifleri ya da geometrik öğelerle doldurulmuştur (Katalog No: 31, 42, 67).

Dikdörtgen çerçeveler Kırşehir halılarında da görülür (Katalog No: 3, 12, 39, 46, 53) ve yörede *sandık* ismiyle anılır¹⁹². Kırşehir manzaralı halılarında, dikdörtgen çerçevelerin içini iri çiçek motifleri (Katalog No: 3, 46, 53) ve yarı stilize karanfil ve lale motifleri (Katalog No: 12, 39) doldurmaktadır.

Bandırma manzaralı halının (Katalog No: 70) alınlık ve tabanlık kısmında yer alan dikdörtgen çerçevelerin içi, iri çiçek motifleri ile doldurulmuştur. Çiçek motifleri tasarım açısından Kula halılarında görülen ve aslan başını anımsatan çiçek formuna (Fotoğraf: 8, 44) benzemektedir.

Çalışmamızda yer alan manzaralı Lâdik halılarında, mihrabın altında ve üzerinde dikdörtgen çerçeveler bulunmamaktadır.

¹⁹² B. Deniz, **a.g.m.**,(1984), 31.

4.6.4. ZEMİN

4.6.4.1.MİHRAP TASARIMI

Çift yönlü mihraplı Kırşehir manzaralı halılarında, yatay manzara üniteleri ekseriyetle geometrik olarak soyutlanmış çift yönlü mihrap formlu bordür içinde yer almaktadır (Katalog No: 1, 2, 4-7, 10). Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisini dolduran geometrik karakterli küçük çiçek motifleri ile tamamlanır. Mihrap formlu bordür, zincir motifi ile de süslenebilir (Katalog No: 9) ya da bordür olmaksızın ince bir şerit ile zeminde mihrap formu oluşturulabilir (Katalog No: 3). Mihrap formlu bordürün iç ve dış çeperinin karanfil motifleri ile süslenmesi Kırşehir halılarında sevilen bir uygulamadır.

Manzaralı Kula halılarından sadece bir tanesi çift yönlü mihraplıdır (Katalog No: 8). Mihrap, form açısından diğer çift yönlü mihraplı eserlerden ayrılan orijinal bir tasarıma sahiptir. Mihrabın etrafını üç ince şerit çevrelemektedir. Bu şeritlerden ikisi, mihrap üçgenlerinde dikdörtgen parçalara ayrılır ve her bir dikdörtgen parça yatay olarak üst üste tasvir edilerek basık mihrap üçgenini meydana getirir. İnani bir simetriyle arka arkaya sıralanan dikdörtgen parçalar, cephelerinde yer alan noktasal beneklerle birer mimari öge izlenimi vermektedir.

Tek yönlü mihraplı halılar içerisinde değerlendirdiğimiz, çift kulenin mihraba açıldığı halılar ekseriyetle Kırşehir yöresine aittir. Yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli bir kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen mihrap formlu bordür içinde yer almaktadır (Katalog No: 11-43). Çift yönlü mihraplı halılarda da aynı mihrap formunu görebiliyoruz ancak sur

formlularda mihrabın alt kısmında çift kuleli kapı mutlaka yer almaktadır. Bordür tasarımı, köşeli sürekli çizgilerden oluşan geometrik karakterli motifin içerisinde dolduran geometrik karakterli küçük çiçek motifleri ile tamamlanır. Bazı örneklerde köşeli sürekli çizgiler yerine, zikzak çizgiler görülür ve çiçek motifleri bu zikzak çizgiler içerisinde yer alır (Katalog No: 12, 20, 39, 41, 42). Tek yönlü mihrap formu bordürün iç ve dış çeperini genellikle karanfil motifleri süsler. Karanfil motifleri yerine farklı çiçek motiflerinin yer aldığı örnekler (Katalog No: 23, 27, 31, 35, 42) olduğu gibi mihrabın iç ve dış çeperinin boş bırakılması da söz konusudur (Katalog No: 18, 25). Sur formu mihrap tasarımı ağırlıklı olarak manzaralı Kırşehir halılarında görülür. Bu form, Kula halılarında sadece iki örnekte tercih edilmiştir (Katalog No: 31, 42),

Tek yönlü kapalı mihraplı halılarda, mihrap üçgeni farklı şekillerde birleşmektedir. Mihrap, Kırşehir manzaralı halılarında basamak şeklinde yükselerek birleşir (Katalog No: 46-48, 50, 51, 53, 56, 57) ya da kademeli olarak (Katalog No: 45, 52, 54, 58, 63) daralır. Lâdik yöresine ait iki örneğimizde de mihrap üçgeni Kırşehir halılarında olduğu gibi basamak şeklinde birleşmektedir (Katalog No: 55, 59). “İslam sanatındaki geçitlerde güvenlik ve koruyuculuk imgesi kademelerle tasvir edilmiştir. Bazı seccadelerde görülen basamaklı mihrap, kademe kademe bu kutsal güvenlik alanına geçişi temsil eder¹⁹³”. Yine İslam Sanatında ve Türk Tasavvuf Edebiyatında tarikatın basamakları merdiven şeklinde sembolize edilir. Basamaklardan her biri şeyh oluncaya kadar geçilen evreleri (müritlik, şeyhlik gibi) ifade etmektedir¹⁹⁴.

¹⁹³N. Yılmaz, "El Dokumalarındaki Motiflere İkonografik Yaklaşım", **2000'li Yıllarda Türkiye'de Geleneksel Türk El Sanatlarının Sanatsal, Tasarımsal ve Ekonomik Boyutu Sempozyumu Bildirirleri**, Ankara, 1999, s. 331.

¹⁹⁴Bekir Deniz'in 20 Mayıs 2010 tarihinde şifahi verdiği bilgilere göre.

Fotoğraf: 51a

Basamak şeklinde birleşen mihrap
üçgeni
Kırşehir Halısı

Fotoğraf: 63a

Kademeli olarak daralan mihrap üçgeni
Kırşehir Halısı

Kula yöresine ait sadece iki manzaralı halının mihrap üçgeni basamak şeklinde birleşir. Form açısından Kırşehir'den farklıdır. Kırşehir halılarında, merdivenin basamakları gibi kademe kademe yükselerek tepede birleşen mihrap üçgeni, Kula halılarında basıktır (Katalog No: 44, 60). Mihrap üçgeninin kademeli olarak daraldığı Kula yöresine ait sadece bir halı vardır (Katalog No: 68). Bu eserin mihrap üçgeni, Kırşehir yöresi halılarında görülen özellikleri de taşımamaktadır. Mihrap içinde, Kula'ya özgü motiflerle meydana gelen manzara üniteleri ihtiva etmenin dışında, Kula yöresine ait karakteristik özelliklerini kaybetmiş olan eser, 20. yüzyıl Kula halılarında, mihrap tasarımında meydana gelen bozulmayı gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla mihrap üçgeninin kademeli olarak daralması, Kırşehir manzaralı halılarına has bir özelliktir diyebiliriz.

Kapalı mihraplı bazı örneklerimizde mihrap üçgeni, düz formda da birleşebilmektedir. Mihrap üçgeninin bu formda birleştiği manzaralı halıların çoğu Kula yöresine aittir (Katalog No: 61, 62, 64-67). Bu örneklerin bir kısmında mihrap üçgeni basıktır, zemin çizgisinden önce birleşmektedir (Katalog No: 64, 65, 66), (Fotoğraf: 66a). Bandırma yöresine ait manzaralı halıda da aynı üslup görülür

(Katalog No: 70). Kırşehir yöresine ait kapalı mihraplı iki manzaralı halının ise mihrabı düz üçgen şekilde birleşmekte ancak mihrap üçgeni zemin çizgisine kadar yükselmektedir (Katalog No: 49, 69).

Fotoğraf: 66a

Düz formda birleşen mihrap üçgeni
Kula Halısı

Mihrabı kademeli olarak daralan ya da düz üçgen şeklinde birleşen tek yönlü mihraplı halılarda mihrap formu genellikle ince bir ya da birkaç şerit (Katalog No: 44, 46-48, 51, 53-57, 59-70) ya da zincir motifi ile süslenmiş bordür (Katalog No: 45, 50, 52, 58) ile verilmektedir.

Basamaklı mihraplı Kırşehir halılarında, tepe noktasında birleşen merdiven uçları çoğunlukla *elibeline* motifine benzer bir süsleme meydana getirir (Katalog No: 47, 48, 51, 53, 56, 57). *Elibeline* motifi, Türk yaygılarında kullanılan bir süsleme ögesidir. Tepe noktasında dışa doğru uzanan karşılıklı iki çengel bulunan bir üçgen biçiminde dokunur¹⁹⁵. İnsanı sembolize eden *elibeline* motifinin, analık ve doğurganlık, uğur, bereket, kısmet, mutluluk ve neşeyi de sembolize ettiği

¹⁹⁵M. Sözen-U. Tanyeli, "Elibeline", **Sanat Kavram Ve Terimler Sözlüğü**, İstanbul, 1992, s.76.

söylenmektedir¹⁹⁶. Basamaklı mihraplı Lâdik halıları dıştan çengellidir (Katalog No: 55, 59). Kademeli mihraplı Kırşehir halılarında, mihrap üçgeninin birleştiği noktada karşılıklı duran ok motifi yer alabilir (Katalog No: 45, 50, 52, 58, 63). Manzaralı Kula halılarında, mihrap üçgeninin basamak şeklinde ya da düz üçgen formda birleşmesi fark etmez. Birleştiği noktada bu alanı süsleyen motif olmaz (Katalog No: 44, 60-62, 64-68). Bandırma halısı da Kula ile aynı özelliğe sahiptir (Katalog No: 70).

Sur formlu mihraplı halılarda mihrabın iç ve dış çeperini çevreleyen karanfil motifleri, kapalı mihraplı halılarda yerini farklı karakterde çiçek motiflerine bırakır (Katalog No: 45, 49, 52, 58, 61, 62, 65, 68). Çoğunlukla ise mihrabın iç ve dış çeperi süslemesizdir (Katalog No: 44, 47, 48, 51, 54, 56, 57, 59, 60, 63, 64, 66, 69, 70).

4.6.4.2.MİHRAPSIZ HALILARDA ZEMİN TASARIMI

Mihrapsız manzaralı halılarda zemin tasarımı iki şekilde karşımıza çıkar. Birincisi, içteki bordür, yatay manzara ünitelerini duvar formunda çevrelemektedir (Katalog No: 72-75, 77-79, 81, 84). İkincisinde, yatay manzara üniteleri, geometrik olarak soyutlanmış çift kuleli iki kapısı bulunan ve şehir surlarını betimleyen kale formlu bordür içinde yer almaktadır (Katalog No:71, 76, 80, 82, 83). Mihraplı örneklerde mihrabın iç ve dış çeperinde görülen çiçek motifleri, mihrapsız örneklerde de zemin bordürünün iç ya da dış çeperini çevrelemektedir (Katalog No: 71, 73, 75, 76, 78-84).

¹⁹⁶F. N. Ölmez-Z. Kartal, "Dokumalarda Bereket Sembolü", **10. Ulusal El Sanatları Sempozyumu** (19-20 Kasım 2009), İzmir, 2009, s. 283.

4.6.4.3.MANZARA KOMPOZİSYONU

Çalışmamızda incelediğimiz 84 manzaralı halıda, manzara üniteleri iki farklı şekilde yer almaktadır. İlkinde, yatay manzara üniteleri, zemin ya da mihrapta üst üste tek sıra tasvir edilir. Kırşehir ve Lâdik manzaralı halılarının tamamında, Kula'da ise bazı halılarda bu tasarım uygulanmaktadır. İkinci tasarımda, yatay manzara üniteleri zemin ya da mihrapta üst üste ve iki yana çekilerek tasvir edilir. Bu tasarım Kula ve Bandırma manzaralı halılarında uygulanmaktadır. Bir Kırşehir halımızda benzer bir tasarım görülmektedir (Fotoğraf: 77). Ancak manzara kompozisyonunda yer alan motiflerin bozulmuş olması, iki yana çekilen manzara ünitelerinde simetriye yer verilmemesi, bahsettiğimiz tasarımın dışında bir uygulamadır.

Araştırmamıza konu halılardan 12 tanesinde, manzara kompozisyonu mihrap nişinde ters yer almaktadır. Bu halılardan 10 tanesi Kırşehir'e (Katalog No: 15, 46-48, 50, 53, 54, 56, 57, 63), iki tanesi Kula'ya aittir (Katalog No: 60, 66). Manzara ünitelerinin mihrapta ters yer almasına neden olarak; eski halıların üstten dokunmaya başlandığı ve kompozisyonun halının örülme yönünde ortaya çıktığı görüşü öne sürülmektedir¹⁹⁷. Fakat bu durum teknik açıdan mümkün değildir. Ayrıca mihrabın içinde aynı yöne bakan manzara ünitelerinin aksine, sadece bir manzara ünitesinin diğerlerinin tersi yönde olduğu örnekler Kula halılarında görülür (Fotoğraf: 66). Manzara ünitelerini, mihrap nişine ters yönde yerleştirmek, dokuyucunun isteğine bağlı bir durum olarak düşünülmelidir. Bu halıları ayrı bir grup olarak değerlendirmek ise örneklerin sayıca az olması bakımından doğru değildir.

¹⁹⁷ G.Butterweck-D.Orasch, **a.g.e.**, s. 94.

Manzara ünitelerinin konumu, sayısı ve kompozisyonu; halının mihraplı ya da mihrasız olması, mihrabın tek yönlü ya da çift yönlü olması, tek yönlü mihrabın çift kuleli ya da kapalı mihraplı olmasına bağlı olarak değişmektedir. Buna bağlı olarak, manzara ünitelerinde üç farklı form görülür.

Çift Kule Arasında Yer Alan Manzara Ünitesi; Sur formu bordürün çift kule ile mihrap nişine ya da zemine açıldığı halılarda, çift kulenin ortasında yer alan manzara ünitesinin formudur. Çift kuleli mihraplı Kırşehir manzaralı halılarında, ilk manzara ünitesi, çift kuleli kapının ortasında başlar. Burada yer alan manzara kompozisyonu, diğer manzara ünitelerinde olduğundan farklıdır. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler, sıkışık bir kent dokusunu vurgular (Katalog No: 12, 16-23, 25, 26, 28, 29, 33-37, 39, 41), (Fotoğraf: 12a). Çift kuleli kapının ortasında yatay manzara ünitesi yerine çiçek motifi de yer alabilir (Katalog No: 11, 13-15, 24, 27, 32, 38, 40). Manzara ünitesi ya da çiçek motifi olmaması durumunda burada, vazo ya da saksı gibi bir öge görülmektedir (Katalog No: 43).

Kula halılarında çift kuleli mihrap yaygın değildir. Mevcut örneklerde ise çift kule arasında manzara ünitesi ya da çiçek motifi yer almaz. Bu alan kulplu bir vazo ile doldurulur (Katalog No: 31, 42). Her iki yöre içinde ortak olan bir özellik, çift kuleli kapının ortasının boş bırakılmamasıdır. Çift kuleli mihrap, Lâdik ve Bandırma yöresine ait halı örneklerimizde yoktur.

Fotoğraf: 12a, çift kule arasında manzara ünitesi

Mihrapsız halılarda, sur formulu bordür çift kule ile zemine açıldığında, ilk manzara ünitesi simetrik olarak çift kuleli kapıların ortasında başlar. Manzara ünitesinin kompozisyonu çift kuleli mihraplı halılarda olduğu gibidir. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evlerden oluşan ve sıkışık bir kent dokusunu vurgulayan kompozisyon çift kuleli kapıların ortasında yer alır (Katalog No: 82, 80). Çift kuleli kapının ortasında manzara ünitesi olmadığında, çiçek (Katalog: 71) ya da geometrik motifler (Katalog No: 76, 80, 83) bu alanı doldurur. Çift kulenin zemine açıldığı örneklerin tamamı Kırşehir yöresine aittir. Çalışmamızda yer alan mihrapsız Kula, Lâdik ve Bandırma yöresi halılarında çift kuleli örnek yoktur.

Zemin / Mihrap Nişinde Yer Alan Manzara Ünitesi; Kompozisyon açısından farklılık teşkil eden bir diğer form, mihrapsız halılarda zeminde, mihraplı halılarda mihrap nişinde yer alan manzara ünitelerinde görülür. Aynı düzenin uygulaması olan yatay manzara üniteleri, simetrik olarak üst üste ya da iki yana çekilerek verilir. Zeminde ya da mihrap nişinde yer alan manzara üniteleri, sayı açısından farklılık göstermektedir. Kırşehir halılarında genellikle üst üste üç sıra simetrik olarak yer alırlar (Katalog No: 4-6, 9-12, 15, 17, 20-25, 28, 30, 33-35, 37-39, 41, 43, 49, 50, 71, 72, 75, 80-82). Kula yöresine ait bir örneğimizde de mihrap

içinde üst üste üç sıra yatay manzara ünitesi görülür. Bu durum, eserin genel kompozisyon ve motiflerinde meydana gelen değişimine bağlı olarak gelişmiştir (Katalog No: 68).

Kırşehir manzaralı halı örneklerimizde ve Lâdik yöresine ait bir eserimizde, üst üste simetrik olarak yerleştirilen yatay manzara ünitesi sayısı ikidir (Katalog No: 1, 13, 14, 16, 18, 19, 27, 29, 45-48, 52, 53, 56-60, 69, 73). Mihrap içinde tek sıra yatay manzara ünitesi sadece Kırşehir örneklerimizde görülmektedir (Katalog No: 3, 51).

Çalışmamızda yer alan Kula halılarında, zeminde ya da mihrap nişinde, üst üste üç, iki ya da bir sıra yatay manzara ünitesinin yer aldığı örneğimiz bulunmamaktadır. Kula örneklerimizde, yatay manzara üniteleri simetrik olarak üst üste yer alıyorsa sayıları dört (Katalog No: 31, 65) ve yedidir (Katalog No: 42). Lâdik yöresine ait bir halımızın mihrap nişinde de dört sıra yatay manzara ünitesi yer almaktadır (Katalog No: 55) .

Kırşehir halılarında, halının boyutları arttığında, buna bağlı olarak manzara ünitelerinin sayısı da artar. Bu sayı dört ile yedi arasında değişir (Katalog No: 2, 32, 54, 74, 76, 78, 79, 83). Sedir halılarında ise manzara ünitesi sayısı sekizden fazladır (Katalog No: 7, 26, 36, 40).

Zeminde ya da mihrap nişinde yer alan manzara ünitelerinin iki yana çekilerek verilmesi Kula ve Bandırma yöresi halılarında görülmektedir. Kompozisyonda; her bir yanda üst üste tasvir edilen manzara ünitesi sayısı beş (Katalog No: 8), altı (Katalog No: 44), sekiz (Katalog No: 60), çoğunlukla yedi (Katalog No: 61, 62, 64, 66, 67, 84) olur. Manzara ünitelerinin arasında kalan boşluk çiçek motifleriyle (Katalog No: 44, 60, 64, 66) ya da ibrik motifleriyle (Katalog No:

62, 84) bir eksen halinde belirtilir. Boş bırakılması da mümkündür (Katalog No: 8, 67). Bazen mihrap üçgeninin simetriğinde, eksenin bitiş hizasında bir manzara ünitesi daha yer alır (Katalog No: 44, 60, 64, 66). Bu manzara ünitesi diğerlerinin tersi yönde tasvir edilebilir (Fotoğraf: 66).

Kula halılarıyla benzerliği dikkat çeken Bandırma manzaralı halıda da yatay manzara üniteleri mihrabın iki yanına çekilmiştir. Her bir tarafta üst üste tasvir edilen yedi yatay manzara ünitesi vardır. Manzara üniteleri arasında kalan boşluk çiçek motifleriyle bir eksen halinde belirtilmiştir (Katalog No: 70).

Zeminde ya da mihrap nişinde yer alan yatay manzara ünitelerinde tasvir edilen motifler bölgelere göre farklılık göstermektedir. Kırşehir halılarında yatay manzara ünitelerinde genel kompozisyon; dört ağaç arasında yer alan iki ya da üç şematik ev ve yatay verandadan ibarettir. Ünitelerde yer alan ağaç sayısı çoğunlukla dördtür. Nadir olarak ağaç sayısı iki (Foto No: 78), üç (Fotoğraf: 3, 33, 51, 56, 57, 77) ya da beş (Fotoğraf: 49, 73) olabilmektedir. Ağaçlar ekseriyetle geometrik forma büründürülerek tasvir edilir ve simetrik olarak yan yana yer alırlar (Katalog No: 1, 3-7, 9-11, 13-16, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 27-30, 33-35, 38, 40-46, 50-59, 63, 69, 71-81, 83), (Fotoğraf: 14a). Geometrik formdaki ağaçların yaprakları aynı genişlikte olabildiği gibi, biri dar diğeri geniş yapraklı tasvir edilebilir. Böyle olduğunda yatay manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenir. Ağaçlar geometrik bir kurgunun içinde natüralizme yaklaşan formda ise yapraklar her zaman bir ağaçta dar diğer ağaçta geniş tasvir edilir ve yatay manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenir (Katalog No: 2, 12, 17, 20, 23, 26, 32, 36, 37, 39, 49, 82), (Fotoğraf: 12c).

Fotoğraf: 12c
Natüralist formda ağaçlar

Fotoğraf: 14a
Geometrik formda ağaçlar

Kırşehir halılarında, yatay manzara ünitelerinde tasvir edilen evler primitif görünümündedir. Çoğunlukla birkaç kontürle belirginleştirilmiş kırma çatılıdır ve cephelerinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklık bulunur. Düşey açıklık yerine, yan yana yer alan evlerden birinin cephesinde yatay açıklık ya da cephede farklı bir motif olması da söz konusudur (Foto No: 6, 12, 34, 39, 49, 56-58, 78). Yatay manzara ünitelerinde ev sayısı genellikle ikidir. Ev sayısı iki olduğunda ortada kalan boşluk geometrik öğelerle doldurulur (Katalog No: 1, 2, 4, 5, 7, 10, 16, 18, 23-25, 29, 35, 37, 40, 43, 45, 47-49, 52, 58, 59, 80). Geometrik öğelerin yerini bazen küçük çiçek motifleri alır (Katalog No: 11, 13-16, 18, 22, 26-28, 40, 50, 71, 72, 81-83), (Fotoğraf: 14a). Küçük üçüncü bir ev (Foto No: 12, 17, 20, 21, 32, 39, 74), (Fotoğraf: 12c) ya da şematik bir kule de (Foto No: 19, 34, 36, 38, 41, 63, 69) iki simetrik ev arasında yer alan motiflerdendir. Ev sayısının üç (Fotoğraf: 6, 30, 73, 76, 79) ya da dört (Fotoğraf: 33, 78) olduğu örnek sayısı oldukça azdır. Ağaçlar arasında şematik ev motifinin olmaması ya da kırma çatının bulunmaması nedeniyle şematik

ev olarak değerdendiremediğimiz örnekler vardır (Foto No: 54, 55, 75, 77). Bu örneklerden biri Lâdik manzaralı halıdır (Fotoğraf: 55). Kırşehir halılarında da genel şemaya uymayan manzara üniteleri mevcuttur. Lâdik yöresine ait diğer manzaralı halıda, şematik evler ve geometrik formdaki ağaçların tasviri Kırşehir ile kompozisyon açısından yakınlık göstermektedir (Fotoğraf: 59).

Kula halılarında ağaç sayısı çoğunlukla dört olur (Fotoğraf: 42, 61, 62, 65, 67, 68, 84), (Fotoğraf: 62a). Ancak Kula halılarında, Kırşehir ve Lâdik'ten farklı olarak ağaç sayısı dört olduğunda ağaçlardan biri geniş, diğer üçü dar yapraklıdır. Üç Kula halısı bu düzenin dışındadır (Katalog No: 31, 42, 65). Bu üç halıda yer alan ağaçların yaprakları, Kırşehir halılarında olduğu gibi biri dar diğeri geniş yapraklı tasvir edilmiştir ve yatay manzara ünitelerinde kaydırmalı olarak yinelenirler. Kula halılarında görülen bir diğerd ağaç düzeni, bir dar ve bir geniş yapraklı iki ağacın yan yana tasvir edilmesidir. Ağaçlar yatay manzara ünitelerinde monoton olmayan bir düzende kaydırmalı olarak yinelenirler (Katalog No: 44, 60, 64, 66). Yatay manzara ünitelerinde ağaç sayısı üç olduğunda, ortadaki ağaç geniş yapraklı, iki yanda yer alan ağaçlar dar yapraklıdır (Fotoğraf: 8). İki yana çekilen manzara ünitelerinin ortasında, mihrap üçgeninin simetriğinde eşitliği bozan bir manzara ünitesi daha yer alabilir (Katalog No: 44, 60, 64, 66).

Kula halılarında, yatay manzara ünitelerinde yer alan evler primitif görünümünden uzak, hatta yer yer derinlik kazanmıştır. Mimari ayrıntıları seçilebilmektedir. Cephelerinde kapı ve pencereleri betimleyen düşey açıklıklar yer almaz. Bunların yerine, cephelerinde tasvir edilen noktasal motiflerle kapı ve pencereler daha net ifade edilmiştir. Kıрма çatılar daha natüralisttir. Ev sayısı genellikle üçtür. Bu evlerden iki yandaki büyük, ortadaki ev küçük tasvir edilir

(Katalog No: 31, 42, 61, 62, 65, 68, 84), (Fotoğraf: 62a). Ev sayısı iki olduğuunda evlerden biri küçük diğeri daha büyük olur (Katalog No: 44, 60, 64, 66).

Bandırma manzaralı halı (Katalog No: 70), yatay manzara ünitelerinin mihrabın iki yanına çekilmesi ve yatay manzara ünitelerinde yer alan ağaç ve evlerin tasvir edilişı bakımından Kula halılarına benzemektedir. Biri dar diğeri geniş yapraklı iki ağaç arasında, biri küçük diğeri daha büyük tasvir edilen iki ev yer alır.

Yatay manzara ünitelerinde sıralanan ağaçlar arasında yer alan ev düzeni ile halı, bir mekân tanımlaması sunmaktadır. Çalışmamızda yer verdiğimiz manzaralı halılarda, manzara kompozisyonunu tamamlayan son öge, şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay verandadır.

Fotoğraf: 62a,

Kula halısı, yatay manzara üniteleri

Mihrap Üçgeninde Yer Alan Manzara Ünitesi; Manzara kompozisyonu açısından farklılık gösteren son form, mihraplı halılarda, mihrap üçgeninde yer alan ve çoğunlukla bu alanın konumuna göre şekillenen manzara ünitesidir. Tasarım açısından, zeminde, mihrap nişinde ve çift kulenin ortasında yer alan manzara ünitelerinden farklıdır. Mihrap çift yönlüyse iki yönde simetrik olarak yer alabilir

(Katalog No: 1, 5, 7, 10). Burada yer alan manzara ünitesi, bulunduğu alanın formuna uygun olarak tasarlanmaktadır. Genellikle, şematik bir ev ve evin iki yanında birer kule yer alır. Kompozisyon, mimari öğelerin önlerinde uzanan yatay veranda ile tamamlanır (Katalog No: 5, 7, 10, 12, 14, 16-18, 20, 22, 25, 28, 29, 34-36, 39, 45), (Fotoğraf: 12b, 28a). Mihrap üçgenini, şematik bir ev yerine, şematik kuleler ve veranda ile oluşturulmuş kompozisyonun doldurması mümkündür (Katalog No: 1, 11, 19, 38, 43, 49, 52), (Fotoğraf: 11a). Bu iki tasarımın dışında, mihrap üçgeninde yer alan fakat motifler bozulduğu için tam olarak anlaşılamayan örnekler mevcuttur. Bunlar, kompozisyonda yer alan motiflerin tam olarak anlaşılmadığı, fakat ev-çadır-veranda (Katalog No: 6), çadır-kule-veranda (Katalog No: 13), ev-veranda (Katalog No: 21, 32, 37, 59) ve küçük ev ve ağaç motiflerinin tasvir edilmesiyle (Katalog No: 26) oluşan düzenlemelerdir. Mihrap üçgeninin boş bırakılması (Fotoğraf: 46, 48, 51, 55-57) ya da çiçek motifleri ile doldurulması da mümkündür (Fotoğraf: 24, 27). Ancak incelediğimiz halıların çoğunda gördüğümüz gibi halı dokuyanların tercihi, bu bölümü bir manzara ünitesi ile doldurmak olmuştur.

Kula halılarında, mihrap üçgeninde bir yatay manzara ünitesi var ise bu ünitenin genel kompozisyonu ve burada tasvir edilen motifler, mihrap nişinde yer alan manzara üniteleri ile aynı forma sahiptir (Katalog No: 61, 62, 67). Manzara ünitelerinin, mihrabın iki yanına çekildiği örneklerde arada kalan boşluk, çiçek motifleri ile bir eksen halinde belirtilir. Bu eksen, mihrap üçgenine kadar devam ederek bu bölümü de doldurur (Katalog No: 44, 60, 64, 66). Kula'ya benzerliği ile dikkat çeken Bandırma manzaralı halımızda da mihrap üçgeni aynı şekilde doldurulmuştur (Katalog No: 70). Ayrıca Kırşehir halılarında olduğu gibi bu bölümün çiçek motifleri ile doldurulması (Katalog No: 42), farklı formda bir yatay

manzara ünitesinin daha olması (Katalog No: 31, 65) ya da bu alanın boş bırakılması mümkündür (Katalog No: 8).

Fotoğraf: 12b

Fotoğraf: 28a

Mihrap üçgeninde yer alan yatay manzara ünitesi

Fotoğraf: 11a

Mihrap üçgeninde yer alan yatay manzara ünitesi

5. SONUÇ

İnsanlık tarihi kadar eski halı sanatı, Anadolu'ya Türklerle birlikte girmiştir. Halı alanında sanatsal örnekler ortaya koyan Türkler, bu sanatı icra ederken bir yandan da geliştirmeyi ihmal etmemiştir. Kökleri göçebe kültüre dayanan bir toplum olmanın sonucu olarak, ilk başlarda küçük boyutlarda dokunan halıların önemli bir grubunu seccade halıları teşkil eder. Taşınması kolay, dokuması uzun zaman almayan seccade halıları o dönem için uygun bir yaygı malzemesidir. Seccade halıları zamanla gelişimini sürdürmüş ve ortaya değerli örnekler çıkmıştır. Erken örneklerinde mihrapsız, sonraları mihraplı örnekleri ile göz dolduran seccade halıları, Türklerin yerleşik yaşama geçmesi ile değerinden bir şey kaybetmemiş, dokunmaya devam etmiştir. Gerektiğinde üzerinde namaz da kılınan seccade halıları, Anadolu'da birçok merkezde üretilmiştir. Motif ve kompozisyon açısından ait oldukları yörenin karakteristik özelliklerini yansıtan seccade halıları, bitkisel ve geometrik dekorlarıyla göz doldurmakta ve Anadolu insanının yaratıcılığını ortaya koymaktadır. Bir grup seccade halısı ise ihtiva ettiği süsleme kompozisyonu açısından diğerlerinden tamamen ayrılır. Bu grupta yer alan halıların karakteristik süsleme kompozisyonu; geometrik, bazen de geometrik bir kurgunun içinde natüralizme yaklaşan formda ağaç ve şematik ev motiflerinden oluşan manzara ünitelerinin zemin ya da mihrapta üst üste birkaç sıra tekrarlanmasıdır.

Kırşehir, Kula, Lâdik ve Bandırma yörelerine ait manzaralı halılar, ağırlıklı olarak seccade halısı, çok az bir kısmı ise sedir halısı ve çifte halı olarak dokunmuştur. 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısına ait olan manzaralı halıların dokumasında, ait oldukları yüzyıl itibarıyla yün malzeme kullanılmıştır. Manzaralı

halılarda kullanılan renkler çeşitlilik açısından zenginlik göstermektedir. Motiflerde; bordo, kırmızı, sarı, yeşil, krem rengi, mor, beyaz, siyah, mavi, kahverengi, pembe, gri, açık kahve, turuncu ve lacivert renkler görülür. Zemin ve mihrap zemininde tercih edilen renkler, Kırşehir ve Kula yöresine ait karakteristik özellikleri ortaya çıkarır. Kırşehir halılarında zemin ve mihrap zemininde kırmızı, Kula'da siyah ve lacivert karakteristiktir.

Bordürlerde farklı düzenlemeler söz konusu olabilmektedir. En çok tercih edilen, iki dar bordür arasında geniş bordürün yer aldığı düzenlemedir. Kula halıları, yan yana sıralanan çok sayıda dar bordür düzeni ile dikkat çeker. Bordürler çiçek motifleri ile süslenmekte, geometrik motifler daha az tercih edilmektedir.

Mihraplı halılarda, mihrap köşelikleri birer süsleme alanıdır. Bu bölümlerde ağırlıklı olarak bitkisel süsleme yer alır. Geç örneklerde, geometrik karakterli motifler ve bazen de soyut üslupta motifler görülmektedir. Mihraplı halılarda bir diğer süsleme alanı, mihrabın altında ve üzerinde yer alabilen dikdörtgen çerçevelerdir. Dikdörtgen çerçeveleri de çiçek motifleri doldurur.

Manzaralı halılarda mihrap tek yönlü ya da çift yönlüdür. Tek yönlü mihrap, çift kuleli ya da kapalı tasarlanmaktadır. Mihrap üçgeni, basamak şeklinde ya da kademeli olarak daralmakta veya düz üçgen formda birleşmektedir. Ağırlıklı olarak mihraplı halılarda karşımıza çıkan manzara kompozisyonu az sayıda mihrapsız halıda da uygulama bulmuştur. Mihrapsız halılarda zemin çizgisini iç kısımdaki bordür belirler. Bazı örneklerde çift kuleli bir bordür zemini çevreler.

Anadolu'da Kırşehir, Kula, Lâdik ve Bandırma'da dokunan manzaralı halılar, genel şekil itibarıyla benzer özellikler sergilese de detaylarda farklılıklar göstermektedir. Manzaralı halıların en çok dokunduğu yöre Kırşehir'dir. Manzaralı

Kırşehir halılarında; üst üste simetrik olarak yerleştirilmiş yatay manzara üniteleri zemin ya da mihrap zeminini doldurmaktadır. Lâdik manzaralı halıları, manzara ünitelerinin mihrapta tasvir edilişi bakımından Kırşehir'e benzer. Kula manzaralı halılarında, yatay manzara üniteleri iki farklı şekilde tasvir edilir. Manzara üniteleri, Kırşehir ve Lâdik'te olduğu gibi zemin ya da mihrap zemininde üst üste yer alır. Bir diğer tasarım ise, manzara ünitelerinin zemin ya da mihrapta iki yana çekilerek verilmesidir. Kula'ya benzerliği ile dikkat çeken Bandırma manzaralı halıda aynı tasarıma sahiptir.

Manzara üniteleri; Kırşehir, Lâdik, Kula ve Bandırma halılarında üç farklı yerde karşımıza çıkar ve bulunduğu alanın konumuna göre farklı tasarımlar sergiler. Bunlardan ilki, tek yönlü mihraplı halılarda, çift kuleli kapının arasında yer alan manzara ünitesidir. Kırşehir ve Kula çift kuleli mihraplı halılarında, birinci yatay manzara ünitesi çift kulenin arasında verilir. Kompozisyon açısından diğer manzara ünitelerinden farklıdır. Şematik olarak pencere, kapı ve kırma çatılarıyla yan yana ve arka arkaya istiflenmiş evler sıkışık bir kent dokusunu vurgular. Çift kuleli kapının arasında, manzara ünitesi yerine çiçek motifi de olabilir. Ancak çift kuleli kapının arası boş bırakılmaz.

Manzara ünitelerinin süslediği bir diğer alan, zemin ve mihrap nişidir. Manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan, aynı düzenin uygulaması şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Manzara ünitesinde tasvir edilen ağaçlar çoğunlukla geometrik forma büründürülmüş bazen de geometrik bir kurgunun içinde natüralizme yaklaşan üslupta karşımıza çıkar ve simetrik olarak yan yana yer alırlar. Ağaç sayısı genellikle dört, nadir olarak da üç ya da beş olabilir. Şematik evler, ağaçların arasında yer alır. Kırşehir ve Lâdik

halılarında evler primitif görünümündedir. Genellikle birkaç kontürle belirginleştirilmiş kırma çatıları ve cephelerinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklık vardır. Kula halılarında ise evler derinlik kazanmıştır ve mimari ayrıntıları seçilmektedir. Ev sayısı genellikle ikidir. Nadir olarak üç ya da dört olabilir. Özellikle Kırşehir halılarında ev sayısı iki olduğunda, iki evin ortasında kalan boşluk çiçek motifleri ya da geometrik öğelerle doldurulur. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Mihraplı halıların mihrap üçgeninde bir manzara ünitesi daha yer alır. Kırşehir halılarında, bulunduğu alanın konumuna göre şekillenen manzara ünitesinde; iki yanında kule bulunan şematik bir ev ya da şematik kulelerle oluşturulmuş kompozisyon görülür. Kula halılarında, mihrap üçgeninde yer alan manzara ünitesi, mihrap nişinde tasvir edildiği şekilde karşımıza çıkar.

Manzara kompozisyonunda, şematik evler ve farklı türde ağaçların tasvir edildiği bu halılar, literatürde *mezarlıklı halı* olarak geçmektedir. Halı sanatı üzerine yapılan araştırmalar Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’da başlamıştır. Uzun yıllar Türk araştırmacılar sahaya uzak kalmış, halıcılık konusunda Batılılar söz sahibi olmuştur. Anadolu’da dokunmuş bu halıları *mezarlıklı* olarak adlandıranlar Batılılar olmuştur. Uluslararası kaynaklarda manzaralı halılar için kullanılan, *cemetery rug*, *grave rug* ve *friedhofteppiche* terimi, Türk halı sanatına *mezarlıklı halı* olarak aktarılmıştır. Halı alanında çalışan araştırmacılar, bu ismi benimsemiş ve kullanımı günümüze kadar süregelmiştir. Bilinen örnekler doğrultusunda, manzaralı halılar ağırlıklı olarak Kırşehir’de dokunmuştur. Fakat yabancı kaynaklar, Kırşehir’den ziyade Kula’dan bahseder ve manzara tasvirli bu halıları *mezarlıklı Kula* olarak tanımlar.

Araştırmalarımız sonucu ulaştığımız ve çalışmamızda kapsamlı olarak incelediğimiz 84 adet manzaralı halıda görülen manzara üniteleri, çoğunlukla mihrap içinde, bir kısım mihrapsız örneklerde ise zeminde st üste yatay olarak yer almaktadır. Yatay manzara üniteleri; ağaç, şematik ev ve bu motiflerin önünde uzanan yatay verandadan ibaret bir kompozisyon sergilemektedir. Yaptığımız çalışmada incelediğimiz örnekler, yatay ünitelerde mezarlık ile ilgili motiflerin yer almadığını ortaya koymaktadır. Bu halılar, bitkisel ve geometrik dekorlara alternatif olarak, Anadolu insanının duygu dünyasında gelişerekilmeklerinde ifade bulduğu, şematik öğelerle oluşturulmuş manzara ünitelerinden ibarettir.

Bu çalışmada, müzelerin depolarında bulunan manzaralı halı örnekleri ilk defa tanıtılmıştır. Yayınlardan ulaştığımız örneklerle, manzaralı halı sayısı çoğaltılmıştır. Ulaştığımız örneklerde motifler detaylı olarak incelenmiş, gruplandırmaya gidilmiş ve literatür oluşturulmuştur. Daha çok örneğe ulaşmak adına çalışmalarımız devam edecektir. Bu bağlamda Türkiye’de depolarda bulunan 80 bin tarihi halının tasnif ve tescil işlemlerine başlanması sevindiricidir. Yayınlanan her bir halı, Türk halı sanatına yeni bir ışık tutacaktır.

ÖZET

“Batılılaşma Dönemi Türk Sanatında Manzara Tasvirinin Türk Halı Sanatına Yansıması” konulu bu çalışmada; 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında, Anadolu’da Kırşehir, Kula, Lâdik ve Bandırma’da dokunan manzaralı halılar ele alınmıştır.

Manzara kompozisyonu, mihraplı halılarda mihrap nişinde, mihrapsız halılarda zeminde üst üste birkaç sıra tekrarlanır. Kula ve Bandırma manzaralı halılarında, manzara ünitelerinin zemin ya da mihrap nişinin iki yanına çekilmesi bir diğer düzenlemedir. Manzara üniteleri, kent dokusu içinden seçilerek alınan ve simetrik olarak tekrarlanan, aynı düzenin uygulaması şematik sokak kesitlerinden oluşmaktadır. Manzara ünitelerinde yan yana tasvir edilen ağaçlar çoğunlukla geometrik forma büründürülmüş bazen de geometrik bir kurgunun içinde natüralizme yaklaşan formdadır. Ağaç sayısı genellikle dört, nadir olarak da üç ya da beş olabilir. Şematik evler, ağaçların arasında yer alır. Kırşehir ve Lâdik halılarında evler primitif görünümündedir. Genellikle birkaç kontürle belirginleştirilmiş kırma çatıları ve cephelerinde kapı ve pencereleri betimleyen üç düşey açıklık vardır. Kula halılarında ise evler derinlik kazanmıştır ve mimari ayrıntıları seçilmektedir. Ev sayısı genellikle ikidir. Nadir olarak üç ya da dört olabilir. Şematik ev ve ağaçların önünde uzanan yatay veranda ile kompozisyon tamamlanır.

Yabancı araştırmacılar tarafından *cemetery rug*, *grave rug* ve *friedhofteppiche* gibi isimlerle anılan bu halılar, Türk halı sanatı terminolojisinde de mezarlıklı halı ismiyle bilinmektedir. Yaptığımız çalışmada incelediğimiz örnekler, yatay ünitelerde mezarlık ile ilgili motiflerin yer almadığını ortaya koyar. Bu halılarda görülen kompozisyon, bitkisel ve geometrik dekorlara alternatif olarak, Anadolu insanının

duygu dünyasında gelişerek ilmeklerinde ifade bulduğu, şematik öğelerle oluşturulmuş manzara motiflerinden ibarettir.

SUMMARY

This study which is named “The Reflection Of Landscape Depiction Into The Art Of Turkish Rug In The Westernizing Period Of Turkish Art”, deals with the landscape rugs weaved at the beginning of the 19th and 20th centuries in Kırşehir, Kula, Ladik and Bandırma In Anatolia.

While the composition of landscape is repeated in the niche of mihrap with rugs, it is stowed a few lines on the ground with rugs without mihrap. On rugs with a landscape of Kula and Bandırma, the landscape lines are located in both of the sides, which is another organization. These landscape lines are repeated in a symmetrical way and are composed of schematic Street views. The trees depicted in the landscape lines mostly consist of geometrical forms and they sometimes seem more natural. The number of trees is generally four and they stand next to each other in a symmetrical way. Schematic houses are placed between the trees. The houses in the rugs in Kırşehir and Ladik seemed to be primitive. Generally the roofs of the houses are highlighted with a few contour. There are three vertical spaces depicting the Windows. In Kula rugs, the houses have got a greater depth and their architectural details are easily seen. There are usually two houses. The composition is completed with the veranda which lies in front of the schematic houses and trees. The rugs which are called *cemetery rug*, *grave rug* and *friedhofteppiche* by foreign researchers are known as cemetery rug in the art of Turkish rug terminology.

The samples examined in this study shows the fact that there are not any pattern related to cemetery in the landscape rugs. These rugs were weaved by Anatolian people as an alternative to floral and geometrical ornamentation.

KAYNAKÇA

- Akan, M., Türkteş, Z., "Akdeniz Bölgesi Florasında Yetişen Boya Bitkilerinin Bitkisel Boyacılığa Ve Bölge El Dokumacılığına Katkısı", **Güzel Sanatlar Etkinlikleri 5-10 Mayıs '08 Antalya, (Sempozyum Bildirileri)**, (Yayına hazırlayan Bekir Deniz), Antalya, 2008, s. 3-4.
- And, M., **Osmanlı Tasvir Sanatları:1 Minyatür**, (ikinci baskı), İstanbul, 2004.
- Anonim, Türk El Dokuması Halı Kataloğu, Ankara, 2006.
- Anmaç, E., "Geçmişten Günümüze Kula Halılarının Teknik Ve Sanatsal Özellikleri Ve Yeni Tasarımlar", **Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı**, (Basılmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), İzmir, 1997.
- Anmaç, E., "Kula Halılarının Kompozisyon Özellikleri ve Kula Halılarında Kullanılan Motifler", **Erdem**, Halı Özel Sayısı-1, Cilt:10, Sayı: 28, Ankara, 1999, s. 15-22.
- Aslanapa, O., "Osmanlı Saray Halıları Meselesi", **Kongreye Sunulan Tebliğler, (Milletlerarası Birinci Türk Sanatları Kongresi Ankara 19-24 Ekim)**, Ankara, 1962, s. 28-32.
- Aslanapa, O., **Turkish Art And Architecture**, London, 1971.
- Aslanapa, O., - **Selçuklu Halıları**, İstanbul, 1973.

- Durul, Y.,
- Aslanapa, O., “Türk Halı Sanatında Yeni Keşifler”, **Arış**, Y. 1, S. 2, (basım yeri yok), Ağustos 1997, s. 10-18.
- Aslanapa, O., **Türk Halı Sanatının Bin Yılı**, İstanbul, 2005.
- Arık, R., “Manzaralı Halılar”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, V. Cilt, Ankara, 1983, s. 23-30.
- Arık, R., **Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı**, Ankara, 1976.
- Atalay, B., **Türk Halıcılığı Ve Uşak Halıları**, Ankara, 1967.
- Aytaç, A., “Değişik Miktarlardaki Galium Verum L. Bitkisi ile Farklı Mordan Maddeleri Oranlarının Yün Halı İpliği Boyamasında Renk Oluşumuna ve Haslık Derecelerine Etkisi”, **2000’li Yıllarda Türkiye’de Geleneksel Türk El Sanatlarının Sanatsal, Tasarım ve Ekonomik Boyutu Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, 1999, s. 66-74.
- Baykara, T., “Kökboya Maddeler”, **Arış**, Yıl: 1, Sayı: 4, (Nisan 1998), (basım yeri yok), 1998, s. 64-71.
- Bennett, I., **Oriental Carpets and Rugs**, Portekiz, 1985.
- Butterweck, G., **Handbook of Anatolian Carpets**, Wien, 1986.
- Orasch, D.,
- Çoruhlu, Y., “Türk Sanatında Görülen Hayvan Figürlerine ‘Gök ve Yer’ Sembolizmi Açısından Bir Bakış”, **Uluslararası Üçüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri (25-29**

- Eylül 1993 Ankara), Ankara, 1999, s. 243-259.
- Çoruhlu, Y., **Erken Devir Türk Sanatı: İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişmesi**, İstanbul, 2007.
- Dikmen, P., (Demirtaş) “Takı Kültüründeki Hayvan Sembollerinin (Tasarım Ve Anlamlarının) Akdeniz Uygarlıkları Bağlamında Çözümlemesi”, **Güzel Sanatlar Etkinlikleri 5-10 Mayıs '08 Antalya, (Sempozyum Bildirileri)**, (Yay. Haz. B. Deniz), Antalya, 2008, s. 129-136.
- Deniz, B., “Kula Halıları”, **Bilim Birlik Başarı**, Y. 11, S. 43, İzmir (basım tarihi yok), s. 13-19.
- Deniz, B., “Kırşehir Halıları”, **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi III**, İzmir, 1984, s. 25-81.
- Deniz, B., “Lâdik Halıları”, **Bilim Birlik Başarı**, Y. 12, S. 46, İzmir, 1986, s. 13-18.
- Deniz, B., "Anadolu Türk Dokumalarında Ejder Motifi" **Türk Soylu Halkların Halı, Kilim Ve Cicim Sanatı: Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri (27-31 Mayıs 1996 Kayseri)**, Ankara, 1998, s. 102-108.
- Deniz, B., “Türk Dünyasında Ölümlük Halı, Düz Dokuma Yaygı Ve Keçe Geleneği”, **Akdeniz-Sanat Dergisi**, Y. 2, C. 2, S. 4, (Kasım 2009), Antalya, 2009, s. 1-16.
- Deniz, B., **Türk Dünyasında Halı Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları**, Ankara, 2000.

- Dimand, M.S., **Oriental Rugs in the Metropolitan Museum of Art**, New York, 1973.
- Diyarbakirli, N., **Hun Sanatı**, Ankara, 1972.
- Diyarbakirli, N., "Pazırık Halısı", **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 1-8.
- Diyarbakirli, N., "The Origin Of The Tradition Or Carpet Weaving Among Turkic Peoples And The Or The Origin Of The Carpet Found In Pazırık In The Altai Region", **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s.9-43.
- Eiland, M.L., **Oriental Carpets**, Belçika, 1998.
- Erbek, G., **Anatolian Motifs, from Çatalhöyük**, (basım yeri yok), 1987.
- Erdmann, K., **Der Türkische Teppich Des 15. Jahrhunderts** (15. Asır Türk Halısı, Çev.: H. Taner), İstanbul, 1957.
- Formenton, F., **Oriental Rugs and Carpets**, London, 1972.
- Formenton, F., **Le Livre Du Tapis**, Milano, 1984.
- Haack, H., **Oriental Rugs**, London, 1960.
- Hawley, W. A., **Oriental Rugs Antique and Modern**, New York, 1970.
- Işıksaçan, G., **Batı Anadolu'nun Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Halıların Desen ve Kaliteleri Üzerine**

- Araştırmalar**, İzmir, 1964.
- Karaçağ, A., “Bir Halk Sanatı Örneği: 1879-80 (1297 H.) Tarihli Edirnekâri Ahşap Sandık”, **Milli Folklor**, Yıl 23, Sayı 89, 2011, s. 248-256.
- Karaçay, Ç., “Ankara Etnoğrafya Müzesi’ndeki Kırşehir Halıları”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.
- Karamağaralı, B., "Türk Halı Sanatındaki Motiflerin Yorumu Üzerine", **Arış**, Y. 1, S. 3, (Aralık 1997), (basım yeri yok), 1997, s. 28-30.
- Kervan, G.-Önel, L., **Konya Müzesi Halı Kataloğu I**, (editör: M. Çıpan), (birinci baskı), Konya, 2012.
- Kırzioğlu, N. G., **Altaylar’dan Tunaboyu’na Türk Dünyasında Ortak Motifler: Halılar, Benzeri Dokumalar, Giysiler, Mimari Eserler İle Değişik Eşya Ve Paralarda**, Ankara, 1995.
- Korur, N. R., **Türkiye’de Nebati Boyalar**, Ankara, 1937.
- Kuyulu, İ., “Kara Osman-Oğlu Ailesine Ait Mimari Eserler”, **Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı**, (Doktora Tezi), Ankara, 1988.
- Kuyulu, İ., “Geç Dönem Anadolu Tasvir Sanatından Yeni Bir

- Örnek: Soma Damgacı Cami”, **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi**, Sayı: IV, İzmir 1988, s. 67-85.
- Kuyulu, İ., **Kara Osman-Oğlu Ailesine Ait Mimari Eserler**, Ankara, 1992.
- Kuyulu, İ., “Bademli Kılıczade Mehmet Ağa Camii (Ödemiş/İzmir)”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı XXIV, Ankara, 1994, s. 147-158.
- Kuyulu, İ., "İzmir ve Çevresindeki Bir Grup Duvar Resminin Düşündürdükleri", **II. Uluslararası İzmir Sempozyumu**, (İzmir 15-17 Mayıs 1995), İzmir, 1998, s. 58-78.
- Kuyulu, İ., “Anatolian Wall Paintings and Cultural Traditions”, **EJOS, III**, No: 2, s. 1-27.
- Lecomte, P., **Türkiye’de Sanatlar ve Zanaatlar, 19. Yüzyıl Sonu**, Tercüman 1001 Temel Eser, No: 59.
- Mumford , J. K., **Oriental Rugs**, New York, 1900.
- Mülayim, S., "Kök Boyalar Üzerine Birkaç Not", **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Hahları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 134-136.
- Neugebauer, R., **Handbuch der Orientalischen Teppichkunde**, - Orendi, J., Almanya, 1920.
- Neugebauer, R., **Handbuch der Orientalischen Teppichkunde**, - Troll, S., Leipzig, 1930.
- Ölmez, F.N. – “Dokumalarda Bereket Sembolü”, **10. Ulusal El**

- Kartal, Z., **Sanatları Sempozyumu (19-20 Kasım 2009)**, İzmir, 2009, s. 282-295.
- Ögel, B., **Türk Mitolojisi**, C. II, Ankara, 1995
- Öney, G., **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi Ve El Sanatları**, (2. Baskı), Ankara, 1988.
- Öney, G., “Çanakkale Seramikleri”, **Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı**, İstanbul, 2007, s. 365-375.
- Öztürk, Y., **Balıkesir Yöresi Yağcıbedir Halıları**, Ankara, 1992.
- Samuk, G., “Uşak Halılarının Dünü ve Bugünü”, **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 107-133.
- Sönmez, Z., “Batı Anadolu Türk Halıcılığının 19. Yüzyıldaki Durumu üzerine”, **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 95-106.
- Sözen, M.,- “Elibelinde” motifi, **Sanat Kavram Ve Terimler Sözlüğü**, İstanbul, 1992.
- Tanyeli, U.,
- Sümer, F., “Anadolu’daki Türk Halıcılığına Dair En Eski Tarihi Kayıtlar”, **Türk Dünyası Araştırmaları: Türk Halıları Özel Sayısı**, S. 32, (Ekim 1984), (basım yeri yok), 1984, s. 44-51.
- Tazecan, H., **Saf Kilim Seccadeler Üzerine Bir Deneme**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış

- yüksek lisans tezi), Konya, 1989.
- Tekçe, E. F., **Pazırık Altaylardan Bir Halının Öyküsü**, Ankara, 1993.
- Uğur, G., **Türk Halılarında Doğal Renkler ve Boyalar**, Ankara, 1988.
- Ürer, H., “Yabancı Şirketlerin Batı Anadolu Bölgesi’ndeki Halıcılık Faaliyetleri ve Bunun Geleneksel Türk Halı Sanatına Etkileri”, **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı**, (Doktora Tezi), İzmir, 2002.
- Ürer, H., **Haneden Ticarethaneye Batı Anadolu Halıcılığı (1836-1935)**, (ikinci baskı), İzmir, 2013.
- Yılmaz, N., "El Dokumalarındaki Motiflere İkonografik Yaklaşım", **2000’li Yıllarda Türkiye’de Geleneksel Türk El Sanatlarının Sanatsal, Tasarımsal ve Ekonomik Boyutu Sempozyumu Bildirileri**, Ankara, 1999, s. 329-332.
- Yetkin, Ş., "Osmanlı Saray Halılarından Yeni Örnekler", **Sanat Tarihi Yıllığı VII**, (Sanat Tarihi Enstitüsü 1976-1977), İstanbul, 1977, s.143-165.
- Yetkin, Ş., **Türk Halı Sanatı**, (2. Baskı), Ankara, 1991.
- Zipper, K.,- Fritzsche, C.,- Jourdan, U., **Tappeti Orientali Turchi-Turcomanni**, Sonzogno, 1990.

ELEKTRONİK YAYINLAR

www.turkelhalilari.gov.tr, (Erişim tarihi: 01.09.2015)

www.metropolitancarpet.com/html/body_Cemetery_rug__antique_oriental_rugs.html, (Erişim tarihi 06.06.2015).

EKLER

TABLO: 1	ARAŞTIRMA YAPILAN MÜZE		ULAŞILAN MANZARALI HALI SAYISI
	Adana Arkeoloji Müzesi	-	
	Adıyaman Müzesi	-	
	Afyon Arkeoloji Müzesi	-	
	Aksaray Müzesi	-	
	Amasya Arkeoloji Müzesi	-	
	Ankara Etnoğrafya Müzesi	8	
	Ankara Vakıf Eserleri Müzesi	29	
	Ankara Estergon Kalesi Etnoğrafya Müzesi	1	
	Antalya Müzesi	2	
	Alanya Kızılkuşe Etnoğrafya Müzesi	-	
	Aydın Müzesi	-	
	Balıkesir Kuva-yi Milliye Müzesi	-	
	Batman Müzesi	-	
	Bayburt Baksı Müzesi	-	
	Bilecik Müzesi	-	
	Bilecik Söğüt Müzesi	-	
	Bitlis Etnoğrafya Müzesi	-	
	Bolu Müzesi	-	
	Bursa Türk ve İslam Eserleri Müzesi	-	
	Bursa Atatürk Evi Müzesi	-	
	Bursa Yenişehir Şemaki Evi Müzesi	-	
	Bursa Muradiye Osmanlı Evi Müzesi	-	
	Çanakkale Arkeoloji Müzesi	-	
	Çankırı Müzesi	-	
	Çorum Müzesi	-	
	Diyarbakır Müzesi	-	
	Edirne Türk ve İslam Eserleri Müzesi	-	
	Edirne Selimiye Vakıf Müzesi	-	
	Edirne Müzesi	-	
	Elazığ Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi	-	
	Erzurum TİEM ve Etnoğrafya Müzesi	-	
	Erzurum Atatürk Evi Müzesi	-	
	Eskişehir Eti Müzesi	-	
	Gaziantep Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi	-	
	Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi	-	
	Giresun Müzesi	-	
	Gümüşhane İkizeler Konağı	-	
	Hatay Arkeoloji Müzesi	-	
	Isparta Müzesi	-	

TABLO:1	ARAŞTIRMA YAPILAN MÜZE	ULAŞILAN MANZARALI HALI SAYISI
	Isparta Yalvaç Müzesi	-
	Isparta Turan Yazgan Etnoğrafya Müzesi	-
	İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi	3
	İstanbul Halı Müzesi	3
	İzmir Etnoğrafya Müzesi	1
	Kahramanmaraş Müzesi	-
	Karaman Müzesi	-
	Kars Müzesi	-
	Kastamonu Şeyh Şaban-ı Veli Vakıf Müzesi	5
	Kırklareli Müzesi	-
	Kırşehir Müzesi	1
	Konya Müzesi	6
	Konya Sahip Ata Vakıf Müzesi	2
	Kütahya Arkeoloji Müzesi	-
	Manisa Müzesi	1
	Mersin Arkeoloji Müzesi	-
	Mersin / Anamur Müzesi	-
	Mersin / Silifke Müzesi	-
	Mersin / Tarsus Müzesi	-
	Nevşehir Arkeoloji Müzesi	-
	Nevşehir Müzesi	-
	Nevşehir Hacıbektaş Müzesi	-
	Nevşehir Atatürk Evi Müzesi	-
	Nevşehir Ürgüp Müzesi	-
	Niğde Müzesi	-
	Ordu Paşaoğlu Konağı Etnoğrafya Müzesi	-
	Rize Müzesi	-
	Samsun Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi	-
	Samsun / Bafra Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi	-
	Sivas Arkeoloji Müzesi	-
	Şanlıurfa Müzesi	-
	Tekirdağ Müzesi	-
	Tokat Mevlevihane Vakıf Müzesi	-
	Tokat Müzesi	-
	Trabzon Müzesi Kostaki Konağı	-
	Uşak Müzesi	-
	Van Müzesi	-
	Yozgat Etnoğrafya Müzesi	-

Tablo: 2	YÖRE				YÜZYIL		TİPLER		
Katalog No:	Kırşehir	Kula	Lâdik	Bandırma	19. Yüzyıl	20. Yüzyıl	Çift Yönlü Mühraplı	Tek Yönlü Mühraplı	Mührapsız
1	x				x		x		
2	x				x		x		
3	x				x		x		
4	x				x		x		
5	x				x		x		
6	x				x		x		
7	x					x	x		
8		x			x		x		
9	x				x		x		
10	x				x		x		
11	x				x			x	
12	x				x			x	
13	x					x		x	
14	x					x		x	
15	x				x			x	
16	x					x		x	
17	x				x			x	
18	x					x		x	
19	x					x		x	
20	x				x			x	
21	x				x			x	
22	x				x			x	
23	x				x			x	
24	x				x			x	
25	x				x			x	
26	x				x			x	
27	x				x			x	
28	x				x			x	
29	x					x		x	
30	x				x			x	
31		x			x			x	
32	x					x		x	
33	x				x			x	
34	x				x			x	
35	x					x		x	
36	x				x			x	
37	x				x			x	
38	x				x			x	
39	x				x			x	
40	x				x			x	
41	x				x			x	
42		x			x			x	

Tablo: 2	YÖRE				YÜZYIL		TİPLER		
Katalog No:	Kırşehir	Kula	Lâdik	Bandırma	19. Yüzyıl	20. Yüzyıl	Çift Yönlü Mühraplı	Tek Yönlü Mühraplı	Mührapsız
43	x				x			x	
44		x			x			x	
45	x				x			x	
46	x				x			x	
47	x				x			x	
48	x				x			x	
49	x					x		x	
50	x				x			x	
51	x				x			x	
52	x				x			x	
53	x				x			x	
54	x					x		x	
55			x		x			x	
56	x					x		x	
57	x					x		x	
58	x					x		x	
59			x		x			x	
60		x			x			x	
61		x			x			x	
62		x				x		x	
63	x				x			x	
64		x			x			x	
65		x			x			x	
66		x			x			x	
67		x				x		x	
68		x				x		x	
69	x					x		x	
70				x	x			x	
71	x				x				x
72	x				x				x
73	x				x				x
74	x					x			x
75	x					x			x
76	x				x				x
77	x					x			x
78	x				x				x
79	x					x			x
80	x					x			x
81	x				x				x
82	x				x				x
83	x					x			x
84		x				x			x